

ಪ್ರಜ್ಞಾಧಿ ಕಣ್ವಟಕ

೨೦೧೧-೨೦೧೨

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ :: ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಲೇಖಕರಿಗೆ ಸೂಚನೆಗಳು

೧. 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನೆಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಲೇಖನಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಗತವಿದೆ. ಲೇಖನಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರಬಹುದು, ಇಲ್ಲವೆ ಅನುವಾದಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಅನುವಾದವಾಗಿದ್ದರೆ ಮೂಲಲೇಖಕರ ಹಾಗೂ ಲೇಖನದ ಹೆಸರನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದು, ಲೇಖನದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಲಲೇಖಕರ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

೨. ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕಾಗದದ ಒಂದೇ ಮಗ್ಗುಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರೆದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ ಟೈಪ್ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಲೇಖನದೊಂದಿಗೆ ಲೇಖಕರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಲೇಖಕರಿಗೆ ಕರಡನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಬಾರದು; ಅಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರಬಾರದು. ಲೇಖನಗಳು ಸಚಿತ್ರವಾಗಿದ್ದರೆ, ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗಳು ಇರಬೇಕಾದ ಜಾಗವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರಬೇಕು.

೩. ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನುಳಿದ ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳ ಉದ್ಧರಿತ ಭಾಗಗಳು ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕು. ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ, ಲೇಖಕರ ಹೆಸರು, ಪುಸ್ತಕ ಅಥವಾ ಲೇಖನಗಳ ಹೆಸರು, ಪ್ರಕಾಶಕರ ಹೆಸರು, ಸ್ಥಳ, ಪ್ರಕಟಣೆಯ ವರ್ಷ ಹಾಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ನಮೂದಿಸಿರಬೇಕು. ಮಾದರಿಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ:

ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಡಿ. ಎಲ್., ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನೆ (ಶಾರದಾಮಂದಿರ, ಮೈಸೂರು), ೧೯೬೪, ಪು. ೧೬.

Sreekantaiya, T. N., 'A Century and a Half of Literary Activity in Kannada,' *Kannada Studies*, Vol. 1, No. 2 (Mysore 1965), p.62.

೪. ಕನ್ನಡ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಸಂಸ್ಕೃತ, ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವವರು ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

೫. ಲೇಖಕರಿಗೆ ಅವರ ಲೇಖನಗಳ ಅಂಕ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ತಗಲಬಹುದಾದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ವಹಿಸಿದರೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತೆ. ಲೇಖನ ಸ್ವೀಕೃತವೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸುವವರು, ಅಸ್ವೀಕೃತ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುವವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಅಂಚೆ ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

೬. ಲೇಖನಗಳನ್ನು, ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು, ಸಂಪಾದಕರು, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-೬, ಇವರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

ಮಾನ್ಯರೆ,

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದ ೨ನೆಯ ಸಂಪುಟ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ೨ನೆಯ ಸಂಪುಟಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಚಂದಾಹಣವನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ತಕ್ಷಣವೇ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಿರಿ. ಹಾಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ ಈ ಹಾಳೆಯ ಮಗ್ಗುಲಿಗಿರುವ ಹಾಳೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಿರಿ.

ಇಂತೀ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು

ಕೆ. ಟಿ. ವೀರಪ್ಪ

ನಿರ್ದೇಶಕ

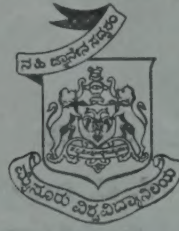

ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ

ಸಂಪುಟ ೭೨ ಸಂಚಿಕೆ ೩-೪ (ಸಂಯುಕ್ತ)

೨೦೫-೨೦೬

ಶ್ರೀಪ್ರನೋದ ಸಂವತ್ಸರ

ಆಶ್ವಯುಜ—ಪುಷ್ಯ ಸಂಚಿಕೆ

ಮೈಸೂರು

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

೧೯೯೧-೯೨

PRABUDDHA KARNATAKA, Kannada Quarterly of the *University of Mysore*, Volume 72, Number 3-4, October 1990-January 1991. Edited by G. H. Nayak and Lakshminarayana Aurora.

All Rights Reserved

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಸಿ. ಪಿ. ಕೃಷ್ಣ ಕುಮಾರ್

ಸಂಪಾದಕರು

ಜಿ. ಎಚ್. ನಾಯಕ

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಅರೋರಾ

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಕೆ. ಪಿ. ವೀರಪ್ಪ

ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬

ಮುದ್ರಕರು

ಬಿ. ಎಸ್. ಸಿದ್ದೇಗೌಡ

ಕಾರ್ಯಭಾರಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬

ವಿಷಯ ಸೂಚಿ

೧.	ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕೊಡುಗೆ	ಡಾ. ಟಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧
೨.	ಗೆಳತಿಗೊಂದು ಮಾತು (ಕವನ)	ಜೆ. ಸೋಮಣ್ಣ	೪೦
೩.	ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಧಾನ	ಡಾ. ಕೆ. ಕೆಂಪೇಗೌಡ	೪೧
೪.	ಇತ್ತೀಚಿನ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸ	ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ	೭೭
೫.	“ನಾನು, ಮದುವೆ ಮತ್ತು ಅಪ್ಪ” (ಕವನ)	ಎಂ. ಎಸ್. ವೇದಾ	೯೦
೬.	ಬೀಂದ್ರಿಯವರ 'ನೃತ್ಯಯಜ್ಞ'—ಒಂದು ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆ	ಎನ್. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ	೯೧
೭.	ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು (ಕವನ)	ಕೋಡಿಹಳ್ಳಿ ನಾಗಭೂಷಣ	೧೦೨
೮.	ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ವಿಮರ್ಶೆ	ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ	೧೦೩
೯.	ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಮರಣ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು	ವೈ. ಸಿ. ಭಾನುಮತಿ	೧೧೩
೧೦.	“ನಿದ್ದೆ” (ಕವನ)	ಎಂ. ಎಸ್. ವೇದಾ	೧೨೨
೧೧.	ಮುದ್ದಣ : ಋಣ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿ	ಡಾ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ	೧೨೩
೧೨.	ಹೂ ಮುದಿದ ಖಡ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಉರಿವ ಅಕ್ಷರ ಮಾಲೆ (ಕವನ)	ಕೆ. ಗೋವಿಂದರಾಜು	೧೩೮
೧೩.	ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ '—ಗಳು' ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ	ಡಾ. ಸಿ. ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರ	೧೩೯
೧೪.	ಮೈಸೂರು ವಿಭಾಗದ ಬೌದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು	ಕೆ. ಮೊಹಮ್ಮದ್ ಶರೀಫ್	೧೪೫
೧೫.	ಶಿವತೀರ್ಥನ್ ಅವರ 'ಗೆರೆಗಳು' : ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ	ಡಾ. ಸಿ. ಪಿ. ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮ	೧೫೭

೧೬.	ಹೀಗಾಗಲೇಬೇಕು (ಕವನ)	ಎಚ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್	೧೬೨
೧೭.	'ಕದಲಿಗರ್ಭಶ್ಯಮ' ಎಂದರೇನು ?	ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರ್	೧೬೩
೧೮.	ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಸೃಗ್ಧರಾವೃತ್ತ ಇತ್ಯಾದಿ	ಡಾ. ಟಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀ	೧೬೭
೧೯.	ಪಥದ ಆಯ್ಕೆ (ಕವನ)	ಮೂಲ : ದಾಗ್ ಹ್ಯಾಮರ್‌ಷೀಲ್ಡ್ ಆನು : ಟಿ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ	೧೭೦
೨೦.	ಹಾಶಿಂ ತಾಯ್ (ಕಳೆದ ಸಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ)	ಎಂ. ಎಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸಂಗ್ರಹ : ಡಾ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಸುಜಾತಾ	೧೭೧
೨೧.	ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ	ಸಂತೋಷ ಚೊಕ್ಕಾಡಿ	೧೯೭
೨೨.	ಪುಸ್ತಕ ವಿಮರ್ಶೆ		೨೨೧
೨೩.	ಸಂಪಾದಕೀಯ		೨೩೫
೨೪.	ಸಾದರ ಸ್ವೀಕಾರ		೨೫೪

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಲೇಖಕರು

೧. ಡಾ. ಟಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೨. ಜೆ. ಸೋಮಣ್ಣ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೩. ಡಾ. ಕೆ. ಕೆಂವೇಗೌಡ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೪. ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ ರೀಡರ್, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ,
ಮಂಗಳೂರು ೫೭೪ ೧೯೯
೫. ಎಂ. ಎಸ್. ವೇದಾ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೬. ಎನ್. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಲಲಿ, ಲನೇ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ೫ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ
ಕುವೆಂಪುನಗರ, ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೨೩
೭. ಕೋಡಿಹಳ್ಳಿ ನಾಗಭೂಷಣ ಅಂತಿಮ ಎಂ.ಎ., ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ತೆರಪಿನ
ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೮. ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ ರೀಡರ್, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
ಗುಲಬರ್ಗಾ ೫೮೫ ೧೦೬
೯. ವೈ. ಸಿ. ಭಾನುಮತಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೧೦. ಡಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕ, ಮಂಗಳೂರು
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ
೫೭೪ ೧೯೯

೧೧. ಕೆ. ಗೋವಿಂದರಾಜು ಎಂ.ಫಿಲ್. (ಭಾಷಾಂತರ) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೧೨. ಡಾ. ಸಿ. ಎಸ್. ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೧೩. ಕೆ. ವೊಹಮ್ಮದ್ ಶರೀಫ್ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೧೪. ಡಾ. ಸಿ. ಪಿ. ಸಿದ್ದಾಶ್ರಮ ರೀಡರ್, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು: ೫೭೦ ೦೦೬
೧೫. ಎಚ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ದ್ವಿ.ದ. ಸಹಾಯಕರು, ಬಾಲಕರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಹೂವಿನಹಡಗಲಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ೫೮೩ ೨೧೯
೧೬. ಸೀತಾರಾಮ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೧೭. ಟಿ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ ಸಂಶೋಧಕರು (ಎಫ್ ಐ ಪಿ.), ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬
೧೮. ಡಾ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಸುಜಾತಾ ಕನ್ನಡ ರೀಡರ್, ಡಿ ಬನುಮಯ್ಯನವರ ಕಾಲೇಜು, ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೧
೧೯. ಸಂತೋಷ ಚೊಕ್ಕಾಡಿ ಅಂಚೆ : ಚೊಕ್ಕಾಡಿ, ಸುಳ್ಯ ತಾಲ್ಲೂಕು ೫೭೪ ೨೧೨ (ದ ಕ.)
೨೦. ಎ. ಎಸ್. ಜಯರಾಂ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಜೆ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಮಹಿಳಾ ಕಾಲೇಜು ಸರಸ್ವತಿಪುರಂ, ಮೈಸೂರು
೨೧. ಡಾ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಜೋಷಿ ೪೯೨, ಶ್ರೀನಿಲಯ, ೪ನೆ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ೨ನೆಯ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ, ಮಾರುತಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ರಸ್ತೆ ಕುವೆಂಪುನಗರ, ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೨೩

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕೊಡುಗೆ

ಸು. ಐದೂವರೆ ಶತಮಾನ ಕಾಲ (೧೩೯೯-೧೯೫೦) ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಸೀಮೆಯನ್ನಾಳಿದ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ, ೧ನೆಯ ರಾಜ ಒಡೆಯರು (೧೫೭೮-೧೬೧೭) ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಪರಮಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಭುವಾಗಿ ಆಳತೊಡಗಿದ ಕಾಲದಿಂದ ಒಡೆಯರ ಆಳುತ್ತಿರುವ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರರ ಅರಸರ ಇತಿಹಾಸ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ 'ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯ ವಂಶಾವಳಿ' ಸಹ ಹೀಗೆಯೇ ಅಂಶವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಮೈಭವ ಬಲುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನುಷ್ಯ ಹೋದರೂ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ ವರ್ಣರಂಜಿತವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಸನಾತನವಾದ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವೂ ಆ ಧರ್ಮದ ಒಂದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಪಂಥವೂ ಪ್ರಬಲಿಸಿದುವು; ಆ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಹೆಚ್ಚಿತು; ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಸಂಗ ಬಲಗೊಂಡಿತು; ಪುರಾಣೀತಿಹಾಸಗಳ ಕಥೆ, ನೀತಿ ಹಾಗೂ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ, ತಿಳಿಸುವ ಕೌಶಲ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅಚ್ಚುಕನ್ನಡದ ದೊರೆಗಳ ಹಾಗೂ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಾದ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಜೆಗಳ ಭಾವದ ಹಸಿವನ್ನು ನೀಗಿ ಬುದ್ಧಿಯ ಹರವನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸುವುದು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಕರು ತಿಳಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಈಗ ಹೀಗೆ ಕೃಷಿಕರಾಗಿ ಸುಗ್ಗಿಯ ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯುವ ಕೆಲಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿಗಳದಾಯಿತು. ಅವರ ಶ್ರದ್ಧೆ ಉತ್ಸಾಹಗಳು ಹೆಚ್ಚುವ ಹಾಗೆ, ಶ್ರಮ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದ ಹಾಗೆ, ರಾಜಾಶ್ರಯ ವಿಪುಲವಾಗಿ ದೊರೆತು ವಿದ್ವಜ್ಜನ ಪರಿವೋಷಣೆ ಸಬಲವಾದ ವಿದ್ವದ್ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯವಾಯಿತು. ಕನ್ನಡಪ್ರೇಮಿಗಳಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗಾಢಾವಗಾಹನದ ಬಲದಿಂದ ನಯನವಿರುಗಳಿಂದ ಸೊಗಸಿದ ನಡುಗನ್ನಡ

ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಹಳಗನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ ಪುನಃಜೀವಿಸಿ ನವೀನ-ಮಾರ್ಗಕಾವ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಪ್ರವರ್ತಕರಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದರು. ಪಂಡಿತರು ಹೇಗೆೋ ಹಾಗೆಯೇ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಅವರ ಲಕ್ಷ್ಯವಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯಕಾವ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಗದ್ಯಕಾವ್ಯಗಳೂ ಟೀಕೆವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡುವು. ಸಂಪನ್ನ ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಕಾರಣವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ವೈಸೂರ, ಒಡೆಯರ, ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹುಪ್ರಮುಖರಾದ ಕೆಲವರ, ಸಾಹಸಮಯ ಹಾಗೂ ವೈಭವೋಪೇತ ಜೀವನವೃತ್ತಾಂತ ಸಹ ಆ ಪಂಡಿತಕವಿಗಳನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಒಳಕೊಂಡ ರಾಜಪ್ರಶಂಸೆಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದವು ಎಂಬುದನ್ನಿಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬೇಕು. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಮತಸರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸದೊಂದು ವ್ಯಾಜನಿವೇಶ ಮೊಗದೊರೆತು ; ಆ ವ್ಯಾಜ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸುಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಮೆರಸಿತು ಏನಾದರೆ ತಾನೆ ಏನು ? ಈ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೃತಿ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಹು ಹರಿದ್ದಾರೆ, ಶಿವಕಥೆ ಹರಿಕಥೆಗಳಿವೆ, ಮತೀಯ ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಇವೆ, ಅರಸರ ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಹಗಳಿಗೂ ಶೌರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳ ಕಥನಗಳಿಗೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ ; ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಅವನ ಜೀವನಾದರ್ಶಗಳೂ ಅವನ ಸಂಘರ್ಷಗಳೂ ಸಂಕಷ್ಟಗಳೂ ವಿರಳವಾದ ಅಪವಾದಗಳ ಹೊರತು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹುದುಗಿರುವ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವಿದು. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತರ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿವೆ ; ಗುರುವಂದನೆ ಪ್ರಭುಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಿವೆ ; ಆದರೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯಮನುಷ್ಯನೂ ಅವನ ಬದುಕೂ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಈಗ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ, ವೈಸೂರರಸರ ಸಾಹಿತ್ಯೀತಿಹಾಸದ ಕಥೆ ತೊಡಗುವುದು ರಾಜಒಡೆಯರಲ್ಲಿ (೧೫೭೮-೧೬೧೭) ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಕವಿ ಪ್ರಧಾನಿ ತಿರುವಲ್ಲಾರ್ಯನ (ಸು. ೧೬೦೦) 'ಕರ್ಣವೃತ್ತಾಂತ ಕಥೆ' ಎಂಬ ಪುಟ್ಟ ಸಾಂಗತ್ಯಕಾವ್ಯದಿಂದ (ಈ ಕವಿಸಂಬಂಧದ ಚರ್ಚೆಗೆ, ನೋಡಿ : C. Hayavadana Rao, History of Mysore, Vol. I, pp. 529-33). ಶಾಂತಿ ಪರ್ವದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ಣನ ವೃತ್ತಾಂತವೇ ಇಲ್ಲಿ ವಸ್ತು. ಅಸಮಗ್ರವಾಗಿ ದೊರೆತಿರುವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿಹತನಾದ ಕರ್ಣನ ದುರವಸ್ಥೆಗೆ ಪಾಂಡವರು ಪಟ್ಟ ಮರುಕ, ಅವರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಮೂಲಭಿನ್ನವಾದ ಕಥಾಂಶಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಈ ಕೃತಿ ಗಮನಾರ್ಹ.

ರಾಜ ಒಡೆಯರ ನೊಮ್ಮಗ ಐನಡಿ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ್ (೧೬೧೭-೩೭) ಸ್ವತಃ ಕವಿ, ಕವಿಜನ ಪೋಷಕರು. ಹೊನ್ನಲಗೆರೆ ತಾಮ್ರಶಾಸನ

(೧೬೨೩) “ಕವಿ ಬುಧಾರ್ಥಮ್ ಯಸ್ಯ ಕೋಶಸ್ಯ ಪೂರ್ತಿಃ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಪ್ರಭುವಿನ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದೆ. ಇಂತಹ ಕೊಂಡಾಟ ‘ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಧರಣೀರಮಣಾಭ್ಯುದಯ’ದಲ್ಲಿ ಸಹ ಬಂದಿದೆ (೩-೧೫, ೧೭). ‘ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣ ಟೀಕೆ’ (ಚಾಮರಾಜೋಕ್ತಿವಿಲಾಸ) ಮತ್ತು ‘ಸ್ವಾಂದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡ ಟೀಕೆ’ (ಮಣಿಪ್ರಕಾಶವಚನ) ಇವರದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳು. ಆದರೆ ನೊದಲಿನದು ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಅಂಕಿತವಾಗಿರುವ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ನೆಂಬವನ ರಚನೆಯೆಂಬುದು ಗ್ರಂಥಾಂಭದ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ೧೭ನೆಯ ಶ.ದ ಸರಳ ಆಡುಮಾತಿನ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯದ ಮಾದರಿ ಹಾಗೂ ಮಜಲುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಈ ಕೃತಿಗಳು, ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಂಕಿತಗೊಳಿಸುವ ಹಾಗೂ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯಿಸಲು ಗದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ನೊದಲಾದುದನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

ಆಶ್ರಿತಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿ ರಾಮಚಂದ್ರ (ಸು. ೧೬೨೫) “ಚಾಮರಾಜ ಭೂವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿತನಾದ” ಒಬ್ಬ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರ; ಶಾಲಿಹೋತ್ರನ ಆಶ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ೧೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಗಳ ಶರೀರಪ್ರಕೃತಿ, ವಯಸ್ಸು, ರೋಗನಿದಾನ, ಹಾಗೂ ಮಹಾನವಮಿ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ವಿಧಾನ ಇವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ವ.ಲೆಯೂರಿನ ಪದ್ಮಣ ಪಂಡಿತನೆಂಬ (೧೬೨೭) ಜೈನಕವಿ ೨೪ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ‘ಹಯಸಾರ ಸಮುಚ್ಚಯ’ (ಚಾಮರಾಜೀಯ) ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಆಶ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಕಂದನಿಬದ್ಧವಾದ ೨೦ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳು ಮೈಸೂರಿನ ಕನ್ನಡ ಆಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿದ್ದು, ಇನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ರಾಜ ಒಡೆಯರ ತರವಾಯದಲ್ಲಿ ೨೦ ವರ್ಷಗಳ ದೀರ್ಘಕಾಲ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಚಾಮರಾಜರು ರಾಜ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಸೇನಾವ್ಯೂಹವನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಿದಂತೆ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದಿದೆ. ಅನೆ ಕುದುರೆಗಳ ಸಜ್ಜಿನ ಭಾಗವಾಗಿ ಪಂಡಿತವೈದ್ಯರ ಮೂಲಕ ಕುದುರೆಗಳ ಪಾಲನೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೊದಲಾದವನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರಸಿದ್ದು ಸಹಜವೇ ಆಗಿದೆ. ರಾಮಚಂದ್ರನ ಕೃತಿಗೆ ಆ ನೊದಲಿನ ಅಭಿನವಚಂದ್ರಕೃತ ‘ಆಶ್ವಶಾಸ್ತ್ರ’ ಒಂದು ಆಕರವಾಗಿರುವುದು ಸಂಭಾವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ.

ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಆನಂತರದಲ್ಲಿ, ಅವರ ಚಿಕ್ಕ ತಾತಂದಿರ ಮ.ಗ ೧ನೆಯ ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯರು (೧೬೩೮-೫೯), ಅಲ್ಪವಧಿಯು ಇಮ್ಮಡಿ ರಾಜ ಒಡೆಯರ (೧೬೩೭-೩೮) ಆಳಿಕೆಯನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಸಮರ್ಥರೀತಿ

ಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ದೊರೆತನವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಪಡೆದುವು. ಕನ್ನಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಳಗನ್ನಡ ನಡುಗನ್ನಡಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆದುವು. ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳ ರಚನೆ ಕಾವ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಜೊತೆಗೇ ಸಾಗಿತು.

ಈ ದೊರೆಯ ಅಳಿಕೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿ ಭಾಸ್ಕರನು (ಸು. ೧೬೪೫/೬೦) ಅಥವಾ ಬಾಚಿರಾಜನು 'ಬೇಹಾರ ಗಣಿತ'ವೆಂಬ ಒಂದು ಗಣಿತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಇದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂದಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದ್ದರೂ, ಕೆಲವು ಸಾಂಗತ್ಯ ಪಟ್ಟದಿಗಳೂ ಇವೆ. ಕೃತಿಯು ಸೂತ್ರ, ಟೀಕೆ ಮತ್ತು ಉದಾಹರಣಗಳನ್ನು ಒಳಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಬದ್ಧಿಯ ಸೂತ್ರ, ಪದಪಿನ ಸೂತ್ರ, ಪದಕದ ಸೂತ್ರ, ಮಟ್ಟದ ಸೂತ್ರ, ದೇವಗತಿ ಸಂಯೋಗದ ಸೂತ್ರ, ಬಿರುದಿನ ಲೆಕ್ಕ, ಅಡುಗೂಲಿ ಸೂತ್ರ, ಟಂಕಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವ ಇಚ್ಛಾ ವರ್ಣಕ್ಕೆ ಸೂತ್ರ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತಿದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ, ಚಾವ.ರಾಜ ಮತ್ತು ನರಸಭೂಪರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಗಮನಿಸತಕ್ಕವು. ತಿಮ್ಮರಸನೆಂಬವನು (ಸು. ೧೬೪೫/೫೦) 'ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ರಾಮಾಯಣ'ವೆಂಬ ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದಿಯ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿ. ಇದು ಅಸಮಗ್ರವಾಗಿ ದೊರೆತಿದೆ; ೩ ಸಂಧಿ, ೧೦೦೦ ಪದ್ಯಗಳ ರಚನೆ. ಸಿ. ಹಯವದನ ರಾಯರು ಈ ಕವಿ ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನನಾಗಿದ್ದ ತಿಮ್ಮರಸನೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ (HOM., Vol. I, p. 196). ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಧಾರವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಅಡಳಿತಾವಧಿಯ ಪ್ರಮುಖಕವಿಯೆಂದರೆ ಆಸ್ಥಾನಕವಿ ಗೋವಿಂದವೈದ್ಯ (೧೬೪೮) ಈತನು 'ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ವಿಜಯಂ' ಎಂಬ ೨೬ ಸಂಧಿಗಳ ದೊಡ್ಡ ಸಾಂಗತ್ಯಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು, ಇದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತ್ವದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ; ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದೆ. ಗೋವಿಂದವೈದ್ಯನು ಹುರದ ದಳವಾಯಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ (೧೬೪೦-೪೭) ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು (೧-೨೮). ರಚನೆಯ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಗಮಕಿ ಭಾರತಿ ನಂಜನು ಅದನ್ನು ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾಚಿಸಿದನು ಎನ್ನುವುದು ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯ ಗದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು. ಕೃತಿಕರ್ತೃ ಭಾರತಿ ನಂಜನೆಂಬುದೂ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಚರ್ಚೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಿದೆ (HOM., Vol. I, p. 197).

'ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ವಿಜಯ'ದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದಳವಾಯಿ ನಂಜರಾಜನ ಹಾಗೂ ಬಿಜಾಪುರದ ರಣದುಲ್ಲಾಖಾನನ ಹೋರಾಟದ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಗಳಿವೆ; ಇಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಬಿಜಾಪುರಗಳ,

ಇತರ ಕೆಲವು ಪಾಳೆಯ ಸಟ್ಟುಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಚಲನವಲನಗಳು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀರಂಗಸಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಗನೆಯ ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ದಸರೆಯ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆ ಕಂಠೀರವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ನೈಭವದ ನೆಲೆಗೇರಿತು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಆ ಸಂಬಂಧದ ದೃಶ್ಯಾವಳಿಗಳಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊಂಚಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಉಂಟು. ಅಲಂಕಾರಿಕ ಭಾಷೆ, ಕಾವ್ಯ ಸಹಜವಾದ ಉತ್ತೇಕ್ಸ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ತತ್ಕಾಲದ ಪ್ರಭು ಪ್ರಜೆ ಇವರ ಸಾಹಸ ಸಾಧನೆ ಗಳನ್ನೂ ರಸಿಕತೆ ಜೀವನಪ್ರೀತಿಗಳನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಮರಸ್ತಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಅನ್ಯದೇಶ್ಯ ಶಬ್ದಗಳ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಗೆ ಸಹ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಒಂದು ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕಾನದ ಪ್ರಭು, ರಾಜ್ಯ, ವಂಶ, ರಾಜಧಾನಿ, ಹೋರಾಟಗಳು ಇವುಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಚಿತ್ರಣದ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೃತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹತ್ತ್ವಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಸು. ಇದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸೇರಿದ ರಂಗರಾಜನೆಂಬ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಕವಿಯೊಬ್ಬನು — ಈತ ಈಚೆಗೆ ಖ್ಯಾತನಾದ ಚಿಕ್ಕಸಾಧ್ಯಾಯನ ತಂದೆ—ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪರವಾದ 'ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನಿದ್ಯಾವಿಲಾಸ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಿದನು. ಗದ್ಯರೂಪ ವಾದ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿ ಮಗ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದನು. ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ, ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಸಂಘದ ವಿಜೃಂಭಣೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋಯಿತು. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಮತವನ್ನಪ್ಪಿ ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಹಾಕಿದ ಶ್ರೀಕಾರ ಶುಭಪ್ರದ ವಾಯಿತು.

ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜರ ಬಳಿಕ ಸಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅವರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮಗ ದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ್ (೧೬೫೯-೬೨) ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಗಣ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೇನೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. 'ದೇವರಾಜೇಂದ್ರ ಸಾಂಗತ್ಯ'ವನ್ನು ಬರೆದ ಚಾವಯ್ಯ (ಸು. ೧೬೭೦) ಪ್ರಭು ದೇವರಾಜರ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಸಾಂಗತ್ಯ ಭಂದಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ೨ ಸಂಧಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಈಗ ದೊರೆತಿವೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ದೇಶ, ಮೈಸೂರು ನಗರಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಈ ಕಾಲದ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿ 'ಚೌಪದದ ವುಸ್ತುಕ' (೧೬೭೦) ಅಜ್ಜಾ ತಕರ್ತುಕ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವರಾಜರ ಸಾಧನೆ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಆಸ್ಥಾನ, ದಿನಚರ್ಯೆ ವೊದಲಾದವು ಬಂದಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಬಹುದಾದ್ದು ಎಂದರೆ, ದೇವರಾಜರ ಖಾಸಾ ಕರಣಿಕ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ, ರಾಜಕುಮಾರ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜನಿಗಂದು ರನ್ನನ 'ಆಜಿತ ಪುರಾಣ'ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ವಿಚಾರ (೧೬೬೩).

ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಇತಿಹಾಸ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯಪೋಷಣೆ ಭವ್ಯವಾದ ಮುನ್ನೆಲೆಗೆ ಬರುವಂತಾದುದು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (೧೬೭೨-೧೭೦೪). ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಮುಸ್ಪಿನ ದೇವರಾಜರ ಹಿರಿಯ ಮಗನ

ಮಗ ಈ ದೋರಿ. ಇವರು ಹಲವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ರಚಿಸಿ ದಂತೆಯೂ ಇತರರಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. 'ಚಿಕದೇವರಾಜ ಬಿನ್ನಸ', 'ಗೀತಗೋಪಾಲ', ಭಾಗವತ, ಭಾರತ ಮತ್ತು ಶೇಷಧರ್ಮಗಳು ಈ ದೋರಿಯ ಸ್ಮರಣನೆಗಳೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಅಂದಿನ ಸಂಸ್ಕೃತದಾಯದಂತೆ ಇವು ಅಶ್ವಿತರೂ ಅಸ್ಥಾನಿಕರೂ ಅದ ಕವಿಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿ ಪ್ರಭುವಿನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗೊಂಡಿರುವುದು ಬಹುನುಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಭಾವ್ಯವಾದ್ದು. ಆದರೆ ಸಿ. ಹಯವದನರಾಯರು ದೋರಿಯೇ ಕವಿಯಾಗಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ (HOM., Vol. I, p. 445).

'ಚಿಕದೇವರಾಜ ಬಿನ್ನಸ' ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಗದ್ಯರಚನೆ. ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಚಿಲುವನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಅರಸರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತಹ ೩೦ ಭಕ್ತಿ ಬಿನ್ನಹಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಪಂಥವ ಸಿದ್ಧಾಂತಸಾರ ಇಲ್ಲಿ ಅಡಕಗೊಂಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಭುವಿನ ಸಾಹಸಕಥನ ಹಾಗೂ ಗಂಭೀರಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಕೃತಿ ಇದು. "...ಸಿಂಹನಿಂತಾನುಂ ಪಾಪಿಗಳಾದೊಡಂ ಅವ ಜಾತಿಯೊಳ್ ಪುಟ್ಟಿದೊಡನೀಗಳುಂ ತತ್ತಜ್ಞಾನದಿಂ ತನ್ನೊಳ್ ಭಕ್ತಿಗೆಯ್ದು ನಂಬಿದವರ್ಗೆ ಮುಕ್ತಿ ತಪ್ಪನೆಂದೆನಿಸಿ ಅಕ್ಕರಮನಜಿಯದೊಕ್ಕಲಿಗರ್ಗಂ ಪೆಣ್ಣೆಳ್ಳಂ ಸಕ್ಕದದಿಂ ತತ್ತಜ್ಞಾನಮಪ್ಪುದೊಂದು ಎಂದು ಎಲ್ಲರುಮಜುವಂತೆ ಕನ್ನಡವಾತಿನೊಳಂ ಮೆಲ್ಲುಡಿಗಳೆಂದೆ"—ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದೆ ಎನ್ನುವಾಗ ಅಂದಿನ ಧರ್ಮ ಸಮಾಜಗಳ ಒಂದು ಹೊಳಹು ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. 'ಗೀತಗೋಪಾಲ' ಜಯದೇವನ 'ಗೀತಗೋವಿಂದ'ದ ಮಾದರಿಯ ಸಂಗೀತ ಕೃತಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ತಿರುವಲಯ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಭಾಗಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಆತನೇ ಇದರ ಕರ್ತೃವಾಗಿರಲೂ ಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳೂ ಪ್ರತಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಏಳು ಖಂಡಗಳೂ ಪ್ರತಿಖಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಏಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ಇವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದು 'ಸಪ್ತಪದಿ' ಎಂದೂ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. "ಹರಿ ಸಂಕೀರ್ತನವೊಂದೇ ಪರಗತಿಗನುಕೂಲಂ" ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಆದರ್ಶ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸರಸವಾಗಿದ್ದು, ಇವು ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಸಭಾವಗಳ ಪುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಹಾಗೂ ನಾಟ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಾಯಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿರುವ ಈ ರಚನೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಲಾರಸಿಕರ ಗಮನವನ್ನು ಆಸ್ವಾಗಿ ಸೆಳೆವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ದುರದೃಷ್ಟದ ಸಂಗತಿ. ಇನ್ನು ಭಾಗವತ, ಭಾರತ ಮತ್ತು ಶೇಷಧರ್ಮಗಳು ಆಯಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಗದ್ಯಾನುವಾದಗಳು, ಟೀಕೆಗಳೆನಿಸಿದವು. ಭಾಗವತ ಗದ್ಯಟೀಕೆ 'ಚಿಕದೇವರಾಜ ಸೂಕ್ತಿವಿಲಾಸ'ವೆನಿಸಿದೆ.

ಚಿಕದೇವರಾಜರಿಗೆ 'ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾನಿಕಷಪ್ರಸ್ತರಂ', 'ರಸಿಕಜನಕರ್ಣ ರಸಾಯನೀಕೃತ ಸಂಗೀತವಿಪ್ರಸ್ತರಂ' ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದುದು ಅವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಸಂಗೀತಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ತಜ್ಞತೆಯಿದ್ದು ದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ 'ಚಿಕದೇವರಾಯ ವಂಶಾವಳಿ', 'ಚಿಕದೇವರಾಜ ವಿಜಯಂ' 'ಚಿಕದೇವರಾಜ ಯ ಶೋಭಾಷಣ', 'ಚಿಕದೇವರಾಜ ವಂಶಪ್ರಭಾವ' 'ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಧರಣೀ ರಮಣಾಭ್ಯುದಯ' -ನೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿಯೂ ಇತರ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಗಿಕವಾಗಿಯೂ ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ರಂಗನಾಥ ಹಾಗೂ ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಚಿಲುಪನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿವೈವಗಳಾಗಿ ಸ್ಪೂರ್ತಿ ನೀಡಿದರು. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ಕವಿಗಳೂ ಇತರರೂ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಗದ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಜನಪ್ರಚುರಗೊಳಿಸಿದರು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯ, ಸಿಂಗರಾರ್ಯ, ಚಿಕ್ಕಪಾಠ್ಯಾಯ, ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ, ಹೊನ್ನಮ್ಮ, ತಿಮ್ಮಕವಿ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಚಿದಾನಂದ ಕವಿ, ಮಲ್ಲರಸ ಹೀಗೆ ಹಲವರು ಚಿಕದೇವರಾಜರ ಆಶ್ರಿತರಾಗಿದ್ದು ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹನಿಕವಿಗಳಾಗಿ ಚಿಮುರವ ಚಿಕದೇವರಾಜರ ಜೀವನಸಾಧನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿಸುವುದು ತುಂಬ ಉಪಯುಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಂಬಂಧವಾದ ಇತಿಹಾಸ ರಚನೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವುದು. ದೇವಚಂದ್ರನ (೧೮೩೮), 'ರಾಜಾವಳಿಕಥಾ ಸಾರ'ದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು " ಚಿಕದೇವರಾಜಂ ಕೋವಿದಶಿಖಾಮಣಿಯೆ ನಿಸಿದಂ ತಿರುಮಲಾರ್ಯಂ ವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದನೆನಿಸಿದಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಂ ಸಾಹಿತ್ಯಭಾರತಿಯೆನಿಸಿದಂ ಷಡಕ್ಷರಿಯು ಕವಿಶೇಖರನೆನಿಸಿದಂ..." ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಹಕವಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಗುರುತಿಸಿದೆ (ಅ. ೧೨). ಆಶ್ರಿತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಶಿಖರವೇರಿದವನು ತಿರುಮಲಾರ್ಯನಾದರೆ, ಬಲುಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಖ್ಯಾತನಾದವನು ಷಡಕ್ಷರಿ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯರನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸತಕ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಚಿಕದೇವರಾಜರು.

ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಕವಿ ತಿರುಮಲಾರ್ಯ (೧೬೪೫-೧೭೦೬) ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಸಹಪಾಠಿಯಾಗಿ, ಮಿತ್ರನಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಅಸ್ಥಾನಪಂಡಿತನೂ ಮಂತ್ರಿಯೂ ಆಗಿ ಬೆಳಗಿದವನು. ಹೀಗಾಗಿ ದೊರೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯತೆ, ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳು ಸಹಜ. ಪ್ರಭುವಿನ ಜೀವನಸಾಧನಗಳನ್ನು ಕುರಿತಹಾಗೆ ಆತ 'ಚಿಕದೇವರಾಯ ವಂಶಾವಳಿ', 'ಚಿಕದೇವರಾಜ ವಿಜಯಂ' 'ಚಿಕದೇವರಾಜಶತಕ'ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ, 'ಅಪ್ರತಿಮವೀರಚರಿತ'ವೆಂಬ ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾನೆ. ಚಿಕದೇವರಾಜರ ಅಂಕಿತದ 'ಗೀತಗೋಸಾಲ' ಹಾಗೂ 'ಬಿನ್ನಹ' ಗಳನ್ನು ಆತನೇ ಬರೆದಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯ. 'ಚಿಕದೇವರಾಜಶತಕ' ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಚಿತ ವರ್ಣವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲಲಿತವಾಗಿ ರಚಿಸಿರುವ 'ಯದುಗಿರಿ ನಾರಾಯಣಸ್ತವ' ನೊದಲಾದ ೯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಲಘುಕಾವ್ಯಗಳೂ ಇವೆ; ಕಾವ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಅವು ಸ್ತವನಾಂಜಲಿಗಳೇ, 'ಏಕಾದಶೀ ನಿರ್ಣಯ' ಎಂಬ ಒಂದು ಅಲಭ್ಯಕೃತಿ ಹೊರತಾಗಿ.

‘ಚಿಕದೇವರಾಯ ವಂಶಾವಳಿ’ ಒಂದು ಹಳಗನ್ನಡ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥ. ಅಸಮಗ್ರವಾಗಿ ದೊರೆತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಜ ಒಡೆಯರಿಂದ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ವರೆಗೆ ವೈಸೂರ ಅರಸರ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಲ್ಲದೆ, ಪೂರ್ಣವಿವರಗಳನ್ನಲ್ಲ. ಕೆಲವು ವಿವರಗಳು ಶಾಸನಾಧಾರಗಳಿಗೆ ತಾಳೆಯಾಗದಿದ್ದರೂ, ಇದೊಂದು ಮೌಲಿಕ ಆಕರಗ್ರಂಥ. ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಸ್ಥಳ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಬಗೆಗೆ, ಪ್ರಜಾಸಮುದಾಯ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿಯುಂಟು. ಆಲ್ಲಲ್ಲಿಯ ಸವಿವರ ದೇವತಾಸೌಂದರ್ಯದ ವರ್ಣನೆ ಮನೋಜ್ಞವಾದುದು. ಶೈಲಿ ಅಷ್ಟು ದೇಶೀಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಕೃತಕವೇ ಆದರೂ, ನಿರರ್ಗಳ ವಾಕ್ಯವಾಹವೂ ಸಮೃದ್ಧ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತಿಯೂ ಪ್ರಸಾದಗುಣವೂ ಮನಮೆಚ್ಚಿಸುವಂತಿವೆ. ಹೊಸಕಾಲದ ಹಳಗನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಗದ್ಯಶೈಲಿಗಳ ಒಂದು ಮಾದರಿ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಸರಸಕಲ್ಪನೆ, ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಮಿಂಚುವ ಕಾವ್ಯಭಾಗಗಳಿಗೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ.

‘ಚಿಕದೇವರಾಜವಿಜಯ’ ಒಂದು ಹಳಗನ್ನಡ ಚಂಪೂಕೃತಿ; ಇತಿಹಾಸದ ಆಕರಗ್ರಂಥ. ಇದು ಸಹ ಅಸಮಗ್ರ. ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಬಾಲ್ಯ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿದೆ. ವಂಶಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿವರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿವರಗಳೂ ಸಾಗಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪದಿ, ಷಟ್ಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಹಾಡುಗಳು ಮಿಶ್ರಗೊಂಡಿವೆ. ನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರೌಢಚಂಪುವಿಗೆ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ; ಪ್ರಾಯಃ ಇದೇ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಯತ್ನ. ಸಮಕಾಲೀನ ಇತಿಹಾಸ-ಕಾವ್ಯವೆಂಬುದು ಇವರ ಮೌಲ್ಯ. ಸುಪ ಅರಿಕೇಸರಿಗಳ ಸಂಬಂಧ ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಾಗುವುದು ಸಹಜ. ಸ್ವಾಮಿಯ ವೈಭವ ವಿಲಾಸಗಳ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಆಶನ ವೀಣಾ ವಾದನ ಲೋಲಪ್ತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ವರ್ಣನೆ ತುಂಬ ಹೃದಯಂಗಮವಾದುದು, ಸವಿಸ್ತರವಾದುದು. ಹಾಗೆಯೇ ‘ವೀಣೆಯ ಬೆಡಗಿದು ವೈಸೂರು’ ಎಂಬ ಖ್ಯಾತಿಗೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೇ, ಪರಂಪರೆಯೇ ಕಾರಣವೆಂಬುದೂ ನಿಸ್ಸಂದೇಹ. ಪ್ರಕೃತಿವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಕವಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಾವೀನ್ಯವನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಉದಯಿಸುವ ಚಂದ್ರನನು, ಹಿಂಗಿಯ ಗುಂಡಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ನವೀನಕಲ್ಪನೆ. ವಿರಳವೃತ್ತಜಾತಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗದ ಪ್ರಚುರತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಈ ಕಾವ್ಯದೊಳಗೇ ಬರುವ ಭುದೋವಿಷಯಕವಾದ ಸರಸ ಚರ್ಚೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಕನ್ನಡ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇವರ ಸ್ಥಾನವುಂಟು.

‘ಅಪ್ರತಿಮಾವೀರಚರಿತ’ ಳ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾನಾಥನು ‘ಪ್ರತಾಪರುದ್ರಿಯ’ದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವಂತೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಯಸದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ‘ಅಪ್ರತಿಮಾವೀರ’ ಎನ್ನಿಸಿದ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನೂ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ

ಕೀರ್ತಿಸಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಮಧುರೆಯ ನಾಯಕ, ವರಾಹರು, ಮಹಮದೀಯರು, ಇಕ್ಕೇರಿ ರಾಜ್ಯದವರು ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವು 'ಅಸ್ತತ್ವವೀರಚರಿತ'ವೇ ಸರಿ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥಗಳ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ನೋದಲು ಹೇಳಿ, ಬಳಿಕ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಬರೆದು, ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. ಮಮ್ಮಟ, ವಾಮನ, ವಿದ್ಯಾನಾಥ ನೊದಲಾದವರ ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಶಬ್ದಾರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳ ವಿವೇಚನೆ ಉದ್ದೇಶಿತವಾದ ಈ ಕೃತಿಯ ಮೂರನೆಯ ಅಲಂಕಾರ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ 'ಚಂದ್ರಾಲೋಕ'ದ ಅನುಸರಣೆಯಿದೆ. ಧ್ವನಿತತ್ವದ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ವಸ್ತುನಿರೂಪಣೆಗೆ ಬಳಸಿರುವ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿರುವುದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದುದು.

ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ 'ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯ ಸಪ್ತಪದಿ' (ಸಂ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಹರಿಶಂಕರ್, ೧೯೬೭) ಎಂಬ ಅಜ್ಞಾತಕವಿ ಕರ್ತೃಕವಾದ ಒಂದು ಹಾಡುಗಬ್ಬ ಸಹ ತಿರುಮಲಾರ್ಯಕವಿ ರಚಿತವೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 'ಬಿರುದಾವಳಿ' ಮುಂತಾಗಿ ಏಳು ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದು, ಜನೆಯ 'ಶೃಂಗಾರಭಾವ' ಒಂದರ ಹೊರತು ಉಳಿದವು ಏಳೇಳು ಹಾಡುಗಳ ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿವೆ. ವಿಶಿಷ್ಟಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾದ 'ಬಿರುದಾವಳಿ'ಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಧನೆಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಿದೆ; 'ವಿರಹಸಪ್ತಪದಿ' ನೊದಲಾದ ಮುಂದಿನ ಸದ್ಯಗುಚ್ಛುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರನ್ನು ಶೃಂಗಾರನಾಯಕನೆಂಬಂತೆ ವಿರಹಿಣಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಮಧುರವಾದ ಶೃಂಗಾರದ ಭಾವಗಳು ಹೃದಯಂಗಮವಾದವು. ಈ ರಚನೆ, 'ಗೀತಗೋಪಾಲ'ವನ್ನೂ ಒಳಕೊಂಡು, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇವೆರಡೂ ಕೃತಿಗಳು ರಸಿಕರ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೆಳೆದಿಲ್ಲ ಎನ್ನಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಸಿಂಗರಾರ್ಯನ 'ಶ್ರೀ ಶೈಲಾರ್ಯ ದಿನಚರ್ಯಾ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಲಘುಕೃತಿ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನ ಜೀವನಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. 'ವಂಶರತ್ನಾಕರ' ದಂತಹ ಆಕರ ಈ ಕವಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನದ ಬಗೆಗೆ ಏನೇ ಹೇಳಲಿ, ಸಿಂಗರಾರ್ಯನು ಅಣ್ಣನನ್ನು "ಕಂಬುಗ್ರೀವಂ ಕಲಿತಬಿಸಿನೀಬೀಜಮಾಲಾಭಿರಾಮಮ್" ವ್ಯೂಢೋರಸ್ಯಂ ವಿಮಲರುಚಿರಶ್ಲಕ್ಷ್ಮಯಃಜ್ಞೋಪವೀತಮ್ || ಆಯದ್ಬಾಹಾಯುಗಮವನಮನ್ನಾಭಿಮಾಗುಲ್ಪಜೇಲಂ | ಶ್ರೀಶೈಲಾರ್ಯಂ ಜಲಜಚರಣಂ ಚಿಂತಯನ್ನೇಧಿಸೀಯ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಆತನ ಭವ್ಯಾಕೃತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಷ್ಠೆ, ವೇಷಭೂಷಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರು ಕಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬಲ್ಲುದು.

ಚಿಕ್ಕಸಾಧ್ಯಾಯ (೧೬೭೨) ತಿರುಮಲಾಯನಂತೆಯೇ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಅಶ್ವತಥವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನು; ತನ್ನ ಕಾಲದ ಪ್ರಭಾವಿವುರುಷರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ತೀರಕಣಾಬಿಯವನು. ಈತನ ನಿಜನಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೆಂದು. ಈ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಕವಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರಲ್ಲಿ ಕಡಣೆಕಾಗ್ರೇಸರನೂ ಮಂತ್ರಿಯೂ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಿ, ಬಹುಜನ ಅಪ್ಪೇಷ್ಯರನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದನು, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದನು. ಅಂತೂ ಈತನ ದೊಡ್ಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದವನು. ಇವನು ಉಭಯ ಭಾಷಾ ವಿದ್ವಾಂಸನು; ಗಣಿತ ವೈದ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಶ್ರಮವಿದ್ದವನು; ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅಸೀಮ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದವನು. ತಾನು ನಂಬಿಸಿದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಸಂಘವನ್ನೂ ಆರಾಧ್ಯದೈವವಾದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯ ದಾತೃವಾದ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರನ್ನೂ ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೋಪಣೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನೂ ಕೀರ್ತಿಸುವುದೇ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಈತನು. ಮೂನತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತೆ ತೋರುವುದು. ಈತನ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳ ವ್ಯಾಸಂವು ಅಗಾಧವಾದವು; ಸಾಹಿತ್ಯಕೃಷಿ ನಿರಂತರವೂ ಅಸಾಂವೂ ಆವುದು. ವ್ಯಾಕರಣ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಸಂಖ್ಯೆಯ ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವವರಲ್ಲಿ ಈತನೇ ಬಹುಶಃ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಷ್ಟಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಪದ್ಧತಿಯನ್ನೂ ಹಳಗನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನೂ ಉಜ್ಜೀವಿಸುವಲ್ಲಿ ಈತನ ಪಾತ್ರ ಹಿಂದು. ಹಾಗೆಯೇ ಗದ್ಯಕೈಲಿಯನ್ನೂ ಚಿತ್ರ ಕಾವ್ಯಪದ್ಧತಿಯನ್ನೂ ನವೀಕರಿಸಿದ ಹಿರಿಮೆಯೂ ಈತನಿಗೆ ಸೇರಿದೆ.

ಚಿಕ್ಕಸಾಧ್ಯಾಯ ರಚಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳ ಕಥನಗಳಿವೆ; ಸ್ಥಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳಿವೆ; ದೇವತಾಸ್ತುತಿಗಳಿವೆ, ಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿವೆ; ಅಗಮ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸುಭಾಷಿತಗಳೂ ಇವೆ; ಪ್ರಭುಪ್ರಶಂಸೆಯೂ ಇದೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಕುರಿತ ಚಮತ್ಕಾರಜನಕ ನಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿಯೂ ಇದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದವು, ಕೆಲವು ಅನುವಾದಿತಗಳು; ಕೆಲವು ಚಂಪುಗಳು, ಕೆಲವು ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಾಂಗತ್ಯಗಳು. ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು ಹಲವು ಆಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡವು, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ನೂರು ಪದ್ಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕವು. ಅಂತೂ ಸಹಸ್ರಸಹಸ್ರ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ವಿಸ್ತಾರದ ಈತನ ಕೃತಿರಾಶಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಈತನ ಕಾವ್ಯರಚನೆಯ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ಮಯಪಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿಕ್ಕಸಾಧ್ಯಾಯನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ಸ್ಥಳಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಹಸ್ತಿಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' (೧೬೭೯) ಕಂಚಿಯ, 'ಕಮಲಾಚಲ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' (೧೬೮೦) ಹಿಮವದ್ದೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಬೆಟ್ಟದ, 'ಪಶ್ಚಿಮರಂಗ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ, 'ಯದುಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' ಮತ್ತು 'ಯಾದವಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ'

ಮೇಲುಕೋಟೆಯ, 'ವೆಂಕಟಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' ತಿರುಸುತಿಯ, 'ಶ್ರೀರಂಗಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' ಶ್ರೀರಂಗದ ಮಹಿಮಾವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಕವಿ ಆಯಾ ಭಾಗವು ಬರುವ ವೈಷ್ಣವಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಚಿ, ಹಿಮವದ್ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಬೆಟ್ಟ ಇವನ್ನು ಕುರಿತವು ಚಂಪೂನಿಬದ್ಧವೂ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ, ಮೇಲುಕೋಟೆ ('ಯಾದವಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ') ಇವನ್ನು ಕುರಿತವು ಸಾಂಗತ್ಯರೂಪವಾಗಿಯೂ ಮೇಲುಕೋಟೆ ('ಯದುಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ'), ತಿರುಸುತಿ, ಶ್ರೀರಂಗ ಇವನ್ನು ಕುರಿತವು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿತವಾಗಿವೆ.

ಈ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ರಚನಾಪದ್ಧತಿಯೆಂದರೆ : ಇವು ಸು. ೧೬೭೮-೮೦ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದವು. ಇವು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವೈಷ್ಣವಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕಥಾಭಾಗಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಪದ್ಧತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಕಥೆ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ರಗೊಳಿಸಿ ರಚಿಸಿದವು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ರೂಪಗೊಂಡವು. ಗಮನಿಸಿದ ಪುರಾಣಗಳೆಂದರೆ ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ, ನಾರದೀಯ ಈ ಕೆಲವು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜ, ಅಳವ್ವಾರರು, ಗರುಡ ವಿಷ್ಣುಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳು, ಸ್ಥಳದೇವತೆ ಇವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಕೃತಿ ಆರಂಭವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಬಳಿಕ ಕಣ್ಣಾಟಕ ಮೈಸೂರುಗಳ ವರ್ಣನೆ; ಅದರ ತರುವಾಯ, ಮೈಸೂರೊಡೆಯರ ವಂಶವಿಸ್ತರ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಧನೆಗಳ ಕಥನ, ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಶೀಲ ಸ್ವಭಾವಾದಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಚಾರ, ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿ, ಅಸ್ಥಾನವೈಭವ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ ವಿಸ್ತರಣವಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳು ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಪ್ರಚಾರತೆಗೆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಕವಿಗಳು ನೀಡಿದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೊಡಗೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಸರಂಪರೆ ತಿಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ.

ಪ್ರಾರ್ಥ ಚಂಪುವಾದ 'ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತೆ' (೧೬೮೧) ನಾರದೀಯ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದ ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತದ ಕನ್ನಡ ರೂಪವಾಗಿದೆ ; ವಿಕಾಶಿ ವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯೇ ವಿಷಯ. 'ಸಾತ್ವಿಕ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾವಿಲಾಸ'ವೆಂಬ ೯ ಅಶ್ವಾಸಗಳ ಚಂಪೂಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಧ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಪುರಾಣವೇ ಉಪಾದೇಯ ವೆಂದೂ ವೇದವಿಹಿತವೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುಮತವೇ ಸೇವ್ಯವೆಂದೂ ಪ್ರತಿಸಾಧಿಸಿದೆ. ಪ್ರಥಮಾಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕನ್ನಡನಾಡು ಮೈಸೂರುಗಳ ವರ್ಣನೆ ಗಮನಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. 'ಆರ್ಥಸಂಚಕ'ವೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಚಂಪುವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾದಿ ಪಂಚವಿಧ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ; ಅದರೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಕರ್ತೃತ್ವವಿಚಾರ ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ್ದು. 'ದಿವ್ಯಸೂರಿಚರಿತೆ' ೧೪ ಅಶ್ವಾಸಗಳ

ಚಂಪು: ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತ ರಾದ ೧೨ ನಂದಿ ಚಳ್ವಾರರ ಚರಿತೆಯಿದು; ತಮಿಳು ಮೂಲದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದುದು: 'ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣ' ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ೬ ಅಂಶಗಳೂ ೩೨ ಅಶ್ವಾಸಗಳೂ ೬೨೪೪ ಪದ್ಯಗಳೂ ಇವೆ. ಇದು ಈ ಕವಿಯ ರಚನೆಗಳೆಲ್ಲ ಬಹು ದೊಡ್ಡದಿಂದ: ತೋರುತ್ತದೆ. (ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಮಾತ್ರ ಈಗ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ)

ಗದ್ಯರೂಪವಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಟೀಕೆಗಳು: 'ಕಾವಂದಕ ಟೀಕೆ,' ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವಂದಕ ನೀತಿಗೆ ರಚಿಸಿದ ಟೀಕೆ; 'ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ನಿರಪೇಕ್ಷಾ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ್ದು ಇದು; ೮ ಅಶ್ವಾಸಗಳುಳ್ಳದ್ದು. 'ತಿರುವಾಯ್ಮೊಲಿ ಟೀಕೆ' ನನ್ನಾಳ್ವಾರರ ತಮಿಳು ರಚನೆಯ ಕನ್ನಡ ವಾಚ್ಯಾನ. 'ವೈದ್ಯಾವೃತ ಟೀಕೆ' ('ಅರೋಗ್ಯಾವೃತ') ಒಂದು ವೈದ್ಯಸಂಕಲನ ಗ್ರಂಥ. 'ಶುಕಸಪ್ತತಿ', ಸಂಸ್ಕೃತ ಶುಕಸಪ್ತತಿಯ ಭಾಷಾಂತರ. 'ಶೇಷಧರ್ಮ' ಸಂಸ್ಕೃತ ಹರಿವಂಶದ ಅಶ್ವಮೇಧಿಕ ಪರ್ವಾಂತರ್ಗತವಾದ ಶೇಷಧರ್ಮದ ಟೀಕು; ೨೫ ಸಂಧಿಗಳಿವೆ. 'ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಸಂಹಿತಾ ಟೀಕು,' ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಟೀಕೆ. 'ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಟೀಕು' ರಾಮನಜ ಭಾಷ್ಯಾನುಗುಣವಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆ. ಈ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥದ ಅಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠರಸನ ಮಠಾವಳಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪದ್ಯ ಭಾಗವಿದೆ. ಅವನ್ನು ಈಚೆಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಎಸ್. ಎನ್. ಕೃಷ್ಣ ಜೋಯಿಸರು 'ಚಿಕ್ಕವೇವರಾಯನ ಮಠಾವಳಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಪ್ರಕ. ೫೧-೧). 'ಮುಕುಂದಮಾಲಾ ಸ್ತೋತ್ರದ ಟೀಕು' ಕುಲಶೇಖರಾಳ್ವಾರರ ಜನಪ್ರಿಯ ಮುಕುಂದಮಾಲಾ ಸ್ತೋತ್ರದ ಕನ್ನಡಟೀಕು; ಮೂಲ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ಪದಾರ್ಥದ ರಚನೆ. "ಶ್ರೀಅಳಂದಾರ ಸಂಸ್ತುತಿಯಂ ಪ್ರಾಕೃತಭಾಷೆಯಿಂದೆ ತಿಳಿದು" ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳುವಾಗ, ಅವನು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತಭಾಷೆಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದೇಶಭಾಷೆಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತಗಳೇ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದು ಸರಿ. 'ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥ ಪಾದುಕಾಸಹಸ್ರದ ಟೀಕು' ಅಸಮಗ್ರ ವಾದುದು; ಬಹುಶಃ ಈತನದೇ. ಹೀಗೆಯೇ 'ಸಂಗ್ರಹರಾಮಾಯಣದ ಟೀಕು' ಸಹ ಇದೇ ಕವಿಯದೆಂದು ಊಹಿಸಿದೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯದ ಟೀಕೆಯಿದು. ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣವನ್ನು ಈ ಕವಿ ಗದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಹ ಬಿತ್ತರಿಸಿದ್ದು, ಇದು ಸಮಗ್ರವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ರಾಯಸದ ವರದಾಚಾರ್ಯನ 'ಕರ್ಣಾಟಕ ಪ್ರಪನ್ನಾವೃತ'ದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಸಾಧ್ಯಾಯನ ಪದ್ಯಾತ್ಮಕ 'ಪ್ರಪನ್ನಾವೃತ'ದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಇದು ಲಭ್ಯವಾದಂತಿಲ್ಲ; ಹಾಗೆಯೇ 'ಅಮರುಕ ಶತಕ' ಸಹ.

ಚಿಕ್ಕಸಾಧ್ಯಾಯನ ಲಘುಪ್ರಮಾಣದ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳಿದ್ದು, ಇವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೂರಿನ್ನೂರು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ

ರುತ್ತದೆ. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ: 'ಅಕ್ಷರಮಾಲಿಕಾ ಸಾಂಗತ್ಯ' ರಂಗನಾಥಸ್ತುತಿ ರೂಪವಾದ ೧೦೪ ಪದ್ಯಗಳ ರಚನೆ; ಚಿತ್ರಕಾವ್ಯಪದ್ಧತಿಯ ವರ್ಣಚಿತ್ರದ ಒಂದು ಲಕ್ಷ್ಯ. 'ಚಿತ್ರಶತಕ ಸಾಂಗತ್ಯ' ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ವಿಷಯವಾದ ಕೆಲವು ಚಮತ್ಕಾರೋಕ್ತಿಗಳ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟರಚನೆ; ಚದುರುಮಾತಿನ ಚಾಟುಪದ್ಯಗಳೂ ಒಗಟೆಗಳಂತಹ ಪದ್ಯಗಳೂ ಉಂಟು (ಕೃತಿಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ನೋಡಿ: 'ಕನ್ನಡ ಚಿತ್ರ ಕಾವ್ಯ', ೧೯೮೭, ಪು. ೨೨೦-೨೧). 'ರಂಗಧಾಮನೀತಿಶತಕದ ಸಾಂಗತ್ಯ' ದಲ್ಲಿ ೧೦೧ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀತಿನಿರೂಪಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ರಂಗನಾಥನ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ; ಪದ್ಯಗಳು ೧೦೧ ಇರುವ 'ರಂಗಧಾಮ ಪುರುಷನಿರಹ ಸಾಂಗತ್ಯ' ದಲ್ಲಿ ರಂಗಧಾಮನೇ ವಿರಹಿಯನ್ನು ವಂತೆ ಶೃಂಗಾರಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. 'ರಂಗಧಾಮ ಸ್ತುತಿಸಾಂಗತ್ಯ' ಪಾದಾದಿ ಕೇಶಾಂತವಾಗಿ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ೧೦೨ ಪದ್ಯಗಳ ರಚನೆ (ನೇಲಣ ಶತಕಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದರ ಹೊರತು ಉಳಿದವು ಎನ್. ಬಸವರಾಧ್ಯರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ೧೯೫೯ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ). ಇವಲ್ಲದೆ 'ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಶೃಂಗಾರಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆ' ಕಂದರೂಪವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ; ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಮತ್ತು ರಂಗನಾಥರ ಅಂಕಿತಗಳಿವೆ 'ಶೃಂಗಾರಶತಕ ಸಾಂಗತ್ಯ' ಕೃಷ್ಣನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಲಲಿತಕೃತಿ. 'ರಂಗನಾಯಕ-ರಂಗನಾಯಕೀಸ್ತುತಿ' ಳ್ ಪದ್ಯಗಳ ಸಾಂಗತ್ಯ ಗ್ರಂಥ. ಕರ್ತೃತ್ವ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲ 'ಶೃಂಗಾರದ ಹಾಡುಗಳು' ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ೬ ಹಾಡುಗಳ ಸಂಕಲನ.

ಉಪರ್ಯುಕ್ತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದೊರೆ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಸೂಚನೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಬರೆಯಲಾದವು. ದುದೈವವೆಂದರೆ, ಈ ಕವಿಯ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಕಟವಾಗದಿರುವುದು.

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಆಶ್ರಿತ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ತಿಮ್ಮಕವಿ (೧೬೭೭) ಚಿಕ್ಕಪಾಠ್ಯಾಯನ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ನಾರದೀಯ ಪುರಾಣೋಕ್ತ ವಸ್ತುವಿನ 'ಯಾದವಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' ೧೬ ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಚಂಪು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವ ರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆಯೂ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಕಾಲದ ಇತರ ಹಲವರಂತೆ ಈತನೂ ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನೂ ಹೆಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ವ್ಯಾಸ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿ ಗಳನ್ನು ನೆನೆದಿದ್ದಾನೆ. 'ಪಶ್ಚಿಮರಂಗ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಮಹಿಮೆ ಕುರಿತ ೧೦ ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ಚಿಕ್ಕಚಂಪು. 'ನೆಂಕಟಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' (೧೬೭೯) ತಿರುಪತಿಯ ಮಹಿಮೆ ಕುರಿತ ದಶಾಶ್ವಾಸ ಚಂಪೂಬಂಧ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆಯುಂಟು. ಹರಿಭಕ್ತಕವಿಗಳಾದ ರುದ್ರ ವ.ತ್ತು ಜಯದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕವಿಯ ರಚನೆಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ

ರುದ್ರಭಟ್ಟನ ನೆನಪು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಶರುತ್ತದೆ. ವೇಣುಗೋಪಾಲ ವರಪ್ರಸಾದ ಕರ್ತೃಕನೆಂದು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭ್ರಮಿಸಿದ್ದ 'ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜವಂಶಾವಳಿ' ('ಚಿಕ್ಕದೇವೇಂದ್ರ ವಂಶಾವಳಿ') ಎಂಬ ೧೩೭ ಪದ್ಯಗಳ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಚಂಪು ಇದೇ ಕವಿಯೆಂದು ಈಚೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಟ್ಟಿದೆ (ಪ್ರಕ. ೪೮-೩).

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ (೧೬೭೮) ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಶ್ವಿತ್ಯಕವಿ. ಚಿಕ್ಕಪಾಠ್ಯಾಯ ಪ್ರೇರಿಸಲಾಗಿ 'ಶ್ರೀರಂಗ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' ಎಂಬ ದ್ವಾದಶಾಶ್ವಾಸಗಳ ಒಂದು ಚಂಪು ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು, ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣೋಕ್ತ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನಾಧರಿಸಿದ್ದು. ನೊದಲಿರಡು ಅಶ್ವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ವರ್ಣನೆಯೂ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ವಂಶಾವಳಿವಿಚಾರವೂ ಬಂದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮಲ್ಲರಸನು (ಸು. ೧೬೮೦) ಬರೆದ 'ದಶಾವತಾರ ಚರಿತೆ' ೧೧ ಅಶ್ವಾಸಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ಚಂಪು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಜಯ' ನೊದಲಾದಿಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿಭಾಗವಾಗಿ ದಶಾವತಾರದ ಕಥೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೂ ಸಮಗ್ರಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅವು ವಸ್ತುವಾಗಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿಯೇ. ಮೂಲ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣ ಭಾಗವತಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾದ ಈ ಕೃತಿ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಅಷ್ಟಾದಶವರ್ಣನಾತ್ಮಕವಾದ ಒಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ; ಪುರಾಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲ ಅವತಾರಕಥೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನ್ಯವೋಷಕ ಕಥೆಗಳೂ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿವೆ. ಕುಶಲಸಂಗ್ರಹಕಾರನ ಕೈವಾದ ಕಾಣುವ ಈ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಕೆಲವು ಚಿತ್ರಗಳು ಕುತೂಹಲಕರವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಈ ಕವಿ ಕೆಲವು ವಿರಳವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷವೇ.

ಜೈನಕವಿ ಚಿದಾನಂದನ (ಸು. ೧೬೮೦) 'ಮುನಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯ' ಶ್ರವಣ ಬೆಳಗೊಳದ ಮಠದ ಜೈನಯತಿಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುವ ೫ ಸಂಧಿಗಳ ಒಂದು ಅಸಮಗ್ರ ರಚನೆಯಾದರೂ, ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಹಿರಿಮೆ ವಂಶಾವಳಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಹೇಳುವಂತಹದು. ಸಾಂಗತ್ಯಭಂದಸ್ಥಿನಲ್ಲಿದೆ. ವೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಹಾಗೂ ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಳೊಳದ ಜೈನಯತಿಗಳ ವಿಚಾರವಾದ ಆಕರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಐವಡಿ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಿಂದ (೧೬೧೭-೩೭) ಅಂದಿನ ಮಠಪತಿ ಚಾರುಕೀರ್ತಿಗಳವರಿಗೆ ವೈಸೂರು ಅರಸುಮನೆತನ ಮತ್ತು ಮಠಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಸ್ನೇಹಸಂಬಂಧದ ನಿರೂಪಣೆ ಇಲ್ಲದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ ಪುಣ್ಯಕಥೆಗಳೆಂದು ಹೇಳುವಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅನ್ಯರೀತಿಯ ಕೃತಿಗಳೂ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನೊದಲು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದು ಕನ್ನಡದ ನೊದಲ ನಾಟಕವೆಂದು ಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವ 'ಮಿತ್ರವಿಂದಾಗೋವಿಂದ' ಎಂಬ ಕೃಷ್ಣಕಥಾವಸ್ತುವಿನ

ನಾಟಕವನ್ನು. ಇದರ ಕರ್ತೃ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನ ತಮ್ಮ ಸಿಂಗರಾರ್ಯ ಅಥವಾ ಅಳಿಹಿಯ ಸಿಂಗರಾರ್ಯ (ಸು. ೧೬೮೦). ಈತನೂ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದವನೇ. ಈತನ ವ್ಯಾಸಂಗ, ವೈದುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಈ ಆಶ್ರಯವೂ ಅಣ್ಣನಾದ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನ ಪ್ರಭಾವವೂ ಬಲುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು. ಈತನ ನಾಟಕದ ಆರಂಭಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ತಿರುಮಲಾರ್ಯಪ್ರಶಂಸೋಕ್ತಿ ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿಚರಿತ್ರೆಗೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

‘ ಮಿತ್ರವಿಂದಾ ಗೋವಿಂದ ’ ಶ್ರೀಹರ್ಷನ ‘ ರತ್ನಾವಲಿ ’ ಎಂಬ ನಾಟಕೆಯ ಭಾಷಾಂತರವೂ ರೂಪಾಂತರವೂ ಆಗಿದೆ. ವಸ್ತುಸಾದೃಶ್ಯದ ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಕಾಶವನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಸಿಂಗರಾರ್ಯನು ‘ ರತ್ನಾವಲಿ ’ಯನ್ನು ಕಥೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಲುಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಪಾತ್ರಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತದ ವಾಸುದೇವ-ಮಿತ್ರವಿಂದೆಯರ ಪರಿಣಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಲವು ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವುದರ ಮೂಲಕವೂ ಹೊಸ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕವೂ ಈ ನಾಲ್ಕುಂಕಗಳ ನಾಟಕವನ್ನು ಆಕೃತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೀರಂಗಕುಟ್ಟಣ್ಣರ ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ವಸಂತೋತ್ಸವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಎದರಿನಲ್ಲಿ ಇದ ಸ್ವರೂಪಿತವಾಗಲು ಉದ್ದೇಶಿತವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಸಿ. ಹು. ವದನರಾಯನು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ತಮ್ಮ ಒಂದು ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಗರಾರ್ಯನ ನಾಟಕದ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶದವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದಾಗ ಅದು ಅಷ್ಟು ಗುಣ ಗ್ರಾಹಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಮಾತು ಕಟ್ಟಿವಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ‘ ಮೈಸೂರು ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೇಲಣ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ’ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಈ ಸೋದರರ ಬಗೆಗೆ ಆಡಿರುವ ಕಟಾಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬಹುಶಃ ‘ ವಂಶರತ್ನಾಕರ ’ ಎಂಬ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಕರಗ್ರಂಥದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. (ಈ ನಾಟಕದ ವಿವರಪೂರ್ಣ ಸಮೀಕ್ಷೆಗೆ ನೋಡಿ: ‘ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಮಿತ್ರವಿಂದಾ ಗೋವಿಂದ ’, ಮೈಸೂರು, ೧೯೮೧).

ಸಿಂಗರಾರ್ಯನು ‘ ರಾಘವಾಭ್ಯುದಯ ’ ಮತ್ತು ‘ ಗೀತರಂಗೇಶ್ವರ ’ ಎಂಬ ಇನ್ನೆರಡು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಆತನ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತವೋ ಕನ್ನಡವೋ ತಿಳಿಯದು. ‘ ಗೀತರಂಗೇಶ್ವರ ’ ‘ ಗೀತ ಗೋಪಾಲ ’ದಂತಹ ಸಂಗೀತಕೃತಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಇವೆರಡೂ ಅಲಭ್ಯ. ‘ ಯದುಗಿರಿ ನಾರಾಯಣಸ್ತವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ’ ಮತ್ತು ‘ ಶ್ರೀಶೈಲಾರ್ಯ ದಿನಚರ್ಯಾ ’ ಎಂಬ ಎರಡೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳು ಶೈಲಿಸಾಮ್ಯದಿಂದ ಸಿಂಗರಾರ್ಯನ ರಚನೆಗಳೆಂದು ಊಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನದು ತಿರುಮಲಾರ್ಯನ ‘ ಯದುಗಿರಿ ನಾರಾಯಣಸ್ತವ ’ದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ; ಎರಡನೆಯದು ಆತನನ್ನೇ ಕುರಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಚರಿತ್ರೆ. ಈ ಎರಡೂ ಸು. ೧೭೦೦ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದವು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ.

ವಿಶೇಷ ಉತ್ಪನ್ನಹಜನಕವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಈ ಕಾಲದ ಒಂದು ಮಹತ್ತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಹೆಸರು ಸಂಚಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮನದು (ಸು. ೧೬೮೦). ಈಕೆ ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮದ ಕೈಪಿಡಿಯಾದ 'ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ' ಎಂಬ ೯ ಸಂಧಿಗಳ ಪುಟ್ಟ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿ ಖ್ಯಾತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕೃತಿಯು ಛಂದಸ್ಸು ಸಾಂಗತ್ಯ. ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಆಶ್ರಿತವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈಕೆ ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಭಾವಿಸಿದಂತೆ ಚತುರ್ಥವರ್ಣದವಳಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರುವ ಓ. ಎನ್. ಲಿಂಗಣ್ಣಯ್ಯನವರು ಆಕೆ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ವೀರಶೈವ ಪಂಥದ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಪ್ರಕ. ೫೧-೧). "ಆಕೆ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯನ ಅಂತಃಪುರ ವರ್ಗದಲ್ಲೇ ಸೇರಿದವಳಾಗಿರಬಹುದು" (ಕಸಾ ಪ. ೨೬-೧) ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೂ ಗೌಡಕುಲದವಳೂ" (ಪ್ರಕ. ೬೦-೧) ಎಂಬ ವಿಚಾರವೂ ಉಂಟು. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳು ಒಳ್ಳೆಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾದದ್ದು ಒಂದು ವಿಶೇಷವೇ. ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಊಹಿಸುವಂತೆ ಈಕೆಯ ಗುರು ನಾಟಕದ ಕರ್ತೃ ಸಿಂಗರಾರ್ಯನಾಗಿರಲಾರನು; ಹಯವದನರಾಯರು ಭಾವಿಸುವಂತೆ ತಿರುಮಲಾರ್ಯ-ಸಿಂಗರಾರ್ಯರ ತಂದೆ ಅಳಸಿಂಗರಾರ್ಯನಾಗಿರುವುದು ಸಂಭಾವ್ಯ. ಗುರುವಿನಿಂದಲೇ ಈಕೆ 'ಸರಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವರದೇವತೆ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸೆ ಗಳಿಸಿದಳು ಎನ್ನುವುದು ಅಂದಿನ ಉದಾರವಾದ ಮತೀಯ ಧೋರಣೆಯನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

'ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ' ಸನಾತನ ಆರ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರ, ಆದರ್ಶಮಹಿಳೆಯರ ಗುಣಶೀಲಗಳನ್ನೂ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮನೆ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿರಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನೂ ವಿವರವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಒಂದು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ. ಈ ಸಲುವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿದೆ, ವಿಮರ್ಶಿಸಿದೆ, ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಮನೋಧರ್ಮದ ಜನರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಹಳತಾಗಿಯೂ ತಿರಸ್ಕಾರಯೋಗ್ಯವಾಗಿಯೂ ತೋರಬಹುದು. ಅದು ಸಹಜವೇ. ಆದರೆ ತತ್ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಮೌಲ್ಯ ಮತ್ತು ಆದರ್ಶಗಳ ಪಾತ್ರ, ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಸ್ವಂತ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಗಳು, ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ಮತ್ತು ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಕಾಣುವ ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಶಾಸನದ ಉಗ್ರತೆ-ಇಂತಹವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಂಡು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರಧಾರೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಕೆಲಸಮಾಡಿದೆಯೆನ್ನಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹಕ್ಕುಬಾಧ್ಯತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಈಕೆ ಪುರಃಸಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜಮೊಡನೆ ಸಮರ್ಥವಾಗಿಯೇ ವಾದಿಸಿರುವುದು ಹಲವೆಡೆ

ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನೀತಿಬೋಧೆ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವ ಒಂದು ಕೌಶಲವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ.

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಪೋಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ (ಸು. ೧೬೮೫) 'ಪದ್ಮನೀಕಲ್ಯಾಣ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಕವಯಿತ್ರಿ; ಈ ಸಾಂಗತ್ಯಬಂಧದಲ್ಲಿ ೧೮೯ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದೇವರಿಗೂ ಪದ್ಮಿನಿಗೂ ನಡೆದ ವಿವಾಹ ವರ್ಣನೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯ ವಸ್ತು. "ಕಂತುಗಿಮ್ಮಡಿರೂಪ ಚಿಕದೇವಭೂಪಾಲ ಸಂತವಿಸಿದ ಸಣ್ಣ ಮಗಳು" ಎಂಬುದಾಗಿ ಈಕೆ ತನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಉಪಲಬ್ಧ ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಪೋಷಣೆಯ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಕವಿ-ಕಾವ್ಯವಿಚಾರದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು. ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ, ತಿರುಮಲಾರ್ಯ-ಚಿಕ್ಕುಪಾಧ್ಯಾಯರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆಮಾಡಿದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಕವಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯ ಅನುಸಂಧಾನ ಅವರು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಪೌರಾಣಿಕ ಆಖ್ಯಾನೋಪಾಖ್ಯಾನಗಳ ಮೂಲಕ, ವೈಷ್ಣವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಹಿಮಾವರ್ಣನೆಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶದಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರೌಢವಾದ ಚಂಪೂಕೃತಿಗಳೇ ಆದರೂ, ಇವು ವಿದ್ವಂತ್ಮಂಡಲಿಗೆ ಉದ್ದೇಶಿತವೇ ಆದರೂ, ಗದ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಗತ್ಯದ ರಚನೆಗಳೂ ಹಾಡುಗಳೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯದ ಸಂತೋಷ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಗಳಿಗಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿತವಾದುವೆಂದು ತಿಳಿಯಲವಕಾಶವಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವು ಕವಿಕೃತಿಯ ಆವಿರ್ಭಾವದ ಹಲವು ಮುಖಗಳಿಗೆ ನಿದರ್ಶಕವೂ ಹೌದು. ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಶೃಂಗಾರಮ್ಮರು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಹಾಡುಗಳ ಸಹಜಬಂಧವಾದ ಸಾಂಗತ್ಯವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಆಗಿದೆ. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಸಂಘವೂ ಆ ಸಂಘದ ಕವಿಗಳೂ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರಿಂದ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಪರವಾದ ಗ್ರಂಥರಾಶಿ ಬೆಳೆಯಲು ಹೇರಳವಾಗಿ ಇಂಬು ದೊರೆಯಿತು. ಪ್ರಭು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನಾಗಿ ದೀಕ್ಷೆಗೊಂಡುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಇದೇ ಮತಶ್ರದ್ಧೆಯ ತಿರುಮಲಾರ್ಯ-ಚಿಕ್ಕುಪಾಧ್ಯಾಯರು ಆ ಕಾಲದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ, ಕನಿಷ್ಠ ಸಕ್ಷ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ, ಇತರ ಕವಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದ್ದು ಸಹ ಆ ಬಗೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು. ಜೈನ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳೂ ಅವರ ರಚನೆಗಳೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೆನೆಯಬಹುದು. ಷಡಕ್ಷರಿ ಸಮರ್ಥನೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ ವೀರಶೈವಕವಿಯೇ ಆದರೂ, ಆತನು ಬಹುಶಃ ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ವಿರಕ್ತನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯಲವಕಾಶವಿದೆ. ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿಜವಾಗಿ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ್ದು. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯಗುಣದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿರುಮಲಾರ್ಯ

ನೊದಲಾದವರ ಹಾಗೆಯೇ ಅಲಂಕಾರಿಕ, ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ಕವಿತ್ವದ ವಿಜೃಂಭಣೆಯನ್ನೇ ಮೆರಸುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಚುರತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಅತ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದನೆನ್ನಬೇಕು. ಇಷ್ಟರ ಹೊರತು ಶೈವಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಸ್ಥಳಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಶಿವಕಥೆಗಳಾಗಲಿ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ವೈಷ್ಣವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಾದರೂ ತಿರುಪತಿ, ಶ್ರೀರಂಗ, ಕುಚಿ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ, ಮೇಲಕೋಟೆ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾದವು; ಅವೇ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಗೊಂಡವು. ಬಹುಶಃ ಅದು ಅರಸನೂ ಅವನ ಪ್ರೋಪಣೆಯ ಪ್ರಬಲರಾದ ಕವಿಗಳೂ ಹಿಡಿದ ದಾರಿಗೆ ತಾವು ಕೈಕೊಂಡ ಯಾತ್ರೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರು ಆ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ವ.ಹನೀಯರು; ಸ್ಫೂರ್ತಿಕೇಂದ್ರವೇ ಆದವರು.

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನ ರಚನೆಗಳ ಹಾಗೆ ಚಿಕ್ಕವಾಘ್ಯಾಯನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ದೊರೆತು ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾಲದ ಚಂಪೂ ಹಾಗೂ ಗದ್ಯಕೃತಿಗಳನ್ನು ಭಾಷೆ ಶೈಲಿಗಳ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ವಸ್ತುವಿನ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನದ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಇನ್ನೂ ಗಾಢವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಅಭ್ಯಾಸ ನಡೆದಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಮೀಚೀನವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು.

ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿ (ಸು ೧೭೦೦) ತರೀಕೆರೆಯ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಕುರಿತು 'ಸನಜಾ ಹನ.ಮೇಂದ್ರ ಯ.ಶೋವಿಲಾಸ' ಎಂಬ ಒಂದು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿರುವನು. ಇದು ೫ ಅಶ್ವಾಸಗಳ ಚಂಪು. ಈ ಕವಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜರ ಅರಮನೆಯ ದ್ವಾರಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಆತನ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುವುದು. ಆ ದೊರೆ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರೆಂದೇ ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಗ್ರಹಿಕೆ. ಇದೇ ದೊರೆಯ ಆಸ್ಥಾನದ ಬೊಕ್ಕಸದ ನರಸಯ್ಯನ ಮಗ 'ಚಿಕ್ಕದೇವ-ಕೆಂಪದೇವಮ್ಮನವರ ಮೇಲಣ ಹಾಡುಗಳು' ಸಂಕಲಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಬಳಿಕ ಅವರ ಪುತ್ರ ಇಮ್ಮಡಿ ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯರ್ (೧೭೦೪-೧೪) ಪಟ್ಟವೇರಿದರು. ಈ ದೊರೆಯ ಆಸ್ಥಾನದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಗಮನಾರ್ಹ ಕೃತಿಯೆಂದರೆ, ಒಡೆಯರ ಮನೆತನದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿಯೇ ನಿರೂಪಿಸುವ 'ಮೈಸೂರು ದೊರೆಗಳ ಪೂರ್ವಾಭ್ಯುದಯವಿವರ' ಎಂಬುದು. ಅಜ್ಞಾತಕರ್ತೃಕವಾದ ಈ ಕೃತಿ ಕಡತದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮನೆತನದ ದೊರೆಗಳ ಆಳಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ವಿವರಗಳು, ಹೆಸರುಗಳು, ತೇದಿಗಳು ಇವನ್ನು ಒಳಕೊಂಡ ಅಮೂಲ್ಯ ದಾಖಲೆಯೇ ಆದ ಈ ಕೃತಿ

ಬಹುಶಃ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಬರೆಯಹೊರಟು ಕರ್ತೀರವ ನರಸರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದಂತೆ ತೋರುವುದು. ಅದು ಅಡುಮಾತಿನ ಗದ್ಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ; ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಕೃತಿಯಿದು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಬಗೆಯ ವೈಸೂರು ಇತಿಹಾಸದ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ ಹಳೆಯದು; ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾದುದು. ಕಥೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯಿಂದ ಅಧಿಕೃತತೆಗೆ ಭಂಗಬಂದಿರುವುದೂ ಸಾಮಾನ್ಯ.

ಇಮ್ಮಡಿ ಕರ್ತೀರವ ನರಸರಾಜರ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ತೀರ ಸ್ತೀಣವಾದುವು. ಈ ಕೊರತೆಯು ಈ ಪ್ರಭುವಿನ ಪುತ್ರ ೧ನೆಯ (ದೊಡ್ಡ) ಕೃಷ್ಣ ರಾಜರ (೧೭೧೩-೩೧) ಆಳಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀಗಿದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ದೊರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭಿರುಚಿಯಿದ್ದವನು; ಸಂಗೀತದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದವನು. ಈತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗುಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿತ್ವರಚನೆ ನಡೆಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕವಾಗಿ ದೊರೆಗೆ ಉತ್ಸಾಹವೂ ಉದಾರತೆಯೂ ಇದ್ದುವು ಎಂಬುದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ (HOM. Vol. II, p. 34).

ಈ ಕಾಲದ ಒಬ್ಬ ಗಮನಾರ್ಹ ಕೃತಿಕರ್ತೃನೆಂದರೆ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ದಳವಾಯಿ ದೊಡ್ಡರಾಜನ ಮಗ ಕಳಲೆ ವೀರರಾಜ (೧೭೨೦). ಈತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾಗಿದ್ದನು. "ಕರ್ಣಾಟಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಚಿಕ್ಕದೇವೇಂದ್ರಂಗೆ ದಕ್ಷಿಣಭುಜಾದಂಡಮೆನಿಸಿ ಕೀರ್ತಿ ಪಡೆದ ದಳವಾಯಿ ದೊಡ್ಡೇಂದ್ರನ ಕುಮಾರಂ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನೆಳಮೆಯೊಳ" ಕಾವ್ಯನಾಟಕಾಲಂಕಾರ ವ್ಯಾಕರಣ ತರ್ಕಾಯುರ್ವೇದ ಧನುರ್ವೇದ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತವಿದ್ಯೆಗಳಂ ಕಲ್ತು..." ಎಂಬುದಾಗಿ ತನ್ನ ಬಗೆಗೆ ತನ್ನ ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥವಾದ 'ಸಕಲವೈದ್ಯಸಂಹಿತಾಸಾರಾರ್ಣವ' (ವೀರರಾಜೇಂದ್ರೋಕ್ತಿವಿಲಾಸ)ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥ ಉಭಯಭಾಷಿಕ (ಕನ್ನಡ-ತೆಲುಗು) ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡದ ಭಾಗವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಲೋಕಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಬರೆದ ಈ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಸಾವನೆ ಗದ್ಯಪದ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಹಲವು ಬಗೆಯ ರೋಗಗಳಿಗೆ ನಿದಾನವೂ ಚಿಕಿತ್ಸಾಕ್ರಮವೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದು, ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದೆ. ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಾದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ದೇಶ, ವೈಸೂರು ನಗರಗಳ ವಿಚಾರವೂ ತನ್ನ ತಂದೆ ದೊಡ್ಡಯ್ಯನು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಎದುರಿಸಿದ ದಾದಾಜಿ ಜೈತಜಿ ಪೊದಲಾದ ಮರಾಠರೊಡನೆಯ ಕಾಳಿಗವೊಂದರ ರೋಮಾಂಚಕಚಿತ್ರಣವೂ

ಬಂದಿದ್ದು. ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿಯೂ ಕೃತಿಯು ಗಣ್ಯವಾಗುವಂತಾಗಿದೆ. ಕಳಲೆ ವನೆತನದ ಇತಿಹಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಇದರ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯುಂಟು.

ವೀರರಾಜ ತೆಲುಗು ಕವಿಯಾಗಿಯೂ ಗಣ್ಯನೆಂಬುದು ಆತನ ಬೃಹದ್ಗ್ರಂಥ 'ಆಂಧ್ರ ವಚನ ಭಾರತಮು' ಎಂಬ ಗದ್ಯನಿಬದ್ಧವಾದ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಳಲೆ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಭಾಗಗಳು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟು.

ದಳವಾಯಿ ಕಳಲೆ ವೀರರಾಜಯ್ಯನ ಮನೆವೆಗ್ಗೆಡೆಯೂ ಆತನ ಆಶ್ರಿತನೂ ಆದ ಚನ್ನಯ್ಯನೆಂಬವನು (೧೭೨೦) ಹೊಯ್ಸಳ ಕರ್ನಾಟಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪಂಗಡದವನು; ಈತ ವೀರರಾಜನ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ ಟೀಕೆಯೊಂದನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಸಮಗ್ರವಾಗಿ ದೊರೆತಿರುವ ಈ ಟೀಕೆ ಗಜನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದೆ. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಗದ್ಯಶೈಲಿಯ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈತನ ಸಾಂಗತ್ಯಕೃತಿ 'ಪದ್ಮಿನೀ ಪಂಚಾಯ' ಸಹ ವೀರರಾಜನ ಸೂಚನೆಯಂತೆಯೇ ಬರೆದುದಾಗಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ೩ ವಿಭಾಗಗಳೂ ೧೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳೂ ಇವೆ; ವರಾಹ ಪುರಾಣದ ಕಥೆಯಾದ ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ-ಪದ್ಮಿನಿಯರ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲ್ಲಿಯ ವಸ್ತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ಹಾಗೂ ಕಳಲೆ ವೀರರಾಜರ ಮನೆತನದ ವಿಚಾರ ಬಂದಿದೆ; ಕವಿವಿಚಾರವೂ ಉಂಟು.

ಈ ಕಾಲದ ಗಮನಾರ್ಹ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ ಚೆಲುವಾಂಬೆ (ಸು. ೧೭೨೫). ಈಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿ ಹಾಗೂ ಕವಿತ್ವಶಕ್ತಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಕಳಲೆ ದಳವಾಯಿ ದೊಡ್ಡಯ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗಳು; ಕಾಂತ ನೃಪನ ಮಗಳು. ಈ ಕಾಂತನೃಪನು ಕಳಲೆ ದಳವಾಯಿ ವೀರರಾಜಯ್ಯನ ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಕಾಂತಯ್ಯನೆಂಬವನು. ಈಕೆ 'ತುಲಾಕಾವೇರೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ'; 'ವರನಂದೀಕಲ್ಯಾಣ', 'ವೆಂಕಟಾಚಲಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಲಾಲಿಪದ' 'ಅಲರ್ಮೇಲು ಮಂಗೆ ಲಾಲಿಪದ', 'ಮಂಗಳಾರತಿ ಪದ' ಈ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ಕಬ್ಬಿಗಿತ್ತಿಯರಲ್ಲಿ ಈಕೆಯೇ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ತುಲಾಕಾವೇರೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಶ್ರೀಕೆ' (ಚೆಲುವಾಂಬಿಕಾವಾಣೀವಿಲಾಸ) ೩೦ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಗದ್ಯಕೃತಿ; ಆಗ್ನೇಯ ಪುರಾಣೋಕ್ತಭಾಗದ ಟೀಕೆ. ಉಪಯುಕ್ತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈಗಾಗಲೇ ಗಮನಿಸಿರುವಂತೆ, ಗ್ರಂಥಾದ್ಯಪದ್ಯದಿಂದ ಕೃತಿಕರ್ತೃ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿ ರಾಣಿಗೆ ಅಂಕಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. 'ವರನಂದೀ ಕಲ್ಯಾಣ' ೭ ಸಂಧಿಗಳ ಸಾಂಗತ್ಯಗ್ರಂಥ. ದೆಹಲಿಯ ಬಾದಷಹನ ಮಗಳು ವರನಂದಿಗೂ ಮೇಲುಕೋಟೆ ಚೆಲುವರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗೂ ನಡೆದ ವಿವಾಹ ಇಲ್ಲಿಯ ವಸ್ತು. ಕಥೆ ಕುತೂಹಲಕರವಾದುದು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಯಿತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದವರು ಬಹುಶಃ ಬೇರೆ ಇರಲಾರರು.

ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಈಕೆ ಪರಕಾಲ ಗುರುವಿನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಂತೆ 'ಅಚ್ಚುಗನ್ನಡ'ದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವ ದಟ್ಟಿಸಿದುದನ್ನು (೧೭೨೦-೩೦) ಇದು ಮನಗಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ವೈಸೂರರಸರ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ವೇಷಭೂಷಣಾದಿಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉಂಟು. ಲಲಿತಸದಬಂಧದ ಸರಾಗಗತಿಯ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಿರುವ ಕಾವ್ಯಮಾರ್ಗ ಸಂಪ್ರದಾಯಶರಣ್ಯವಾದರೂ ಜೀವನಾನುಭವ ಸೀಮಿತವಾದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯ ರಮಣೀಯವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೃತಿಗೆ ಕೊಂಚ ಜಿಲಿಯುಂಟು.

'ವೆಂಕಟಾಚಲ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಲಾಲಿಪದ' ನಡುಗನ್ನಡ ಚೌಪದಿಯಲ್ಲಿರುವ ೨೦೩ ಲಾಲಿಪದಗಳ ರಚನೆ. ಅವು ಆದ್ಯಂತಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಲಲಿತಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಸೊಗಸುವ ಈ ರಚನೆಯನ್ನು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬಹುದು. 'ಅಲರ್ಮೇಲು ಮಂಗೆ ಲಾಲಿಪದ' ೩೫ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಸೌಂದರ್ಯವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿರುವ ಒಂದು ಮುದ್ದುಕೃತಿ. 'ಮಂಗಳಾರತಿ ಪದ' ೫ ಪದಗಳ ಪುಟ್ಟ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ. ಈಕೆ 'ಕೃಷ್ಣಕರ್ಣಾವೃತದ ಟೀಕೆ' ಸಹ ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೆಂದು ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬಾಲವೈದ್ಯದ ಚೆಲುವ (ಸು. ೧೭೨೫) ದೊಡ್ಡ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ಜೊಕ್ಕಸದ ಕರಣಿಕ ವೆಂಕಟಪತಿಯ ಸೂಚನೆಯಂತೆ 'ರತ್ನಶಾಸ್ತ್ರ' ಬರೆದನೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ. ೬ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ೯೮ ಪದ್ಯಗಳಿರುವ ವಾರ್ಧಕಷಟ್ಪದಿಯ ಕೃತಿಯಿದು. ಇದರಲ್ಲಿ ನವರತ್ನಗಳ ಹೆಸರು, ಲಭಿಸುವ ಸ್ಥಳ, ವರ್ಗ, ಗುಣದೋಷಗಳು ಹಾಗೂ ಕೃತ್ರಿಮದ ರತ್ನಗಳು ಇವುಗಳ ವಿಚಾರ ಬಂದಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ಅಳಿಕೆಯ ಆರಂಭ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾಜಧಾನಿ ಎಷ್ಟು ಸಂಪದ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನಿದು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಕವಿಯ 'ಕನ್ನಡ ಲೀಲಾವತಿ' ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಗಣಿತಗ್ರಂಥ. ಸಾಧಾರಣ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರ ಗಣಿತಗಳೆರಡೂ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ನಿಷ್ಕಪ್ರಮಾಣ, ವರಹಪ್ರಮಾಣ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ವಿವರಣೆ ಬಂದಿದೆ. ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರಾಜರ, ಎಂದರೆ ಬಹುಶಃ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ, ವಿಜಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿವೆಯೆಂದು ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದೊರೆಯ ಅಳಿಕೆಯ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕವಿಯಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎರಡೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಕಟವಾಗದಿರುವುದು ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ.

ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯನ ಆಶ್ರಿತನಾದ ರಂಗಯ್ಯ (ಸು. ೧೭೩೦) ಆಶ್ರಯದಾತೃವಿನ ಸೂಚನೆಯಂತೆ 'ಕಾನೇರೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ'ವನ್ನು ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ದೇವರಾಜಯ್ಯ ಕಳಲೆ ವೀರರಾಜನ ಮಗ; ದೊಡ್ಡ ಕೃಷ್ಣರಾಜರಲ್ಲಿ ಸೇನಾಸತಿಯಾಗಿದ್ದವನು.

ಜನಪ್ರಿಯ 'ಮಾನಾವಿಯ ಚೌಪದಗಳು' ದೊಡ್ಡ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಕಾಲದ ದಳನಾಯಿಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಇದೇ ಕಾಲದ ಕೃತಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು (ಸು. ೧೭೩೦), ಕರ್ತೃ ಬಹುಶಃ ಮೂಗೂರಿನವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದೆ ಸಂ. ಎನ್. ಅನಂತರಂಗಚಾರ್, ೧೯೬೧).

ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢ ಚಂಪೂಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ದೇಸಿಭಂದಸ್ಥಿನ ಕಾವ್ಯಗಳು ಅಕ್ರಮಿಸಿದ್ದು, ಭಾಷೆ ಹಳಗನ್ನಡದಿಂದ ಹೊಸಗನ್ನಡದತ್ತ ಹೊರಳಿದ್ದು ಜನಾಭಿರುಚಿಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಘಟ್ಟವನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ನಾವು ಶೈವಪುರಾಣಕಥೆಗಳ ಸುಗ್ಗಿಯ ಹೊಲವನ್ನು ದೊಕ್ಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಈ ನಡುವೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ವೈಸೂರು-ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವಣ ಸಂಘರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶ ನೆಮ್ಮದಿ ಸಮಾಧಾನಗಳಿಂದ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕವಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಪುಸ್ಕಾರಗಳು ದೊರೆತ ಹಾಗೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಕಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ, ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ಅಳಿಕೆಯ ಕಾರಣವೂ ಸೇರಿ ೬ನೆಯ ಚಾವುರಾಜ ಒಡೆಯರ (೧೭೩೨-೩೪) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಿತವರ್ಗದ ಕವಿಗಳು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡುಬಾರದೆ ಇರಬಹುದು. ಹೈದರ್ ಟಿಪ್ಪುಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹ ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಮುನ್ನಡೆಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಾಜಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷದ ಒಂದೆ. ಚಿತ್ರ ಕಳಲೆ ವೀರರಾಜನ ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

ವೈಸೂರರಸು ದೊಡ್ಡ ಕೃಷ್ಣರಾಜನ ದತ್ತಪುತ್ರ ಇಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜನ (೧೭೩೪-೬೬) ದಳನಾಯಿ ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜಯ್ಯ (ಕರಾಚೂರಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯ) ಈ ಕಾಲದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ ಶೈವಕವಿ. ಈತ ಪರಮ ಶಿವಭಕ್ತ; ನಂಜುಂಡೇಶ್ವರನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾಸಕ್ತ. ಶೈವಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ತಜ್ಞತೆ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದವನು. ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮದಂಡಿಯಾದ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ ಈತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ತೆಲುಗು ಮೊದಲಾದ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನು. ಈತನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದಿರುವ "ಗೀರ್ವಾಣಾಂಧ್ರ ಕರ್ಣಾಟಕಾದಿ ನಾನಾ ಭಾಷಾ ವಿಶೇಷ ಕಾವ್ಯರಚನಾಚಾರುಂಧುರೀಣ" ಎಂಬ ಮಾತು ಈತನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಉಗ್ಗಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ವತಃ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ನಲ್ಲದೆ, ನೂತನಭೋಜರಾಜನೆನಿಸಿ ಕವಿಜನಪ್ರೋತ್ಸಾಹನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗಳಿಸಿದನು. 'ನಂಜರಾಜಯ್ಯಶೋಭಾಷಣ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈತ ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಲ್ಲವನೆಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದೆ.

ನಂಜರಾಜನ ಕೃತಿಗಳು ಸು ೧೭೩೪-೬೫ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದವು; ಗದ್ಯ ನಿಬದ್ಧವಾದವು. ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಗದ್ಯಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಇವನ ಖ್ಯಾತಿ.

ಈತನ ಗದ್ಯಶೈಲಿ ಹಳತು ಹೊಸತರ ಸಮ್ಮಿಶ್ರವಾದ ಒಂದು ತೆರನ ಪೌರಾಣಿಕ ಶೈಲಿ; ಗದ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗ್ಯವಾದುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ 'ನಂಜರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸ' ಎನಿಸಿದೆ. ವಸ್ತು ಶಿವಪುರಾಣಗಳು, ಶೈವ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳು ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ; 'ಅಖಿಲರಂವಂತೆ' 'ಆಚ್ಚ ಕನ್ನಡ'ದಲ್ಲಿ ಬರೆಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪುರಾಣಗಳ ಕನ್ನಡ ಅವತರಣಿಕೆಗಳು ಇವು. ಬುಧಜನಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರ ಫಲವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದವು.

ಸ್ವಾಂಧಪುರಾಣ ಮೂಲವಾದ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳೆಂದರೆ: 'ಶಿವಭಕ್ತ ವಿಲಾಸ ದರ್ಪಣ' (೯೦ ಅ.), 'ಹಾಲಾಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' (೭೧ ಅ.), 'ಕಾಶೀಮಹಿಮಾರ್ಥ ದರ್ಪಣ', 'ಸೇತುಮಹಿಮಾದರ್ಪ' (೫೨ ಅ.), 'ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರ ವಚನ', (೫೦ ಅ.); ಸದ್ಮಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದವು: 'ಶಿವಗೀತೆ' (೧೬ ಅ.); ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದವು: 'ಸರದತ್ತಾಚಾರ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ' (೧೦ ಅ.), 'ವಿಷ್ಣೋತ್ತರ ವ್ರತಕಲ್ಪ' (೩ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ); 'ಲಿಂಗಪುರಾಣ' (ಎರಡು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ: ೧೦೮ ಅ. ೫೦ ಅ.); 'ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣ' (ತಾತ್ಪರ್ಯ ದೀಪಿಕೆ); ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದುದು: 'ಭದ್ರಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' (೧೬ ಅ.). ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾಂಧ ಪುರಾಣದ ತೀರ್ಥಬುಡದೊಳಗೆ ಬಂದಿರುವಂತೆ ಶಿವಗಂಗೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ೨೦ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ 'ಕಕುದ್ಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ'ವೆಂಬ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಆದೇ ಪುರಾಣದೊಳಗಿನ ನಂಜನಗೂಡು ಮಹಿಮೆ ಕುರಿತ ೧೨ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ 'ಗರಳ ಪುರೀ ಮಹಿಮಾದರ್ಪ'ವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ೧೭ನೆಯ ಶ ದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವೈಷ್ಣವ ಪರ ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಎನ್ನುವಂತೆ ಈ ಶೈವಪರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆಯೆನ್ನಬಹುದು. "ವ್ಯಾಸರಚಿತ ಪುರಾಣಸೂಕ್ತಿ ಗಳಾಶಯವ ತಿಳಿದಚ್ಚಗನ್ನಡಭಾಷೆಯೆಂದುಸಿರುವೆನು." ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪ ಇವನ ಗದ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ನೆಲೆಗಂಡಿದೆ.

ಈತನದಾದ ಇನ್ನೆರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಅವೆಂದರೆ: 'ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಟೀಕು' (ನಂಜರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸ) ಮತ್ತು 'ಸಂಗೀತಗಂಗಾಧರ'. ಮಹಾಭಾರತದ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥ ಅಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ದೊರೆತಿದೆ: ಆದಿಪರ್ವ (೧೯೯ ಅ.), ಸಭಾಪರ್ವ (೧೩೨ ಅ.), ದ್ರೋಣ, ಶಲ್ಯ, ಸೌಪ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಶಾಸನಿಕ ಪರ್ವಗಳು, ಹರಿವಂಶ (೧೦೧ ಅ.). ಬಹುಶಃ ಈ ಕೃತಿಯ ರಚನೆ ೧೭೪೨-೫೦ರ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆ. ಇನ್ನು 'ಸಂಗೀತ ಗಂಗಾಧರ' ಜಯದೇವನ 'ಗೀತಗೋವಿಂದ'ದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾದ ೬ ಭಾಗಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಕಾವ್ಯ. ಆದರೆ ಶೈವ ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೊಡುಗೆ ಎಂದು ಇದರ ಪ್ರಾಂಶು.

ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಶೈವಪರವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪರಮತಖಂಡನೆಯ ಉಂಟು. ಇದು ಆ ಮೊದಲಿನ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯೇ ಇರಬಹುದು.

ಈತನ ಅಶ್ವಿತರಲ್ಲಿ 'ಸೌಂದರಕಾವ್ಯ'ದ ಕರ್ತೃ ನೂರೊಂದ (ಸು. ೧೨೪೦) ಒಬ್ಬನು. ಇವನು ಬಹುಶಃ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದವನು ಎಂಬುದು ಸ್ಥಳದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಉದಾರವಾದ ಮತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ವೀರಶೈವ ಕವಿ ತನ್ನ ಸಾಂಗತ್ಯಕೃತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಶೈವಕಥೆಯನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ, ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜಯ್ಯ, ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜಯ್ಯ ಇವರು ಆರ್ಕಾಟು ನವಾಬರ ಮೈಸೂರು ಮುತ್ತಿಗೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (೧೭೩೭) ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಶೌರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಕುರಿತಿರುವುದು ಗವನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ ಅಂದಿನ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ದಳವಾಯಿಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಎಂತಹುದು ಎನ್ನುವುದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು. ಈ ಕವಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣದ ಜನಜೀವನ, ಕೃಷ್ಣ ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನ ಇವುಗಳ ಆತ್ಮೀಯ ಪರಿಚಯವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಒಂದು ಅಕರವಾಗಿಯೂ ಇದು ಗಣ್ಯಕೃತಿ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಶ್ವಿತ ನೃಸಿಂಹಕವಿ ವಿದ್ಯಾನಾಥನ 'ಪ್ರತಾಪವಿದ್ಯಾಶೋಭೂಷಣ'ದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ 'ನಂಜರಾಜಯ್ಯಶೋಭೂಷಣ' ಎಂಬ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಈ ಕೃತಿಯೂ ಒಂದು ಅಕರ. 'ಹಾಲಾಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' ವನ್ನು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿ ನೆಂಕಟೇಶನ. (ಸು. ೧೭೪೦/೬೩) ಅವನ್ನು ನಂಜರಾಜನ ಆಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಬರೆದ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ ನಂಜಂಡೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಪುರ ಸಂತ್ಕಾಲಯ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ನಂಜರಾಜನು ಮಾಡಿಸಿ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸಂಭವವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿ ಬಂದಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದು. ಈಚಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ ಚಂಪೂ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನಿಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಇನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜರ ಆಳಿಕೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಒತ್ತರಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಹಬ್ಬಿದವಾದರೂ, ಅಂದಿನ ಯುದ್ಧೋದ್ಯೋಗದ ಕ್ಷೋಭೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಎದ್ದು ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೈದರ್ ಕೈಕೊಂಡ ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತರಣೆಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ತಂಗಭದ್ರೆ ಕೃಷ್ಣಾನದಿಗಳ ದಂಡೆಯ ಪಟ್ಟಣಗಳವರೆಗೆ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಾಗೂ ವೆದರಾಸಿನವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಜನ ಹರಡಿ ಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಣ್ಯವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಉತ್ಸಾಹವಾಗಲಿ, ನೆಮ್ಮದಿಯ ವಾತಾವರಣವಾಗಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಹೊರಗೆ, ಕವಿಗಳ ನೈಯಕ್ತಿಕ ಅಸಕ್ತಿ ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದುತೋರುವವರು ಎಂದರೆ ಇಬ್ಬರು: ಒಬ್ಬ ಮೈಸೂರು ವಳತದ ಸೇಲಂ ಪಾಳೆಯಗಾರನಾದ ಶಾಲ್ಯದ (ಸೇಲಂ) ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹೈದರಲಿಯ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಪ್ರಧಾನ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ (ವೆಂಕಾಮಾತ್ಯ).

ಇನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ಮಾವ ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಟೆಯ ಕತ್ತಿ ಗೋಪಾಲರಾಜ ಅರಸು (ಸು. ೧೭೪೦) 'ಕಮಲಾಚಲ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ' (ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲ ಭೂಪಾಲೋಕ್ತಿ ನಿಲಾಸ) ವೆಂಬ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಿದನು. ಇದು ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದ್ದು ; ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಬೆಟ್ಟದ ಐತಿಹ್ಯ ಕುರಿತದ್ದು.

ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜನ ಹಾಗೆಯೇ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕರ್ತೃವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವವನೆಂದರೆ ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ (೧೭೪೮-೧೭೭೫). ಶಾಲ್ಯದ ಅರಸು ಎಂಬ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತನಾಮವೂ ಈತನಿಗುಂಟು. ಮೈಸೂರರಸರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈತನು ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತ ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈತನ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡು, ಗದ್ಯ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ಪಟ್ಟದಿ, ಶತಕ, ಕೀರ್ತನೆ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ರಚನೆಗಳಿವೆ.

ಈತನ ಕೃತಿಗಳ ಒಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯ : 'ವಿನೇಕಾಭರಣ' ಎಂಬ ೧೮ ಸಂಧಿಗಳ ಭಾಮಿನೀಷಟ್ಪದಿಯ ಒಂದು ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥ ; ನರಸಾರ್ಯನೆಂಬವನ 'ಜ್ಞಾನಸರ್ವಸ್ವ'ವೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥದ ಕನ್ನಡ ರೂಪ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಜೀವನದ ಸರಳ ಚಿತ್ರಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಈ ಕೃತಿ ಗಮನಾರ್ಹ. 'ಸದಾಶಿವ ಶತಕ' 'ಸದಾಶಿವ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತದ ೧೦೧ ವೃತ್ತಗಳ ವೇದಾಂತ ಬೋಧಕವಾದ ಶತಕ ; 'ಅಪ್ಪಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸಾ ಶತಕ' ಅಥವಾ 'ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರ ಶತಕ' 'ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತದ ೧೦೨ ವೃತ್ತಗಳ ನೀತಿ ವೇದಾಂತಗಳನ್ನು ಒಳಕೊಂಡ ಶತಕ ; 'ನಿಜದೀಪಿಕಾರತ್ನ' ೨೫ ಪದ್ಯಗಳ ವೇದಾಂತ ಬೋಧಕ ಗ್ರಂಥ; ಹಾಡು ಗದ್ಯ ಸಾಂಗತ್ಯ ರೂಪವಾದುದು. 'ಅನುಭವ ರಸಾಯನ'ವು ೧೨೦ ಸಾಂಗತ್ಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗೆ ಒಳಕೊಂಡು, ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಗದ್ಯರೂಪವಾಗಿರುವ ಕೃತಿ ; ಅವೈಯತ ವೇದಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದುದು ; 'ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ಸರೋವರ' ೮೬ ಶಿವಸ್ತುತಿಪರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಗುಚ್ಛ. 'ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ ಸರೋವರ'ದಲ್ಲಿ ಸಹ ೮೬ ಕೀರ್ತನೆಗಳುಂಟು. ಹೀಗೆಯೇ ವೇದಾಂತಬೋಧಕ ಪದ್ಯಗಳೂ ಅವುಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೂ ಇರುವಂತಹುದು, 'ಟೀಕಿನ ಕೀರ್ತನೆ'. 'ಧರ್ಮಗುಪ್ತ ಚರಿತೆ' ಎಂಬುದು ಒಂದು ಯಕ್ಷಗಾನ ರೂಪದ ರಚನೆ ; ಸ್ವಾಮಿ ಪುರಾಣದ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಶನಿಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸಾವಸರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಧರ್ಮಗುಪ್ತರಾಯನ ಕಥೆಯನ್ನು

ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಸಲುವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. 'ಷಟ್ಪತ್ಯಯ' ಎಂಬುದು ಒಂದು ಛಂದಶ್ಯಾಸ್ತ್ರಸಂಬಂಧದ ಕೃತಿ.

ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲವೆ 'ಅಕ್ಷರಾದಿ ನಿಘಂಟು', 'ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮಾಯಣ'ದ ಉತ್ತರಕಾಂಡ, 'ನಳನಾಟಕ', 'ನಿರ್ಣಯ ಶಿಖಾಮಣಿ', 'ಬಾಹುಟದ ಟೀಕೆ' (ಪ್ರೈದ್ಯ), 'ನೋಕ್ಷ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮಂದಿರ', 'ಯಯಾತಿಕಾವ್ಯ', 'ವ್ರತಚರ್ಮ' ಈ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜನು ಬರೆದಿದ್ದನೆಂದೂ ಅವು ದೊರೆತಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಕವಿ ಚರಿತೆಕಾರರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಈತನ ಅಶ್ರಯವ ಕೆಲವರು ಕವಿಗಳು ತಾನೇ ಅವನ್ನು ಬರೆದು ಅವನಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಅವನ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಅವನ ಆಸಕ್ತಿ ವೇದಾಂತ ವಿಷಯವಾದುದು, ಮನಃಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸಾತ್ವಿಕವೂ ನೀತಿಪ್ರವಣವೂ ಆದುದು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇವೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೈದರಲಿಖಾನನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಧಾನ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಅಥವಾ ವೆಂಕಾಮಾತ್ಯನೆಂಬ ಆರವೇಳು ನಿಯೋಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕವಿ (ಸು. ೧೭೭೦) ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯದಿರನು. ಅಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣಗಳಿಂದ, ಹೈದರಲಿಗೆ ಪ್ರಬಲ ಒತ್ತಾಸೆಯಾಗಿದ್ದ ಈತನು ಕೆಲಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಅಗ್ರಹಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಹಯವದನರಾಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (HOM. Vol. II, pp. 478-82). ಈತ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ '(ವೆಂಕಾಮಾತ್ಯ) ರಾಮಾಯಣ', 'ರಮಾಭ್ಯುದಯ' ಮತ್ತು 'ಹನುಮದ್ವಿಲಾಸ' ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಸುಧಾಲಹರಿ', 'ಅಲಂಕಾರಮಣಿರಹಸ್ಯ' ಮತ್ತು ದಶರೂಪಕ ನಿದರ್ಶಕಗಳಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡಗಳಲ್ಲಿ ಅಗಾಧವೂ ಅಪೂರ್ವವೂ ಆದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವೂ ಕವಿತ್ವಶಕ್ತಿಯೂ ಇದ್ದುವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ತನ್ನನ್ನು 'ಸರಸ ಸಾಹಿತ್ಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸರ್ವಂಕಸ', 'ಚತುರ್ವಿಧಕವಿತಾ ಪರಿಶೀಲನ', 'ಆತ್ಮನಿಷ್ಠಾ ಗಿರಿಷ್ಠ', 'ಗಾಂಧರ್ವ ಕಳಾವಿದ', 'ಗಾಂಧರ್ವಕಲಾಧುರಂಧರ', 'ಷಡ್ಧರ್ಶನೀ ವಲ್ಲಭ', 'ಘಟಿಕಾಪ್ರಬಂಧ ರಚನಾವಿದ್ಧಿ' ಮುಂತಾಗಿ ವಿಶೇಷಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹುರುಳಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತ ಹನುಮಂತನ ಭಕ್ತನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಭಾಸನ ಹೆಸರು ಹೇಳುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವನು ಮುಖ್ಯನು.

'ವೆಂಕಾಮಾತ್ಯ ರಾಮಾಯಣ' ೧೯೫ ಸಂಧಿಗಳೂ ೯೮೬೫ ಪದ್ಯಗಳೂ ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ಕಾವ್ಯ. ಈತನ ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದಿಗಳ ಗತಿ ರಾಘವಾಂಕ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರ ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದಿಗಳ ಗತಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಭಾಗಶಃ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. 'ರಮಾಭ್ಯುದಯ' ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಅವತಾರಾದಿ

ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಪ್ರೌಢ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ. 'ಹನುಮದ್ವಿಲಾಸ' ಬಹುಶಃ ಒಂದು ಸಪ್ತದೀಪಕಾವ್ಯ; ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. 'ಸುಧಾಲಹರಿ' ಒಂದು ಚಂಪೂಕೃತಿ; 'ಅಲಂಕಾರಮಣಿದರ್ಪಣ', ಹೆಸರೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಕೃತಿ. ಈತನ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರದು; ಅವು ಇನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡದಿರುವುದು ದೌರ್ಭಾಗ್ಯದ ವಿಷಯ. ಈತನ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃಷಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಇಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲವನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದರೆ, ಅವರ ಎರಡನೆಯ ಮಗ ೨ನೆಯ ಬೆಟ್ಟದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಅವರಿಗೆ (೧೭೭೦-೭೬) ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿದ್ದ ಸಿಂಗರಾಚಾರ್ಯನು (ಸು. ೧೭೭೦) ೧೦ ಆಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯ ರೂಪವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದ 'ಶ್ರೀರಂಗಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ'ವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಆವೃತ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. (ಆದರೆ ಹಯವದನರಾಯರು ಈ ಕವಿ ಗನೆಯ ರಾಜ ಒಡೆಯರ ತಮ್ಮ ಬೆಟ್ಟದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಗನೆಯ ಸಿಂಗರಯ್ಯಂಗಾರ್ ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಸು. ೧೭೦೦ರಲ್ಲಿ ಅವನು ಈ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದನೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹ). ಇದೇ ವಸ್ತುವಿನ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರಿದಂತಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಈಚೆಗೆ, ಶಾನುಭೋಗ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನು (ಸು. ೧೭೯೦) ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಗೆ, ಹೈದರಲಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಖಾಸಾ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದವರೆಗೆ (೧೭೭೬-೯೬) ಮನೆತನದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು 'ಮೈಸೂರು ರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಗದ್ಯರೂಪವಾದ ಕೃತಿ. ಪೂರ್ವಲೇಖನದ ಆಧಾರದಿಂದ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಮೈಸೂರೊಡೆಯರ ಚರಿತ್ರೆಯ ರಚನೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಅಕರಲಭಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಂದ ನಾವು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತೇವೆ. ಈ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಪೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಶಿಖರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುವವರು ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು (೧೭೯೪-೧೮೬೮). ಇವರು ಇಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ದತ್ತಪುತ್ರ ಖಾಸಾ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಪುತ್ರರು. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಯವರ ಕಾಲ ನೆಮ್ಮದಿಯ ಕಾಲವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಶಾಂತಿ ಹೋರಾಟ ಕ್ಷೋಭೆಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಸಂಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಮುಮ್ಮಡಿಯವರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕೈಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಹಿಂಡಾರಿಯವರು, ಮರಾಠಿಯವರು, ಬ್ರಿಟಿಷರು, ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಣ ದೊಂಬಿಕಾರರು ಎಲ್ಲ ಅಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು; ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ರನ್ನ ಮಡಾಮರಗಳೂ ತಲೆದೋರಿದುವು. ಹೀಗೆ

ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅರಾಜಕತೆ ಆವೃತವಾಗಿತ್ತು. ತಲೆದೋರಿದಾಗಲೂ ಮುಮ್ಮಡಿಯವರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನ, ಕಲಾಭಿರುಚಿ, ರಸಿಕತೆ, ಪ್ರಜಾವಾತ್ಸಲ್ಯ, ದಾನಗುಣ, ಮಿಗಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಸಮಾರಾಧನೆಯ ಉತ್ಸುಕತೆ ಇಂತಹ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ವಾಗಿಯೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸಂಪದ್ಧರಿತ ವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ಕಾಲವನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸಿದರು; ನೀರಿ ಮನ್ನಡೆದರು. ಅವರ ಕನ್ನಡಪ್ರೇಮ, ಸಾಹಿತ್ಯಲಾಲನೆಯ ಉದಾರತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯೇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದುದು.

ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನ ವಿದ್ಯತ್ಪಕ್ಷಪಾತಗಳು ಕರ್ಣಾಟಕದ ವಿದ್ಯಾನ್ಮಂದಲಿಯನ್ನು ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ತಮಿಳು ಮತ್ತು ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ವಿದ್ವಾಂಸರು ವೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದುವು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಒಂದು ಮಹಾಸಭೆಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸಾಹಿತ್ಯಸಮಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಹೈದರಲಿ ಟಿಪ್ಪುಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಧ್ವಸ್ತವಾಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಕಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಈಗ ಉಜ್ಜೀವನಗೊಂಡು ಬಹುಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿದುವು.

ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹ ಎಂದಿನಂತೆ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಾದಿ ವೈದಿಕಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೃತಿಗಳು ಹೊಸರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಭವಿಸಿದುವು; ಭಾರತೀಯ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಟಕಕಾರರ ನಾಟಕಗಳ ಕನ್ನಡ ಅವತರಣಿಕೆಗಳು ರಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು; ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳು ಬಂದವು; ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಗಳಾದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಮೊದಲಿನಂತಲ್ಲದೆ ವೈಷ್ಣವ ಶೈವಗಳಿರಡೂ ಸಮಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಪಡೆದವು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯವು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಲುಮಟ್ಟಿಗೆ ಗದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಧ್ಯಮವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಗದ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಚುರತೆ ಸಂದರೂ ಎಂದಿನಂತೆ ಚಂಪು ಹಾಗೂ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ತಡೆಯೇನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಮುಮ್ಮಡಿಯವರು ಕವಿಯೂ ಕವಿಜನಪೋಷಕರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳಿರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದು, ಎರಡು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಅಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕವಿ-ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸೇರಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಮ್ಮಡಿಯವರು ಸ್ವತಃ ೫೦೦ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವನ್ನು ದಿಟವಾಗಿ ಅವರೇ ಬರೆದರೇ, ಅವರ ಅಸ್ಥಾನಿಕರು ಅವನ್ನು ದೊರೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಹಾಕಿರಬಹುದೇ ಎನ್ನುವುದು ಹಳೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು "ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವನ್ನು ಅಸ್ಥಾನಪಂಡಿತರುಗಳಿಗೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬರಸಿರಬಹುದು" ಎಂಬುದಾಗಿ ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸಂಭಾವ್ಯ. ಇದು ನಮ್ಮ ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ,

ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಸಹ, ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ನಡೆದುಬಂದಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯಸಂಪ್ರದಾಯ. ದಾತೃತ್ವವಿದ್ದುತ್ಪಕ್ಷವಾತಗಳು ಮಿಗಿಲಾಗಿದ್ದ ಈ ದೊರೆಯ ಮನಸ್ಸು ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಸ್ಥಾನದ ಕವಿ-ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಇಂದಿಗೆ ಅಜ್ಜಾ ತರು, ದೊರೆಗಾಗಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಫಲವಾಗಿ ದೊರೆ, 'ಸ್ವಯಂವೃತ ಕವಿತಾವಧೂರತ್ನ'ರಾದರು; 'ಉಭಯಕವಿತಾಲಕ್ಷಣವಿಚಕ್ಷಣ'ರಾದರು; ೧೯ನೆಯ ಶ.ದ ಸಾಹಿತ್ಯಾವಧಿಯನ್ನು 'ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ಯುಗ' ಎಂದು ಕರೆಯುವಂತಾಯಿತು.

ಇವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಿದಾಸ ಶ್ರೀಹರ್ಷರ ನಾಟಕಗಳ ಗದ್ಯರೂಪಗಳಿವೆ: 'ಶಾಕುಂತಲ ನಾಟಕ ನವೀನಟೀಕೆ', 'ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ' ಮತ್ತು 'ಮಾಲವಿಗಾನ್ಹಿ ಮಿತ್ರ'ಗಳ ಟೀಕೆ (ಈ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳ ಒಟ್ಟುಗ್ರಂಥ ಕೃಷ್ಣರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸ ರತ್ನಾಕರ); 'ವತ್ಸರಾಜನ ಕಥೆ' (ಕೃಷ್ಣರಾಜಸೂಕ್ತಿಯುಕ್ತಾವಳಿ) ೭೦ ಗುಚ್ಛಗಳಲ್ಲಿ ರತ್ನಾವಳಿ ನಾಟಕದ ಕಥೆಯಾಗಿದೆ; 'ಸಾರಸಂಗ್ರಹ ಶ್ರೀರಾಮಕಥಾ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ' ದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾಮಾಯಣ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಾಮಕಥೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ೪ ಸ್ತಬಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆ; 'ಕೃಷ್ಣಕಥಾ ರತ್ನಾಕರ' ಭಾಗವತ ದಶಮಸ್ಕಂಧ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೃಷ್ಣಕಥೆಗಳ ಸಾರಸಂಗ್ರಹ; 'ರಾಮಾಯಣ ತಾತ್ಪರ್ಯದೀಪಿಕಾ ಟೀಕೆ' ರಾಮಾಯಣ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥ ಕುರಿತ ವಿವಿಧ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಪನಿರೂಪಣೆಯ ಕೃತಿ; 'ಭಾಗವತಟೀಕೆ' ಶ್ರೀಧರೀಯ ವಾಖ್ಯಾನ.ಸಾರವಾದ 'ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸ' ನೆಂಬ ಕನ್ನಡಟೀಕೆ; 'ಭಾರತಟೀಕೆ' ಮಹಾಭಾರತದ 'ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸ' ನೆಂಬ ಕನ್ನಡಟೀಕೆ; 'ಸೌಗಂಧಿಕಾಸರಣಿಯ' ದುರ್ವಾಸ ಮುನಿಸಾಪದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ರತ್ನಪುರಿಯ ರಾಜನಾದ ಸುಚರಿತ್ರನಿಗೆ ಗುಣವತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸುಗಂಧರಾಯನೆಂಬ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸೌಗಂಧಿಕಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಶಚೀದೇವಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ನೆಂಬ ಕಥೆಯಾಗಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಗದ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಷಟ್ಪದೀಕಾವ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಎರಡು ಸಲ ರಚಿಸಿದೆ. 'ದೇವೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ', ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣದೊಳಗಿನ ಸಸ್ತುಶತಿ ಮಹಾಮಂತ್ರಾರ್ಥದ ವಿವರಣೆಯಾಗಿದೆ; 'ಶಂಕರಸಂಹಿತೆ' ಸ್ಕಾಂದ ಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶಂಕರಸಂಹಿತೆಯ ವಿವರಣೆ; 'ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋಪಾಖ್ಯಾನ' ಭಾರತದ ವನಪರ್ವದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಉಪಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಕನ್ನಡಟೀಕೆ; 'ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾಮಾಯಣ' ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ಸಂವಾದ ರೂಪವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾಮಾಯಣದ ವಿವರಣವಾಗಿದ್ದು, ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜರ ವಿಚಾರ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ; ೭ ಕಾಂಡ ೬೫ ಸರ್ಗಗಳ ರಚನೆಯಿದು. 'ಭಾಮಾಕಥೆ' ಪಾರಿಜಾತಾಪಹರಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಒಳಕೊಂಡ ಯಕ್ಷಗಾನ; 'ಸಿಂ ನಂಜುಂಡಶತಕ' ನೀತಿವೈರಾಗ್ಯಬೋಧಕವಾದ ಶತಕ.

ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖರಚನೆಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದವು ಎಂದರೆ 'ಶ್ರೀತತ್ತ್ವನಿಧಿ' ಮತ್ತು 'ಸಂಖ್ಯಾರತ್ನಮಾಲಾಟೀಕೆ'. ನೊದಲನೆಯದು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಅಪೂರ್ವಗ್ರಂಥ. ಇದರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಗ್ರಹ, ವೈಷ್ಣವ, ಶೈವ, ಅಗಮ ಮತ್ತು ಕೌತುಕ ಎಂಬ ಒಂಬತ್ತು ನಿಧಿಗಳೆಂಬ ಭಾಗಗಳಿದ್ದು ವಿಷಯಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರಿಸಿದೆ. ವೈಷ್ಣವನ ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಗಾರದಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿರುವ ಈ ಕೃತಿಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸು. ೪೦೦೦ ವರ್ಣರಂಜಿತ ಚಿತ್ರಗಳು ಇದ್ದು, ಇವುಗಳ ಕಲಾಕೌಶಲ ಅದ್ಭುತವಾದುದು. ಕೊನೆಯದಾದ 'ಕೌತುಕನಿಧಿ'ಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆ ಮನೋರಂಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ವಿಷಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಇದೊಂದು ವಿಶ್ವಕೋಶವೇ ಸರಿ. ಭರತಖಂಡದ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಅಪೂರ್ವ ಸಚಿತ್ರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿದೆಯೆಂದು ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥ ತುಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿಯ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಮುದ್ರಣಾಲಯದಲ್ಲಿ ೧೯೦೧ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೂ, ವರ್ಣರಂಜಿತ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಒಳಕೊಂಡು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ವೈಷ್ಣವನ ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಗಾರ ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಆದನ್ನು ಮಾಡುವುದೋ, ಅಷ್ಟುಬೇಗ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ವೈಭವಲೋಕ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಒಂದರಿಂದ ೧೨೦೦ ವರೆಗೆ ಸಂಖ್ಯಾವಿಶಿಷ್ಟಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಎಂದರೆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿ, ಗುಣತ್ರಯ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ನೊದಲಾದ ಆಡಕನಡಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಿಘಂಟು. ನಿಘಂಟು ಎನ್ನುವಾಗ, ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲೇ ಇರುವ 'ಚಾಮುಂಡಾಲಘುನಿಘಂಟು' ಎಂಬ ಅತ್ಯಪಯುಕ್ತವಾದ, ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಒಂದು ಬಹುವಿಷಯಕ ನಿಘಂಟನ್ನೂ (೧೮೨೬) ನಾವು ತಪ್ಪದೆ ನೆನೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣಿಸಪ್ತಿಗಳು, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳು, ಗಿಡಮರಗಳು, ನಾರುಬೇರುಗಳು, ಧಾನ್ಯಗಳು, ಅಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳು ನೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ೧೨೩೦ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಾರ್ಥಭೇದಗಳಿಗೆ ೧೧೮೮ ಆಚ್ಚಕನ್ನಡದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಭಂಡಾರದ ಸಂಪತ್ತು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯುವಂತಿದೆ.

ಮುಮ್ಮಡಿಯವರು ಸಂಗೀತ ನಾಟ್ಯಕಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಗೆ 'ಭರತಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ ಟೀಕೆ'ಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪೂರ್ವಸೂರಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾರಸಂಗ್ರಹವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಭುವಿನ ಕಲಾಭಿಜ್ಞತೆಗೆ ಇದೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಮುಮ್ಮಡಿಯವರು ತಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚುವಾರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಹೊಳಗನ್ನಡ ಗದ್ಯಶೈಲಿಯ ಪ್ರಥಮಶಿಲ್ಪಿಯೂ ಗದ್ಯಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಮ್ರಾಟರೂ ಆದರೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಇದು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ

ಅತ್ಯುಕ್ತಿಯ ಮಾತು. ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹೊಳಹು ಐವಡಿ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿರುವ 'ಚಾಮರಾಜೋಕ್ತಿ ವಿಲಾಸ' ಎಂಬ ರಾಮಾಯಣ ಟೀಕೆಯಿಂದಲೇ ಆರಂಭಿಸಿ, ಈಗ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ನೆಲೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿತು ಎನ್ನಬಹುದು. ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹಳೆಯ ಪೌರಾಣಿಕಶೈಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಮಾಸಶ್ಲಿಷ್ಟ ರಚನೆ, ಮಿಶ್ರಕನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗ ಇವೇ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅವರ ಕಾಲದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಎಂದಿನಂತೆ ಓಲೆಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದುವಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಭುಗಳೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಂತೆ ತೋರುವ ಜಗನ್ನೋಹನ ಮುದ್ರಣಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆಯೇ, ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲೆಯೇ, ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದ ಸರಸ್ವತೀಭಂಡಾರ ಈ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯವಾಗಿರಬೇಕು. (ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ವಿಷಯ, ಕರ್ತೃತ್ವಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿಶದವಾದ ಚರ್ಚೆಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ ಅವರ 'ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಅರ.ಣೋದಯ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಯ ಆರನೆಯ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು).

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪೋಷಕವರ್ಗದ ಕವಿಗಳು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ದೇವಚಂದ್ರ, ಕೆಂಪುನಾರಾಯಣ, ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ, ಅಳಿಯ ಲಿಂಗರಾಜ, ರಾಮಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕವಿ, ಶಾಂತರಾಜ ಪಂಡಿತ, ವೆಂಕಟರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಯಾದವ, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಸೋಬಾನಿ ರಂಗದಾಸ, ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ತಮ್ಮಯ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಮದ್ದಗಿರಿ ನಂಜಪ್ಪ, ಸೀತಾರಾಮಸೂರಿ, ವೇದಾಂತ ರಾಘವಾಚಾರ್ಯ, ಭಾಗವತ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿ ಈ ಕೆಲವರು ಮುಖ್ಯರು.

ದೇವಚಂದ್ರನು (೧೭೭೦-೧೮೪೧) ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ಆಶ್ರಿತನಾಗಿದ್ದ ವೈದ್ಯಸೂರಿಪಂಡಿತನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ೧೮೩೮ರಲ್ಲಿ 'ರಾಜಾವಳೀ ಕಥಾಸಾರ' ಎಂಬ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸ-ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಬೆರೆತ ಒಂದು ಕುತೂಹಲಕರ ಚರಿತ್ರಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು, ಅರಸರು ಮತ್ತು ಜೈನಯತಿಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಐತಿಹ್ಯ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಮೈಸೂರು ದೊರೆಗಳ ವಂಶಾವಳಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿಯೂ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಈತ ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅನ್ಯಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳಿಂದ ದೃಢೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ನಂಬಿದವರು ಕೆಟ್ಟರೆಂದೇ ಅರ್ಥ.

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ (೧೮೦೮) ಸ್ವರಚಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥ 'ಭುವನಪ್ರದೀಪಿಕೆ'ಗೆ ಟೀಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಇದಾದರೂ ಮುಮ್ಮಡಿಯರ ಸಂತೋಷಾರ್ಥವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಗುಣರತ್ನಮಾಲೆ' ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ಗುಣಕಥನದವರೆಗೆ ನಾನಾವಿಷಯಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿವೆ. ೧೦ ಪಟಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಹಾಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಕಲ್ಲಚ್ಚು ಮುದ್ರಣ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕವಿಯು (೧೮೧೨) 'ಕೃಷ್ಣನೃಪಜಯೋತ್ಸರ್ಗ' ಲ ಪದ್ಯ ೬ ಗದ್ಯಗಳ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಒಂದು ಚಿತ್ರಕಾವ್ಯದ ರಚನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿರಾಮ ಭೇದದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳ ಪದ ವಾಕ್ಯಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅರ್ಥವೂ ಆಗುವುದು. [ಈ ಕುತೂಹಲಕರ ರಚನೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು 'ಕನ್ನಡ ಚಿತ್ರಕಾವ್ಯ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು (೧೯೮೭) ನೋಡಬಹುದು.]

ಶಾಂತರಾಜ ಪಂಡಿತ (ಸು. ೧೮೨೦) 'ಸರಸಜನ ಚಿಂತಾಮಣಿ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತಕಾವ್ಯದ ಕರ್ತೃ. ಆದರೆ ಮುಮ್ಮಡಿಯವರಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಕೋರುವ ಕನ್ನಡ ಹಾಡುಗಳೂ ಇವೆ.

'ಕೈವಲ್ಯದರ್ಪಣ'ದ ಕರ್ತೃ ಬಾಲಲೀಲಾ ಮಹಾಂತಯೋಗಿ (ಸು. ೧೮೨೦) ಮುಮ್ಮಡಿಯವರಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ವೆಂಕಟರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿ (೧೮೨೩) ಆಶ್ರಿತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ತನ್ನನ್ನು 'ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾವಿಲಾಸಚತುರ', 'ಸಾಹಿತ್ಯಾಲಂಕಾರ ಧೂರೀಣ' ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಮರಕ ಟೀಕೆ, ಶನಿತ್ರಯೋದಶೀ ವ್ರತ, ಅಮಾ ಸೋಮವಾರ ವ್ರತ, ಧನುರ್ಮಾಸ ವಹಿಮೆ, ಗಜಗೌರೀ ವ್ರತಕಥೆ ಇವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹೆಚ್ಚಿನವು ವ್ರತಕಥೆಗಳು.

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಆಶ್ರಿತ ಕೆಂಪುನಾರಾಯಣ (೧೮೨೩) 'ಮುದ್ರಾಮಂಜೂಷ' ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥದ ಕರ್ತೃ. ವಿಶಾಖದತ್ತನ 'ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸ'ವನ್ನೂ ಅನ್ಯಮೂಲಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸಿ, ಸ್ವಂತ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೂ ಬೆರಸಿ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಚಾಣಕ್ಯರ ಇತಿಹಾಸಕಥೆಯನ್ನು ಸರಸವಾಗಿ ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿವೆ, ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿ; ಮೊದಲ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯೂ ಹೌದು. ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಕಥಾವಸ್ತು, ಕುತೂಹಲಕರ ಸನ್ನಿವೇಶ ರಚನೆ, ಸಜೀವ ಪಾತ್ರಕಲ್ಪನೆ, ನಾಟಕೀಯ ಸಂವಾದಕೌಶಲ, ಸರಸ ಸುಂದರ ಭಾಷಾಶೈಲಿಗಳಿಂದ ಈ ಕೃತಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಚಿರಕೃತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಮೂಲಗ್ರಂಥದ ಭಾಷೆ, ವಸ್ತು ಈಗಿನ ವೆಸ್ಲಿ ಪ್ರೆಸ್ ಮುದ್ರಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಲುಮಟ್ಟಿಗೆ ರೂಪ ಕೆಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಮೂಲಪಾಠವೊಂದಿಗೆ ಪುನಃಸಂಪಾದಿತವಾಗಬೇಕಾದ ಕೃತಿ.

ಯಾದವನೆಂಬ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತನು (ಸು. ೧೮೩೦) ಉಭಯಕವಿತಾ ವಿಚಕ್ಷಣನು. ಪಂಚಗಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಸಾಗುವ ವೃತ್ತಗಂಧಿ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ 'ಕಲಾವತೀ ಪರಿಣಯ' ಎಂಬ ಒಂದು ಗದ್ಯಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ೧೨ ಆಶ್ವಾಸಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸೌವೀರದೇಶದ ಲೀಲಾವತಿಯ ದೊರೆಯಾದ ಬೃಹದ್ರಥನು ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ದೇಶದ ಇರಾವತಿಯ ದೊರೆಯಾದ ಕುವಲಯಾಪೀಡನ ಕುಮಾರಿ ಕಲಾವತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಒಮ್ಮೆ ಆಗಲಿ ಮತ್ತೆ ಸೇರುವಂತಾದುದು

ಕಥಾವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ಬಂಧ ಕುತೂಹಲಕರವಾಗಿದ್ದು, ಈಚೆಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಮುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನೆಂಬ (ಸು. ೧೮೩೦) ಕವಿ 'ತಾರಾಶಶಾಂಕ ನಾಟಕ'ವನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಭು ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಅಜ್ಞಾನುಸಾರ ಈ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದನಂತೆ.

ಸೋಬಾನಿ ರಂಗದಾಸನು (ಸು. ೧೮೩೦) 'ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಡೋಳೋತ್ಸವ ಚರಿತೆ'ಯ ಕರ್ತೃ. ತನ್ನನ್ನು 'ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಚರಣಕಮಲಸೇವಾಧುರೀಣ' ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಗುರುಕೃಷ್ಣ (ಸು. ೧೮೩೦) 'ತತ್ತ್ವದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು', 'ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯ ದಾನಕೊಟ್ಟ ಪದ', 'ಕೃಷ್ಣಬಾಲಲೀಲೆ' ಎಂಬ ರಚನೆಗಳ ಕರ್ತೃವಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಮ್ಮಡಿಯವರಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಹಾರೈಸಿದ್ದಾನೆ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕವಿಯ (ಸು. ೧೮೩೦) 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜವರ್ಷವರ್ಧಂತೀ ಶತಕ' ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದೀ ರೂಪವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ೩ ಸಂಧಿ ೧೦೧ ಪದ್ಯಗಳ ಪುಟ್ಟಕೃತಿ. ಕವಿ ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಹುಟ್ಟುಹಬ್ಬದ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ನೋಡಲು ತನ್ನ ಹುಟ್ಟೂರು ಗೋಕರ್ಣದಿಂದ ಸತ್ತೀ ಪುತ್ರಸಹಿತವಾಗಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು, ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಆತ್ಮೀಯ ವಿವರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ೧೯ನೆಯ ಶ.ದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲೆಯೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರವಾಸಕಥನವೂ ಆಗಿದೆ. ಸಟ್ಟದಿಗಳ ರಚನೆ ಮೆಚ್ಚುವಂತಿಲ್ಲವಾದರೂ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ತಮ್ಮಯ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿ (೧೮೩೪) ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಸಮ್ಮುಖದ ಕವಿವರ್ಮರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಈತ ದೊರೆಯ ಅಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ 'ರಾಜವಂಶ ರತ್ನಪ್ರಭೆ'ಯೆಂಬ ಒಂದು ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಜನೃಪನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮುಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ರುಚಿಪ್ರಚಾರವೆಂಬ ೫ ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದು, ರಚನೆ ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ. ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಜೀವನದ ಒಂದು ಸಮಕಾಲೀನ ಚಿತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಮದ್ದಗಿರಿ ನಂಜಪ್ಪನ (ಸು. ೧೮೪೦) 'ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ವಿಲಾಸ' ಒಂದು ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದೀ ಗ್ರಂಥ. ೬ ಪ್ರಕರಣಗಳಿವೆ. ಮುಮ್ಮಡಿಯವರನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿದೆ ಇಲ್ಲಿ. ಕವಿ ತನ್ನನ್ನು 'ಅಂಧ್ರ ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿತಾವಿಶಾರದ' ಎಂದು ಕರೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಆಶ್ರಿತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವ ಸೀತಾರಾಮನು ಸೂರಿ (ಸು ಗಲಳಂ) 'ಸಹಸ್ರಾಯು ಕಥೆ' ಎಂಬ ೨೪ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಒಂದು ಗದ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಥಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದ್ದು.

ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವಕವಿಯಾದ ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡನು (ಗಲಳಂ) ತಪ್ಪದೆ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇವನು ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದುದರ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿಯೇ ಕೆಲವು ಲಘುಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. 'ಶ್ರೀಮತ'ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಅರುವತ್ತನೆಯ ವರ್ಷದ ಸುಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವ ವರ್ಣನಂ', 'ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸುಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವ ವರ್ಣನಂ', 'ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಚರಿತ್ರೆ', 'ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಭಕ್ತಿ ಸಾರಾಂಜೋತ್ಸರ ಶತಕ' 'ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣೇಂದ್ರ ಗೀತೆ', 'ಶ್ರೀಮತ್ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಶೃಂಗಾರಶತಕ', 'ಶ್ರೀಮತ್ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸ್ವೀಕೃತವುತ್ರರತ್ನ ವೃತ್ತಾಂತಮಂಜರಿ', 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾರ್ವಭೌಮ ವಾದಪೂಜಾವಿಧಾನ'-ಇವು ಅಂತಹ ಕೃತಿಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ 'ಸೌಗಂಧಿಕಾ ಪರಿಣಯ', 'ಸಮುದ್ರಮಥನದ ಕಥೆ', 'ಶೈಲಜಾಧವ ಸ್ತೋತ್ರ', 'ಶ್ರೀ ಭ್ರಮರಾಂಬಿಕಾಷ್ಟಕ', 'ಅಂಬಿಕಾ ನವರತ್ನ ಮಾಲಿಕಾ ಸ್ತೋತ್ರ' ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳ ಕೃತಿಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಸೌಗಂಧಿಕಾ ಪರಿಣಯ' ಗಳ ಸಂಧಿ ೭೨೬ ಪದ್ಯಗಳ ಸಾಂಗತ್ಯಗ್ರಂಥವಾಗಿದ್ದು, ಮುಮ್ಮಡಿಯವರು ಈ ಮೊದಲೇ ಬರೆದಿದ್ದ ಇದೇ ವಸ್ತುವಿನ ಕೃತಿಯ ಸಂಗ್ರಹರೂಪವಾಗಿವೆ; 'ಸಮುದ್ರಮಥನದ ಕಥೆ' ಈ ಕವಿಯ ಏಕೈಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕೃತಿ. ಉಳಿದ ಕೆಲವು ಶಿವ-ವಾರ್ವತಿಯರ ಸ್ತುತಿಗಳಾಗಿವೆ. (ಈ ಕವಿಯ ಕೆಲವು ಉಪಲಬ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಈಚೆಗೆ ಒಂದು ಸಂಪುಟವಾಗಿ ಮೈಸೂರಿ ನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಈತನ 'ಶ್ರೀಮತ್ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ವೃತ್ತರತ್ನಾವಲೀ' ಎಂಬ, ಗಲ೨೨ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭುದೋಗ್ರಂಥ ಸಹ ಅಣ್ಣಂಗಾಚಾರ್ಯನೆಂಬವನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಗಾರದಿಂದ ಪ್ರಕಟ ಗೊಂಡಿದೆ.) ಅನುಪಲಬ್ಧವಾದವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಆಪರಾಧಸ್ತೋತ್ರ' ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಅನುಗ್ರಹವು ತಪ್ಪಿದ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥವೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯುಳ್ಳುದಾಗಿದೆ; 'ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಭೋಗಾವಳಿ' 'ತಿಬ್ಬಾಂಬಿಕಾ ಶತಕ', 'ಲಿಂಗಸ್ತುತಿ', 'ಶಂಕರಾಷ್ಟಕ' ಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಮುಮ್ಮಡಿಯವರನ್ನು ಕುರಿತ ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆಯಾಗಿದೆ.

ನೇದಾಂತ ರಾಘವಾಚಾರ್ಯ (ಗಲಳಂ) ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು; ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನು. ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜನ 'ನಿಜದೀಪಿಕಾರತ್ನ'ಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಟೀಕೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಕನ್ನಡ ಕವಿ, ಈ ಕಾಲದವನು ಎಂದರೆ, ಅಳಿಯ ಲಿಂಗರಾಜ (೧೮೨೩-೨೪). ಇವನು ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದು ವಿದ್ಯಾವಂತನಾದವನು; ಅವರ ಖಾಸ ಅಳಿಯ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಧಾಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ತನ್ನ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮುಮ್ಮಡಿಯವರಿಂದ 'ಉಭಯಕವಿತಾವಿಶಾರದ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಈತನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈತ ದಾತೃತ್ವ, ವಿದ್ವತ್ಪಕ್ಷಪಾತಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಗಿ, ಕವಿಗಳಿಗೆ, ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಉದಾರಾಶ್ರಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದನು. ದೊರೆಯಂತೆಯೇ ತಾನು ಸಹ ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಪಾಠಪ್ರವಚನ, ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನ, ಗ್ರಂಥರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಾ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಈತ ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಹಾಗೆಯೇ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. 'ಅಂಗದಸಂಧಾನ', 'ಇಂದ್ರಕೀಲ', 'ಕ.ಶಲವರ ಕಥೆ', 'ಕೃಷ್ಣಬಾಲಲೀಲೆ', 'ಕೃಷ್ಣಾಜನರ ಕಾಳಗ', 'ಗಯಚರಿತ್ರೆ', 'ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ', 'ಚಂದ್ರಾವಳಿ ಕಥೆ', 'ಚಂದ್ರಾವಳಿಯ ಜೋಗಿ ಹಾಡು', 'ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ', 'ಚೂಡಾಮಣಿ', 'ಜಲಂಧರ ಕಾಳಗ', 'ತಾರಕ ವಧೆ', 'ದ್ರೌಪದೀ ಸ್ವಯಂವರ', 'ನರಪತಿ ಚರಿತ', 'ನಳಕೂಬರವಿಳಾಸ', 'ನಳಚರಿತ್ರೆ', 'ಪಂಚವಿಂಶತಿಲೀಲೆ', 'ಪಾರಿಜಾತಾಪಹರಣ', 'ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿ', 'ಪ್ರಭಾವತೀ ಪರಿಣಯ', 'ಬಭ್ರುವಾಹನ ಕಾಳಗ', 'ಬಾಲಲೀಲೆ', 'ವ.ಕರಾಂಕಸೇನಕಥೆ', 'ಮದಾಲಸಾಪರಿಣಯ', 'ಮಹಾಲಿಂಗ ಶತಕ', 'ಮೈರಾವಣ ಕಥೆ', 'ಮೋಡಿ ನಾಟಕ', 'ರಾನೋದಯ ಕಥೆ', 'ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತ್ರೆ', 'ಲಾವಣಿಗಳು', 'ವನವಾಸ ರಾಮಾಯಣ', 'ವಾಲಿಸುಗ್ರೀವರ ಕಾಳಗ', 'ವಿರಾಟಸರ್ಪ', 'ವೀರಭದ್ರ ಶತಕ', 'ಶೃಂಗಾರಸೂತ್ರೋದಾಹರಣ ಪದ', 'ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ', 'ಸೀತಾಪಹಾರ', 'ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರ', 'ಸುಧನ್ವನ ಕಾಳಗ', 'ಸೇತುಬಂಧ', 'ಸ್ಯಮಂತ ಕೋಪಾಖ್ಯಾನ'—ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವಲ್ಲದೆ 'ಶಿವಭಕ್ತಿ ರತ್ನಾಕರ', 'ಮಹಾಲಿಂಗ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಿಕೆ', 'ಶ್ರೀಕಂಠ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಿಕೆ', 'ವೀರೇಶ ತಾರಾವಳಿ', 'ಲಂಕಾದಹನ'—ಎಂಬುವನ್ನು ಬರೆದಿರುವನೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಂಪು, ಸಾಂಗತ್ಯ, ಷಟ್ಪದಿ, ಹಾಡು, ಲಾವಣಿರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ; ಶತಕ, ಯಕ್ಷಗಾನಗಳ ರೂಪವಾದವು ಇವೆ. ಯಕ್ಷಗಾನಗಳಂತೂ ಅಧಿಕವಾಗಿವೆ.

ಲಿಂಗರಾಜನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಭಾವತೀಪರಿಣಯ' ಮತ್ತು 'ನರಪತಿಚರಿತ'ಗಳು ಗಣ್ಯವಾದವು. ಮೊದಲನೆಯದು ಕಾವ್ಯ; ಎರಡನೆಯದು ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥ. 'ಪ್ರಭಾವತೀಪರಿಣಯ'ದಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಮಗ ದನುಜಸುತೆ ಪ್ರಭಾವತಿಯನ್ನು

ಮದುವೆಯಾದ ಹರಿವಂಶದ ಕಥೆಯಿದ್ದು, ವಾರ್ಧಕ ಪಟ್ಟದಿಯ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥವಿದು ; ಒಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಕನ್ನಡದ ಅಪೂರ್ವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು (ಕಆಸಂ. ಕೆ. ೧೪೧೦). 'ನರಸತಿ ಚರಿತೆ' ೩ ಉಲ್ಲಾಸಗಳ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥ ಕೃತಿಯ ಲಕ್ಷ್ಯಸೂತ್ರಗಳು 'ಆಪ್ರತಿಮ ವಿರಚರಿತೆ'ದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ, ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ವಹಿಮಾವರ್ಣನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ. ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಲಂಕಾರಗಳ ವಿವರಣೆಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರಮನೆಯ ವಿದ್ವಾಂಸ ಜಯರಾಯಾಚಾರ್ಯರು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಲಿಂಗರಾಜನ ಕೃತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪದ್ಯನಿಬದ್ಧವಾದವೇ ಆಗಿವೆ. ಪದ್ಯರಚನೆ ಕವಿತ್ವಶಕ್ತಿಗೆ ನಿಕಷ, ಪಾಂಡಿತ್ಯಸಿದ್ಧಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಎಂದು ಆಗ ತಿಳಿದಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮುಮ್ಮಡಿಯವರು ಗದ್ಯವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದಂತೆ, ಅವರ ಅಳಿಯ ಲಿಂಗರಾಜ ಪದ್ಯವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದನೆನ್ನಬೇಕು. ಸಂಗೀತದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ವಿವಿಧ ಧಾಟಿಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ರಂಗಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನಾದರೂ ದಕ್ಷರಾದ ನಟರಿಂದ ಆಡಿಸಿ ಸಂತೋಷಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಈ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೩೦ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಎಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿದರೆ, ಮುಂದೆ ಅಧಿಷಾತ ನಾಟಕಕಲೆ ಬೆಳೆಯಲು ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಭೂಮಿಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲವಕಾಶವಿದೆ.

ಈತನ ಬಹುವಂದಿ ಆಶ್ರಿತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ನಂಜಯ್ಯ (೧೮೬೦) 'ತ್ರಿಪುರ ದಹನ', 'ರಾಧಾವಿಲಾಸ', 'ಸೋಮಶೇಖರ-ಚಿತ್ರಶೇಖರ ಕಥೆ', 'ಮೋಹವಿವೇಕ ಕಾಳಗ', 'ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋಪಾಖ್ಯಾನ', 'ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಚರಿತ್ರೆ', 'ಸಾರಂಗಧರನ ಕಥೆ', 'ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ'-ಎಂಬ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕವಿಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಣದ ಬಂದು ಲಿಂಗರಾಜನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. ಗ್ರಂಥಗಳ ಕರ್ತೃತ್ವ 'ಮಂಜುನಾಥ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದಾಗಿ ಊಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದಿರಬೇಕು.

ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಕರೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ, ಕಾಶಿ ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕುಣಿಗಲ್ ರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಅನವಟ್ಟಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ, ಕವಿ ವರದಾಚಾರ್ಯ, ರಾಮಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಸಜ್ಜಯಂ ತಾತಾಚಾರ್ಯ, ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ, ತಿರುಮಲಿ ರಂಗಾಚಾರ್ಯ, ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಚಾರ್ಯ, ಸೋಸಲೆ ಗರಳಪುರಿಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಳಿಯ ಲಿಂಗರಾಜ ರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಅರಮನೆಯ ವಿದ್ವಾಂಸ ಜಯರಾಯಾಚಾರ್ಯ, ಅಭಿನವ ಕಾಳಿದಾಸ ಬಸವಸ್ವಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ; ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳೂ ರಚಿತವಾಗಿವೆ.

ಭಾಗವತ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿ (೧೮೬೯) ತಾನು 'ಜ್ಞಾನಯೋಗ ತರಂಗಿಣಿ'ಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು, ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಪತ್ನಿಯರು ದತ್ತವುತ್ರ ಚಾಮರಾಜರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನೀಡಿದ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿದಿದೆ. ಇದು ವಾಸಿಷ್ಠರಾಮಾಯಣದ ಟೀಕೆ.

ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ದತ್ತವುತ್ರ ೧೦ನೆಯ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರು (೧೮೮೧-೯೪) ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುನ್ನಡಸಿದರು. ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಜ್ಜ್ವಲಗೊಳಿಸಿದರು. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ದಿವಾನ್ ರಂಗಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂಬಿಲ್ ನರಸಿಂಹಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಪ್ರಭುಗಳ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ನೆರವಾದರು. ಇವರ ಮುಂಗಾಣ್ಕೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನ 'ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷೋಜ್ಜೀವಿನೀ ಸಭಾ' (೧೮೮೬), ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತುಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ (೧೮೮೪/೯೦) ಮತ್ತು ಓರಿಯೆಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿ (೧೮೮೭), ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯಾಲಯ (೧೮೮೯), ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘ (೧೮೯೦) ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಲಗೊಂಡುವು. ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಪುರುಷರ ಶಾಲೆ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಲೋಕದ ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವ ಹಾಗೆ ಪರಿಷ್ಕೃತಗೊಂಡಿತು, ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿತು.

ಸಾಹಿತ್ಯಕನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ: ಚಾಮರಾಜರು ತಾವು ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳಾಗದಿದ್ದರೂ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳ ಮೋಷಣೆಯನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಮುನ್ನಡೆಸಿದರು. ಮುಮ್ಮಡಿಯವರ ಕಾಲದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದುವು. ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಕರ್ಣಾಟಕ ನಾಟಕಸಭೆ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡು (೧೮೮೨) ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಾಗೂ ಭಾಷಾಂತರಗೊಂಡ ನಾಟಕಗಳು ರಚಿತವಾಗಲು ಆರಂಭವಾಯಿತು; ರಚಿತವಾದವು ಅಭಿನಯಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಟರ ಪಡೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಕವಿ-ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಆರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದರ್ಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮಾನಸನ್ಮಾನಗಳೂ ಮಾಸಾಶನಗಳೂ, ಎಂದಿನಂತೆ ಅಲ್ಲವಾದರೂ, ತಕ್ಕವೆಟ್ಟಿಗೆ ಮುನ್ನಡೆಯಿತು.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಪದ್ಯ, ಪದ್ಯಕ್ಕಿಂತ ನಾಟಕ ಮನ್ನಣೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಾಯಿತು. ಚಾಮರಾಜರ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಸೂಚನೆ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅಸ್ಥಾನಪಂಡಿತರು ಹೊಸಹೊಸ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಹೊರತರುತ್ತಿದ್ದರು, ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರಕಾಲಮತದ ಯತಿ ಕೃಷ್ಣಬ್ರಹ್ಮತಂತ್ರರು 'ಕಲ್ಯಾಣ ಗೀತಮಂಜರಿ'ಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಅದು ಮಹಾರಾಣಿ ಬಾಲಿಕಾಪಾಠಶಾಲೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು (೧೮೯೦). ಭಾಗವತ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿ 'ಜ್ಞಾನಯೋಗ

ತರಂಗಿಣಿ'ಯನ್ನಲ್ಲದೆ 'ಜಾತಕಜ್ಞಾನರತ್ನಾವಳಿ' ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಕುಮಾರವ್ಯಾಸಾದಿಗಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಈತ ಅಸಕ್ತನೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಂಜನಗೂಡು ಸುಬ್ಬಶಾಸ್ತ್ರಿ (೧೮೩೪-೧೯೦೬) 'ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ' 'ಮಾಳವಿಕಾಗ್ನಿವಿತ್ರ' ಅದಿ ಭಾಷಾಂತರಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸ್ವತಂತ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಆತನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅನಂತನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ 'ಕರ್ಣಾಟಕ ನಾಗಾನಂದ ನಾಟಕ'ದ ಕರ್ತೃ. ಅಭಿನವಕಾಲದಾಸ ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿ (೧೮೪೩-೧೮೯೧) 'ಕರ್ಣಾಟಕ ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲ' 'ದಮಯಂತೀ ಸ್ವಯಂವರ', 'ಸಾವಿತ್ರಿ ಚರಿತ್ರೆ' ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕರ್ತೃ; ಕನ್ನಡಭಾರತ ವಾಚನದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತ. ನರಹರಿ ಜಯರಾಯ ಚಾರ್ಯರು (೧೮೪೬-೧೯೦೬) 'ವೇಣೀಸಂಹಾರ ನಾಟಕಂ', 'ಅನುಕರಣಗೀತಲಹರಿ', 'ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರ' ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳ ಕರ್ತೃ; ಸೋಸಲೆ ಅಯ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರಿ (೧೮೫೪-೧೯೩೪) 'ಶೇಷರಾಮಾಯಣ' 'ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ' ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು. ನೋಟಗಾನಹಳ್ಳಿ ಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ರಾಮಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು (೧೮೬೭-೧೯೩೪) ಕ್ರಮವಾಗಿ 'ಇಂದ್ರಸಭಾ', 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಾನಂದ ಗಣೇಶ್ವರನ ಕಥೆ' ಇ. ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದವರು. ಸಿ. ಸುಬ್ಬರಾವ್ 'ಪ್ರಜ್ಞಾ ವತೀ ವಿಜಯ', 'ವಲೀಮಂಜು ವಿಲಾಸ' ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕರ್ತೃ. ಇವರಲ್ಲಿ ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡ, ಎ. ಅನಂದರಾವ್, ಬಿ. ವಲ್ಲಭ ಮೊದಲಾದವರೂ ಇತರ ಪ್ರಸಿದ್ಧರೂ ಸಾಹಿತ್ಯನೇನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡ ಸುರಭಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೂಲಕವೂ 'ಪ್ರವೀಳಾಜ್ಞಾನಿಯ', 'ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ' ಎಂಬ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ನಾಟಕಾನುವಾದಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಪರಿಚಿತರು. ಇದೇ ಅಂಗ್ಲಕವಿಯ ಇನ್ನೆರಡು ನಾಟಕಗಳ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ('ರಾಮವರ್ವ ಲೀಲಾವತೀ ಚರಿತ್ರೆ', 'ಪಾಂಚಾಲೀ ಪರಿಣಯ') ಅನಂದರಾವ್ ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ ಬಿ. ವಲ್ಲಭ 'ಶಬ್ದಾರ್ಥ' ಎಂಬ ವ್ಯಾಕರಣ ಹಾಗೂ ನಾಗವರ್ಮನ 'ಕರ್ಣಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿ ಮುಂತಾದ ಸಂಪಾದಿತ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರು.

ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ, ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಚಾಮರಾಜರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಆಶ್ರಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದವರು, ಅವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಬರೆದವರು ಎಂದು ಸಾನಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಚಾಮರಾಜರ ಪುತ್ರ ನಾಲ್ವಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು (೧೮೯೫-೧೯೪೦) ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತರೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಪೋಷಣೆಗೆ ಆರಮನೆಯ ನೇರವಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ಪ್ರಕಟನೆಯ ನೆರವು ಇದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸ್ಥಾಪನೆ (೧೯೧೫), ವೈಕುಂಠ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ (೧೯೧೬) ಮೊದಲಾದವು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು

ಮಾಡಿದುವು. ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರ ಮುಂಗಾಣ್ಣೆ ಇದಕ್ಕೆ ಬಹುವಾಗಿ ನೆರವಾಯಿತು. ನಾಲ್ವಡಿಯವರನ್ನು ಕುರಿತ ಹಲವು ಕಾವ್ಯಗಳೂ ಚರಿತ್ರೆಗಳೂ ಅವರ ಸಾಧನೆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು (ಪ್ರಕ. ೬೮-೪).

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ದತ್ತಪುತ್ರರೂ ಅವರ ಸೋದರ ಕಂಠೀರವ ನರಸಿಂಹರಾಜರ ಪುತ್ರರೂ ಆದ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರು (೧೯೪೦-೫೦) ಸ್ವತಃ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಾಗಿ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ ದ್ದಾರೆ; ಸ್ವಂತವಾಗಿ 'ದತ್ತಾತ್ರೇಯ-ದಿ ವೇ ಅಂಡ್ ದಿ ಗೋಲ್', 'ದಿ ಗೀತಾ ಅಂಡ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಕಲ್ಚರ್', 'ದಿ ರಿಲಿಜನ್ ಅಂಡ್ ದಿ ಮ್ಯಾನ್' ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸು. ೯೪ ಸಂಗೀತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥರತ್ನಮಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಅವಾರ ಧನವ್ಯಯದಿಂದ ಬುಗ್‌ವೇದ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಪುರಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅನೇಕಾನೇಕ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ತಾತ್ಪರ್ಯಸಹಿತವಾಗಿ ನಾಡಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಬರೆಯಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾರ್ಯ ಅಮೋಘವಾದುದು, ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದುದು. ಸು. ೩೫೦ ದೊಡ್ಡ ಸಂಪುಟಗಳ ೩೦,೦೦೦ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವ ವೈದಿಕಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞಾನಸಂಪತ್ತು ಈ ಮಹಾನು ಭಾವರಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಚಿರಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಗೆಳತಿಗೊಂದು ಮಾತು

ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ಪುಟದ ಕದವ ತೆರೆಯುವ ಮುನ್ನ
ನನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ಸುಗ್ಗಿಯನು ಗರಿಗೆದರಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ
ಅಂತರಾಳದ ಅಳಲನ್ನು ಹೊರದಬ್ಬಿ ಹೊಮ್ಮಿಸಿದೆ
ನೂರಾರು ಭಾವಗಳ ಸರಮಾಲೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದೆ.

ತಡೆತಡೆದರು ಮನದ ತುಮುಲಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿವೆ
ನಿನ್ನಾಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ಕಾಯುತ್ತಿವೆ
ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ತಂಗಾಳಿಯ ತಂಪುತೀಡಿ
ಮಂಗಳೆ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿರುವೆ ಚಿಗರೆಯಂತೆ.

ನಿನ್ನ ಕುಡಿನೋಟದಲಿ ಕೊರೆಯುಂಟೆ, ಬಿರುಕುಂಟೆ ?
ನಿನ್ನ ನೋಲಿಸುವ ಯತ್ನಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯುಂಟೆ ?
ರಂಗು ರಂಗಿನ ಮಾತ ನಾನಿನ್ನು ಕಲಿತಿಲ್ಲ
ತಳುಕು ಬಳಕಿನ ಸಾಟ್ಯದ ಅರಿವು ನನಗಿಲ್ಲ
ಸೋಗು ಭೋಗದ ರಾಶಿ ನಾ ಸುರಿಯಲಾರೆ
ಸವಿ ಒಡಲ ನೇಹವನು ನಾ ನೀಡಬಲ್ಲೆ.

* * *

ಹಸಿರೆಲೆಯ ಮಧ್ಯದಲಿ ಬೆಳೆದೊಂದು ಹೂವನ್ನು
ಕಿತ್ತು ಮುದ್ದಿಸಿ ತಾನು ಸುಖಪಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲಿ
ಒಂದೊಂದೇ ಎಸಳನು ಕಿತ್ತು ಹೊಸಕಿ
ಅದರ ಸವಿಯುನುಂಡು ಬಿಸುಟು ಹೋದವರ ಬಗ್ಗೆ
ವೈತುಂಬ ಕಣ್ಣೆರಲಿ, ಧಿಕ್ಕಾರದ ಧ್ವನಿಯಿರಲಿ.
ಚಿಗರೆಯೆಂದದಿ ನಿನ್ನ ನೋಗದಿ ಹಂವುದ. ನೋವು
ನೀ ಬಿಡುವ ನಿಟ್ಟುಸಿರ ನಾ ಸೈಸಲಾರೆ.
ಈ ಹಾಳು ನೋಬಗನ್ನು ವಿಧಿಯೇಕೆ ತುಂಬಿದನೋ
ಜ್ವಾಲೆಯಿರದ ಜಿಂಕಿಯಲಿ ಸುಡುವು ಸಕ್ಕೆ.
ಮರುಗದಿರು ಎಲೆ ಗೆಳತಿ, ಕಣ್ಣೀರ ಹರಿಸದಿರು
ನನ್ನಂತರಂಗದಲಿ ಮನೆಮಾಡಿ ಉಳಿದಿರುವೆ
ದೇಹ ಒಯ್ಯರು ಮನ ಹೊರಹಾಕದು
ನಿನ್ನ ನೋಹವು ಮುನಿದು ಮರವಾಗುವವರೆಗೂ
ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹದ ಸವಿಯು ಕಹಿ ಎನಿಸದು.

ಡಾ. ಕೆ. ಕೆಂಪೇಗೌಡ

ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಧಾನ

ಸರಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನು ಸ್ವಭಾಷೆಯಂತೆ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಬಳಸಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಕೆಲವು ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಶ್ರಮದಿಂದ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಬೋಧಕನು ಒಂದು ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನು ಕಲಿತು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಭಾಷೆಯ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡುವುದು ಭಾಷಾ ಅಧ್ಯಾಪಕನ ಕರ್ತವ್ಯ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮನರಂಜನೆಮಾಡಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಧ್ಯಾಪಕ ಸರಿಯಾಗಿ ಪಾಠ ಮಾಡುವ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಯೋಗ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ, ಆತ್ಮನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಸೂತೆ ಅವನಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತಾನು ಕಲಿತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಸಂದರ್ಭ ಹಾಗೂ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಬಳಸುವಂತೆ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೋಧಕನ ಪಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕೇಳುವುದು, ಮಾತಾಡುವುದು, ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದು ಇವು ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮುಖಗಳು. ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದು ಅಪೂರ್ಣ ಕಲೆಗಳಾದರೆ, ಕೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಮಾತಾಡುವುದು ಪೂರ್ಣ ಕಲೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವುದರಿಂದ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಲಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಚಾತುರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಅನುಭವ ಗಳಿಸದ ಹೊರತು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಲಿತು ಬಳಸಲಾರ. ಪೂರ್ಣಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತ ನಂತರವೇ ಅಪೂರ್ಣ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇದು ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮ. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಬೋಧಕನು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು.

ಭಾಷೆಯ ನೈಜ ರೂಪ ಅಡುನುಡಿ. ಬರಹ ಅಡುನುಡಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಲಾರದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸು

ವಾಗ ನೋವಲು: ಆ ಭಾಷೆಯು ಅಡುರೂಪ ಕಲಿಸಿ ಅನಂತರ ಬರಹದ ರೂಪ ಕಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೋವಲು ಅದರ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಧ್ವನಿಗಳು, ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನಾ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಅವುಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು, ಅವು ಯಾವ ಯಾವ ಸರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉಚ್ಚಾರವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕ ಸೂಚಿಸಿದರೆ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗದು.

ಶಬ್ದಕೋಶವೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲ. ಪದಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುವ ಮತ್ತು ಬಳಸುವ ರೀತಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಕೆಲವು ಪದಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಲವಾರು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅವನ್ನು ಬಳಸುವ ಕಲಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕ ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಕಲಿಸಿದರೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಲಿಸಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆ ಕಲಿಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸ್ವಭಾಷೆ ಬೇರೂರಿತ್ತದೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವಾಗ ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸ್ವಭಾಷಾ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯು ವೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಸಿಗಲಾರದು. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವೈದ್ಯಶ್ಯಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯಶ್ಯಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆನೋವುಬಹುದಾದ ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅಧ್ಯಾಪಕ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಅವನ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆ ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಲಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು. ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಧರಿಸಿಯೇ ನಿರ್ಧಾರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಲಿಸಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯಲು ನಿಘಂಟಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ಆ ಭಾಷೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಭಾಷೆ ಕಲಿಯಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಾಪಕನ ಸಹಾಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಗಬೇಕು. ಸಮಯ ಕಳೆದಂತೆ, ಅಭ್ಯಾಸ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಗೆ ಸಹಜವಾದ ವೇಗ ಮತ್ತು ಶೈಲಿ ಬರುವಂತೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಆರಂಭಿಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅಂಚಿಕೆ ಇರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡಬೇಕು. ಆತನನ್ನು ಮೂದಲಿಸುವುದಾಗಲಿ, ಗೇಲಿನಾಡುವುದಾಗಲಿ, ಅವನನ್ನು ತರಸ್ಕಾರ ಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುವುದಾಗಲಿ ಸಲ್ಲದು. ಆತನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಗಮನಿಸುತ್ತಾ ಮನಸಾರೆ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡಬೇಕು. ಪುರಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಆಗ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ, ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅವನು ಹೊಸ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅತಿನೇಗವಾಗಿ ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾಷಾಜೋಧನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಸಂಬದ್ಧ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ್ತು ತತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವ ಇದು ಹೆಚ್ಚು ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಬೋಧನಾಕ್ರಮವೂ ಬದಲಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಉತ್ತಮ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ನೊದಲು ಕೇಳುವ ಮತ್ತು ಮಾತನಾಡುವ ನೈಪುಣ್ಯ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಉತ್ತಮ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬೋಧಕನ ಶಯಾಂಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷಾ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯದೆ ಓದು ಬರಹ ಕಲಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಯುಕ್ತವಾದುದಲ್ಲ. ಬರಹವನ್ನು ಕಲಿಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನೊದಲು ಲಿಪಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೋಧಕನ ಸಹಾಯ ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಮೂಲ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಅವನು ತನ್ನ ಮಾತೃಭಾಷೆಗಿಂತ ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಗ್ರಹಿಸಿದರೂ ಕೂಡಲೇ ಮರೆತುಹೋಗಬಹುದು. ಅಂತಹ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಕೆಲವುನೇಳೆ ಕಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಹೊಸ ಹೊಸ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ವ್ಯಾಕರಣ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷಾಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪದಗಳು ಅವುಗಳಿಂದಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕಲಿತರೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಲು ಕಲಿತಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾದ ಶಬ್ದ ಸಮೂಹಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಲಿಯಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಭಾಷೆಯ ರಚನಾ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ಸಮರ್ಥನಾದರೆ ಅವನು ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಭಾಷಾ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ವೈದೃಶ್ಯ, ಸಾದೃಶ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಿವರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬೋಧಕನು ಕಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಉತ್ತಮ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಸತತ ಅಭ್ಯಾಸ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಇದರಿಂದ ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆ ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸರಳವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಆರಂಭಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ವಾಕ್ಯ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾದರಿ ವಾಕ್ಯಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ

ಕೊಡಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಲಿಸದಿದ್ದರೆ ಅದು ಪೂರ್ಣ ಕಲಿಕೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಮಾದರಿಗಳರಬೇಕು. ಇವನ್ನು ಬೋಧಕನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಕಲಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಕರ್ತೃ, ಕರ್ಮ, ಕ್ರಿಯೆ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮುಂದಿನದನ್ನು ಕಲಿತಂತೆಲ್ಲಾ ಹಿಂದಿನದನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗಬಹುದು. ಇನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬೋಧಕನು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಆತ್ಮಗತ್ಯ.

ಭಾಷಾಂತರ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸವಲ್ಲ. ಸಾದೃಶ್ಯವುಳ್ಳ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದಗಳೆಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪದವನ್ನು ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿ ತಪ್ಪುಮಾಡಬಹುದು. ಕೇಳುವ, ಮಾತಾಡುವ, ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಕಲೆಗಳ ಮುಂದೆ ಭಾಷಾಂತರ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದದ್ದು. ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರ ಅನಾವಶ್ಯಕ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯಗಳಿಸದ ಹೊರತು ಭಾಷಾಂತರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ನೊದಲು ಕಲಿತು ಅನಂತರ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಎರಡು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರು ಮಾತ್ರ ಉತ್ತಮ ಭಾಷಾಂತರಕಾರರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನ್ನ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಬೋಧಕ ಅದನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಒಂದು ಉತ್ತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಸ್ಮರಣಕೋಶದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಅದನ್ನು ಬೋಧಕ ತನ್ನ ವಿವರಣೆಯ ಮೂಲಕ ರೂಪಿಸಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪರಭಾಷೆಯ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಾಗಲಿ, ಅದನ್ನು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸುವುದಾಗಲಿ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಈ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಬೋಧಕನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅವು ಸರಿಯಾಗವೆಯೇ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆ ಮಂದವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾಷಾಬೋಧನೆಯ ಸೂತ್ರಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷೆಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಭ್ಯಾಸಕನು ಬೋಧನೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದು ಆತ್ಮಗತ್ಯ. ಇದರಿಂದ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾದರೆ ಅದನ್ನು ಅವನು ಹೆಚ್ಚು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿಯಬಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಅಭ್ಯಾಸಕನ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ವಯಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಉದ್ದೇಶ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೋಧಕನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಸುವ ವಿಧಾನಕ್ಕೂ, ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಕಲಿಸುವ ವಿಧಾನಕ್ಕೂ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಂತೆಯೇ ಕಲಿಯುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಅವರನ್ನು ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆಡುವ ಜನರ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ತಂದರೆ ಸಾಕು. ಅವು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿಯಬಲ್ಲವು. ವಯಸ್ಕರು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಒಂದು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಶಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕ ತನ್ನ ಬೋಧನಾ ತಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಅದನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

ಭಾಷಾಬೋಧನಾಕ್ರಮ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರಿಗೂ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಿಗೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅದು ಬದಲಾಗಬೇಕು. ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬೋಧನಾಕ್ರಮ ಬದಲಾಗಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವಿದ್ಯೆ, ವಯಸ್ಸು, ಉದ್ದೇಶ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅತಿನೇಗವಾಗಿ ಕಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕನು ಕಲಿಸುವ ಭಾಷೆ ಅವನಿಗೆ ಅದು ಮಾತೃಭಾಷೆಯಾಗಿರಬಹುದು ಇಲ್ಲವೇ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಭಾಷಾ ಬೋಧನೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅನ್ಯಭಾಷಾಕಲಿಕೆಗೆ ಸೂಕ್ತಪರಿಸರದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಧ್ವನಿಗಳು ಮೊದಮೊದಲು ಅಸಂಬಂಧ ಧ್ವನಿ ಸಮೂಹಗಳಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಅವನಿಗೆ ಅವು ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಭಾಷೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನೇರವಾಗಿ ಆ ಭಾಷೆಗೆ ಧುಮುಕಬೇಕು. ಮಾತಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ವ್ಯಾಕರಣ, ಪದಸಮೂಹ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕಾದರೆ ಆತನು ಅದನ್ನು ಆಡಲು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಆತನು ಭಾಷೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಲು ಕೆಲವು ಉಪಯುಕ್ತ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಬಾಯಿನಾಥ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮಾತಾಡಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಶಿಶುಗೀತೆಗಳು, ಹಾಡುಗಳು, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಕಂಠ

ಪಾಠನಾಶಬಹುದು. ವಯಸ್ಕರು ಹಾಡುಗಳು, ಗಾದೆಗಳು, ಕತೆಗಳನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಆ ಭಾಷೆಯ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳಾದರೂ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾದ ವಾಕ್ಯಮಾದರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸಿದರೆ ಆಗ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಇದು ಸುಲಭ. ಸಂಭಾಷಣೆಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸರಳ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರಬೇಕು. ವಾಕ್ಯಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದು ಅವನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತಿರಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಒಂದು ಕತೆ ಅಥವಾ ನಾಟಕವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟ. ಇವನ್ನು ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಇನ್ನೂ ಕಷ್ಟ. ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊಸದಾಗಿಯೇ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭ. ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕೆಲವು ತಮಾಷೆಯಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕತೆಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ, ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಬಾಯಿಪಾಠ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅದರಿಂದ ಉಪಯೋಗ ಹೆಚ್ಚು. ದೀರ್ಘವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾತನಾಡುವ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ನಾಟಕ ಆಡುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಜನರೊಡನೆ ಬೆರೆಯಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನೇ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಂಠಪಾಠ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ವಾಕ್ಯಗಳು ಹೊರ ಹೊಮ್ಮುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಮಾತಿನ ರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿತ ಮೇಲೆ ಪರಿಚಿತ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿತ ಮೇಲೆ ಅವನ್ನು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸುವಂತೆ ಕಲಿಸಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಕೇಳಿ ಹೇಳಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅನುಕರಣೆ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ. ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಪುನರುಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಅನುಕರಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅನುಕರಣೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನುಕರಣೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಕಷ್ಟವೆನಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಬೋಧಕನು ಸಹಕರಿಸಬೇಕು.

ಸಾಮೂಹಿಕ ಅನುಕರಣೆ ಭಾಷಾ ಜೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ್ದು. ಇದು ತರಗತಿಗೆ ಕಳೆಯನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೋದಲು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪುನರುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಅನಂತರ ಅದರ ವೇಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಶ್ರಮ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮೂಹಿಕ ಪುನರುಚ್ಚಾರ ಫಲಪ್ರದವಾಗಬೇಕಾದರೆ ವೇಗ, ಶೈಲಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವಿರಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ನಿಶ್ಚಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಠನ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಉತ್ತಮ.

ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಸಮಂಜಸ ವಾದುದಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಮಾತೃಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಲು ಹೋಗಬಾರದು. ಅದು ಅವನು ಕಲಿಯುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೆಯೇ ಇರಬೇಕು. ಸಂದರ್ಭ ಹಾಗೂ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಹೊಸ ಹೊಸ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಅಧ್ಯಾಪಕನು ಸೂಚಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಒಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲಾ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದಲ್ಲ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವಾಗ ವಾಕ್ಯಗಳ ಅರ್ಥಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೊಸ ಹೊಸ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಾರಿ ಕಲಿತ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಅದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದು.

ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದೆಂದರೆ ಅದರ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಎಂದರ್ಥವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನೋದಲು ಮಾತಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾವುದೋ ಉದ್ದೇಶಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾನೆ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವಾಗ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಾವವನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಭಾವದಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನಲ್ಲ. ಒಂದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಹೊರಹೊಮ್ಮುವಂತೆ ಇರಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಭಾಷೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಅದರ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನದಲ್ಲಿಡುತ್ತಾನೆ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವಾಗ ಭಾಷೆಯ ಒಂದಂಶದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಂತರಿಕ ಒತ್ತಾಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತರಿಕ ಭಾವನೆಗಳು, ಅನಿಸಿಕೆಗಳು, ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು, ಅಗತ್ಯ ಆದರ್ಶಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಲು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ತಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅವನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಬೇರೊಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಜನರೊಡನೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಭಾಷಾರಚನೆಯನ್ನು ಬಳಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನೇ ಅನ್ಯಭಾಷಾ

ಕಲಿಕೆ ಎನ್ನುವುದು. ಅನ್ಯ ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ಭಾವ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸದೆ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದು. ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಅದರ ಭಾವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದೆ ಕಲಿಯಬಹುದು. ಬೇರೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ಭಾವ ಅವನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಾವ ಎರಡನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಾವಗಳ ಸಮೀಕರಣ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಗ್ರಹಿಕೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಅದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಭಾವವೂ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಇವೆರಡನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದಲೇ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಾವವನ್ನು ಭಾವದಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಕೂಡಿ. ಇವುಗಳ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರತೆ ಇಚ್ಛೆ.

ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಮಾತಾಡಲು ಮತ್ತು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದಾಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಓದಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗದು. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಓದಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಬಂದಾಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾತಾಡಲು ಬರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಇವೆಲ್ಲವು ಅಭ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕವೇ ನಡೆಯಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೇಗ ಕಲಿತರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆ ಆಡುವುದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿಯಬಲ್ಲರು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಾತನ್ನು ನೇರ ಅನುಕರಣೆಯಿಂದ ಕಲಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಅದರ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪುನಃ ಮೂಲಕ ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬಹುದು. ಪದವನ್ನು, ಪದಸಮೂಹವನ್ನು, ಧ್ವನಿಯನ್ನು, ಧ್ವನಿಮಾಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವನ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಸ್ವಕಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಗೂ ಪ್ರೇರಣೆಗೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಪ್ರೇರಣೆ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವರ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಶಕ್ತಿಗಳು ಕೆಲವು ನೇಳೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಆಸೆ ಅವಿಷಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಿ ಅವನು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅವನ ಕಲಿಕೆ ಉತ್ತಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಇತರರೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅವನ ಇಚ್ಛೆ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗೆ ಭಾಷೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಾಧನ. ಇದನ್ನು ಅವನು

ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಲೇ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇದು ತನಗೆ ತಾನೇ ಬರುವ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಭಾಷಾಕಲಿಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಬೋಧಕ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆ.

೧. ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ಕಲಿಕೆ

ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಬಳಸುವ ಆ ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಮಾತನಾಡುವಾಗ ನಾವು ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇವೆಯೇ ಎನಿಸುವ ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಕ್ರಿಯೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ, ವ್ಯಂಜನ, ಲಯ, ರಾಗ, ತಾನ, ಒತ್ತು, ವಿರಾಮ ಮುಂತಾದುವು ಸೇರಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಮಾಗಳೂ, ಉಪಧ್ವನಿಗಳೂ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿವಿನ್ಯಾಸ, ಸಂಯುಕ್ತ ಧ್ವನಿಗಳು, ಪದಸಮೂಹ ಅವುಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಮುಂತಾದುವು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರ ಅದು ರೂಢಿಯಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆಡುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವವನು ಅವನು ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲಾ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಆ ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹಾದುಬಂದ ಉಚ್ಚಾರದಿಂದ ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಅವನು ಹೇಳುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಲೇ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ಅವನಿಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನು ವಿಚಾರವನ್ನು ಧ್ವನಿಸಮೂಹಗಳ ಮೂಲಕವೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾವು ನಮ್ಮ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೇ ಕಲಿಯುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಉಚ್ಚಾರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವು ಸರಸ್ವರ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದೇ ಅವುಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ. ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಯುಕ್ತ ವ್ಯಂಜನಗಳು ಕೂಡಿ ಬರಬಹುದು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಂಯುಕ್ತ ವ್ಯಂಜನಗಳು ಮಾತ್ರ ಕೂಡಿ ಬರಬಹುದು. ಶಬ್ದದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಂಯುಕ್ತ ವ್ಯಂಜನಗಳು ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರುವುದು ಬಹಳ ಅಪರೂಪ. ರಾಗದ ಏರಿಳಿತಗಳು ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಏರಿಳಿತಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅನೇಕ

ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾರದಲ್ಲಿನ ರಾಗದ ಏರಿಳಿತಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮೂರು ಸ್ತರಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಯಾರೂ ಕಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವು ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತವೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದಲೇ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಅನ್ಯಭಾಷೆ ಕಲಿಯುವವರು ಆ ಭಾಷೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ವರ್ಷಗಳಿದ್ದರೂ ಅದರ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಯದಿರಬಹುದು. ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರದಂತೆಯೇ ಅವನು ಪರಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಕಲಿಯಬಹುದು. ಅನ್ಯಭಾಷೆ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಳಸುವುದರ ಬದಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆಯೇ ತನ್ನ ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನ್ಯಭಾಷೆಗೂ ವರ್ಗಾಯಿಸಿ ಬಳಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಆದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರೂ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಕಾರ್ಯ ನಡೆದೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅವನ ಅಭ್ಯಾಸಬಲ ಅವನು ಅಡುವ ಮತ್ತು ಕೇಳುವುದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವನು ಕೇಳುವಾಗ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದನ್ನು ತನ್ನ ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಂಗಾಳಿ ಅಡುವವನಿಗೆ ಬಿಶ್ವಾಸವಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದ ವಣ್ಣು ತಮಿಳು ಅಡುವವನಿಗೆ ವಣ್ಣುಘ ಆಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿ ಮಾತನಾಡುವವನಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ಮೂರ್ಧನ್ಯ ಧ್ವನಿಗಳು ದಂತ್ಯ ಧ್ವನಿಗಳಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿಸುತ್ತವೆ.

ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಧ್ವನಿಮಾಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಚ್ಚಾರವಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಧ್ವನಿಮಾಗಳು ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಉಪಧ್ವನಿಗಳು ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡಲಾರವು ಇದರಿಂದ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ರೀತಿಯಲ್ಲಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ರೀತಿ, ಅಂತರಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕನ್ನಡಿಗರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ತಾಲವ್ಯ ಅನನಾಸಿಕ (ಇ)ಕ್ಕೆ ಬದಲು ದಂತ್ಯ ಅನನಾಸಿಕ (ನ್) ವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇವು ಒಂದೇ ಧ್ವನಿಮಾವ ಉಪಧ್ವನಿಗಳು. ಇದರಿಂದ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯಾಗಲಿ, ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಾಗಲಿ ತಲೆದೋರುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತಾನು ಬೋಧಕನಾಗಬೇಕು, ರೇಡಿಯೋ ಟಿಲಿವಿಷನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಕನಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಧ್ವನಿಮಾ ಮತ್ತು ಉಪಧ್ವನಿಗಳಿಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ರಾಗ, ಲಯ, ತಾಸ, ಒತ್ತು, ವಿರಾಮ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನೂ ಳಗೊಂಡ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಅವನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕು.

ಭಾರತ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನ, ಬರ್ಮ, ಶ್ರೀಲಂಕಾ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ದೇಶಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿವೆ. ಅಂತರಿಕ ಬಳಕೆಗೆ ಆ ಉಚ್ಚಾರವೇ ಸಾಕು, ಅದು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಳಕೆಗೆ ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತೋರಬಹುದು. ಅದು ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ಮೂಲ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನೇ ಕಲಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಬೋಧಕ ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಆ ಭಾಷೆಯ ಯಾವ ಪ್ರಭೇದ ವನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ. ಒಂದು ಭಾಷೆಗೆ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಹೆಚ್ಚು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಭಾಷಾರೂಪವನ್ನೇ ಕಲಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ಬೋಧಕ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪ್ರಭೇದವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಕಲಿಸಬಹುದಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವನು ಯಾವ ಪ್ರಭೇದ ವನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಯೋ ಅದನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಯಾವ ಜನರೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಬೋಧಕನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆಯಾದ ಕಾರಣ ಈ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ಆ ಹೆಚ್ಚು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಶಿಷ್ಯಭಾಷಾರೂಪವನ್ನೇ ಕಲಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಯುಕ್ತವಾದದ್ದು.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವವನು ಮೈಸೂರು ಕನ್ನಡವನ್ನೇ ಕಲಿಯಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಚೀನಿ ಭಾಷೆ ಕಲಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವವನು ಮಂಡಾರಿನ್ ಚೀನಿರೂಪವನ್ನೇ ಕಲಿಯಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ರೂಪವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಗೌರವಿಸುವರು. ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಪ್ರಭೇದವನ್ನು ಸುಸಂಸ್ಕೃತರು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಗೆ ಇಂತಹ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನೇ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೇಶೀಯ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದಾಗಲೇ ಪರಭಾಷೆ ಕಲಿಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲ.

ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ತಮಗೆ ತಾನೇ ಕಲಿಯುತ್ತವೆ. ವಯಸ್ಕರು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಕೂಡ ಒಂದು ಕಲೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಕಲಿಯುವಾಗ ಪುನರಾವರ್ತನೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗಳಿಗೆ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯ ಬರುವವರೆಗೆ ಅದರ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು.

ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಬೋಧಕನು ತಾನು ಮೊದಲು ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಪಡೆದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವನು ಧ್ವನಿವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ

ವಿಶೇಷವಾದ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾತೃಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಗಳು ಸರಸ್ವರ ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದಾಗ ಬೋಧಕನು ಅವನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಆಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಧ್ವನಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿದ್ದಾಗ ಅದನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮ ಪಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತೃಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಳ್ಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಅವನ ಉಚ್ಚಾರ ತಿದ್ದಲು ಬೋಧಕ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಬ್ದಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪ್-ಸ್ಪ್, ಸ್ಕ್ಯೂ-ಎಂಬ ಧ್ವನಿಗಳು ಬಂದರೆ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಅಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ Stool Sports, School ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಇಸ್ಪೂಲ್, ಇಸ್ಪೋಟ್ಸ್, ಇಸ್ಕೂಲ್ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕೃತಕವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಅಮೆರಿಕನ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಾಲು ಎಂಬುದನ್ನು ಫಾಲ್ ಎಂದೂ, ಫಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಫಲ್ ಎಂದೂ ಉಚ್ಚರಿಸಬಹುದು. ಇವುಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಬೋಧಕ ಶ್ರಮಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ಕಲಿಕೆ ಅಪೂರ್ಣವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಫ್, ಪ್ ಇವು ಒಂದೇ ಧ್ವನಿಮಾದ ಉಪಧ್ವನಿಗಳು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇವು ಬೇರೆಬೇರೆ ಧ್ವನಿಮಾಗಳು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಅವು ಬರುವ ಪರಿಸರ ಅವುಗಳ ಗುಣವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆ ಅಡುವವನಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಅಡುವವನಿಗೆ ಅವುಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೊಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಡುವವನು ಕನ್ನಡದ ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲಾರ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಲಿಯುವಾಗ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ವರ್ಗಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಾಲು, ಫಾಲ್ ಎಂದಾಗಿಯೇ ಉಚ್ಚಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಅನೇಕ. ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಅಮೆರಿಕನ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬೋಧಕನು ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬೋಧಕನೂ ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಬೋಧಕನು ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಒಂದೇ ಸಾರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇಂತಹ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊಸ ಹೊಸ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡಲು ಪೂರ್ಣ ಸಮರ್ಥನಾಗುವವರೆಗೆ ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವೇನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಂದೇ ಸಾರಿಗೆ ಯಾರೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಲಿಸಲಾರರು. ರಾಗ, ಲಯ, ತಾನ, ಒತ್ತು, ವಿರಾಮ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಸ್ವರ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅರಂಭದಿಂದಲೇ ಕಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಇಡೀ ರಾಗಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಕಲಿಸಲು ಹೋಗಬಾರದು. ಕಲಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಲಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ಲಯ, ರಾಗ ಮತ್ತು ತಾನಗಳೊಡನೆ ಸ್ವರಗಳನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಸ್ವರಗಳ ಕಲಿಕೆ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ವ್ಯಂಜನ ಮತ್ತು ಸಂಯುಕ್ತ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದೂಡಬೇಕು.

ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಶಬ್ದಕೋಶದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ತರಬಾರದು. ಧ್ವನಿಮಾಗಳಲ್ಲಿರುವ ವೈದೃಶ್ಯವನ್ನು ಜೋಡಿ ಪದಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಉಚ್ಚಾರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವಾಗ ವ್ಯಾಕರಣ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮಧ್ಯೆತರಲು ಯತ್ನಿಸಬಾರದು. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ರಾಗ, ಲಯ, ತಾನ, ವಿರಾಮ, ಒತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಕೆಲವರು ಇವನ್ನು ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಇವುಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆಯಾದರೂ ಲಯ, ರಾಗ ಮತ್ತು ತಾನಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನವೇನೂ ಆದ್ದಾಗಿ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಮಾತ್ರ ನಡೆದಿವೆಯಷ್ಟೆ. ಸ್ವರ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ಮೇಲೆ ಪದಗಳಲ್ಲಿರುವ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಹೇಳಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಕಲಿತ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರಬಹುದು ಇಲ್ಲವೇ ಸಮಾನವಾಗಿರಬಹುದು. ಧ್ವನಿಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದಾಗ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದಾಗ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಕೆಲವು ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಪದಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅವುಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಬೋಧಕನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಬೇಕು. ಅಧ್ಯಾಪಕನ ಸಹಾಯ ಹಾಗೂ ಸಹಕಾರದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವಾಗ ತನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಲಿಯಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಬಳಸಲು ಕಲಿಯಬೇಕಾದರೆ ಕೆಲವು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೇ

ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಮಾತೃಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಪರಭಾಷೆಯು ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕೃತವಾದ ಮಾದರಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ಕಲಿಕೆ ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆ.

೨. ಶಬ್ದಕೋಶದ ಕಲಿಕೆ

ಭಾಷಾಬೋಧನೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಆದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ಕಲಿಕೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಪದಗಳ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೇರಿದರೆ ಅವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಬ್ದ ಭಂಡಾರ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ಭಾಷಾಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಕ ತುಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಅವನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವಾಗ ತುಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಿದರೆ ಕಲಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾತನಾಡುವಾಗ ನಾವು ಒಂದೇ ಉಸಿರಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಉಸುರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ವಿರಾಮಕೊಟ್ಟು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರತ್ತೇನೆ ವಾಕ್ಯದ ಎರಡು ವಿರಾಮಗಳ ನಡುವಿನ ರೂಪವನ್ನು ಪದ ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ವನಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನೂರು ಪದಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲ. ಭಾಷೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ್ದು ಶಬ್ದವಲ್ಲ ಪದವೂ ಅಲ್ಲ. ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ರೂಪ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿರಬಹುದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಎಷ್ಟೇ ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಪದಗಳು ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಭಾಷೆಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇಶ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಫ್ರೆಂಡ್ಸ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಸ್ನೇಹಿತರು, ಪರಿಚಿತರು, ಆಪ್ತರು, ಹಿತೈಷಿಗಳು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಜರ್ನಲ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತೀರ ಆತ್ಮೀಯ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಘಟಕಗಳು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪದಗಳೂ ವಾಕ್ಯಭಾಗಗಳೂ ಆಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಪದಗಳಲ್ಲ, ಅವು ಪದಭಾಗಗಳು. ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಕೋಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಪದಗಳು ಸೇರಿರುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಂದರ್ಭ ಹಾಗೂ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಕಲಿಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ಮಗು ತನ್ನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾತನಾಡುತ್ತದೆ.

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅದು ನೊದಲು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತದೆ. ನೊದಲು ಇಂತಹ ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಮಗು ಯಾರೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತದೆಯೋ ಅಥವಾ ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ತನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಕಲಿಯುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅದರ ಶಬ್ದಕೋಶ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನು ಕಲಿಯ ಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ತನ್ನ ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನೇ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೈವುಣ್ಯ ಗಳಿಸ ಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೇ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸರಳ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಪದಗಳು ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಪದಗಳ ಭಾಷಾಂತರವಲ್ಲ. ಅವು ಒಂದುಪಕ್ಷ ಅವರ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತ ವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ರೂಪ, ಅರ್ಥ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದೇ ಇರು ತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸಂಸ್ಕಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂತೆಯಾಗಿದೆ. ಯೋಗಿ ಶಬ್ದ ಜೋಗಿ ಆಗಿದೆ. ಸಂತೋಷ ಎಂಬುದು ಸಂತಸವಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕಾ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೆ ಸಂತೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಯೋಗಿ, ತಸಸ್ವಿ, ಮುನಿ ಋಷಿ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಜೋಗಿ, ಬೈರಾಗಿ ಮಾಯಾವಿ ಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ವಿಭಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ಭಾಷಾತಜ್ಞನು ತನ್ನ ಭಾಷೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿರಲಾರ. ಪರಿಮಿತ ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಬಳಸುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಬ್ದಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗದಿರಬಹುದು. ಒಬ್ಬರು ತಿಳಿದ ಶಬ್ದಗಳು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರಬಹುದು. ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆಡುವ ಎಲ್ಲರೂ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪದಗಳನ್ನೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಓದಲು, ಬರೆಯಲು, ಕೇಳಲು ಮತ್ತು ಮಾತನಾಡಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಯಾರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಲಾರರು. ಮಾತಾಡುವಾಗ ಬರೆಯುವಾಗ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತೇವೆ. ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅದರ ಅರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ನಿಘಂಟಿನೋ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ಪದದ ಸಹಾಯವನ್ನೋ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬರೆಯಲು ಮತ್ತು ಕೇಳಲು ನಾವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅರಿಸಿ

ಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇಳಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಆಗತಕ್ಕವಾದ ಆಡುಮಾತಿನ ಶಬ್ದ ಕೋಶಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಲು ಬಳಸಲು ಆಗತಕ್ಕವಾದ ಶಬ್ದಗಳು, ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಆಗತಕ್ಕವಾದ ಶಬ್ದಗಳು, ತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಲಾತ್ಮಕ ಶಬ್ದಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಲು ಆಗತಕ್ಕವಾದ ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ಅದಷ್ಟು ಪರಿಮಿತವಾಗಿ ಬಳಸಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಪದಗಳ ಭಾರವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಹೇರಬಾರದು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಮಾದಿಯ ಕಡೆಗಾಗಲಿ, ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಡೆಗಾಗಲಿ, ಅವುಗಳ ಉಚ್ಚಾರದ ಕಡೆಗಾಗಲಿ ಗಮನ ಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ಪದಗಳಷ್ಟನ್ನೇ ಕಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ, ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು, ಅವ್ಯಯಗಳು, ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕಗಳು, ಭಾವಾತ್ಮಕ ಪದಗಳು ಮುಂತಾದ ವ್ಯಾಕರಣಸಂಬಂಧಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಆ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಅವನು ಅವನ್ನು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಮನಸ್ಸು ಶಿಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗೆ ನುಣುಪಾಗಿ ವಿಷಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗದಂತೆ ಉತ್ತಮ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ಆವಲಂಬಿಸಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ದಿನನಿತ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಆಗತಕ್ಕವಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅವನ ಬೌದ್ಧಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ್ದು.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಬ್ದಕೋಶದ ಮೇಲೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ನೈಜಾನುಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಬ್ದಗಳು ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ಹಾಗೂ ಖಚಿತವಾದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಕಲಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಲಾತ್ಮಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವಾಗಲೇ ಅಂತಹ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಬಲ್ಲವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಪದಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಅರ್ಥಗಳುಂಟು. ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪದದ ಅರ್ಥವು ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅಥವಾ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡ ಕೂಡಲೇ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೂಪಗಳನ್ನು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ

ತಾನೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವಂತೆ ಇದ್ದರೆ ಉತ್ತಮ. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಧ್ವನಿ, ಲಯ, ರಾಗ, ವಿರಾವ, ಒತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಉಚ್ಚಾರದ ವೇಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದಾಗ ನಮ್ಮ ಗವನವೆಲ್ಲಂಥದ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೇಳಿದವನು ಕೇಳಿದ ತಕ್ಷಣವೇ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕೇಳುವಾಗ ಮತ್ತು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳು ಅನೇಕ ಅಕಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದದ ಅರ್ಥವೂ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಯಾವ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಸಂದರ್ಭಿಕ ಅರ್ಥವೇ ಸರಿ. ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬಳಸಿದಾಗ ಸೂಚಿತವಾಗುವ ನೆನಪೇ ಒಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಪದದ ಅರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ವಿನೂತನ ತೋರಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಜೀವಂತ ಪದದ ಲಕ್ಷಣ. ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದಾಗ ಈ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಜೀವಂತ ಪದವನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಈ ಎಲ್ಲಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಪದವನ್ನು ಅದು ಬರುವ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಕಲಿಸಬೇಕು, ಹಾಗೆಯೇ ಕಲಿಯಲು ಹೇಳಬೇಕು.

ಮಾತೃಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ಧ್ವನಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಗಳು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ Son-in-Law ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದ ಅಳಿಯ ಶಬ್ದಗಳು ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ aunt ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಅತ್ತೆಯೂ ಆಗಬಹುದು, ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೂ ಆಗಬಹುದು, ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಅಧ್ಯಾಪಕನು ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಬೋಧಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ವ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ತಾನೇ ತಯಾರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಶಬ್ದಗಳು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಗುವಂತೆ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಾಪಕನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಶಬ್ದಗಳು ವಾಕ್ಯಗಳು ಕಲಿಕೆಗೆ ಅದಷ್ಟು ಸರಳವಾಗಿರಬೇಕು. ಅವುಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗವಾಗಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಪದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಪದಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ. ಹೀಗೆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಂತೆ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಾತೃಭಾಷೆಗೂ ಅನ್ಯ

ಭಾಷೆಗೂ ರೂಪ ವಸ್ತು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಅನಂತರ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಲ್ಲದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಮಾನವಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಸಮಾನವಲ್ಲದ ಪದಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಆಯ್ದು ಕೊಂಡ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದ ಕೋಶದ ಕಲಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಿಂದೆ ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾಷಾಂತರದ ಮೂಲಕ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಪಾಠದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಂತರದ ಸಹಿತ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಪಾಠದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಹೊಸ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಶಬ್ದಕೋಶದ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪದದ ಬಳಕೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಡಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ನೋಡಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅನಂತರ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಪದದಲ್ಲಿ ಹೊಸಹೊಸ ಧ್ವನಿಗಳು ಧ್ವನಿಸಮೂಹಗಳು ಇದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪುನರಾವರ್ತನೆಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಪದಗಳನ್ನು ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಮಾಡಿ ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ಕಲಿಸುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಕೇಳುವುದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಆ ಪದವನ್ನು ಉಚ್ಚಾರಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅದು ಅವನ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಉಳಿಯಬಲ್ಲದು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬಾರದು. ಭಾಷಾಂತರ ಖಚಿತವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ, ನಾವು ಮಾತನಾಡುವಾಗಲೇ ಮಾತೃಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ ಅನ್ಯಭಾಷೆ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅದೊಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾಧನ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಹೊಸ ಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಭಾಷಾಂತರವಲ್ಲದೆ ಹಲವಾರು ವಿಧಾನಗಳಿವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪದಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಅವನ್ನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಳಸಲು ಕಲಿಯುವ ಮೇಕೆಗೆ ಅವನು ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವ.ಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಗ್ರಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಂದರ್ಭ ಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತನಗೆ ತಾನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಎರಡು ವಿರುದ್ಧ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಅರ್ಥ ತಿಳಿದಿದ್ದಾಗ ಇನ್ನೊಂದರ ಅರ್ಥ ನೋಡಲನೆಯ ಶಬ್ದದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಯಾವ ಎರಡು ಪದಗಳು ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದಗಳಲ್ಲ, ಕಲಿಸುವ ಪದಕ್ಕಿಂತ ಅದರ

ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದದ ಸಮೀಪದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದದ್ದು. ವಸ್ತುಗಳ ಕ್ರಿಯೆ, ಗುಣ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು. ಮನುಷ್ಯನ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಯಾ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಕಲಿಯಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಚಿತ್ರಗಳು ಸಂದಿಗ್ಧಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಅನೇಕಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅಂತಹ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಬಹುದು. ಚಿತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಲಿತ ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಅದೇ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು. ಚಿತ್ರ ಸೂಚಿಸಿದ ಪದವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತೋರಿಸಬಹುದು. ಮಾದರಿ ವಸ್ತುಗಳು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಲಿಸಲು ತುಂಬ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ, ಒಣ್ಣು ಹಾಕಿದ ಅನೇಕ ಜಾತಿಯ ಹಣ್ಣುಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥದ ಕಲಿಕೆಗೆ ಬಳಸಬಹುದು. ರೂಪಾಯಿ ನೋಟಗಳು, ನಾಣ್ಯಗಳು, ವಾರದ ದಿನಗಳು, ತಿಂಗಳುಗಳು, ದಿನದ ಭಾಗಗಳು, ವರ್ಷಗಳು, ಋತುಗಳು, ಮಳೆಯ ಹೆಸರುಗಳು, ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದಗಳನ್ನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಅವು ಬರುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಕಷ್ಟವೇನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೊಸಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಲಿತ ಮೇಲೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯ ಪರಿಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪದಗಳನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಉಚ್ಚಾರಮಾಡಿ ಕಲಿತು ಅದನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದಲು ಹೇಳಬೇಕು. ಪದದ ಧ್ವನಿಗಳು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹಸಿರಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಓದಲು ತೊಡಗಿದರೆ ಬರವಣಿಗೆಯ ಅಸಮರ್ಪಕತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಉನ್ನತ ಕೇವಲ ಓದುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಬೋರ್ಡಿನ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಪದವನ್ನು ಕಾಪಿ ಮಾಡುವುದೂ ಒಂದು ಕಲೆ. ಇಡೀ ತರಗತಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಬರೆಯುವುದು ಉತ್ತಮ. ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡದೆ ನೋಡಿ ಬರೆಯುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಬಹು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಪದವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಪದವನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದೇ ಅದರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಿಂತ ಹಾನಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು.

ಮಾತೃಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಸಾದೃಶ್ಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನೊದಲು

ಕೆಳಲ ವ.ಕ್ತ ಓನಲು ಕಲಿಸಬೇಕು. ಮಾತನಾಡಲು ಬಂದ ನಂತರ ಬರೆಯಲು ಹೇಳಬೇಕು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪದಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡ ತ್ತೇನೆ. ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಹೇಳಬೇಕು. ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮಾತೃಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯಲು ಹೊರಟರೆ ಅವನಿಗೆ lunch, dinner ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಮಾತೃಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು ಕನ್ನಡ ಕಲಿಯಲು ಹೊರಟಾಗ ಅವನಿಗೆ ಆಣ್ಣ ತಮ್ಮ ಎಂಬ ಪದಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೋಧಕನು ಇವುಗಳಿಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕವಾದ ತಂತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ on, in, atಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಸರಿ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಗೆ ಒದಲು ಒಂದೇ ರೂಪವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಇವುಗಳ ಸರಿಯಾದ ಒಳಕೆಯನ್ನು ತುಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಿ ಕಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಶಬ್ದಕೋಶದ ವಿಸ್ತರಣೆಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮತ್ತು ಶ್ರಮವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಓದುವಿಕೆಗೆ ಶಬ್ದಕೋಶದ ವಿಸ್ತರಣೆ ಒಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಕಷ್ಟವಾದ ಪದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಪದಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ಶಬ್ದಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಅವುಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಸಾರಿ ಬಳಸಿ ಕೈ ಬಿಟ್ಟರೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭವೇನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿಯಲು ಬೋಧಕನು ವಿವಿಧ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಅವನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

೩. ವ್ಯಾಕರಣ ಕಲಿಕೆ

ಭಾಷಾನಿಯಮಗಳ ಕಂಠಸಾತ ಮತ್ತು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ವ್ಯಾಕರಣವೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ಭಾಷಾ ರಚನೆಯ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಅದರ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ವ್ಯಾಕರಣವೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಭಾಷಾ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕೇವಲ ಪದಗಳ ಸಮೂಹ ಭಾಷೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಒಳಗಚನಾಕ್ರಮ ವ್ಯಾಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ವ್ಯಾಕರಣದ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ

ಮಾತೃಭಾಷೆ ಕಲಿತಂತೆ ಪರಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ಶ್ರಮದಾಯಕವಾದ ಕೆಲಸ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಡುವ ಜನರ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕಲಿಯಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಎಂದೂ ಕಲಿಯದ ಚಿಕ್ಕ ಮಗು ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತದೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಾಷೆಯ ರಚನಾಕ್ರಮ ಅವುಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಪದಗಳು, ಪದಗಳಿಂದಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತವೆ.

ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳಾಗಲಿ, ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಾಗಲಿ ಮಾದರಿಗಳಲ್ಲ. ಮಾತಿನಲ್ಲಾಗಲಿ, ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಉಪಯೋಗವಾದ ಪದಭಾಗಗಳು ಮಾದರಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲ. ವಾಕ್ಯಗಳು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಒಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿದಾಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕಲಿತಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಪಾಠಗಳು ಒಂದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ವಾಕ್ಯಗಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವ್ಯಾಕರಣ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕಲಿತಿರುತ್ತಾರೆ. ನೂರಾರು ಸಾರಿ ಬಳಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಹೊಂದುವುದರಿಂದ ಅವು ಬೇರೆಯವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಲಿತರೆ ಉತ್ತಮ. ಇದರಿಂದ ಅವರು ವಯಸ್ಕರಾದ ಮೇಲೆ ಅಂತಹ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಾಗಿ ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ಪ್ರಮೇಯವೇನೂ ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅನ್ಯಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಮಾತೃಭಾಷೆಗಳ ವಾಕ್ಯಮಾದರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾದೃಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಪರಭಾಷೆಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಹಾಗೂ ಕಲಿಸುವುದು ಬಹಳ ಸುಲಭ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವೈದೃಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳ ಮಾದರಿಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಹೊಸ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಲಿತು ಅವನ್ನು ತನಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಮೊದಲ ಭಾಷೆಯ ಮಾದರಿಯ ಬಳಕೆಯನ್ನೇ ವಿತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಾದರಿಗಳು ಸಮನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಕಲಿಕೆಯ ಶಕ್ತಿ ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ವೈದೃಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ವ್ಯಾಕರಣ ಬೋಧನೆಗೆ ಮೂರು ಮುಖ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ವ್ಯಾಕರಣ ಭಾಷಾಂತರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅನುಕರಣ ಕಂಠಪಾಠ ಪದ್ಧತಿ ಭಾಷಾಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ್ದು. ಮಾದರಿ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಉಳಿದೆರಡು ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವ್ಯಾಕರಣ ಭಾಷಾಂತರ ಪದ್ಧತಿಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡದ ಅಪವಾದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಾತದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ವ್ಯಾಸಾಂತರ ಮಾಡಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತನಗೆ ತಾನೇ ಕಲಿಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಆ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಕಲಿಯಬಲ್ಲರು.

ಅನುಕರಣ ಕಂಠಪಾಠ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಆನುಕರಣ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸೈನಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ದೃಢ ಸಂಕಲ್ಪ, ಗಾಢವಾದ ಅಭ್ಯಾಸ, ಉತ್ತಮ ಮಾದರಿಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವು. ಪರಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಪರಭಾಷಾ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿವರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣ ಮಾದರಿಗಳು ಸಹಾಯಕವಾದವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮೂಲ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆನುಕರಣೆಯಿಂದ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸರಳವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪದವನ್ನು ಪದಕ್ಕೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮೂಲವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಬರುವಂತೆ ಕಲಿತ ನಂತರ ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಅನ್ಯಭಾಷಾವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಓದಲು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅನಂತರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಅವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕಲಿತ ಮಾತುಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಬೋಧಕರು ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಈ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶವಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಅನುಕರಣ ಕಂಠಪಾಠ ಪದ್ಧತಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಪರಿಪಾಠವನ್ನು ನಿಯಮಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡುವುದರತ್ತ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥ ಬೇರೆಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದರತ್ತ ಅದು ಗಮನಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾದ ವಾಕ್ಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿವರಣೆಯೂ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ವೈದೃಶ್ಯ ಉಳ್ಳ ವಾಕ್ಯ

ಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ವ್ಯಾಕರಣದ ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯ ಉಂಟು. ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮತ್ತು ಶ್ರಮ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಕಲಿಕೆಗೆ ಮೊದಲು ವ್ಯಾಕರಣ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಪರಿಪಾಠ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೋಧಕ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿ ಬಳಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಕಷ್ಟವಾದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಲಿಯಬಹುದು.

ಮಾದರಿ ಪರಿಪಾಠ ಮತ್ತು ಅನುಕರಣ ಕಂಠಪಾಠ ಎರಡು ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಮೂಲ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಠಪಾಠಮಾಡ ಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಇವುಗಳ ಪರಿಪಾಠವನ್ನು ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸದಾ ಬಳಸುತ್ತಿರ ಬೇಕು. ಮಾತನಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಭಾಷೆಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಒಬ್ಬ ಒಂದು ಸಂಗೀತ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಂಠಪಾಠಮಾಡಿದಾಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅವನು ಕೃತಿಯನ್ನು ಹಾಡಲು ಕಲಿತಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಮಾತು ಭಾಷೆಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಭಾಷೆಯ ರಚನಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದಿ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ದಿನವೂ ಪರಿಪಾಠ ಮಾಡಬೇಕು ಇದರಿಂದ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಒಂದೇ ಪದದಂತೆ ಕಲಿಯಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಯ ಮಾದರಿ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಾಕ್ಯಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸದೆ ಪದಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಬೇರೆ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಕಲಿಸಬೇಕು. ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ಭಾಷೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಶೋತ್ತರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರಾವರ್ತನೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು. ಈ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಿಂದ ಅವು ಬೇಗ ರೂಢಿಗತವಾಗುತ್ತವೆ. ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ನೈದೃಶ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬೋಧನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಪರಿಪಾಠಮಾಡಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರವಣ ಕ್ರಿಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕೇಳುವವರು ಮಾತನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಕಲಿಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಶ್ರವಣಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಇತರ ಕ್ರಿಯೆಯೊಡನೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕ್ರಿಯೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ತೋರಿಸುವುದು ಒಂದು

ಒಳ್ಳೆಯ ಆಭ್ಯಾಸ. ಮಾದರಿ ನೈದೃಶ್ಯದ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಕ ಕನಿಷ್ಠ ನೈದೃಶ್ಯ ವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನೊದಲು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಹೆಚ್ಚು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗುರುತಿಸಲು ಸಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಆಭ್ಯಾಸ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಮಾದರಿ ಉಚ್ಚಾರದಿಂದ ಮೊರೆತ ಮಾದರಿ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿದರೆ ಮಾದರಿಯು ಮೂಲವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅರಂಭವಾಗಿ ಆ ಮಾದರಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ವಿಪುಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲೆಯವರೆಗೆ ನಾವು ಏನನ್ನಾದರೂ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪುನರುಕ್ತಿ ಬೇಸರ ತರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂಲವಾಕ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಕರಣಾಂಶಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಪುನರುಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನ ಅನುಭವ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಸಾರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮೂಲ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪುನರುಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಮಾದರಿಯನ್ನು ರೂಢಿಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬದಲಾವಣೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ಆಭ್ಯಾಸ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಸಮರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

೪. ಓದು ಮತ್ತು ಬರಹಗಳ ಕಲಿಕೆ

ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುವುದು, ಮಾತಾಡುವುದು, ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಲೆಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೇ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತಂತ್ರಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಅನೇಕರು ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಬರಹವನ್ನು ಒಂದೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವರು. ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು, ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಮಾತಾಡುವುದು ಇವುಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು. ಮಾತಾಡುವುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಲಿತರೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತ ಮೇಲೆ ಲಿಪಿಯನ್ನು ಅದರ ಬಳಕೆಯನ್ನು ತನ್ನದೇ ಆದ ತಂತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕಲಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾತೃಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಆ ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳ ಲಿಪಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಂದೇ ಆಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆಗ ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ ಓದಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಪೂರ್ಣ ಓದುವಿಕೆಗೆ ಇದು ಸಾಲದು. ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಈ ರೀತಿ ಓದುವುದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳ ಬರವಣಿಗೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನೊದಲೇ ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳ ಧ್ವನಿವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಒಂದೇ ಎಂಬ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಎರಡು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಧ್ವನಿ ಸಂಕೇತಗಳು ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಪ್ಪು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಜಗತ್ತಿನ ಅನೇಕ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಲಿಪಿ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಯಾರೂ ಬರವಣಿಗೆ ಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಲ್ಲ. ಭಾಷೆ ಮೊದಲು ಬರವಣಿಗೆ ವಿಕಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯ ಮಾತನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಕಲಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತ ಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಾಷಾವಾದಿಗಳನ್ನು ಬರಹದ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಓದುವುದು ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನ್ನ ಮೊದಲ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಓದಲು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪರಭಾಷೆಯನ್ನು ಓದಲು ಕಲಿಸಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಬರವಣಿಗೆ ಅಡುವಾತನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಬರವಣಿಗೆಯ ಒಂದು ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಓದಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಬರವಣಿಗೆಯ ಅಪೂರ್ಣತೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಬರವಣಿಗೆ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನಾಗಲಿ ಅದರ ಭಾವವನ್ನಾಗಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಾವು ಬರವಣಿಗೆ ಎನ್ನಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ರ ಬರವಣಿಗೆಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಆ ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಚಿತ್ರಗಳು ಸ್ವರ ಹಾಗೂ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ಬರಹವೆನ್ನಬಹುದು. ಸ್ವರ ಮತ್ತು ಸ್ವರಸಮೇತ ವಾದ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಸಂಕೇತಗಳು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದಾಗ ಅವನ್ನು ಅಕ್ಷರ ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಅವುಗಳ ಬರಹವನ್ನು ಅಕ್ಷರಬರಹವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಸಂಕೇತಗಳು ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ವರ್ಣಬರಹವೆಂದೂ, ಸಂಕೇತಗಳು ಪದ ಅಥವಾ ಅಕೃತಿಮಾಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಪದಬರಹವೆಂದೂ, ಚಿತ್ರಸಂಕೇತಗಳು ಪದ ಅಥವಾ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಚಿತ್ರಬರಹವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪದಬರಹಕ್ಕೆ ಚೀನಿ ಲಿಪಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಉದಾಹರಣೆ. ಲ್ಯಾಟಿನ್, ಗ್ರೀಕ್ ಭಾಷೆಗಳ ರೋಮನ್ ಲಿಪಿ ವರ್ಣಲಿಪಿಗೂ, ಹಿಂದು, ತೆಲುಗು, ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಗಳು ಅಕ್ಷರಲಿಪಿಗೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಜಪಾನಿ ಭಾಷೆ ಚಿತ್ರಲಿಪಿ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಲಿಪಿ ಎರಡರ ಬರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಭಾರತದ ಬಹುತೇಕ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯನ್ನು, ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಿಯಿಂದ ವಿಕಾಸಗೊಂಡ ಬೇರೊಂದು ಲಿಪಿಯನ್ನು ಯೂರೋಪಿನ ಅನೇಕ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ರೋಮನ್ ಲಿಪಿಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಯಾವ ಭಾಷೆಯ ಬರವಣಿಗೆಯಾದರೂ ಅದು ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ ಉತ್ತಮ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಕೇತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಧ್ವನಿಮಾ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಸಂಕೇತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಧ್ವನಿಮಾಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರವಣಿಗೆ ಭಾಷೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ಅಕ್ಷರ ಒಂದು ಸಾರಿ ಒಂದೇ ಧ್ವನಿಮಾವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಇನ್ನೊಂದು ಧ್ವನಿಮಾವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಬಹುದು. ಇಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ಣ ಹೊಂದಿಕೆ ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸ್ವೀಕೃತ ಪದಗಳು ಅವುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ ಮುಂತಾದವು ಈ ಅಸಮರ್ಪಕತೆಗೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿವೆ.

ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಓದುವ ಶಕ್ತಿ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಓದುವಷ್ಟೇ ಸುಲಭವಾಗಿ ಉರ್ದು ಭಾಷೆ ಬಲ್ಲವನು ಬಲದಿಂದ ಎಡಕ್ಕೆ ಓದುತ್ತಾನೆ. ಅವರು ಅದನ್ನು ಸತತ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಕಲಿತಿರುತ್ತಾರೆ. ಚೀನಿಯರಿಗೆ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಓದುವುದು ಸುಲಭ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅವರವರ ಓದುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಸುಲಭವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಓದುವ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ಕಲೆಗಳು ಅನ್ಯಭಾಷೆಗೂ ವರ್ಗಾವಣೆ ಹೊಂದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಅನುಕೂಲ. ವೈದೃಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಇದರಿಂದ ಅನಾನುಕೂಲವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಈ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಬೋಧಕನು ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಓದುವಿಕೆಗೆ ಮೊದಲು ಬೋಧಕನು ಲಿಪಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು. ಭಾಷೆಗೂ ಲಿಪಿಗೂ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು, ಅಡುವಂತೆ ಓದುವುದು, ಬರಹದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಓದುವುದು, ತಾಂತ್ರಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಮತ್ತು ಮನರಂಜನೆಯ ಓದುಗಾರಿಕೆ, ವಿಭಿನ್ನ ಶೈಲಿಯ ಬರಹವನ್ನು ಓದುವುದು, ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಓದುವುದು ಮುಂತಾದವು ಶಬ್ದಕೋಶದ ವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ವೇಗವನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು.

ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಲಿಪಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಲಿಪಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಚೀನಿ ಭಾಷೆಯ ಲಿಪಿ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಓದುವುದನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಚೀನಿಲಿಪಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ಸಾರಿಗೆ ಕಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಕಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಓದಲು ಆರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆ ಭಾಷೆಯ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿತರೆ ಓದುವಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಬರವಣಿಗೆ ತೀರ ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವುಗಳ ವೈದೃಶ್ಯವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದು ಕಲಿಸಬೇಕು. ಚೀನಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಲಿಪಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ವೈದೃಶ್ಯಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಒಂದೊಂದು ಸಂಕೀತವೂ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಿಂತ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜೇರೆ

ಎಂದು ಭಾವಿಸಲು ಹೋಗಬಾರದು. ಇದರಿಂದ ಲಿಪಿ ಕಲಿಕೆಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ರೋಮನ್ ಲಿಪಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಕಲಿಸುವಾಗ ಅವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಎ, ಬಿ, ಸಿ, ಡಿ ಎಂದು ಕಲಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವೈದ್ಯಕೃತವನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. ಅಂತಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬಹುದು. ಆಡುಭಾಷೆಗೂ ಲಿಪಿಗೂ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಬರವಣಿಗೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಒಂದು ಅಕ್ಷರ ಒಂದೇ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಬಹುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಬೇಕು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸಂಕೇತ ಒಂದೊಂದು ಧ್ವನಿಮಾವನ್ನೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸಂಕೇತ ಒಂದೊಂದೇ ಧ್ವನಿಮಾವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಮಾಲೆಯನ್ನು ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ. ಅಕ್ಷರಗಳ ಹೆಸರೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಧ್ವನಿಮಾಗಳೇ ಕೇಂದ್ರವಸ್ತು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಕ ಮತ್ತು ಅಸಮರ್ಪಕ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಅವುಗಳ ಕ್ರಮ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಿ ಅನಂತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಹೇಳುವಾಗ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—K ವು K ಮತ್ತು ch ಎರಡನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದರೆ, c ವು c ಮತ್ತು s ಎರಡನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯದ ಮಾದರಿಗಳಷ್ಟನ್ನೇ ಕಲಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಯುಕ್ತವಾದದ್ದು. ಅಂತಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ನೇಲೆ ಬರೆದು ಅವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವಂತೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಆಯಾ ಪದಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಪವಾದಗಳಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನು ಹಾಗೆಂದು ವಿವರಿಸಿ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅಪವಾದಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸಾರಿ ಕಲಿಸಲು ಹೋಗಬಾರದು. ಕೆಲವನ್ನು ಮೊದಲು ಕೆಲವನ್ನು ಅನಂತರ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವನ್ನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಓದುವಿಕೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡು ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಉತ್ತಮ. ಇದರಿಂದ ಧ್ವನಿ ಮತ್ತು ಸಂಕೇತಗಳ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಓದುವಿಕೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಯಾವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಒಂದೇ ಸಾರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುವುದು ಸಮಂಜಸವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ಓದುವುದು ಕೂಡ ಒಂದು ಕಲೆ. ಮಾತೃಭಾಷೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಓದಲಾರರು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಅಭ್ಯಾಸ. ಇದು ಓದುವಿಕೆಯನ್ನು ಅಳಿಯಲು ಒಂದು ಸಾಧನ

ವಾಗಿದೆ. ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಲು ಕಲಿತಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಕೃಗಳನ್ನು ಪುನರ್ರಚಿಸಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದಲು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು.

ಸಾಮೂಹಿಕ ಪಠಣ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ್ದು. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಓದಲು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ. ಈಗ ಅವನು ಕಲಿಯಲು ಓದುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಅವನು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಓದುತ್ತಾನೆ ಎಂದರ್ಥ. ಇದುವರೆಗೆ ಅವನ ಗಮನ ಅಕ್ಷರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಹೊಂದಿಕೆಯ ಮೇಲಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಅವನ ಗಮನ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಮೇಲಿದೆ. ಪುಸ್ತಕಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷಾಬೋಧನೆಗೆ ಅನೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಯಸ್ಕರ ಕತೆಗಳನ್ನು, ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಕತೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ತುಂಬ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸಮರ್ಪಕ ಹಾಗೂ ಅಸಂಬದ್ಧ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗಬಾರದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಓದುವಿಕೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಓದು ನೊಂದ ನೊದಲು ನಿಧಾನವಾಗಿರಬೇಕು. ಅನಂತರ ಓದುವಿಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುಟವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬೋಧಕ ಓದಿ ಅದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಪುಟಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವಂತೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಓದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದಿನ ಪುಟವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಡನೆ ಓದಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಪುಟಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓದಲು ಹೇಳಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕು. ಈ ವಿಧಾನ ಓದುವಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಓದುವಿಕೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಆಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಉತ್ತಮ. ಓದುವಿಕೆ, ಬರವಣಿಗೆ, ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಭಾಷಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಸಂದರ್ಭ, ಸನ್ನಿವೇಶ, ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವ ಶೈಲಿ ಹೇಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಓದುವ ಶೈಲಿಯೂ ಕೂಡ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗಬೇಕು. ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬೇಗ ಓದಬಹುದು. ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಓದಬೇಕು. ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯ ವಿಚಾರಗಳ ಕಡೆ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿ ಓದುತ್ತೇವೆ. ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಗಾಢವಾದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಧ್ವನಿ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನೆಲುಕು

ಹಾಕುತ್ತಾ ಓದಬೇಕು. ಇಂತಹ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಓದುವಿಕೆ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಾಗಲಿ, ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಾಗಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಆಗತ್ಯ. ಆಳವಾದ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಓದುವಿಕೆ ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶಬ್ದಕೋಶಗಳಿಂದ ತುಂಬಿತುಳುಕುವ ಕೃತಕ ವಿಷಯಗಳ ಶಬ್ದಜಾಲದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸಹಾಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಘಂಟನ್ನು ಓದುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಶಬ್ದಕೋಶ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಓದು ವಿಸ್ತಾರವಾಗದೆ ಶಬ್ದಭಂಡಾರ ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಈ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೇಗವಾಗಿ ಓದಿ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಓದಿನ ನೇಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಂದು ಅನೇಕ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾತೃಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಓದುವಿಕೆಯ ವರ್ಧನೆಗೂ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಂತೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕು. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಬೋಧನೆಗೆ ಆಯ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದು. ಕೆಲವು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಬೇರೆ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಸುಲಭವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಓದಿಸಬೇಕು. ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅದು ಇರುವಂತೆಯೇ ಓದಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶವನ್ನು ನೊದಲು ಕಲಿತಿದ್ದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಓದಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅದರಿಂದ ಕಷ್ಟವೇನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಅದರ ಬರವಣಿಗೆಯ ಸಂಕೇತಗಳ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬರಹ ಎನ್ನುವರು. ಚಿತ್ರ ಅರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಅವು ಭಾಷಾ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಬರಹವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳದು. ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದೂ ಕೂಡ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರಹವಲ್ಲ. ಚೀನಿ ಕಲಾವಿದ ಚೀನಿ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಬಹುದು. ಅದರೆ ಅವನು ಚೀನಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರ. ಅವನು ಚೀನಿ ಭಾಷೆ ಅದರ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಚೀನಿ ಬರಹಗಾರನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನಕಲು ಮಾಡುವುದು ಮದ್ರಣಕ್ಕೆ ನೋಳಿ ಜೋಡಿಸುವುದು ಬರಹಗಳಾಗಲಾರವು. ಅವು ಅವರಿಗೆ ಬರಹಗಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಅವನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಕಲಿಯುವುದು ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೇಗವಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವುದು.

ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಸ್ವಬಂಧ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ, ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಕೌಶಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಹವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅವನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಿದ್ಧತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನ್ನ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಕಲಿತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬರಹಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಚಿನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾದದ್ದು ಅವಶ್ಯಕ. ಮಾತೃಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದಾಗ ತನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಸಂಕೇತಗಳ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಕನ್ನಡಿಗ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಹಿಂದಿಗೆ ಬಳಸುವ ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಸ್ಪರ ಲಿಪಿ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಏನೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ವರ್ಣಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಅವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಮದಂತೆಯೇ ಕಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಆಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದೊಂದು ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೇ ಕಲಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಬಹುದು. ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಮುದ್ರಿತ ಮಾದರಿಯ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕೆಂದಾದರೆ ಕೈಬರಹದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅಕ್ಷರಗಳು, ಅವುಗಳ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ವೈದ್ಯಶ್ಯವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಮೊದಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೈ ಬರಹದ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕಲಿಯಬಹುದು. ಕೈಬರಹದ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಅಕ್ಷರದ ಆದಿ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಗೆರೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೂಡಿಸಬೇಕು, ಹೇಗೆ ಎಳೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ.

ಬರಹವನ್ನು ಓದುವಿಕೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಓದುವಿಕೆಯ ಅನಂತರವಾಗಲಿ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಓದುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಬರಹವನ್ನು ಕಲಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೊಂದಿಸಿ ಓದುವ ಕ್ರಮ ಬರಹಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಗುಣಿತಗಳಿದ್ದರೂ ಅದು ಅದರ ನಿಶ್ಚಿತತೆಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಧ್ವನಿ ಮಾತ್ರ ಬರಹದಲ್ಲಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ f, gh, ph ಎಂಬುವು f ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ಸಂಕೇತಕ್ಕೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಧ್ವನಿಗಳವೆಯಾದರೂ ಒಂದು ಧ್ವನಿಗೆ ಒಂದೇ ಸಂಕೇತ ಮಾತ್ರ ಇರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಪ್ ಮತ್ತು ಬ್ ಸಂಕೇತಿಸಲು p ಎಂಬ ರೀತಿಯ ಒಂದೇ ಸಂಕೇತವಿದೆ. ಇದು ಎರಡು ಧ್ವನಿ (ವಾ)ಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಬರವಣಿಗೆಯ ಯಾವ ಭಾಗಗಳು ಕೇವಲ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಭಾಗಗಳ ವೈದ್ಯಶ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಾಪಕ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು. ಸಂಕೇತಗಳ ಶೈಲಿ ಏನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅವು ವೈದ್ಯಶ್ಯವನ್ನು

ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ತುಂಬ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ. ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ೩೦ ಅಕ್ಷರಗಳಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೇ ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ೫೦ ಅಕ್ಷರಗಳಷ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಚೀನಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ೫೦೦ ರಿಂದ ೬೦೦ರಷ್ಟು ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ. ಅಕ್ಷರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟೇ ಇದ್ದರೂ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸಿ ಬೋಧಿಸಬಹುದು. ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅಕ್ಷರಗಳ ಸಾದೃಶ್ಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ವೈದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸಿ ಬೋಧಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ.

ಬರೆಯುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಓದಿದ್ದನ್ನು ನಕಲು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯವೇಗದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗೆರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಗಮನನಿಡದೆ ತನಗೆ ತಾನೆ ಬರೆಯುವಂತೆ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ತಾನು ಓದಿದ ಪಾಠವನ್ನು ನಕಲು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ತಾಳೆಮಾಡಿ ನೋಡಬೇಕು. ಇದು ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ಸದೃಢಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಬೇಸರ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದರೂ ಅದನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮಾತುಗಳನ್ನು ಲಿಖಿತ ಪಾಠವೆ ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲವೆ ಜ್ಞಾಪಕದಿಂದ ಬರೆಯಲು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಬರಹದ ಲಿಪಿಯನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಂತಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಲು ಮತ್ತು ಬರೆಯಲು ಹೇಳಬೇಕು. ಅದೇ ರೀತಿ ಅವರ ಅಭ್ಯಾಸ ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅವರೇ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಬರಹದ ಕಲಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಲು ಬರಹವನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಲಿಪಿಯನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದಾನೆ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬರಹದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪತ್ರವನ್ನು ಬೋಧಕನಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಅವನು ಬರೆಯುವ ಬರವಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ವಂತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯುವುದು, ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಬರೆಯುವುದು, ಒಂದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಬರೆಯುವುದು, ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಬರೆದ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಉದ್ದೇಶವಿರಬೇಕು. ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳಿರಬಾರದು. ಸ್ನೇಹಿತನಿಗೆ ಬರೆಯುವ ಪತ್ರಕ್ಕೂ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆಯುವ ಪತ್ರಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರಬೇಕು. ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಶೈಲಿ ಲಘುವಾಗಿರಬೇಕು. ವಾಣಿಜ್ಯ ಪತ್ರ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಗನುಗುಣವಾಗಿರಬೇಕು. ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಪತ್ರಗಳು ಅಹ್ವಾನಗಳು ಮುಂತಾದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ

ಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸಬೇಕು. ವಿವಿಧ ಶೈಲಿಯ ಬರವಣಿಗೆ ಅವನ ಬರಹವನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆ ಬರವಣಿಗೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾದ್ದರಿಂದ ಬರಹ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಪುನಃನುಕಾರಿಯಾಗಿ ಇರಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆ ಹೆಚ್ಚು ಪುನಃನುಕಾರಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ನಿರೂಪಣೆಯ ರೀತಿ, ಶೈಲಿ, ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೫. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಕಲಿಕೆ

ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಯಾರೂ ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ತೃಪ್ತಿ ಕರವಾಗಿ ಕಲಿಯಲಾರರು. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಭಾಷೆಯ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಮೂಲ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಯಾರೂ ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಾಗಿ ಬಂದದ್ದು. ಅದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದದ್ದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಈ ಭಾಷಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಗಳನ್ನು ಕಲಿಯದೆ ಹೋದರೆ ಅವನ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಜನಜೀವನ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಬೋಧನೆಯ ಸತ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಅವನ್ನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಕಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಭಾಷಾ ಬೋಧನೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಜನರ ಸಮಾಜ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಅವರ ಜೀವನದ ಪರಿಚಯ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ತೋರಬರುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯವುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದವೊಂದು ಬಂದಾಗ ಅನೇಕ ಅಥವಾ ರಷ್ಯಾ ದೇಶದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. ಅವನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ತಪ್ಪಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಅವಕಾಶಗಳಿವೆ. ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಅದು ಅವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕುರಿತ ಬೋಧನೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಅನಗತ್ಯವೆನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದರ ಅಗತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅನೇಕನ್ನರಿಗೆ ಅಥವಾ ರಷ್ಯನ್ನರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅನ್ಯಭಾಷೆ ಯನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅನೇಕನ್ ಅಥವಾ ರಷ್ಯನ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಮೂಲ್ಯವನ್ನು ಜನಜೀವನದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಕನ್ನಡವನ್ನು ತೃಪ್ತಿ ಕರವಾಗಿ ಕಲಿಸಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅತ್ತಿ, ಸೊಸೆ, ಮಗ, ಅಳಿಯ, ಪೂಜೆ, ಮದುವೆ, ಮುಂಜಿ ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಅವುಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದೇ ಹೋದರೆ ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಿ

ಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಹರಿಕತೆ ವಿದೇಶೀಯನಿಗೆ ಹರಿಯ ಕತೆಯಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ಎಂದಾಗ ಭಾರತೀಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಾತೃಭೂಮಿ ಎಂಬ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವನೆ ಬರುವಂತೆ ವಿದೇಶೀಯನಿಗೆ ಅದೊಂದು ದೇಶವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಗಂಗಾಜಲ ವಿದೇಶೀಯನಿಗೆ ಅದೊಂದು ನದಿಯ ನೀರು. ಭಾರತೀಯನಿಗೆ ಅದೊಂದು ಪವಿತ್ರವಾದ ಜಲ, ಗಂಗಾಜಲ: ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯ ನೀರಲ್ಲ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸೊಸೆ ಎಂಬ ಪದ ವಿದೇಶೀಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದು. ಆದುದರಿಂದ ಅನ್ಯಭಾಷಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸದೆ ಕನ್ನಡ ವನ್ನು ಕಲಿತು ಮಾತಾಡಿದರೂ ಅದು ಅನುರಿಕನ್ ಇಲ್ಲವೇ ರಷ್ಯನ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕನ್ನಡವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅದರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಇದರೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಆಳವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೋಧಕನು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕಲಿಸಬೇಕು, ಇದನ್ನು ಯಾವ ಹಂತದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಬೇಕು, ಹೇಗೆ ಕಲಿಸಿದರೆ ಉತ್ತಮ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾದದ್ದು ತೀರ ಅವಶ್ಯಕ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೊಂದಿರುವವರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಬೋಧಕನು ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಬೋಧಕನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಬೋಧಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಆರಿತರಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಭ್ಯಾಸದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕಲಿಯಬೇಕಾಗಿ ಬರಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತಾನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ತಿಳಿದಿರಬೇಕಾದದ್ದು ಅವಶ್ಯಕ. ವಿದ್ಯಾವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ಮಿತಿ ಇದೆ. ಯಾರೂ ಸರ್ವಜ್ಞರಾಗಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವಾಗ ಅದರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿರಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗುವಂತಹದ್ದು. ಅದು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಅದರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆ ಯಾವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತ

ವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಅದರ ತಿರುಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಪರ್ಕ ಅಸಾಧ್ಯ. ಎರಡು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿವೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಆ ಭಾಷೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ನುಸಾರವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಓದಿ ತಿಳಿಯಲು ಕೆಲವರು ಪರಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಭಾವವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಭಾವಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸುವಾಗ ಪದಗಳು ಮತ್ತು ಗಾದೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥ ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದಾಗ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಏಳು ಬಗೆಯ ಪದಗಳಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಪದಗಳಿವೆ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಋತುಮಾನವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಆರು ಪದಗಳಿದ್ದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪದಗಳಿವೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾದರಿಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಾಪಕನು ಬೋಧಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಖಚಿತವಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಂತೆ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಾದ ಚಲನಚಿತ್ರ, ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆ ಗಳು, ಸಂಗೀತ, ದೂರದರ್ಶನ ಮುಂತಾದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಇವು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಾಗಿವೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಒಂದು ಚಿತ್ರ ಅದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಉತ್ತಮ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಾಗಿವೆ. ಒಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಗೀತ ಅಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾನ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಕಲಿಯಲು

ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜನರ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳ ಸಂಚಯಾತ್ಮಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಓದು ವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಇವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಧರ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಓದಿ ತಿಳಿಯಲು ಹೋಗಬಾರದು. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅನ್ಯಭಾಷೆ ಬಗ್ಗೆ ಸದ್ಭಾವನೆ ಮೂಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅಭಿರುಚಿ ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ಭಾಷಾರಚನೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು ರೂಢಿ. ಆ ಭಾಷೆಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಭಾಷಾಬೋಧನೆ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ತಪ್ಪು ನಂಬಿಕೆಗಳು ಬರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತಾಯಿಭಾಷೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು, ಇದರಿಂದ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ವಾತಾವರಣ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಚಲನಚಿತ್ರ, ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಭಾಷಾಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಧ್ಯಂತರ ಹಂತವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಅವರು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಭಾಷಾಬೋಧನೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲ. ಇಡೀ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಹೋಗಬಾರದು. ಅದರ ಬದಲು ಕೆಲವು ಆಯ್ದ ಉತ್ತಮವಾದ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಮಾಸಿಕ ಗಳು, ವಾರಸಂಬಂಧಿ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಓದಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸ್ವತಃ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪೂರ್ಣ ಅರಿವಿಗೆ ಆ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಕಳೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದರೆ ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಭಾವ ಎರಡರ ವಟ್ಟಿ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾರತ, ರನ್ನನ ಗದಾಯುದ್ಧ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಾವ ಎರಡರ ಲಕ್ಷಣವು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಸಂಪನ್ನ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಭಾಷೆ ಬಹಳ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಜೈಮಿನಿಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಾವಕ್ಕಿಂತ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚಮತ್ಕಾರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸು

ವುದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವರು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಓದಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥನಾದರೆ ಸಾಕು. ಕಲಾತ್ಮಕ ಅನುಭವ ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಗ. ಅಂತಹ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ತನ್ನ ಭಾಷೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಮಾನದಂಡದಿಂದ ಅಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಆ ಭಾಷಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥನಾದರೆ ಸಾಕು. ಅದೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೋಧನೆಯ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಗುರಿ. ಇದರಿಂದ ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಯ ಪೂರ್ಣ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಾಗ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋನದಿಂದಲೇ ಆ ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಳೆಯಬೇಕು. ತನ್ನ ಮಾತೃಭಾಷೆಯ ಮಾನದಂಡದಿಂದಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಕೆಲವು ಅಂಗ್ಲ ಸಂಶೋಧಕರ ಪರಕೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಅನೇಕ ಅನರ್ಥಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾರತವನ್ನಾಗಲಿ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಓದಿ ಅವುಗಳ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಅನುಭವಿಸಲು, ಅನುಭವದ ಸವಿಯನ್ನು ಸವಿಯಲು, ಭಂದಸ್ಸು, ವ್ಯಾಕರಣಗಳಂತಹ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅನ್ಯಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಬಹಳ ಶ್ರಮವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲ. ಅದರಾಚಿ ಅವನು ಮುನ್ನುಗ್ಗಲಾರ. ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಯ ಶಬ್ದಕೋಶ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಭಂದಸ್ಸು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಉಚಿತವಾದುದಲ್ಲ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾ ವಂತನಾಗಲು, ಬಯಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅವನ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಲಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತಯಾರಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಎದರಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಲು ಬೋಧಕನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಕಷ್ಟವಾದ ಪದ ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದರೆ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸ ಅವನಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಡಾ. ಅರವಿಂದ ನಾಲಗತ್ತಿ

ಇತ್ತೀಚಿನ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸ

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ, ನಾಟಕದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜಾನಪದ ಪ್ರೇರಣೆ, ಪ್ರಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಔಚಿತ್ಯದ ಕುರಿತೂ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿರುವುದೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ.

ಜಾನಪದದಲ್ಲಿಯೆ ಸತ್ಯದ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನವೋದಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಜಾನಪದದ ವಿವಿಧ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡವರು ನಮ್ಮದ ಬರಹಗಾರರು. ಇದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕ ವಿಚಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುಂದಿಡುವಂತಹ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಆರಂಭಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಜಾನಪದದ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಯೊಂದಿಗೆ ಪುರಾಣ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆದಿರುವ ನಾಟಕಗಳೂ ಇವೆ. ಇಂಥ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಮೂಲ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಗೆ ಅಥವಾ ವಸ್ತುವಿಗೆ ತಿರುವು ಕೊಟ್ಟು, ಸಮಕಾಲೀನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಜುತ್ತು ಹೊಸ ದಿಕ್ಕಿನೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಯತ್ನದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆಯುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಾಗಿ ಕೊಡುವ ಉಪಸಾಮಗ್ರಿ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬಳಕೆ ಪರಸ್ಪರ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆರೆತುಹೋಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ನೋಡಲಾಗದ ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ, ಇದು ಜಾನಪದದ ಸಾಮಗ್ರಿಯೇ ಅಥವಾ ಪುರಾಣ ಸಾಮಗ್ರಿಯೇ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗದಂತೆ ಒಂದರೊಳಗೊಂದು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕುವೆ. ಇದು ಕನ್ನಡ ನಾಟಕದ ಬರಹಗಾರರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಪುರಾಣದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗಲೂ ನಾವು, ತುಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಟಕಕಾರರು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿ

ಗಳಲ್ಲಿ 'ಶಿಷ್ಯ ಪುರಾಣ'ಗಳ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಇವೆ, ಜನಪದ ಪುರಾಣಗಳ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಇವೆ. ಶಿಷ್ಯ ಪುರಾಣಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಜಾನಪದ ಪುರಾಣಗಳೂ ಕೂಡ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕಕಾರರಾದ ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ ಇತರರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮೇಲಿನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕಗಳ ಜೀವಾಳವೇ ಜಾನಪದ. ಈ ಜಾನಪದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಪುರಾಣದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡರ ಹೆಚ್ಚಿನ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪುರಾಣ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಪುರಾಣದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಜಾನಪದದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ನಾಟಕಕಾರರು ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಕೊಡುವ ಸಂದೇಶ ಎಷ್ಟೋಬಾರಿ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವ ಬಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ದ್ವಾರಿಗಳಾದರೂ 'ಹೊಸತು' ಎನಿಸಿಬಿಡುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಬಂಧದ ಅರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಜಾನಪದವನ್ನು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಹೇಳಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಜಾನಪದವನ್ನು ಮೂರು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು.

೧. ಜಾನಪದ : Folklore

೧.೧ ಜನಪದ ಜೀವನ : Folk life

೧.೨ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ : Folk literature

೧.೩ ಜನಪದ ತಂತ್ರ : Folk technique

ಈ ವರ್ಗೀಕರಣ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಹೀಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದೆ ಎಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆರೆಕೊರೆದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಲು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದೇನಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದರೊಂದಿಗೆ ಬಿಡಿಸಲಾಗದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆಯೆಂದು ಹೀಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದ್ದು, ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ 'ಜನಪದ ಜೀವನ' ಎನ್ನುವುದು ದೃಷ್ಟಿಕವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಪ್ರಸ್ತುತದ ಬದುಕೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಕಳೆದುಹೋದ ಪರಂಪರೆಯ ಬದುಕಿನ ಕುರಿತೂ ಇರಬಹುದು. 'ಜನಪದ ತಂತ್ರ' ದೃಷ್ಟಿಕವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬೌದ್ಧಿಕ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಎಂದರೆ, ಬಯಲಾಟದಲ್ಲಿಯೂ ತಂತ್ರ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದರಲ್ಲಿಯೂದೋ ಆಗಿರಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿಯ ವಸ್ತುವಿನ ಬಂಧ, ಪಾತ್ರಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ, ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆ ಇಂಥವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಜನಪದ ತಂತ್ರ' ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. 'ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಜನಪದ ಕಥೆ, ಜನಪದ ಹಾಡು,

ಜನಪದ ಐತಿಹ್ಯ. ಪುರಾಣ, ಒಗಟು, ನಂಬಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಜಾನಪದದ ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಆಕರಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಕಾರರು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ನಾಟಕಗಳೆಲ್ಲಂತೂ ಈ ವಿಚಾರ ತಕ್ಷಣವೇ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜನಪದದ ಬದುಕನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದ ನಾಟಕಗಳು ಇವೆ. ಮತ್ತು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನಷ್ಟೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದ ನಾಟಕಗಳೂ ಇವೆ. ಕೆಲವು ನಾಟಕಕಾರರು ಈ ಎರಡೂ ಆಕರಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಸಮೀಕರಿಸಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಕರಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬಳಕೆಯೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡಲು ಕೆಲವರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಕೇವಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಚ್ಚಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ರಂಜನೀಯವಾಗಿ ಕೇವಲ ಜನಪದ ಕಥೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಹೇಳುವಂತಹ ನಾಟಕಗಳೂ ಬಂದಿವೆ. ಶಿಷ್ಯಪುರಾಣದ ವಸ್ತುವಿಗೆ, ಜನಪದ ಪುರಾಣದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕ್ಲಿಷ್ಟಗೊಳಿಸುವ ನಾಟಕಗಳೂ ಒಂದೆಡೆ ವ್ಯಕ್ತವಾದರೆ, ಶಿಷ್ಯ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಆಧುನಿಕ ಬದುಕನ್ನೊಳಗೊಂಡ ನಾಟಕದ ವಸ್ತುವಿದ್ದಾಗಲೂ ಆ ವಸ್ತು ವಿಚಾರದ ಸಮರ್ಥನೆಗೆ ಅಂತಿಕವಾಗಿ ಜಾನಪದವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ವೈವಿಧ್ಯಮಯದ ಬಳಕೆಗಳು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಈ ನಾಟಕದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದವು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವೆಂದೇ ! ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾಟಕದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದದ ಬಳಕೆಯ ಪರಂಪರೆಯೇ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡದ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಇತ್ತೀಚಿನ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ನಾಟಕಗಳಾದ ; ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರರ 'ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ' ಗಿರೀಶ ಕಾರ್ನಾಡರ 'ನಾಗಮಂಡಲ', ರಂಗನಾಥ ರಾವ್ ಅವರ 'ಹಾವು ಹೊಕ್ಕ ಮನಗಳು', ನಿಸರ್ಗಪ್ರಿಯ ಅವರ 'ಅಗ್ನಿ', ರಾವ್ ಚಂದ್ರದೇವ ಮತ್ತು ಟಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹನ್ ಅವರ 'ಕುದುರೆ ಬಂತು ಕುದುರೆ', ಸಂಗಮೇಶ ಸವದತ್ತಿಮಠ ಅವರ 'ಶಿಟಿವಿ', ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಅವರ 'ಕೋಟಿ ಚನ್ನಯ್ಯ', ಹೂಲಿಶೇಖರ ಅವರ 'ಅರಗಿನ ಬೆಟ್ಟ', ಮಹಾಲಿಂಗ ಅವರ 'ಕೊಂಬಿನವರು', ಕಾವ್ಯಜೀವಿ ಅವರ 'ಜುಮ್ಮಾಳ ಧೂಳ್ಯಾನ ಪ್ರಸಂಗವು', ಹನ್ನೆರಡುಮಠ ಅವರ 'ಬುಡೆದ್ದ ಬಾರಕೋಲು' ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಜಾನಪದದ ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಬಳಕೆಯ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಮತ್ತು ಮೌಲಿಕತೆಯ ಕುರಿತು ಎಲ್ಲ ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಲೇಬೇಕಾದವು ಎಂದು ಹೇಳಲು ಬಾರದು. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ನಾಟಕಗಳ ಚರ್ಚೆಯೂ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ

ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಮಾತು. ಹೀಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಹತ್ವದ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಇನ್ನುಳಿದವುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಕೈಬಿಡುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವು ಮಹತ್ವದ ನಾಟಕಗಳೇ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆರುವ ವಿ.ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರರ 'ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ'¹, ಗಿರೀಶ ಕರ್ನಾಡರ 'ನಾಗಮಂಡಲ'² ಜಿ. ಎನ್. ರಂಗನಾಥರಾವ್ ಅವರ 'ಹಾವು ಹೊಕ್ಕ ಮನಗಳು'³ ಈ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳು ಒಂದೇ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂಥವು. ಗಿರೀಶ ಕರ್ನಾಡರ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ ಶೇಖರ ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕಗಳು ಲೇಖಕರೇ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಎ. ಕೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಎರಡೂ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ, ಇವು ಒಂದೇ ಜನಪದ ಕಥೆಯ ಮೂಲದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡವು ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕಥೆ ಒಂದೇ ಆದರೂ ರೂಪುಗೊಂಡ ರೀತಿ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ವಿಾರಿಸುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಬಂದಿವೆ. ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕಗಳ ಜೀವಾಳವೇ ಜನಪದ ವಾದರೂ, 'ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ' ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸಲಾಗದು. ಈ ನಾಟಕದ ವಸ್ತು ಜನಪದದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ, ಜಾನಪದ ಸೊಗಡು ಇವರ ಇನ್ನುಳಿದ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ಪಾತ್ರಗಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿರುವ ಬಿಗುವು, ಬೌದ್ಧಿಕ ನೆಲೆ ಬೆಸಗುಗೊಳಿಸುವಂತಾಗದು. ಕರ್ನಾಡರ 'ನಾಗಮಂಡಲ' ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನೇರ ಮಣಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ರಂಗನಾಥರಾವ್ ಮತ್ತು ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕ ಜನಪದ ಆಶಯ (motif) ಮತ್ತು ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹೀಗೆ ಜಾನಪದ ಆಕರಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಬಳಸಲಾದ ಈ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳು, ಹಳೆಯ (ಜನಪದ) ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಬದುಕಿನ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದುರಾದ ನೈಯಕ್ತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮೂಹಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಭೂತಗನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೋಡುವ ಮತ್ತು ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ನಾಟಕರಾಶಿಯಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ ಎಂದೇನಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿಂದಿನ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ನಿಸರ್ಗಪ್ರಿಯ ಅವರ 'ಅಗ್ನಿ'ಯೂ ಕೂಡ ಇಂತಹದೇ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೇವಲ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮುಂದಿಡುವ, ಜನಪದ ಪುರಾಣದ ವಸ್ತುವನ್ನಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಒಂದು ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ.

1. ಪ್ರಯೋಗ-೧೯೮೬ ಮುದ್ರಣ-೧೯೮೯.

2. ಪ್ರಯೋಗ-೧೯೮೯ ಮುದ್ರಣ-೧೯೮೯.

3. ಮುದ್ರಣ-೧೯೮೭.

ಕಾರ್ನಾಡರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಾದರೆ, ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಪಾತ್ರ ಪ್ರಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ನಾಡರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಪದದ ಕಥಾಗುಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ, ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂಲಕಥೆಯ ಸಂವಿಧಾನವೇ ಹಿಗ್ಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಉಪಕಥೆಯೊಂದಿಗೆ ನಾಟಕೀಯ ಗುಣವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಎರಡೂ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದರೂ ಮೂಲಕಥೆಯ ಒಟ್ಟಿಂದವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತ, ಪೂರಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಎಂದರೆ ಮೂಲಕಥೆಯ ಒಟ್ಟು ಅರ್ಥವಂತಿಕೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ. 'ನಾಗಮಂಡಲ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ತಾತ್ವಿಕತೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವಾಚ್ಯವಾಗದೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋದರೆ ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಚ್ಯಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಎರಡೂ ನಾಟಕಗಳ ಆಶಯ ಒಂದೇ ಎನಿಸಿದರೂ ಅದರ ಸುತ್ತ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವ ಪರಿಸರ ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ.

'ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ'ಯಲ್ಲಿ ನಾಯಕ ಶಿವನಾಗದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನೂ ಸೀಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಅಲೌಕಿಕಕ್ಕೂ, ಅಲೌಕಿಕದಿಂದ ಪುನಃ ಲೌಕಿಕಕ್ಕೂ ಮರಳುವ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಸೀಳಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು 'ತಪ್ಪು' ಎನ್ನುವ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಆತ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸತ್ಯತೆಯೇ ಈ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಗಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯೂ 'ಹೋಳಾಗುವ' ಬಗೆ ಬರುತ್ತದೆ (ಪು. ೫೩). ಆದರೆ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೋಳಾಗುವುದು 'ಅನಿವಾರ್ಯ' ಎನಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹೋಳಾಗುವಿಕೆಯ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ತಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಇಟ್ಟ ಕಪ್ಪಣ್ಣ ಇನ್ನಾವುದೋ (?) ಕನ್ನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೋಳಾದರೆ, ಅವಿಶ್ವಾಸವಾಗಿ ನಾಟಕದ ನಾಯಕಿಯೂ ಹೋಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದಾದರೆ, ನಾಯಕಿ ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟ ಪ್ರೀತಿ, ನಾಗಪ್ಪನ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಹೋಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟ ಪ್ರೀತಿ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ಮರಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ 'ಕಾಮ'ವೇ ಹೋಳಾಗುವಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಮ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ವಿಚಾರಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.¹ ಅಂದರೆ ಶೂನ್ಯವಾಗುವ, ದೇವರಾಗುವ, ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಮೋಹಿಸುವ ಹಾಗೂ ಮನುಷ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಅತೀತವಾಗುವುದೂ ಸೇರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾಗಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ಸಾವಿನ ವಿಚಾರಗಳೊಂದಿಗೆ

1. ನೋಡಿ; ಇದೇ ಲೇಖಕರ ಲೇಖನ: ಕಂಬಾರರ ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ: ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕ ಗೊಂದಲ. (ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಿದೆ.)

ಆರಂಭವಾಗುವ ನಾಟಕ, ನಂತರ ಕಾಮ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗಳೆಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ.¹

ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತುಂಬಲು ಈ ಇಬ್ಬರೂ ನಾಟಕ ಕಾರರು ಜನಪದದ ಕೆಲವು ಆಶಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದುಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಎರಡೂ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಕಾರ್ನಾಡರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಕಥೆಯ ಆಶಯ (motif) ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವಾಚ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಆಶಯ ನಾಟಕದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿಗೆ ಅಡಿಪಾಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಆಶಯಗಳ ಬಳಕೆ ವಾಚ್ಯಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಕ್ಯಗಳ ಬಿಗುತರವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ನಾಟಕದ ತಾತ್ಪ್ರಿಕತೆಗೆ ಸೋಸಿ ಸೋಸಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸಿದಂತಿವೆ. ಆದರೆ ಜನಪದ ಕಥೆಯನ್ನು ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಜನಪದ ಭಾಷೆಯಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿದೆಯೇ? ಎನ್ನುವ ಸಂದೇಹ ಬಾರದಿರದು ಆದರೆ ನಾಟಕದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಸು ಓದಿದವಾಗ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕಥೆಯ ವಾಕ್ಯಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಜಾನಪದ ಸೊಗಡನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಆ ಭಾಷೆ 'ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹರಳು ಬಂದಂತೆ'ನ್ನಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಉಪಕಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ಅಡುಭಾಷೆ ಉಚಿತವೆನ್ನಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಈ ಎರಡು ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನರಂಜನೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಜನಪದೀಯ ಆಶಯದಲ್ಲೆ ಗುವ ಮನರಂಜನೆಯ ಗುಣ ಚಿಂತನೆಗೆ ಮುಸುಕೂ ಹಾಕುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸ ಬೇಕು. ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಾಚ್ಯದ ಗುಣವಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಚಿಂತನೆಗೂ ಅವಕಾಶ ಒದಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ನಾಟಕಗಳು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಓದುವಾಗ ಕೊಡುವ 'ಬೆಳಕು' ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಒದಗಿಸುವುದು ತೀರ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ಕಂಬಾರರು ಸೇರಿಕದ 'ವಾಚ್ಯತೆಯ ಗುಣ' ಬಹುಶಃ ನಗರದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರಬಹುದೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ನಾಡರು ನಾಟಕದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಜ್ಯೋತಿ'ಗಳನ್ನು ನಾಟಕದುದ್ದಕ್ಕೂ ತಂತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಜನಪದದ ಇನ್ನೊಂದು ಉಪಕಥೆ, ಈ ತಂತ್ರ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸುಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದು ಮೂಲಕಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧ ಇದ್ದೂ

1. ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಚರ್ಚಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜಾನಪದ ವಿಷಯವೇ ಈ ಅಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ಜ್ಯೋತಿಗಳ ಕಥೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಮೂಲನಾಟಕದ ವಸ್ತು ವಿಠಲ ನಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳುವಂತೇನಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಥೆಗೆ ಕಥೆಯು ಜೋಡಣೆಯಾಗ ಮಾತ್ರ ಬಂದಿದೆ.

ಅವಳಿ-ಜವಳಿಗಳ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಕುರುಡವ್ವ ಕಣ್ಣಪ್ಪರ ಕಥೆ ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ ಮತ್ತು ನಾಗಮಂಡಲದ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ಕಥೆಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಇವು ಅಡುಭಾಷೆಯ ಸೊಗಡನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆದಿವೆ. ಕುರುಡವ್ವ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣಪ್ಪ ಈ ಪಾತ್ರಗಳು ಹೆಸರಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೂ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಕುರುಡವ್ವನ ಪಾತ್ರ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿಯ 'ಹಗಣಗಿತ್ತಿ'ಯ ಪಾತ್ರದಂತೆ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಎರಡೂ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಗವನಿಸಲೇಬೇಕಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂದರೆ, ಕಾರ್ನಾಡರ ನಾಟಕ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಜನಪದ ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ಹೇಳಬಾರಬರೂ, ವಸ್ತುವನ್ನು ವಾಸ್ತವೀಕರಣಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಅಕರ್ಷಕವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ವಸ್ತು ವಾಸ್ತವಕ್ಕಿಳಿಯದೆ ಕೊನೆಗೂ ಕಥೆಯಾಗಿಯೇ ನಿಂತಿದೆ. ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೇ ಜನಪದ ಕಥೆಯೊಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಚರ್ಚಿಸಿದರೂ ಬೌದ್ಧಿಕತೆಯ ಆಯಾಮವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಶಿಷ್ಟದೇಗೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇವು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವೆನಿಸಲಾರವು.

'ನಾಗಮಂಡಲ', 'ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ' ಮತ್ತು ರಂಗನಾಥರಾವ್ ಅವರ 'ಹಾವು ಹೊಕ್ಕ ಮನಗಳು' ಈ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪದದಲ್ಲಿಯ ಹಾವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಯನ್ನು ಅಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದುವುದನ್ನು ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ನಾಗಮಂಡಲ ಮತ್ತು ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾವು 'ಮನಸಿಜ'ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದರೆ ರಂಗನಾಥರಾವ್ ಅವರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೂ ಮೀರಿ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಆದರೆ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಂಬಾರರ ಮತ್ತು ರಂಗನಾಥರಾವ್ ಅವರ ನಾಟಕ ಗಳೆರಡೂ ಬೌದ್ಧಿಕ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಅಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಕಂಡ ಜನಪದ ವಸ್ತು ವನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದು ತುಂಬುವ ಕೆಲಸ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಹದವರಿತು, ತಮ್ಮ ವಿಚಾರದ ಬಿತ್ತರಣೆಗೆ ಎಷ್ಟುಬೇಕೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ತಾರ್ಕಿಕತೆಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ ಯಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಈ ತಾರ್ಕಿಕತೆ ಲೇಖಕರ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೇಹೋಗಿದೆ. ರಂಗನಾಥರಾವ್ ಅವರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಮಾ ವಿಧಾನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು, ಏಕಪ್ರತಿಮಾ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅನಂತ ಪ್ರತಿಮಾ ವಿಧಾನದ ಸಂಯೋಜನೆ ಇದೆ. ಹಾವಿನೊಟ್ಟಿಗೆ ಇಲಿ, ಜಿಕ್ಕು, ಕಪ್ಪೆಗಳೆಡವೂ ಸೇರಿ ವ್ಯಕ್ತಿರಿಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ಇದೆ. ಮೇಲಿನ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ ವಸ್ತುವೇ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದಂತೆ, ವರ್ಣ,

ಜಾತಿ, ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಗೆ ವರ್ಗ ಹೋರಾಟದ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

‘ಹಾವು ಹೊಕ್ಕ ಮನಗಳು’ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನಪದ ವಸ್ತು ಸಾಮ್ಯತೆಯ ಮತ್ತು ವಿನ್ಯಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಎರಡು ಭಾಗಗಳು ತಕ್ಷಣವೇ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ನಾಗರಾಜನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ರೂಪಿಣಿ ಮತ್ತು ನಾಗಣಿಯ ಪ್ರಸಂಗ ಹಾಗೂ ರೂಪಿಣಿ ಮತ್ತು ಗಣಿರಾಮನ ಪ್ರಸಂಗ, ಮೊದಲ ಪ್ರಸಂಗ (ದೃಶ್ಯ ೯) ಗಂಗೆ-ಗೌರಿಯ ಸಂವಾದದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದರೆ, ಗಣಿರಾಮನ ಪ್ರಸಂಗವಂತೂ (ದೃಶ್ಯ ೪), ಒಗಟಿನ ಸರಮಾಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಈ ಒಗಟಿನ ಸರಮಾಲೆಯ ಔಚಿತ್ಯವೇನು? ನಾಟಕದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಅವರ ಸಂಬಂಧವೇನು? ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ರೂಪಿಣಿಯ ಒಳಮನಸ್ಸು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ, ಆಕೆಯ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಮೊದಲೇ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಒಗಟಿನ ಸರಮಾಲೆಗೆ ದಕ್ಕಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನ ಕಳಚಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕಂಬಾರರೂ ತಮ್ಮ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಗಟುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡರೂ ಕೇವಲ ಹಾಸ್ಯದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಜೊತೆಗೆ ಕೈಗೊಟ್ಟ ಒಗಟುಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ರಂಗಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ರಂಗನಾಥರಾವ್ ನಾಟಕ ಒಂದು ಸವಾಲು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು.

ನಿರ್ಗಮ್ಯಯ ಅವರ ‘ಅಗ್ನಿ’¹ ನಾಟಕವು ಜನಪದ ಪುರಾಣದ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಬಂದ ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕ. ‘ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ’ ಓದುವಾಗ ಅವಳಿ ಜವಳಿಯರ ಉಸಕಥೆ ‘ಹಯವದನ’ದ ನೆನಪು ತರುವಂತೆ, ‘ಅಗ್ನಿ’ಯನ್ನು ಓದುವಾಗಲಂತೂ ‘ಹಯವದನ’ದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆಂದವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅದರ ನೆರಳೇ ಇದರ ಅಡಿಪಾಯವೆಂದಲ್ಲ. ಅದರ ಪ್ರೇರಣೆ ಈ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಇದ್ದರೂ, ತನ್ನ ತನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಹಯವದನವು ‘ಪೂರ್ಣತ್ವ’ದ ಹಂಬಲಿಕೆಯ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ‘ಅಗ್ನಿ’ಯಲ್ಲಿ ಅದು ಒಂದಂಶವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಾತಂಗಿ ಮತ್ತು ರೇಣುಕೆಯ ರುಂಡ-ಮುಂಡಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯು ಹಯವದನದ ಸಮಸ್ಯೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಭಿನ್ನವಾದ ನೆಲೆಯೇ ‘ದೇಶೀಯತೆ’ಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಒಳಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ಜಾತಿಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಅನುವುಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ತುಂಬ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಂತೆ ಪುಸ್ತಕ ರುಂಡ-ಮುಂಡಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪದಿರುವುದು ಎಂದರೆ ಜಾತಿ

1 ರಂಗಪಂಚಕ : ಸಂ. ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಕಾಸರಗೋಡು—೧ ರಿಂದ ೭೫

ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬೇಕೇ ಬೇಕು ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ! ಆದರೆ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾತ್ರ ನೋಡಬೇಕು. ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕರಣಗೊಳಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕರಣಗೊಳಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಚಂಡಾಲ ಜನಾಂಗವೇ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹಳತಪ್ಪಿದರೆ ಇದೊಂದು ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ನಾಟಕವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಜಾನಪದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಕೃತಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ 'ಮೈತುಂಬ ಕಣ್ಣಾಗಿರಬೇಕು' ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಗ್ನಿ ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಆಶಯ ಹೀಗಾಗಲಿ. ಆದರೆ ವಾದಿಸುವವರಿಗೆ ಈ ನಾಟಕವಾದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

'ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ' ಮತ್ತು 'ನಾಗಮಂಡಲ'ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂತಾನ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಅಥವಾ 'ಅಗ್ನಿ' ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ಆದಂತಿದೆ. ಮಾತಂಗಿ ಗರ್ಭವತಿ'ಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಮಗುವಿರುವ ಈ ಶರೀರ ರೇಣುಕೆಯ ರುಂಡದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಹೋಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಜಟಿಲತೆ ತುಂಬಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾದರಸ ಹಂಬಲಿಸುವುದು ತನ್ನ ಮಡದಿಯಾದ ಮಾಲಂಗಿಯ ಶರೀರಕ್ಕಿಂತ ಆಕೆಯ ಒಡಲಲ್ಲಿದ್ದ ಮಗುವಿಗೆ, ಹೀಗಾಗಿ ಇದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ನೋಡಬೇಕು.

ಪುರಾಣದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರೇಣುಕೆಯ ಹಾಗೂ ಮಾತಂಗಿಯ ರುಂಡ-ಮುಂಡಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಜನಪದ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಜನಪದ ಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಲೇಖಕರು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ. ಆಸ್ಪೇ ಆಲ್ಲ ಜನಪದದ ವಿಚಾರದಂತೆ ಪರಶುರಾಮ ಜಮದಗ್ನಿಯ ಮಗನೂ ಆಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಶಿಷ್ಯ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜನಪದ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಒಂದು ಹೊಸದು ('ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ' 'ನಾಗಮಂಡಲ'ದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತೆ) ಎನ್ನುಬಹುದಾದ ಕಲ್ಪನೆ ಒಂದು ಸೇರಿದೆ. ಅದೇ ಮಾತಂಗಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವ ವಿಚಾರ.

ಅಗ್ನಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಜನಪದ ಪುರಾಣಗಳೆರಡರ ಬಳಕೆಯೂ ಇದೆ. ಹೀಗಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು. ಶಿಷ್ಯ ಪುರಾಣಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಮಾತಂಗಿ ಮತ್ತು ರೇಣುಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ. ಈ ವಿಚಾರ ಜನಪದ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪರಿಚಿತ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ, ಮಾತಂಗಿಯೇ ರೇಣುಕೆ ಎನ್ನುವುದು. ಬಹುಶಃ ಈ ಎರಡನೆಯ ವಿಚಾರವೇ ಹೆಚ್ಚು 'ಅಥೆಂಟಿಕ್' ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕ್ಷುದ್ರದೇವತೆಗಳು ಬೆಳೆದುನಿಂತಾಗ, ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ (ಪುರಾಣಗಳ ಮೂಲಕ) ಸಂಸ್ಕಾರ ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮದನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಉದಾ

ಹರಣೆಗಳು ಜಾನಪದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ಜನಪದ ಪುರಾಣದ ಪ್ರಕಾರವೂ 'ಮಾತಂಗ'ಯಾಗಿದ್ದವಳು 'ಎಲ್ಲಮ್ಮ'ಳಾಗಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮಳೇ ರೇಣುಕೆಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಳು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಆ ದೇವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಹಂತಗಳಾಗಿವೆ. ಅಗ್ನಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಪುರಾಣಗಳ ಕೆಲವು ಆಶಯಗಳನ್ನು ಶಿಷ್ಯ ಪುರಾಣದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಶಿಷ್ಯ ಪುರಾಣದ ಪ್ರಕಾರ ಇರುವ ಅಂದರೆ ರೇಣುಕೆ ಬೇರೆ ಮಾತಂಗಿ ಬೇರೆ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಇದು ಅಸ್ತಿಧಾರ ಹಾಕುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದ ಜಾನಪದದ ವಾಸ್ತವ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಾನಪದದ ಯಾವುದೇ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿ ಇದ್ದಾಗಲೂ ಬಳಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹದವತ್ತಿ ಮತ್ತು ವಸ್ತುವಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿತರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕ (ಅಗ್ನಿ) ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಚರ್ಚಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಈ ನಾಟಕದ ಇನ್ನೊಂದು ಕೊರತೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ನಾಡರ ಮತ್ತು ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ನಾಟಕ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದವೆನಿಸಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಆಕರಗಳ ಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪುರಾಣಕಾಲದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಂದಿಗೆ ವಾಸ್ತವಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವುದು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಸಂಗಮೇಶ ಸವದತ್ತಿಮಠ ಅವರ 'ಶೆಟಿವಿ' ಮತ್ತು ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಅವರ 'ಕೋಟಿ ಚನ್ನಯ್ಯ'¹ ನಾಟಕಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಜಾನಪದ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದವು. ಈ ನಾಟಕಗಳು ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೇನೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಜನಪದರ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ (ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ) ಇರುವ ವಿಷಯವನ್ನೇ ವರ್ಣನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದರ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿವೆ. ಕೋಟಿ ಚನ್ನಯರು ತುಳುನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿರರು. ಇವರ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಮನನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಪಾಡ್ದನದ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಹೊರಬಂದ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ.

ಈಡಿಪಸ್ ಕಾಂಪ್ಲೆಕ್ಸ್ ಕುರಿತಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಚರ್ಚೆಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವಿಷಯ ಹೊಸತೇನಲ್ಲ, ತಾಯಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಮಗ 'ಬೆರಿಯುವ' ವಿಚಾರದ ಕಥೆಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಈಡಿಪಸ್‌ನ ಕಥೆಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹಬ್ಬಿದೆ ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸಮಂಜಸವಾದುದಲ್ಲ. ಜನಪದದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಥೆಗಳು ವಿರಳ ಎಂದೇನಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದ ನಾಟಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಸರುಮಾಡಿದ ಜೋಕುಮಾರನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಶೆಟಿವಿಯ ಕಥೆ. ಈಡಿಪಸ್ ಕಥೆಗೂ ಮತ್ತು ಶೆಟಿವಿಯ

¹ ಕೋಟಿ ಚನ್ನಯ್ಯ; ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ-೧ ರಿಂದ ೩೩, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಬರೆದ ಏಕಾಂತ ನಾಟಕ.

ಜನಪದ ಕಥೆಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇನಿಲ್ಲ. ಶೆಟವಿಯ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತೀಯತೆ ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದು ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದು ದೇಶೀಯತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. 'ಅನ್ಯಜಾತಿಯವನೊಂದಿಗೆ ಕೈಹಿಡಿದು ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನ್ನ ನೀ ಭೋಗಿಸಬೇಕಾತ್ಮೈತಿ' ಎಂದು ಶೆಟವಿ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಾಳೆ.

ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಒಂದು ಪ್ರತಿಗಾಮಿತನದ ವಿಚಾರ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದೆಂದರೆ; ಅನ್ಯಜಾತಿಯವನೊಂದಿಗೆ ದೈಹಿಕ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದುವುದನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಸರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯಜಾತಿಯವನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮ ವಾಗಿಯೇ ಮಗ ತಾಯಿಯನ್ನು ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದೇ ಇದರ ಅಂತರಿಕ ಅರ್ಥ. ಇಂಥ ಪ್ರತಿಗಾಮಿತನದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಚಾಣಾಕ್ಷತನ ಆಡಗಿದೆ-ಎಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರ ತಕ್ಷಣವೇ ಗೋಚರವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಈ ನಾಟಕ ಶೆಟವಿಯ ಸವಗ್ರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಲುಪಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಕೆಲವೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರಗಳು ಹೊರಗುಳಿದಿವೆ. ಉದಾ: ಶೆಟವಿ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಣೆಬರಹವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಕಾರಣವೇನು? ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈ ಕೃತಿ ದಾಖಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ.¹ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪಾಠಾಂತರಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಅಗತ್ಯತೆಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪೂರೈಸಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಡುಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಈ ನಾಟಕ ಕಥೆ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಮೈವರೆಯುತ್ತದೆ. ಕಥೆಯ ನಡುನಡುವೆ 'ಲಾವಣಿ'ಯ ಬಿಡಿಬಿಡಿ ಭಾಗಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಜನಪದದ ಸಣ್ಣಾಟದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಕಂಬಾರರ ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ ಯಕ್ಷಗಾನದ ತಂತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಮಹಾಲಿಂಗ ಅವರ 'ಕೊಂಬಿನವರು',¹ ಕಾವ್ಯಜೀವಿಯವರ 'ಜುಮ್ಮಾಳ ಧೂಳ್ಯಾನ ಪ್ರಸಂಗವು'-ಈ ನಾಟಕಗಳು ಜನಪದದ ಬದುಕನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಹೊರಬಂದಿವೆ. ಕೊಂಬಿನವರು ನಾಟಕ ಭೂತಾರಾಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ನಂಬಿಕೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕವೇ ನಾಟಕ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯೆಡೆಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವಂತಹದು. ಶೆಟವಿ ತುಂಬಾ ವಿಚಾರಮಾಡಿ 'ಈ ವರೆಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಬರೆಯದ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಮಗಳ ಹಣೆಬರಹವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ನೊಡಲು 'ಜಾಣಿ' ಎಂದು ಬರೆದಳು. ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಚಿಂತಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಶಬ್ದ ಸೇರಿಸಿದಳು. 'ಕಡುಜಾಣಿ' ಆಯಿತು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಳ್ಳೆಯದು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಆಕೆ ರೂಪವತಿಯೂ ಆಗಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಹಂಬಲ ಸೇರಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ 'ಕಡುರೂಪಿ ಜಾಣಿ' ಎಂದು ಬರೆಯಲು

1 ರಂಗನಿರಂತರ ಪ್ರಕಾಶನ: ಹತ್ತು ನಾಟಕಗಳು-ರಂಗನಿರಂತರ ೩೯ ರಿಂದ ೯೦

ಹೋದಳು. ಬರೆಯುವಾಗ ಸ್ಥಳ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು. 'ಜಾಣಿ' ಶಬ್ದದ ನಡುವೆ 'ರೂ' ಎಂದು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂತು ಕೈ ಹೊರತೆಗೆದಳು. 'ರೂ' ಅಕ್ಷರವೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದು 'ಕಡು ಜಾಣಿ' ಎಂಬಾಯಿತು. (ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಕಡು ಜಾಣಿ' ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತದೆ. (ಕಡು ಎಸ) ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವು ನಂಬಿಕೆಗಳೂ ಇವೆ. ಹಣೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಬರೆದ ಬರಹ ಅಳಿಸಲಾಗದು. ಅಥವಾ ತಿದ್ದಲಾಗಬಾರದು. ಬೇಕೆಂದರೆ ಹೊಸತಾಗಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು! ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಭೂತಾ ರಾಧನೆಯ ಆಚರಣೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜನಪದ ಕಲೆ, ಆರಾಧನೆ, ನಂಬಿಕೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಹವನತ್ತಾದ ಬಳಕೆಯೇ ನಾಟಕದ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣ ವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಘೋಷಣೆಯಾಗಿದೆ. ತಣ್ಣಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಚಿಗುರೊಡೆಯುವ ರೂಪವನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕಾವ್ಯಜೀವಿಯವರ ನಾಟಕದ ನಾಯಕ ಗ್ರಾಮಾಣ ಪರಿಸರದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಈತ ಮಂತ್ರಿಯ ಸ್ಥಾನದವರಿಗೆ ಏರುವ ವಿಳಿತಗಳೇ ಈ ನಾಟಕದ ವಸ್ತು. ಇಡೀ ನಾಟಕ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಡುಭಾಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಹೂಲಿ ಶೇಖರ ಅವರ ನಾಟಕವೂ ರಾಜನ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಗಳ ಚಿತ್ರಣದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಜಾನಪದವನ್ನು, ವಿವಿಧ ಲೇಖಕರು ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧುನಿಕ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಜನಪದೀಯರ ಬದುಕನ್ನೇ ನೇರವಾಗಿ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಅಧುನಿಕರ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಉಳ್ಳಂಥ ನಾಟಕಗಳೂ ಜಾನಪದದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲ್ಲ. ರಾಮಚಂದ್ರದೇವ ಮತ್ತು ಟಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹನ್ ಅವರ 'ಕುದುರೆ ಬಂತು ಕುದುರೆ' ನಾಟಕ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ 'ಶಿಷ್ಯ ನಾಟಕ'ವಾಗಿದ್ದರೂ ಕನಸಿನ ಬೆನ್ನು ಜತ್ತಿ ಹೋಗುವ ಇಲ್ಲಿಯ ಪಾತ್ರಗಳು, ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತವೆ. ಈ ಪಾತ್ರಗಳ ಬದುಕಿನ ಒಟ್ಟು ಸಾರವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೀಲುಕುದುರೆಯ ರಾಜಕುಮಾರನ ಜನಪದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸತ್ಯತೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಜನಪದದ ಗೇಯತೆಯನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಜಾನಪದದ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳಿಂದಲೂ ನಾಟಕ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಜಾನಪದ ಆಕರಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದವರೂ ಇದ್ದಾರೆ, ಬಿದ್ದವರೂ ಇದ್ದಾರೆ ಜನಪದ ಶಂತ್ರವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ, ಮುಂದೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಲಕ್ಷಣ ಸೂಚನೆಗಳೂ ಇವೆ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಜಾನಪದೀಯ ಚಳುವಳಿ' ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ನಾಗಮಂಡಲ : ಗಿರೀಶ ಕಾರ್ನಾಡ ; ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ. ಧಾರವಾಡ-೧೯೮೯.
೨. ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ : ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕುಬಾರ ; ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸಾಗರ-೧೯೮೯.
೩. ಕಾವು ಹೊಕ್ಕ ಮನಗಳು : ಜಿ. ಎನ್. ರಂಗನಾಥರಾವ್ ; ಸ್ನೇಹ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೯೮೭.
೪. ಶೆಟವಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ನಾಟಕಗಳು : ಸಂಗಮೇಶ ಸವದತ್ತಿಮಠ ; ರಂಗಭಾರತಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಘ, ಕಲಬುರ್ಗಿ-೧೯೯೬.
೫. ಕುದುರೆ ಬಂತು ಕುದುರೆ : ರಾಮಚಂದ್ರ ದೇವ, ಟಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹನ್ ; ಡಿ.ವಿ.ಜಿ. ಸಿವಿಕ್ ಸೆಂಟರ್, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೯೮೩.
೬. ಅರಗಿನ ಬೆಟ್ಟ : ಹೂಲಿ ಶೇಖರ್ ; ಅನನ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ-೧೯೮೭.
೭. ಜುಮ್ಮಾಳ ಧೂಳಾನ ಪ್ರಸಂಗವು : ಕಾವ್ಯಜೀವಿ ; ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಕಾರರ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೊಡುಬಿದಿರೆ-೧೯೮೯.
೮. ಕೋಟಿ ಚನ್ನಯ್ಯ : ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ ; ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕೋಟಿಕಾರು-೧೯೮೭.
೯. ಬಂಡೆದ್ದ ಬಾರಕೋಲು : ಜಿ. ಎಚ್. ಹನ್ನೆರಡುಮಠ ; ಹನ್ನೆರಡುಮಠ ಪ್ರಕಾಶನ, ಇಲಕಲ್ಲ-೧೯೮೨.
೧೦. ರಂಗ ಪಂಚಕ : ಸಂ. ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಕಾಸರಗೋಡು ; ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು-೧೯೮೮.
೧೧. ಗ್ರಾಮ ಸಮಾಜ : ಸಂ. ರಂಗ ನಿರಂತರ ; ರಂಗ ನಿರಂತರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೯೮೯.
೧೨. ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ : ಕೆ. ಮರಳಸಿದ್ದಪ್ಪ ; ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೯೮೩.
೧೩. ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿ : ಗಿರಡ್ಡಿ ಗೋವಿಂದರಾಜ ; ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸಾಗರ-೧೯೮೯.
೧೪. ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ : ಕೆ. ಮರಳಸಿದ್ದಪ್ಪ ; ಪ್ರತಿಮಾ ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೯೮೬.

೧೦. ಎಸ್. ವೇದಾ

“ನಾನು, ಮದುವೆ ಮತ್ತು ಅಪ್ಪ”

ಒಲವಿಂದ ಬಳಿ ಕುಳಿತ ಅಪ್ಪಾ
ಅಪ್ಪಾಯಮಾನದಿಂದ ನನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಕೈಗಳ
ನೀವುತ್ತಾ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ :
ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಮಗಳ ಮದುವೆಯಾಗುವ
ಅಳಿಯದೇವರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಬಿಡಬೇಕು
ಮಗಳ ಮುಂಗೈಗೊಂದೂ ಹೊಡೆಯಬೇಡಾ
ಪುಟ್ಟ ಕೈ ಲಟ್ಟನೆ ಮುಂದುಹೋಗುತ್ತದೆಂದು.

ಮಿಡ್ಲೆ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ
ರೂಲ್ ದೊಣ್ಣೆ ಪೆಟ್ಟುಗಳು, ಗಲಭೆಯಲ್ಲೊಂದು
ಬಾರಿ ಪೋಲೀಸರು ಬೀಸಿ ಬೀಸಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ
ಲಾಟಿ ಎಟುಗಳು ! ನೆನಪುಗಳು ಮರುಕಳಿಸಿ
ನನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಕೈಗಳನ್ನು ಲಟ್ಟನೆ ಮುರಿಯುವ
ಭಯಂಕರ ಭವಿಷ್ಯ ಹೊಂದಿದ
ಮದುವೆ ' ನನಗೆ ಬೇಡಾಪ್ಪ '
ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಅದರೆ.....

ನಲ್ವತ್ತು ವಸಂತ, ವರ್ಷ, ಗ್ರೀಷ್ಮ
ಶಿಶಿರ, ಶರತ್, ಹೇಮಂತಗಳನ್ನು
ಕಂಡೂ

ವಸಂತವೇ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ನಿಂತ
ಅಮ್ಮನ ದುಂಡುಮೊಗದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪನನ್ನು
ನೋಡಿ ಅರಳುವ ನಗೆ ಕಂಡಾಗ
' ಅದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮದುವೆ ಮಾಡಪ್ಪ '
ಎಂದು ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಜೋರಾಗಿಯೇ ನುಡಿದು
' ನಿಮ್ಮಂಥ ಗಂಡಿನೊಂದಿಗೆ ' ಎಂಬುದನ್ನು
ಸಣ್ಣದಾಗಿ ನನಗೆ ನಾನೇ ಉಸುರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಎನ್. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ನೃತ್ಯಯಜ್ಞ' —ಒಂದು ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆ

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕವನಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಯಾರಿಗೇ ಆದರೂ ಲಾಭದಾಯಕ ವಾದದ್ದು. ವಸ್ತು, ಭಾವ, ಭಾಷೆ, ನಾದ, ಲಯ, ಛಂದಸ್ಸು ಮತ್ತು ದರ್ಶನಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಆಯಾಮಗಳ ಅರ್ಥಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಿಂದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕಾವ್ಯ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು ತೀರ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಈ ಕವಿ ಓದುಗರನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಹೃದಯ ವಿವರ್ತಕರನ್ನು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಸ್ತಿಯವರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಈಚೆಗಿನ ಬಂಡಾಯ ವಿವರ್ತಕ ರವರೆಗೆ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕಲಕದೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕಾವ್ಯದ ಅಂತರಾಳ ನಮಗೆ ದಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದುಕಠಿಣ. ಇದು ಸಜೀವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವಿರಬಹುದು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಮಾರ್ಮಿಕ ಕವನಗಳಾದ 'ಜೋಗಿ', 'ನೃತ್ಯಯಜ್ಞ', 'ನಾದಲೀಲೆ', 'ಶ್ರಾವಣಗೀತೆಗಳು' ಮುಂತಾದ ಕವನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇದೇ ಬಗೆಯ ಹಲವಾರು ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ಓದೂ ಒಂದೊಂದು ಅರ್ಥ ಕೊಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಸ್ವತಃ ಬೇಂದ್ರೆಯವರೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಸವರ್ಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಶಬ್ದ-ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ-ನಾದ-ಲಯಗಳ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಬೇಂದ್ರೆಯವರನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟುವ ಕವಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಪದಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಅರ್ಥ ಎಂಬುದು ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಹು ಮುಖೀ ಅರ್ಥಸೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ರೂಪಕ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಾ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕೀಯ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಬೇಂದ್ರೆಯವರನ್ನು ಮೀರಿಸುವುದು ಸುಲಭದ ಮಾತಲ್ಲ. ಮಾನವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುವ ಎಲ್ಲ ಭಾವವಿಣೆಗಳಿಗೂ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಆ ಕವಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರುವುದು ತೀರ ಸಹಜ. ಆದರೆ

ಈ ಕವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದಿರುವ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಮತೂಕ, ಸಮಚಿತ್ತತೆ ಇರುವುದು ನಿಜವಾದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುವಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೇ ಮಟ್ಟದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುವುದೂ ಕೂಡಾ ಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ನನ್ನ ವಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲಶೀಲ ಕವಿ. ಅವರು ಎಂದೂ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಲೋಚನೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಒಡ್ಡಿಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಕ್ಕೇ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿರುವಂತೆಯೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಾನವ ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಸಂಗವದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟ ಈ ಕವಿ ಕ್ರಮೇಣ ಅರವಿಂದ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮುಂದು, ಸಾಯಿಬಾಬಾ ಅವರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸ್ವಷ್ಟವಾದ ಅಧುನಿಕವಾದ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಚೌಕಟ್ಟು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ ಜಾನಪದೀಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವ ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವೈದಿಕ ವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತಾರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಜೀವನದ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿರಾಸಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸಾಮರಸ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮನ್ವಯ ಧೋರಣೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೀರ ವಿರಳವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಷ್ಟಾದರೂ ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆ ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗ್ಯ ಕವಿ. ಉದಾಹರಣೆಗೆಂದು ಹಲವು ವಿಮರ್ಶಕರ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿರುವ 'ನೃತ್ಯಯಜ್ಞ' ಕವನವನ್ನೇ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು. ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ತಮ್ಮ 'ಶಕ್ತಿಶಾರದೆಯ ವೇಳೆ'ದಲ್ಲಿ ಈ ಕವನವನ್ನು ಕುರಿತು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೇ ಚರ್ಚಿಸಿರುವ ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜ ಅವರು "ಈ ಕವನದ ಬಗ್ಗೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಆಕರ್ಷಿತರಾದ ಶುಕರ ಮೊಖಾಶಿ ಪುಣೇಕರ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಈ ಕವನದ ಅರ್ಥದ ಎಲ್ಲ ಅಯಾಮಗಳನ್ನೂ, ಆಶಯಗಳನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಇವರ ಬಗೆಗಿನ ವಿಮರ್ಶಕನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಉಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ 'ಪುಟಬಂಗಾರ' ಮಾಲಿಕೆಯ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನೂರು ಪದ್ಯಗಳ ಆಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿರುವ ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟ 'ಶ್ರಾವಣ ಪ್ರತಿಭೆ'ಯಲ್ಲಿ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರು 'ನೃತ್ಯಯಜ್ಞ' ಕವನವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜರವರ ಈ ಕವನ ಕುರಿತ ವಿಮರ್ಶೆ "ಸಮರ್ಥ"ವಾಗಿದೆ ಎಂಬಂತೆ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜ ಕೂಡ ಇದೊಂದು 'ಬಹುಮುಖೀ ಕವನ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಲು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಕವಿ ವಿಲಿಯಂ ಬ್ಲೀಕ್, ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿ ಎರಿಕ್ ಫ್ರಾಂಕ್ ಮುಂತಾದವರ ಸಹಾಯ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟಾಗಿಯೂ ಈ ಕವನ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಿರುವ

ಆಧುನಿಕ ನಡವಳಿಕೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನೆಯ ಭಯಂಕರ ಚಿತ್ರ ಈ ಯಾರ ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದಲೂ ಮೂಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಈ ಕವನ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಈ ಹೊತ್ತಿನ ಜೀವನದ ಕಾಮ-ಹಣ-ಅಧಿಕಾರಗಳ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು. ಅದನ್ನು ವ್ಯಂಜಿಸಲು ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಉಪಯೋಗ ಇಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ನಡೆದಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿತತ್ವ ಮತ್ತು ಜೀವನತತ್ವ, ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಮತ್ತು ಆರ್ವಾಚೀನತೆ ಈ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆ, ತಮಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ ರೀತಿ ಮಾತ್ರ ಅನನ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಈ ಕವನದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗನಿಸಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಕವನ ಗಿರಿಶಿಖರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ—

ಗಿರಿಶಿಖರದಿ ಶಿಖೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಶಿಖಿಯ ಕೇಕೆ ಕರೆವುದು
 "ಮೋಡಬಂತು ಮಿಂಚಿತಂತು ಗುಡುಗು ಮಳೆಯು ಒರುವುದು"
 ಜಗವೆಲ್ಲ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿರೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದೆ ಕೇಕೆ
 ಸಖಿ ಸಂಮುಖಿ ತಲ್ಲೀನತೆಯಲಿ ಏಕಾಕಿ.

ಕವನದ ಆರಂಭದ ಈ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿರುವಂತಿದೆ. ಗಿರಿಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ಶಿಖೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ನಿಂತಿರುವ ಈ ನವಿಲು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಮೇಲೇರಿರುವಂಥದು. ಪ್ರಾಣಿಯ ಜೀತನ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಿದಂತೆಲ್ಲ ಮಾನಸಿಕ ಪುಸ್ವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದು ದೈಹಿಕ ಕಾಮನೆಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಏರಿಳಿತಗಳು ಜೀವಿಯು ತನ್ನ ವಿಕಾಸದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಏನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಈ ಕವಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣಿಯ ಜೀತನ ಉನ್ಮುಖವಾಗಿ ಏರಿ ಮೇಲುಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆಲ್ಲ ಉತ್ತಮಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಇನ್ನೊಂದು ಕವನ 'ಗಿರಿಶಿಖರ' ದ ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳು ಈ ಗಳಿಗೆಗೆ ನೆನಪಾಗುತ್ತವೆ.

ಅಗೊ ಭೂಮಿಹೃದಯ ಗಿರಿಶಿಖರಗಳಲಿ ಕೈ ಮೊಗ್ಗ ಮೇಲೆ ಮುಗಿಸಿ
 ಆರ್ಪಿಸುತ್ತಲಿವೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಾನಲ್ಲಿ ಸತ್ವಜಿಗಿಸಿ
 ಕೊಳಚೆ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚು ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ನಡವೆ
 ಎತ್ತರಕೆ ಬಾರಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿ ನೀ ಪಡವುದನ್ನು ಪಡವೆ.

ಈ ಸಾಲುಗಳ ಅಂತರಾರ್ಥ ಗಿರಿಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ಮುಗಿಲಿಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ನಿಂತಿರುವ ನವಿಲಿನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಂದಿಗೂ ತಗ್ಗಿನ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ನವಿಲು ಕರಿಯುತ್ತಿರುವುದು ತನಗಿಂತ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯುನ್ನತಿಯನ್ನು. ಇದು ಮನುಷ್ಯ

ಪಡೆಯಲೇಬೇಕಾಗಿರುವ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ಮಧುರ ಭಾವ. ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಮಳೆಯ ಸಂಬಂಧ ಕೂಡ ಇದೇ ಬಗೆಯದು. ಮಳೆ ಭೂಮಿಯ ಚೇತನಗಳ ಅನ್ನಮಯ ದಾಹವನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅವುಗಳ ವಿಕಾಸ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಪೂರಕಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕೂಡ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಸೃಷ್ಟಿ ತತ್ತ್ವ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಳೆಯ ನೋಡ ವ್ಯೂಹರದ ಅತ್ಯದ್ವಿ ಭಯದ ಬದಲು ಪ್ರಣಯಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಣಯ ಸೃಷ್ಟಿತತ್ತ್ವದ ಮತ್ತೊಂದು ಮೂಲ ನಿಯಮ ಆಗು ಅನೇಕ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಅರ್ತಮೋರೆಯೂ ಈ ನಿಯಮದ ಒಂದು ಭಾಗ. ಈ ಮೋರೆ ತನಗಿಂತ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ (ಅತ್ಯ) ಸಖಿಸಂಮುಖ ತಲ್ಲೇನತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವ ಅತ್ಯಮಯೂರವನ್ನು ಕರಿತಂತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಕವನ ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಧ್ವನಿಬಿಡುತ್ತದೆ 1

ಬೇಂದ್ರಿಯವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶೀಲ ಚಿಂತನಕರ ಕವಿ. ನೆಲವು ಗಿಲುಗಳನ್ನು ಬೆಸೆಯುವಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರುವ ಕಳಕಳಿ ಅಪೂರ್ವ. ಈ ಎರಡನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಕವಿ ಅಶ್ರಯಿಸುವ ಭಾವಸೇತುವೆ ಪ್ರಣಯ. ಬೇಂದ್ರಿಯವರ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಣಯ ತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿ ತತ್ತ್ವ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಒಂದು ಅನುಭವ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. 'ನೃತ್ಯಯಜ್ಞ' ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಕವನ.

ಜಗತ್ತಿನ ಮೋರೆಯ ರೀತಿ ಈ ಮುಂದಿನದು—

ಹೇ ಶಿಖಂಡಿ ಹೆ ತ್ರಿದಂಡಿ ನಿನ್ನೊಡ ಚಾಮುಂಡಿ
ತಾಂಡವಕೆ ಹಾಸ್ಯಲಾಸ್ಯ ಬೆರಸುವ ರಣಚಂಡಿ
"ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕು ಕತ್ತಲಿಸಿತು ಪ್ರಳಯವೆ ಇದು ಬಂತೆ
ಮುಳುಗಿಸುವುದೊ ತೇಲಿಸುವುದೊ ಕಾಲವೆ ಎಂಬಂತೆ"

ಸೃಷ್ಟಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸುಂದರವಾದದ್ದು ; ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದದ್ದು. ಉನ್ನತ ಶಕ್ತಿಗಳು ಅದರ ಕರಿಗೆ ಓಗೊಡುವುದೂ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಇದೊಂದು ನಿರಂತರ ನಡವಳಿಕೆ ಈ ಶಿಖಂಡಿ (ನವಿಲು) ತ್ರಿದಂಡಿ (ಸನ್ಯಾಸಿ) ಯೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಶಕ್ತಿಯು ನಿಂತಿ ಅದಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ತನ್ನ ನವುಂಸಕತೆಯ ಅರಿವು ತನಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ತನಗಿಂತ ಶಕ್ತಿಯು ತನಾದ ಮತ್ತೊಂದರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಹೋರಾಡುವುದೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾಸ್ಯಲಾಸ್ಯವನ್ನು ಬೆರಸುವ ರಣಚಂಡಿಯ ಅಗತ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವುದು. ಇದು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ನವಿಲಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಶಗ್ಗಿನಲ್ಲಿರುವ ಭೂಮಿಗೂ ನಿಜ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು

1. ಇಲ್ಲಿ ಕರಿಯುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವ ಎರಡೂ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಗಂಡು ನವಿಲು ಮಾತ್ರ. ಹೆಣ್ಣು ನವಿಲು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಬರುವುದೆ ಇಲ್ಲ.

ಜೀವಿಯನ್ನೂ ಶಿಖಂಡಿತನ ಕಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಮೀರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ ಬೀಂದ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಶಕ್ತಿ, ಲಯಶಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಈ ಅಂಶವನ್ನು ವ್ಯಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕವನ ಅಖಂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಗುಸೊಗದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳುತ್ತದೆ.

ಛಕ್ ಛಕ್ ಧಿಕಟತೋಂ ಇದೇ ತಾಲ ಮಳೆಯದೊ
ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳ ಗಿರಿದರಿಯಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿಹ ಹೊಳೆಯದೊ
ಬರಲಿಹ ಬೆಳೆ ಪಯರಿನಲಿ ಕುತುಕದಿಂದ ಕುಣಿವುದೊ
ಋತುರಾಜನ ಋತಜಾತದ ಜೀನವದಲಿ ಋಣವಿದೋ

ಪ್ರಳಯದ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತ ಬಂದ ಮಳೆಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಲಯ ಬದ್ಧ ನರ್ತನದ ಶೈಲಿ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಭೀಕರತೆಯಲ್ಲೂ ಸೌಂದರ್ಯ ಮೊಳಕೆ ಯೊಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬೇಸಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಬೆಂದಿದ್ದ ಭೂಮಿ ಈ ಭೋರ್ಗರೆವ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯ ಬರವಿನಿಂದ ತನ್ನ ದೇವಿಶಿಷ್ಟ ಲಯದಲ್ಲಿ ಬದುಕನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಮಳೆ ಬರಲಿರುವ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಕ ಕುಣಿತವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ನಡವಳಿಕೆಗೆ ಮಳೆಯಂಥ ಉತ್ತಮ ಶಕ್ತಿಗಳು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಕಾಣಕೆಯಿದು. ಒಂದನ್ನೊಂದು ಅವಲಂಬಿಸದೆ, ಆಶ್ರಯಿಸದೆ ಭೂವ್ಯಾಕಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ನೆಲಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಅನಾವಶ್ಯಕ ವಾದುದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದುದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಸಹಜ ನಿಷ್ಕರ ಘರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೇ ಹೊರತು ಪ್ರಳಯಕ್ಕಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ, ಪ್ರಳಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಒಂದು ವಿನ್ಯಾಸ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕವನ ಶಾಂತಿಗೀತೆಯ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತದೆ.

ಓ, ಕುಮಾರ, ಬೇಗ ಬಾರಾ, ತಂಬಿ ತಾರಾ ಬೆಳೆಯನು
ಕಾರ್ತಿಕದಲಿ ಭೂಮಿ ಕಾಂಬ ಶಾರದೀಯ ಕಳೆಯನು.
ಆಹಾಸಖಿ, ಆಹಾಸುಖಿ, ಸಾವಿರ ಶಿಖಿ ಹೊತ್ತಿವೆ
ಕುಣಿಯೊ ಕುಣಿ ಸಹಸ್ರಮುಖಿ ಆಸೆ ತಲೆಯನೆತ್ತಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಮೂರನೆಯ ಸಾಲು ಬೀಂದ್ರಿಯವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ವಾದುದನ್ನು ವ್ಯಂಜಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾವಿರ ಜ್ಯೋತಿಗಳು ಬೆಳಗಬೇಕು ಆ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಕಾಶ ದಲ್ಲಿ. ಜೀವ 'ಆಹಾಸಖಿ, ಆಹಾಸುಖಿ' ಎಂಬಂಥ ಅನಂದೋನ್ಮಾದದ ತನ್ಮಯತೆ ಯಲ್ಲಿ ಕರಗಬೇಕು. ಈ ಸುಖ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ತನು ತಣಿಯಬೇಕು. ಮಣ್ಣು ಮಳೆಬೆಳೆಯಿಂದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಸಂತಾನವನ್ನು ಸಾಕಲಾರದು. ಮಳೆ ಬಂದಿದೆ ಸಮೃದ್ಧ ಬೆಳೆಗಾಗಿ. ಕವಿ ಕಾರ್ತಿಕೇಯನಿಗೆ

ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆತ ತುಂಬಿ ತಂದ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಕಾರ್ತಿಕದ ಶಾರದೀಯ ಕಳೆಯಿಂದ ನಲಿಯುತ್ತದೆ. ಅಂದವಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಕವಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ, ಬದುಕು ಬಂಗಾರ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು. ಈ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ ಸಹಸ್ರ ಮುಖದ ಅಸೆಗಳು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತರತವಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಈ ಸಮೃದ್ಧಿ ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಅಸೆ ಇವೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗವೆ. ಇದು ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಉತ್ತರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನದ್ದಾದರೂ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸವಾಲಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಬೇರೆ ಹಾದಿಯಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿಯ ಅರಮನೆಗೆ ನೇರದಾರಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಅದು ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳುಗಳಲ್ಲದ ರಾಜಸ್ಥಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಜೀವಿ ಈ ನಕ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ತೊಳಲುತ್ತದೆ? ಉತ್ತರ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇದು ವಾಕ್ಯವ. ಈ ಸ್ವಾರ್ಥಪರ ನೆಲೆಯಿಂದ ಜೀವಿಯನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೆನಪು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕವನ ಮತ್ತೊಂದು ಲಯಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮುತ್ತದೆ.

ಅನ್ನ ಅನ್ನ ಬುಸುಗುಡುತಿದೆ ಮಾನವನಾಗರವು
ತೆರೆ ತೆರೆಯಲಿ ತೆರೆಯಿತು ನವದುಃಖದ ಸಾಗರವು
ತಾರಕ ಸಂಹಾರಕನಾಗುತ್ತ ಆಗೊ ಕಂದರ್ಪ
ದರ್ಪದಲಿ ಹೆಡೆ ಸೆಡೆಯಿತು ತಾಂಡವಿಸಿತು ಸರ್ಪ

ಕವನ ಇದುವರೆಗೆ ಭೂಮಿ ಬಂಜೆಯಲ್ಲ ಅನ್ನಮಯಿ ಕೂಡಾ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಈಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅನ್ನದ ಅಭಾವದ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾದ ಹಸಿವೆಂಬ ಘಟಿಸರ್ಪದ ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯದ ದನಿಯೆತ್ತುತ್ತಿದೆ. ಮಯೂರ ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂತಾಕಾರದ ಹಸಿವಿನ ಘಟಿಸರ್ಪನೃತ್ಯ ಎಂದು ಬಿಡಿದೆ. ಈಗ ನಿಜವಾಗಿ ನೃತ್ಯಯಜ್ಞ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಈ ಸರ್ಪದ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನವಿಲು ಶಿಖಂಡಿ, ಸರ್ಪವಾಡರೋ ಮುಳುಗಿಸುವದೋ ತೇಲಿಸುವುದೋ ಎಂಬಂಥ ಪ್ರಳಯ ತಾಂಡವದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ. ಹೊಸಬಗೆಯ ದುಃಖದ ಅಲೆಗಳು ಇಡೀ ಬದುಕನ್ನು ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಮುತ್ತುತ್ತಿವೆ. ಮಳೆ ಬೆಳೆಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ನಡುವೆಯೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಮಾನವತೆಯ ಈ ನಾಗನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಡತನವನ್ನೂ ಮೀರಿದ ಮತ್ತಾವುದೋ ಒಂದು ನಿಗೂಢ ದಾಹ ಕಾರಣವಾಗಿ ಬಹುದು. ಈ ವಿಸತ್ತಿನಿಂದ ಬದುಕನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಲು ಬರಿಯ ಆತ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮಸಂಕೇತವಾದ ಈ ಮಯೂರ ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ.

ಶಕ್ತಿಕಂದ ಶಿವನಂದನ ಶಿವಿಸ್ಕಂದನ ಕರೆವೆ
ವಾಹನವಾಗಲು ಅರ್ಪಿಸಿ ಅವನಲಿ ಮೈದರೆವೆ
ಅಗ್ನಿದೇಹಿ ಆತ್ಮಸ್ನೇಹಿ ಬಾರೋ ಬಾ ಪಣ್ಡುಬಾ
ಚತುರಂಗದ ಚಾತುರ್ಯದ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಸಮಸುಖಾ

ಇಲ್ಲಿಯ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳು ಹಾಗೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿರುವ ಆ ದೊಡ್ಡ ಶಕ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಆರು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ಎದೆಗಳಿಂದ ಹಾಲುಕುಡಿದು ಬಹುಮುಖ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಈತ ಅಗ್ನಿದೇಹಿಯಾದರೂ ಅತ್ಮಸ್ನೇಹಿಯಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಕೆಟ್ಟದ್ದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವಿದೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಗಂಡಾಂತರದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಒದಗಿ ಬಂದ ಧೀರ ಇವನು. ಚತುರಂಗದ ಸೇನೆಯ ಕಡಿವಾಣ ಹಿಡಿದು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಸಬಲ್ಲ ಕರ್ವವೀರ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಇವನೇ. ಅಣ್ಣ ಗಣಪತಿಯಂತೆ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತನಾಗದೆ ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಮಸ್ಥಾನವಿತ್ತಿರುವ ಸಮಚಿತ್ತ. ಮಳೆಬೀಳೆಗಳ ಮೂಲಕ ಶಾಂತಿ ಸುಭಿಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತಂದು ಜೋಡಿಸುವ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯೇತ. ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಣಗಳ ಗಣಿಯಾದ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನವಿಲು ಭೂಮಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ ಉಚಿತವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ಅತ್ಮಮಯೂರ ಮೈತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದೂ ಶಕ್ತಿ ತಂದ ಶಿವನಂದನನಿಗೆ; ಮನ್ಮಥನ ಭಸ್ಮದೊಡನೆ ಶಿವ ಶಕ್ತಿಯರ ಅತ್ಮಸಂಯೋಗದಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿದ ಶಿಖಿಸ್ಕಂಧನಿಗೆ.

ಆದರೆ ಆಗ ಈ ಕುಮಾರಸಂಭವದ ಉದ್ದೇಶವೇ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾತಾಗಿತ್ತು. ವಿತಿಮೀರಿ ಬೀಗಿದ್ದ ತಾರಕನ ವಧೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ವನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವರ್ಗೀಯರ ಮೊರೆ ಘೋರ ತಪಸ್ವಿ ಪರಶಿವನನ್ನು ಪರಮಾನುರಾಗಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿತ್ತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶಕ್ತಿರೂಪಿಣಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಸ್ಕಂಧ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದ್ದ. ದೇವ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನೆರವೇರಿತ್ತು.

ಅಂಥ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕವಿಬೇಂದ್ರೆ ಈಗ ಭೂಮಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಓದುಗನ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದರೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಆಪತ್ತು ಈಗ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುತ್ತುತ್ತದೆ. ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆ ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಂಗಿ ಕೂಡಾ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಶಿಖಿಗಂಡನೆ ಮೈಗೊಂಡನೆ ಕೆಂಗಂಡನೆ ತೋರೈ
ದೇವತೆಗಳ ಸೇನಾಪತಿ ಭೂರಂಗಕೆ ಬಾರೈ

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮೇರೆ ಮೀರಿದ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನೆ ಇರಲಿ ಕವನ ಮಾತ್ರ ಅದ್ಭುತವಾದ ನಾಟಕೀಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿರುವುದು ಜಿರಗಾಗಿಸುವಂಥದಾಗಿದೆ. 'ನೃತ್ಯಯಜ್ಞ' ಬೇರೆಯ ಗತ್ತನ್ನು ಮೆಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಮಯೂರ ಮತ್ತೂ ಸತ್ವಶೀಲವಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ತನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲೆಯೇ ಅವತರಿಸಿದಂತೆ ಅನುಭವವನ್ನು ಅದು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. 'ಶಿಖಿಗಂಡನೆ ಮೈಗೊಂಡನೆ ಕೆಂಗಂಡನೆ ತೋರೈ' ಈ ಸಾಲಿನ ಅರ್ಥಪರಿವರ್ತನೆ ರೋಮಾಂಚಕಾರಿಯಾದದ್ದು.

ಶಿಖಿ ಎಂದರೆ ಬೆಂಕಿ ಮತ್ತು ನವಿಲು, ಗಂಡನೆ ಎಂದರೆ ಸ್ವಾವಿಯೆ, ಒಡಯನೆ, ಕಂಡನೆ, ನೋಡಿದನೆ.....ವೈಗೊಂಡನೆ ಎಂದರೆ ಅವತರಿಸಿದನೆ, ವೈಯನ್ನು ಪಡೆದನೆ, ವೈಯನ್ನು ಕೊಂಡನೆ ಮುಂತಾದ ಅರ್ಥಪರಂಪರೆಯೇ ಇಲ್ಲೆಂದ ಚಿಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಂಗೆಂಡನೆ ತೋರೈ ಎಂಬುದಂತೂ ಅಗ್ನಿ ಪರ್ವತದಂತೆ ಸಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕವಿತೆಯ ಆತ್ಮಕೇಂದದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಆದ್ಯತ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೋಡಿಯನ್ನು ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆ ಇಲ್ಲ ಮೆರೆದಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಮಯೂರ ಶಕ್ತಿ ಅಂದರೆ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿ, ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಲೇ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಅನಿವಾರ್ಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕವಿಬೇಂದ್ರೆ ಜೊಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.

ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವಾದರೂ ಎಂಥದು? ಸೃಷ್ಟಿ ತತ್ವದ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಯಾದ ಪ್ರೇಮ ಶಕ್ತಿ, ಅದು. ಈ ಉನ್ಮುಖವಾದ ದೇವ ಪ್ರಣಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದಲೇ ಕವನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕವನ-

ಶಿಖಿಶಿಖಿ ಸಹಸ್ರನಖಿ ವರ್ಷಾವೀಣೆಯನೆ
ಬಾಜಿಸಿ ವರ್ಷನ್ಯವ ಕರೆ ಅಂತರ್ಜಾನಿಯನೆ

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ತೀವ್ರ ಸೃಷ್ಟಾತ್ಮಕತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮೈಚಾಚುತ್ತದೆ. ಸೃಷ್ಟಿ ತನಗೆ ತಾನೆ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ. ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ತಾನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲದು. ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಅದು ತನ್ನ ಒಡಲಾಳದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸೃಷ್ಟಿ - ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯ ತತ್ವಗಳ ಚಕ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅದು ಸರ್ವಶಕ್ತವಾಗಿದೆ, ಸರ್ವಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಹೋರಾಟ, ಘರ್ಷಣೆಗಳೇನಿದ್ದರೂ ಸಂಕ್ರಮಣ ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳು ಮಾತ್ರ ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಿಯಾ ತತ್ವದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಕ್ರಿಯೆ ಒಂದು ಸೃಷ್ಟಿ ನಿಯಮ. ಈ ನಿಯಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಈ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ ಮಯೂರ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ಕಂದನ ಸಂಪರ್ಕವಿಂದ ನೊದಲಿನ ಉನ್ಮತ್ತತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸಂತೃಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸ ಅದಕ್ಕೆ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಹೊಳೆದಿದೆ. ಆತ್ಮಸ್ನೇಹಿಯೂ, ಶಿವನಂದನನೂ ಅದ ಕತ್ತಿಕಂದ ಸ್ಕಂದನ ಅವೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ತನ್ನ ಸಹಸ್ರನಖಿಗಳಿಂದಲೂ 'ವರ್ಷಾವೀಣೆಯನೆ' ವರ್ಷವಿಡೀ ಬಾಜಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮಳೆಯ ಒಡೆಯನಾದ ದೇವೆಂದನನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ಕರೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯ ತೃಪ್ತಿ. ಈ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಅಂತರ್ ಜ್ಞಾನ ಲಭಿಸುವುದು. ಅಂತರ್ಗ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲವೆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ದರ್ಶನ ಅಸಂಭವ. ಶಿವ-ವಿಷ್ಣು-ಬ್ರಹ್ಮ, ಲಯ - ಸ್ಥಿತಿ - ಸೃಷ್ಟಿ ಇವು ಪರಸ್ಪರ ಅವಿನಾಸಬಂಧವುಳ್ಳವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ, ಈಗಿನ ಈ ನವಿಲಿನ ನಾಟ್ಯಭಂಗಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಹುರುಪು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ—

ಕಣಕಣದಲಿ ಕಣ್ ಕುಣಿಯಲಿ ಪರಮೇಷ್ಟಿಯ ಕಂಡು
 ಸಾಮಪ್ತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸುಖವುಂಡು
 ಐಕ್ಯಸಮದ ಠಾಯಿಯಲಿ ಬಹುವಧು ಉದ್ದೀಪ್ತ
 ಆ ತುರಾಯಿ ಕುಣಿಸಿಕುಣಿ, ಓ, ಪ್ರಾಜ್ಞಾ ಸುಪ್ತ
 ಅಕ್ಷರದೀ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತ್ಯ ನಿತ್ಯದ ಈ ನೃತ್ಯ
 ಚಿತ್ತದಲಿ ಚಿತ್ರಿಸುತೀರ ಮರ್ತ್ಯವಹುದಮರ್ತ್ಯ.

ಇದು ಈ ಕವನದ ಸಾರವತ್ತಾದ ಭಾಗ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ದರ್ಶನ ಕೂಡ. ಕವಿಯ ಮೌಠಾಣಿಕ ಪ್ರತಿಭೆ ಈ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಜಟಿಲವಾದ ಪ್ರತಿಮಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅನುಸುಸಿದರೂ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಬಗೆಯ ಉಪದೇಶ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯಾದರೂ ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂಬಂತೆ ಕವನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಬದುಕಿನ ಲೌಕಿಕ ಮದೋನ್ಮತ್ತತೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪರಿಹಾರ ಹಳೆಯದೆ ಆದರೂ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನೆನಪುಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವಿದೆ.

ಆತ್ಮಸುಖದ ಅನಂದದಿಂದ ಗರಿಗೆದರಿದ ನವಿಲು ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದೆ. ಕೆದರಿದ ಗರಿಗಳ ನೂರಾರು ಕಣ್ಣುಗಳು ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾಣತೊಡಗಿವೆ. ಪರಮ ಇಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಪರಮೇಷ್ಟಿ (ಶಿವ), ಆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಎಲ್ಲರ ಸುಖದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಕಲ ಸ್ತ್ರೀತತ್ವಕ್ಕೆ ಉದ್ದೀಪಕ ಚೇತನವಾದ ಕೃಷ್ಣಶಕ್ತಿಯ ಐಕ್ಯಸಮದ ಲಯಮಾಧುರ್ಯ ಈ ಮಯೂರ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಸಂಚಯದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನವಿಲಿಗೆ ಸುಪ್ತಸ್ಥಿತಿಯ ಪಾಜ್ಞಾತ್ಮ ದೊರೆಗೊಂಡಿದೆ. 'ಆ ತುರಾಯಿ, ಕುಣಿಸಿಕುಣಿ ಓ ಪ್ರಾಜ್ಞಾ ಸುಪ್ತ' ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ಆ ತುರಾಯಿ' ಶಬ್ದ ಬಹುಮುಖ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಕಿರೀಟ, ಅನಂದ, ಎತ್ತರ, ಬಹುಮಾನ, ಅಮೂಲ್ಯ....ಮುಂತಾದ ಅನೇಕಕ್ಷಣೀಯ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದು ವ್ಯಂಜಿಸಬಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಚೇತನ ಧರಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿರುವ ಕಿರೀಟ ಅದು. ಪಡೆಯಲೇಬೇಕಾಗಿರುವ ಅನಂದ ಅದು, ಏರಲೇಬೇಕಾಗಿರುವ ಎತ್ತರ ಅದು. ಅದೊಂದು ಮಾನಸಿಕ ಅಮೂಲ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಇಂಥ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಶಾಂತಿ, ನೆಮ್ಮದಿ ಲಭ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿತ್ಯನೂತನವಾದ ಈ ಕುಣಿತ ಅಕ್ಷಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅಕ್ಷರ ಕೂಡ. ಇದು ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯ ಈ ಶಾಶ್ವತ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಯ ಏಸು. ಸೃಷ್ಟಿತತ್ವದ ಈ ಅಂಶ ಮಾನವತೆಗೆ ಅರಿವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಮರ್ತ್ಯದ ಬದುಕು ಅಮರ್ತ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಆಗಿರುವುದೇನು?

ಪುರುಷನಿಧಿರು ಪ್ರಕೃತಿ ಕುಣಿವುದೆಂದು ಸಾಂಖ್ಯಸೂತ್ರ
 ಪ್ರಕೃತಿ ಸಾಕ್ಷಿ ಪುರುಷ ನಾಟ್ಯನವೋನವ ವಿಚಿತ್ರ

‘ಪ್ರಕೃತಿ ಸಾಕ್ಷಿ ಪುರುಷನಾಟ್ಯ ನಮೋನವ ವಿಚಿತ್ರ’ ಎಂದೆನ್ನುವ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಟ್ಟನೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡುಬಿಡುತ್ತದೆ. ವಿಧಿ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಒಂದು ನಮೋನವ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕವನ ಈಗ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ತೀವ್ರವಾದ ಅನುಭಾವಿಕ ಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನೃತ್ಯಯಜ್ಞ ಅಷ್ಟೇ ತೀವ್ರವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಕುಶಲಕಲಾಕಾರಕನಾಗಿದೆ. ಇದುವರೆಗಿನ ಪ್ರತಿಮಾ ವಿಧಾನದ ಅದ್ಭುತ ಸೃಷ್ಟಿ ತಟ್ಟನೆ ರೂಪಕ ಕಲೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ವಿಸ್ಮಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಚಂಚಲತೆ ಎಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಎನನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ಊಹಿಸುವುದು ಕಠಿಣ. ಯಾವ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹಾವಿರುತ್ತದೋ ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಯಂತೆ ಯಾವ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅರ್ಥನಾದವನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಮಿಡಿಯುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮುಂದಿನ ಸಾಲುಗಳ ವಿಡಂಬನ ಶೈಲಿಯ ತೀವ್ರತೆ ಭಯಾನಕವಾದದ್ದು. ಅಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವನ ವಿರೋಧಿ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಹಿಡಿದ ರೂಪಕ ಇದು-

ಇದೆ ಪೌರುಷ ಇದೆ ಸೌರಸ ಇದೆ ಚೌರಸವೆಂದು
 ನೆತ್ತಿಹೊತ್ತು ಆತ್ಮಶಿಖಿಯ ಪರಿಣಾಮವ ಕಂಡು
 ಬೇಸಗೆ ಸೆಖೆ ಶಿಖೆಗಂಡಿತು ಶತದಳ ಮುಖ ಉರಿಯೆ
 ಹುಬ್ಬಿನ ಮಜ್ಜಿನ ಬಸಿರ್ ಬಂಗಾರದ ಜಾಯ್ವರೆಯೆ.

ಪದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾತ್ರವಿರುವುದಿಲ್ಲ, ನಾದವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಪದಗಳು ಅನುರಣನ ಗೊಳಿಸುವ ನಾದಕ್ಕೂ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಬಿಡುವ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕುಶಲತೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದದ್ದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ನೊದಲನೆಯ ಸಾಲಿನ ನಾದ ಲಯದ ಗತ್ತು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇದೊಂದು ಬಗೆಯ ದಾನವ ಕುಣಿತವನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ರೀತಿಯದು. ಸತ್ಯದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದಂತೆ ಇದೆ ಅದರ ನಡಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಾಶತಗಳು, ಬೇಸಗೆ ಮತ್ತು ಮಳೆಗಳಂತೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇದುವರೆಗೆ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಸಾಲುಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿ ಸಂಚಯನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಗೆಬಗೆಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನರ್ತನಗೈಯುತ್ತಾ ಬಂದ ಮಯೂರ “ಆತ್ಮಶಿಖಿ”ಯೇ ಹೊರತು ಅದು ಕೇವಲ ಒಂದು ವಣ್ಣಿನ ನವಿಲಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಕವನ ಇಲ್ಲಿ ವಾಚ್ಯವಾಗಿಯೇ ಸೂಚಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಂತರ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉದ್ದೀಪ್ತವಾದ ಆತ್ಮಶಿಖಿಯ ಅನಂದದ ನರ್ತನವನ್ನು ಕಂಡು ಕುರುಬಿನಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಉಳಿದ ಜಗತ್ತು ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದೆ, “ನಮೋನವ ವಿಚಿತ್ರ” ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಈ ನವಿಲು ಸೃಷ್ಟಿ ತತ್ವದ ಸಂಕೇತವಾದ ಮಳೆಯ ಎದುರಿಗೆ ನರ್ತಿಸಿದರೆ ಆ ನವಿಲು ಬೇಸಗೆಯ ಸೆಖೆಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದೆ ಬೇಸಗೆಯ ಸೆಖೆಯೆ ಶಿಖೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ತಾನೂ ಒಂದು

ನವಿಲು ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಯದ್ವಾತದ್ವಾ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದೆ. ಅರಳಿ ನಗುತ್ತಾ ಲಕಲಕಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕವ.ಲಿನಿಯ ಮುಖ ರಣಗುಡುವ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬೇಯತೊಡಗಿದೆ. ಮಳೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ಫಲ ದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಯಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನ ಬಿಸಿರು ಬಂಗಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಯ್ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ದಿಕ್ಕಿನ ಆವನ ದಾಹವೇರಿ ಮೀರಿದೆ. ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿದೆ, ಕಣ್ಣು ಮಬ್ಬಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾರ್ಥಮಯ ಅಹಂಕಾರದ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಮನುಷ್ಯನ ಆಸೆ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ನಿಂತಿದೆ-

ಗೌರಶಂಕರ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ ಕೇತುವೆ ಎಂದೋ
ಧಿಮಿಕಡುತಿದೆ ಆ ಕುವಾರಿ ಆ ಸೇತುವೆಯಿಂದೋ
ಹಾ, ಭಯವೋ, ಓ ನಿದ್ದೆಯೋ ಮಿಥುನದ ಬಲವೋ
ಕಾದ್ರದ ಮೋರೆ ಹೇಸಿಗೆ ಹೋರೆ ಮಾನವದಳವೋ-

ಗೌರಶಂಕರ ನಾವು ಏರಬಯಸುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ವಾದದ್ದು. ಮಾನವ ಚೇತನ ಅಂಧ ಎತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದ ವಿಹರಿಸಲು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಲಯ ಹೊಂದಿಬಿಡಲೂ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ನಿಜವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ಥಳ. ಆದರೆ, ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆ 'ಗೌರಶಂಕರ ತಲೆಯೆತ್ತಿದೆ ಕೇತುವೆ ಎಂದೋ' ಎಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಆಧುನಿಕ ಭಾರತೀಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಆರ್ಥಿಕ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಾಹ ಆರ್ವಾಚೀನರ ಬಂಗಾರದ ದಾಹವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದರ ದುರಂತವನ್ನು ಬಹುಶಃ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಯಾಗಿ ಬರೆದು ತೋರಿಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಭಯ, ಜಡತೆ ಮತ್ತು ಭಯಂಕರ ಕಾಮಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ಈ ಬದುಕನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರದವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ (ಮಾನವದಳವೋ?). ಇದು ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ. ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಕುವಾರಸ್ನಾಮಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸರಿಯಿರಬಹುದು, ತಪ್ಪಿರಬಹುದು. ಅದು ನಮಗೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಕವನ ಮಾತ್ರ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದಂತೆ ಏಕಮುಖವಾಗಿ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಯಾರೂ ಅಲಕ್ಷಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಇದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕವನ. ಅವರ ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಕೋಡಿಹಳ್ಳಿ ನಾಗಭೂಷಣ

ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು

ಸಾವಿರಾರು ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ..... ತಮ್ಮಂದಿರೇ
ನೆನ್ನೆಗಳ ಘೋರ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಲು ಹವಣಿಸಿದ
ಎಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳದ್ದು

ಸಾವಿರಾರು ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು..... ತಮ್ಮಂದಿರೇ
ಭಾವನೆಗೆ ಭಾವನೆಗಳು ಸ್ಪಂದಿಸದೇ
ನೆನಪುಗಳ ಸರಪಳಿಯ ಕೊಂಡಿಗಳು
ತಾಕಲಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳದ್ದು

ಸಾವಿರಾರು ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ..... ತಮ್ಮಂದಿರೇ
ಯಾವನದ ತೆರೆಗಳಿಗೆ ಬಿಚಿರತ್ತದ ಕಾವಿಗೆ
ಕಾದ: ಹರಿದ ಗುಡುಕಿನ ಲಾವಾರಸದಲೊಮ್ಮೆ
ಐಕ್ಯವಾದ ಅನುಭವ ಎರಕದಲಿ
ಎಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳದ್ದು.

ಸಾವಿರಾರು ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು..... ತಮ್ಮಂದಿರೇ
ಹಾಡುಹಗಲಲ್ಲಿ ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿ
ನೀರ್ಗಲ್ಲ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗೆದ ಗುಣಿಗಳಲ್ಲಿ
ಇಂದಿನ ಇಂದುಗಳೆಲ್ಲಾ ನಾಳಿನ
ನಾಳೆಗಳಾಗಿ ನಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವದ್ದು

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ವಿಮರ್ಶೆ

ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆ 'ಬದುಕು' ಎಂಬ ಹಕ್ಕಿಯ ಎರಡು ರೆಕ್ಕಗಳು. ಇವೆರಡರ ಸಂವಹನ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದೆ. ಬೌದ್ಧಿಕ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಭೌತಿಕ ಸೃಷ್ಟಿ ಇವೆರಡು ಸೃಷ್ಟಿಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನವೇ ಬದುಕು. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಜ್ಞಾನದ ಸಂಕೇತವಾದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕ್ರಿಯೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳೆರಡರ ಸಮ್ಮಿಲನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು ಅನುಭಾವದತ್ತರವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಶಿವಯೋಗದ ಕಡೆ, ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನದಡೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಒಬ್ಬ ಸಾಧಕನಾಗಿ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ಹಂತದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಹಂತದವರೆಗೆ ನಡೆದು ಅವೆರಡೂ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯುವದರಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಮೂಲ ಆಕರವಾಗುವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ವಚನಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಚನಕಾರನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನದತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಾ, ಸಾಧನೆಯನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳುವದರ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನ-ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸಂಗಮದ ಹೊಸ ಬದುಕೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದ ವಾದ-ವಿವಾದಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆ ತರ್ಕಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಅರಳುವ ವಚನಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಬೀಜೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣ ವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ-ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಸಂಗ, ಪ್ರಭು-ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಪ್ರಸಂಗ ಇವು ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆದ ವೀರಶೈವತತ್ವದ ಸ್ಪರ್ಶಾಳಿಕೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಬದುಕಿನ ಪ್ರಯೋಗದ ಮೂಲಕ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯ (ಶರಣರ) ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯಗಳಾಗುತ್ತವೆ: ಪ್ರಸ್ತುತ ಬದುಕಿಗೂ ಬೆಳಕಾಗುತ್ತವೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಒಬ್ಬ ಸಾಧಕನಾಗಿ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲನಾಗಿ ಶರಣರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡು ಗರಿಗೆದರಲು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವುರುವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮ ತನ್ನ ಶ್ರಮದ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳಕನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಂಡ, ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.

‘ಗುಹೇಶ್ವರನ ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನ ನಿಲುವಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ’ ಎಂದು ಅಲ್ಲವುಪ್ರಭು ನಮಿಸಿದರೆ, ‘ಸೀಮೆಯ ಮೀರಿದ ನಿಸ್ಸೀಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ’ ಎಂದು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಮೀರುವ ಕ್ರಿಯೆ, ಗೆರೆಗಳನ್ನು ದಾಟುವ ಹಂತ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮ ನಿಸ್ಸೀಮನಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಿಜವಾದ ಸಾಧನೆಯೆಂದರೆ, ತಾನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡ ಗೆರೆಗಳನ್ನು ತಾನೇ ದಾಟಿ ಮುನ್ನಡೆಯುವದು. ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗೆರೆದಾಟುವ ಕ್ರಿಯೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುಲಭವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿನ ದ್ವಂದ್ವಗಳಿಗೆ ಸಂಶಯಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕಂಡಕೊಳ್ಳುವದರ ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗವನ್ನೂ ವಿಾರಿ ಬೆಳೆದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕನ್ನು ಎರಡು ಘಟ್ಟಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು ಒಂದು ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಾಗಿನ ಬದುಕು, ಮತ್ತೊಂದು ಶಿವಯೋಗಕ್ಕೆ ಬದ್ಧವಾದ ಬದುಕು. ಇವೆರಡೂ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತುವದರ ಮೂಲಕ ನಮಗಿಂದಿಗೂ ದುಡಿಯುವ ಜನತೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಿಮರ್ಶೆಯ ಚಿತ್ರಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜವಲ್ಲಿನ ಅಂಧಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಬಗೆಗೆ, ಮೌಢ್ಯದಬಗೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ನಿರ್ಭಡಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದ ವಚನಕಾರ. ಬಸವಣ್ಣನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ವಿಮರ್ಶೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿ ನಿಂತಿದೆ. ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದೇವರನ್ನೂ ಕಂಡ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ದುಡಿವವರ್ಗದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗುವದರಿಂದಲೇ ಆತನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ನಿರ್ಭಡೆ, ಮೊನಚು ಇವೆ. ತಾನು ಕಂಡುಂಡ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮ ತನ್ನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕ್ರಿಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಜ್ಞಾನದ ತುದಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಆದರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗುಣವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ದುಡಿವ ವರ್ಗದ ವಚನಕಾರರು ಪ್ರಮುಖರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಂತೂ ತುಂಬಾ ಗಮನಾರ್ಹ ವಚನಕಾರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಚೆನ್ನ ಬಸವಣ್ಣ - ಬಸವಣ್ಣ ಮುಂತಾದ ವಚನಕಾರರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಿದ್ದರಾಮ ಅದರ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ವಿರಶೈವದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಚರ್ಚೆಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಕಾರಣವುರುಷನಾಗುತ್ತಾನೆ.

“ಲಿಂಗ ಘನವೆಂಬೆನೆ ? ಕಲ್ಲಿನ ಮಗ ;
ಪಾದೋದಕ ಘನವೆಂಬೆನೆ ? ಇಂದ್ರನ ಮಗ
ಪ್ರಸಾದ ಘನವೆಂಬೆನೆ ? ಶೂದ್ರನ ಮಗ
ವಿಭೂತಿ ಘನವೆಂಬೆನೆ ? ಗೋವಿನ ಮಗಳು
ಇವೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದರಿಂದ ಜನನವಾಯಿತು.
ನೀವಾರಿಂದ ಜನನವಾದಿರಿ ನಿರೂಪಿಸಾ,
ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”

(ಸಿ. ರಾ. ವ. ೨೩)

ಈ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೈವವನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ವಚನಕಾರ ಮೂಲ ಸತ್ಯಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಲಿಂಗ-ಪಾದೋದಕ-ಪ್ರಸಾದ-ವಿಭೂತಿಗಳ ಮೂಲಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಲ್ಲು-ಇಂದ್ರ-ಶೂದ್ರ-ಗೋವುಗಳ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ಬರುವ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿನ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಹರಿತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ವಾದ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ನೀವಾರಿಂದ ಜನನವಾದಿರಿ ? ಎಂದು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನನ್ನೇ ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಡ್ಡದ ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ದರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುನ್ನ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದ. ಇಂತಹ ಒಬ್ಬ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯ ಸಾಧನೆಗೆ ಯಾವ ಆಚರಣೆ ಅವಶ್ಯ, ಯಾವದು ಅನವಶ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತವೇ ಆಗಿದೆ. ಉಳಿದವರಂತೆ ಆತ ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಲಾರ, ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗದೇ ಯಾವುದನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾರ. ಒಂದು ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಅದರ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ ಸಿದ್ದರಾಮ ನಿಜವಾದ ಬಂಡಾಯಗಾರನಾಗುತ್ತಾನೆ.

“ಮಗನ ಕೊಟ್ಟು ವನೆಯ ಸೇರಿದನೆಂಬ ಬಿಂಕ ಬೇಡ ಬೇಡ
ಸ್ತ್ರೀಯ ಕೊಟ್ಟು ತ್ರಿಣೇತ್ರನಾದನೆಂಬ ಬಿಂಕ ಬೇಡ ಬೇಡ
ರುಂಡವ ಕೊಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಶೇಖರನಾದನೆಂಬ ಬಿಂಕ ಬೇಡ ಬೇಡ”

(ಸಿ. ರಾ. ವ. ೬೦)

ಈ ವಚನ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂದಿನ ಧರ್ಮದಾಚರಣೆಗೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಂತಿದೆ. ಧರ್ಮ-ದೇವರುಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನೀತಿ-ನೇಮಗಳ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆಂಡದಿರನ್ನು ಸ್ವತಃ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರುಂಡಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಶೇಖರರಾದೆವು ಎಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ವಚನ ಚಾಟಿಯ ವಿಟಿಸಂತಿದೆ. 'ಬಿಂಕ ಜೇಡ ಶೇಡ' ಎಂಬ ಪದ ಮೂರು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲೂ ಪುನಾರಾವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಖಚಿತತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಂದಿನ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗೊಡ್ಡ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಖಚಿತವಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ದೇವರನ್ನು ಒಲಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಧರ್ಮ ವಂತರೆಂದು ಹೇಳುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ, ಮುಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗ ಕಾಣುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಅನೇಕ ಮೂಢರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯ ಅಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಅಂಧಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಉಳ್ಳವರು-ಉಚ್ಚಕೂಲದವರು ಅಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದ ರಿಂದ ಅವರ ಅನುಕರಣೆಯನ್ನು ಸಮಾಜದ ಇತರ ದುಡಿವ ವರ್ಗವೂ ಬಡಜನತೆಯೂ ಮಾಡತೊಡಗಿತು. ಹೀಗೆ ಅಂಧಾನುಕರಣೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ನೇಮ-ವ್ರತಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ತನ್ನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಖಡಾಖಂಡಿತವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಒಬ್ಬರ ಮನವ ನೋಯಿಸಿ ಒಬ್ಬರ ಮನೆಯ ಘಾತವ ಮಾಡಿ
ಗಂಗೆಯ ಮುಳುಗಿದಡೇನಾಗುವುದಯ್ಯಾ?
ಜೇಡನು ಗಂಗೆಯ ತಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜೇನು? ಕಲಂಕ ಬಿಡವಾಯಿತ್ತಯ್ಯಾ,
ಅದು ಕಾರಣ. ಮನವ ನೋಯಿಸದವನೆ, ಒಬ್ಬರ ಘಾತವ ಮಾಡದವನೆ,
ಪರಮ ಪಾವನ ನೋಡಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ”

(ಸಿ. ರಾ. ವ. ೨೯೦)

“ಪತ್ರೆಯ ನೇಮದವರು ಒಂದು ಕೋಟಿ
ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ನೇಮದವರು ಒಂದು ಕೋಟಿ
ಜಂಗಮ ತೃಪ್ತಿಯವರು ಒಂದು ಕೋಟಿ
ತನ್ನ ತಾ ತಿಳಿಯುವ ನೇಮದವರು ಒಬ್ಬರು ಇಲ್ಲವಯ್ಯಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ”

(ಸಿ.ರಾ. ವ. ೪೮೭)

ಈ ಎರಡೂ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ವಿವರಣೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಈ ವಚನಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮನವ ನೋಯಿಸದೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕಷ್ಟಕೊಡದೆ ತನ್ನ ತಾ ತಿಳಿದು ಒದುಕುವದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಬದುಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಸರಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಈ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅರವತ್ತಮೂರು ಪುರಾತನರ ಭಕ್ತಿಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಭಾವನೇಶಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನೇ ಕೊಡುವದು, ಸಂಸತ್ತನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವದು, ಮುದ್ದು ಮಕ್ಕಳ ತಿರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೊಡುವದು ಈ ಎಲ್ಲ ಕ್ರೂರಪದ ತಿಗಳು ನಡೆದಿದ್ದಾಗ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ನಿಜವಾದ

ಭಕ್ತಿಯ ನೆಲೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾ, ಇಂತಹ ಎಲ್ಲ ಹೇಯಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೂ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತ ಅಥವಾ ನಿಜವಾದ ಶರಣ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸರಳತೆಯನ್ನು ತರುವದರ ಮೂಲಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಾಮೂಹಿಕ ವಿಸ್ತಾರವೇ ಸಮಾಜದ ನಿಜವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ವಚನಕಾರರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

“ತನುಕೊಟ್ಟ ಬಳಕ ದೇಹವೆಲ್ಲಿಹುದೊ ?
ಧನಕೊಟ್ಟ ಬಳಕ ಭೋಗಂಗಳೆಲ್ಲಿಹುವೊ ?
ಇವೆಲ್ಲ ಬರಿಯ ಭ್ರಮೆ
ಕೊಟ್ಟವೆಂಬವರ ಮುಖವ ನೋಡಲಾಗದು
ಕೊಟ್ಟು ಭಕ್ತನಾದೆನೆಂಬ ನುಡಿಸಮನಿಸದಯ್ಯಾ ಗುರುವೆ
ನಿಮ್ಮ ಶರಣರ ಬುದ್ಧಿಗೆ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”

(ಸಿ. ರಾ. ಪ. ೨೯೫)

ತನು-ಮನ-ಧನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮುಕ್ತರಾದೆನೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಅನೇಕ-ಮೂಢ ಭಕ್ತರ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಬಯಲುಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ‘ಕೊಟ್ಟೆವೆಂಬುವರ ಮುಖವನೋಡಲಾಗದು’ ಎಂಬ ನುಡಿ ತಂಬಾ ತೀವ್ರವಾಗುತ್ತಲೇ ಸತ್ಯದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ತನುವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಧನವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಭೋಗಂಗಳ ನಡುವೆಯೇ ಭಕ್ತಿನಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಶರಣರ ಈ ನುಡಿ ಇಹದ ಬದುಕಿಗೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಜನತೆಯ ಬದುಕಿಗೆ ಮುಳ್ಳಾದದ್ದು, ಕುಲ. ಕುಲದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜಾತಿಯ ಮೇಲು-ಕೀಳುಗಳ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಾಟಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಬಂದಿವೆ. ಕೇವಲ ಹೆಟ್ಟೊಂದನ್ನೇ ಮುಖ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಏನೆಲ್ಲ ಅನಾಹುತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಜಾತಿ ಕುಲದ ಕಾರಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಗಳೇವದರ ಜತೆಗೆ ಪ್ರೀತಿ-ಅನ್ಯೋನ್ಯತೆಗಳು ಮಾಯವಾಗಿವೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಕೂಗಿ ಕರೆಯುವ ಕಾಗೆಗಿಂತ, ಕೂಡಿತನ್ನುವ ಕೋಳಿಗಿಂತ ಕೀಳಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪಕ್ಷಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿರದ ವಿಚಾರಕ್ರಿಯೆ ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನಿಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಈ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗೊಡ್ಡತನ ಮತ್ತು ಈ ದೇಶದ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅವನನ್ನೂ ಹೆಡ್ಡನನ್ನಾಗಿ, ಗುಲಾಮನನ್ನಾಗಿ, ಮಾಡುತ್ತಾ ಪಶುಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಕಡೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದೆ. ಶತಮಾನಗಳ ಈ ಕವ್ವು ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ಕೊಳೆತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ ಅನೇಕ ಮನಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ತನಕವೂ ಕುಲದ ವ್ಯಾಮೋಹ ಅಡರಿಕೊಂಡಿದೆ, ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಅನೇಕ ವಿಚಾರವಂತರು-ವಚನಕಾರರು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳು ಹೀಗಿವೆ.

“ಕುಲವೆಂದು ಹೋರಾಡುವ ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ ಕೇಳಿರೊ
 ಕುಲವೇ ದೋಷರಸ ? ಕುಲವೇ ಮೂದಾರಸ ? ಕುಲವೇ ದೂರ್ವಾಸನ ?
 ಕುಲವೇ ವ್ಯಾಸನ ? ಕುಲವೇ ವಾಲ್ಮೀಕನ ? ಕುಲವೇ ಕೌಂಡಿಲ್ಕನ
 ಕುಲವ ನೋಳ್ತೆ ಹುರುಳ್ಳಿ ; ಅಪರ ನವೆ ನೋಳ್ತೆ ನಡೆಯುವರು ತ್ರಿಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ,
 ನೋಡಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ”

(ಸಿ. ರಾ. ವ. ೫೧)

ಕುಲದಿಂದಧಿಕವೆಂದು ಹೋರಾಡುವ ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ ಕೇಳಿರಯ್ಯಾ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣನವ ಮಧುವಯ್ಯ ಚಂಡಾಲನವ ಹರಳಯ್ಯ
 ದೂರ್ವಾಸನವ ಮಜ್ಜಿಗ ಉರ್ವಶಿಯಾಕೆ ದೇವಾಂಗನ
 ಚಂಡಾಲನವ ಪರಾಶರ, ಕುಸುಮಗಂಧಿಯಾಕೆ ಕಬ್ಬಿಲಗಿತ್ತಿ
 ಜಪತಸ್ತಪತೋಗುಣತಃ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ ಕೇಳಾ ಕೇದಾರಯ್ಯ

(ಸಿ. ರಾ. ವ. ೫೧)

“ಕುಲವದ ಪೊತ್ತಲ್ಲಿ ಚಂಡಾಲಗಿತ್ತಿಯಾಗಿ ಕೆಡಿಸಿತ್ತು ಮಾಯೆ, ಮಯೂರರಸಂಗೆ
 ಭಲವದ ಪೊತ್ತಲ್ಲಿ ಮಾಂಸಭೋಗಿಸಿತ್ತು ಮಾಯೆ ವೀರ ವಿಕ್ರಮಗೆ
 ಧನವದ ಪೊತ್ತಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರವಾಗಿ ಕಾಡಿತ್ತು ಮಾಯೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಗೆ
 ರೂಪವದ ಪೊತ್ತಲ್ಲಿ ಕುರೂಪನ ಮಾಡಿತ್ತು ಮಾಯೆ ನಳಗೆ

(ಸಿ. ರಾ. ವ. ೫೧)

ಈ ಮೂಲೂ ನಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹಿಂದಿನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡುವದರ
 ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಅನುಭವ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.
 ಈ ದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಿದರೆ, ಮಹತ್ತರವಾದದ್ದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ
 ದವರು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದನ್ನು ಬರೆದವರು ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಕೀಳುಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು
 ಮತ್ತು ದುಡಿದ ವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸ
 ನಾಗಲಿ, ರಾಮಾಯಣ-ಮಹಾಭಾರತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವ್ಯಾಸರಾಗಲಿ,
 ವಚನ ಚಳುವಳಿಯ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾದ ಡೋಹರಕಕ್ಕಯ್ಯ, ಮಾದಾರ ಚನ್ನಯ್ಯರಾಗಲಿ,
 ಅತ್ಯಂತ ಕೀಳುಕುಲವೆಂದು ಈ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕರೆಯುವ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ
 ಬಂದವರು. ಆದರೆ ಅವರ ಸಾಧನೆ ಯಾವ ಮೇಲುಕುಲದವನಿಗೂ ಕಡಿಮೆಯದಲ್ಲ.
 ಈ ಎಲ್ಲ ಹಿಂದಿನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು
 ಮಾಡುವದು ನಚನಕಾರರ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಅವರು
 ಎಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವಾವೇಶಗೊಳ್ಳದೆ ಈ ದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ
 ಸತ್ತಲೇ ಸತ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು.

ಕುಲಮದದಿಂದ ವೆರೆದರೆ ಏನು ಅನಾಹುತವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಶರಣರು
 ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಮಯೂರ ಅರಸ ಅಂತ್ಯಜಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ತಿರುಗುವ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು
 ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯ ಮುಂದೆ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಡುವದರ ಮೂಲಕ ಕುಲದ ಜಾಡ್ಯವನ್ನು
 ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು.

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತು ಮಾತ್ರ ನಿಜ. ಈ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದ ವಚನಕಾರರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ, ಉಳಿದ ಅನೇಕ ಕೆಳವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದ ಸಾಧಕರು ಕವಿಗಳು ವಿಚಾರವಂತರು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಡ್ಡಿದ ಆಸೆ-ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹೊಗಳುಭಟ್ಟರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಉದಾಹರಣೆ ವ್ಯಾಸ-ವಾಲ್ಮೀಕಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದನಕಾಯುವ ಗೊಲ್ಲರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಕೃಷ್ಣ ಒಬ್ಬ ಶೂದ್ರ. ಆತನ ಬಾಲ್ಯಜೀವನ ಅಂತಹ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳ ಪರಿಸರದ ನಡುವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಗೊಲ್ಲತೆಯರ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳನ್ನೇ ಉಂಡು ಕೃಷ್ಣ ಬೆಳೆದದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಆತ ಮಹಾಭಾರತದ ದೇವರಾದ. ಆದರೆ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆತನಿಗೂ ಜನಿವಾರ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅದೇ ಶೂದ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕರ್ಣ ತನ್ನನ್ನು ಸಲುಹಿಸಾಕಿದ ಜನಸಮೂಹದ ಅಶೋತ್ತರಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವಾದ. ಶ್ರಮವರ್ಗದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕೀಳೆಂದು ಕಾಣುವ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ತರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರನೇಕರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಹೆಸರುಗಳು ಮಾತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಡ್ಡುವ ಬಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹೊಗಳುಭಟ್ಟರಾದರೆ ಉಳಿದ ಅನೇಕರು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಇಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದ ಶೋಷಣೆ-ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಧ್ವನಿಯೆತ್ತಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಅಂತಹವರಲ್ಲಿ ದುಡಿದ ವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದ ವಚನಕಾರರು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಿದ್ದರಾಮ ಈ ಎಲ್ಲ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಈ ಕುಲದ ವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ಅದೊಂದುಂಟಾಗುವ ಹೊಡೆದಾಟಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಮೂಢರಾದ ಜನತಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಕುಲದ ವ್ಯಾಮೋಹ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅವರು ಕೇಳಲಾರರು. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿ ಈ ದೇಶದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಅವೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ವಚನಕಾರರು ಹಿಂದಿನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಕುಲದ ವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಕಟುಸತ್ಯ, ಎಡಂಬನೆ, ತೀವ್ರತೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

ಕುಲಮದ, ಭಲಮದ, ಧನಮದ, ರೂಪಮದ, ಯೌವನಮದಗಳಿಂದ ಮೆರೆದು ಮಣ್ಣುಪಾಲಾದವರ ಬದುಕನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತಾ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ವಚನಕಾರರ ಈ ಕಾರ್ಯ ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. "ಕುಲನೋಳ್ಳಡೆ ಹುರುಳ್ಳಲ್ಲ, ಅವರ ನಡೆ ನೋಳ್ಳಡೆ ನಡೆಯುವರು ತ್ರಿಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ"

ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಬದುಕಿನ ಅನುಭವದಿಂದ ಇತಿಹಾಸದ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಮೂಡಿ ಬಂದದ್ದಾಗಿದೆ. "ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ನಚನ ತುಂಬಾ ಆತ್ಮೀಯ ವಾಗುತ್ಪತ್ತಿ ಕಾಂತಾನುಡಿಯಂತೆ ತೀವ್ರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವೇದಾಂತ ಪುರಾಣಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಸುಲಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳ ಅನೇಕ ದುರ್ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ತಾವು ನಡೆವುದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಸಾರುತ್ತಾ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರ-ವೇದಾಂತ-ಪುರಾಣಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸತ್ಯವೆಂದೇ ತಿಳಿದ ಸಾಮಾನ್ಯಜನತೆ ಅವರ ಸ್ವಾರ್ಥವೋಸಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುವುದರ ಜತೆಗೆ ಅವರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ತಪ್ಪು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆದಾಗ ನಚನಕಾರರು ಮೂಲಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿ ಶಾಸ್ತ್ರ-ವೇದಾಂತ ಪುರಾಣಗಳ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದಾರೆ

“ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬುದು ಮನ್ಮಥಶಾಸ್ತ್ರವಯ್ಯಾ
 ವೇದಾಂತವೆಂಬುದು ಮೂಲಮನೋವ್ಯಾಧಿಯಯ್ಯಾ
 ಪುರಾಣವೆಂಬುದು ದ್ವತವಾದವರ ಗಿರಾಣವಯ್ಯಾ
 ತರ್ಕವೆಂಬುದು ಮರ್ಕಟವಯ್ಯಾ
 ಆಗಮವೆಂಬುದು ಯೋಗದ ಘೋರವಯ್ಯಾ
 ಇತಿಹಾಸವೆಂಬುದು ರಾಜರ ಕಥಾಭಾಗವಯ್ಯಾ
 ಸ್ಮೃತಿಯೆಂಬುದು ಪಾಪಪುಣ್ಯ ವಿಚಾರವಯ್ಯಾ
 ಆದ್ಯರ ವಚನವೆಂಬುದು ಬಹುವೇದ್ಯವಯ್ಯಾ
 ನಮ್ಮ ಕಬಿಲ ಸಿದ್ಧವೃತ್ತಿರಾರ್ಜುನನ ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ”

(ಸಿ. ರಾ. ವ. ೮೬೧)

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಮೂಲವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಮೌಢ್ಯದ ಮುಳುಗಿದ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಸತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶಾಸ್ತ್ರ ವೇದಾಂತ ಪುರಾಣ, ತರ್ಕ ಆಗಮ, ಇತಿಹಾಸಸ್ಮೃತಿ, ಇವುಗಳ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಬಯಲುಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಆದ್ಯರ ವಚನವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಲಾಗಿದೆ ಅಂದರೆ ಸರಳವಾಗಿ ಬದುಕಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ ಆದ್ಯ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸರಳತೆ ತರಬಲ್ಲವು ಸಾರ್ಥಕ ಬದುಕು ಕೊಡಬಲ್ಲವು—ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಸವಣ್ಣ ಲಾಂಛನಕ್ಕೆ ಶರಣೆಂದರೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಅಂತಹ ಲಾಂಛನ ವನ್ನು ತಿರಿಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಲಾಂಛನವೊಳಗಿನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ನೇಷನ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಬದುಕೊಂದು ಇರುವ ಬದುಕು ವತ್ತೊಂದು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡವರನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ವಿಡಂಬಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಭಕ್ತರಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಕೂಡ ಪೂರ್ವಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕೂರ-ಹಾಗೂ ಹೇಯ ಅಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ವರಿಗೆ ನುಡಿಯ ಚಾಟಿಯಿಂದ ಝಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ವೇಷವ ಧರಿಸಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ
ವೇಷದಂತಾಚರಣೆ ಇಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕೆ ?
ವೇದಾಂತವನೋದಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ
ಬ್ರಹ್ಮತಾವಾಗದನ್ನಕ್ಕೆ ?
ನಾನು ಕೆರೆಯ ತೋಡಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ
ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳು ಬರದನ್ನಕ್ಕೆ
ಕಪಿಲ ಸಿದ್ದಮಲ್ಲಿನಾಥ ”

(ಸಿ. ರಾ. ವ. ೧೨೨೮)

“ಭವಿತನಕ್ಕೆ ಹೇಸಿ ಭಕ್ತನಾದ ಬಳಿಕ
ಕೊರಳಿಗೆ ಕವಡೆಯ ಕಟ್ಟಿ ಹುರಿಬನ್ನಸಿಡಿಯಾಡಿ
ಬಾಯ ಬೀಗವ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಬ ದುರಾಚಾರಿಯ
ಬೇವಿನುಡಿಗೆಯನುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಡಲಿಗೆಯಂ ಪಿಡಿದುಕೊಂಡು
‘ಉದೋ ಉದೋ’ ಎಂಬ ದುರಾಚಾರಿಯ ಮುಖವ ನೋಡಲಾಗದು
ಸದ್ಗುರು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ”

(ಸಿ. ರಾ. ವ. ೧೨೧೫)

ನೊಡಲನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಿಮರ್ಶೆಯೊಂದಿಗೆ ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಇದೆ. ಎರಡನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರಾದವರು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ, ಉದೋ ಉದೋ ಎಂದು ಹಡಗಲಿ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಿದಾಗ ಅವರನ್ನೆ ಚ್ಚರಿಸುವ ತವಕ ವಿದೆ. ಅಂತಹ ದುರಾಚಾರಿಗಳ ಮುಖವ ನೋಡಲಾಗದು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಅಸಹಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಈ ಅಸಹಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮೀರುವುದರಿಂದಲೇ ಮತ್ತೆ ವಚನಕಾರರು ನಮಗೆ ಪ್ರಮುಖರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಅಂದಿನ ಬದುಕಿನ ಕೊನೆಯ ಗುರಿ ಮೋಕ್ಷವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಜನಸಮೂಹದ ಪರಮಧ್ಯೆಯ ಕೈಲಾಸ ಕಾಣುವದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಅನೇಕ ಮನಸ್ಸುಗಳ ಇಚ್ಛೆ ಇದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಇಹದ ಬದಕನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಪರದ ಬದುಕಿಗೆ ಪರಿತಪಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಅರಿತ ವಚನ ಕಾರರು ಇಹದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಲೇ ಪರದ ಗುಂಗನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರು. ದೂರದ ಬೆಟ್ಟ ನುಣ್ಣಿಗೆ ಎನ್ನುವಂತೆ ಕೈಗೆ ನಿಲುಕದುದರ ಬಗೆಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುದುದರ ಬಗೆಗೆ ಹಗಲಿರುಳೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದ, ಬದುಕನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಇಲ್ಲದ್ದಕ್ಕೆ ಪರಿತಪಿಸುವವರನ್ನು ಕಂಡ, ಸಿದ್ದರಾಮ ಆತ್ಮಂತ ತೀವ್ರವಾಗಿ ವಿಡಂಬಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಕೈಲಾಸ ಕೈಲಾಸವೆಂದು ಬಡಿದಾಡುವ ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ ಕೇಳಿರಯ್ಯಾ
ಕೈಲಾಸವೆಂಬುದೊಂದು ಭೂವಿಯೊಳಿರುವ ಹಾಳುಬೆಟ್ಟ
ಅಲ್ಲಿರುವ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲ ಜೀವಗಳ್ಳರು
ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಚಂದ್ರಶೇಖರನು ಬಹು ಎಡ್ಡ
ಇದರಾಡಂಬರವೇಕಯ್ಯಾ”

(ಸಿ. ರಾ. ವ. ೬೦೫)

ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾ ಕೈಲಾಸದ ಕನಸಿನ ಬದುಕನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತ ನನಸಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ನೀಡಿದನು. ಇರುವ ಬದುಕಿನ ತುಂಬಾ ಇಲ್ಲದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಬಡಿದಾಡುವ ಜನರೇ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ವಚನ ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೊಂದು ಹಾಳು ಜಿಟ್ಟು, ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲ ಜೀವಗಳೂ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಎಡ್ಡ ಎನ್ನುವಂತಹ ನಡಿಗಳು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಪ್ರಯೋಗವಾಗ ತ್ತಾ ಶತಮಾನಗಳ ಗೊಡ್ಡ ನುಬಿಕೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗಿವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಚನಗಳು ಈ ರೀತಿಯ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಗೊಡ್ಡ ತನವನ್ನು ಹುಸಿನುಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೇಯ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಶತಮಾನಗಳ ಭಯ-ಭ್ರಮೆಗಳನ್ನು ಬಯಲುಮಾಡಿವೆ. ಸಮಾಜವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೀತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಇದೆ. ಒಂದು ಮೌಢ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಬದುಕಿನ ಸತ್ಯದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹಳೆಯದ್ದನ್ನೂ ಮ.ರಾಚರಣೆಯನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಲೇ, ಹೊಸದಕ್ಕೆ-ವಾಸ್ತವ ಬದುಕಿಗೆ ಜಿಲಿಕಟ್ಟಿಕೊಡುವದರಿಂದ ವಚನಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಸಮಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದ ಮೌಢ್ಯ ಅಂಧಾನ-ಕರಣೆಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಕೆಲ ಪಟ್ಟಭದ್ರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸೋಗನ್ನೂ ಈ ವಚನಗಳು ಬಯಲು ಮಾಡುತ್ತ ವಾಸ್ತವ ಬದುಕಿನ ಸತ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ತೋರಿಸಿರುವದರಿಂದ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯ ಅರಿವೂ ಇದರೊಂದಿಗಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ನಿಡಂಬಿಸುವ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕೈಲಾಸದ, ಕಲ್ಲನೆ, ಮೋಕ್ಷದ ಹುಚ್ಚು, ಧರ್ಮ ದೇವರುಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅನೇಕ ಹೇಯಾಚರಣೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಲೆ ಇವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ವಚನಗಳು ಹನ್ನೆರಡನೆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದರೂ ಕೂಡ ಇಂದಿನ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದುಕಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮತ್ತು ಇತರ ವಚನಕಾರರೆಲ್ಲಾ ಇಂದಿಗೂ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ.*

* ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ವಚನಗಳನ್ನು ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ "ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳು" ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಮರಣ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು

‘ಜಾತಸ್ಯ ಮರಣಂ ಧ್ರುವಂ’ ಎಂಬಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಜಾಲಕ್ಕೂ ಸಾವು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾವಿನಾಚೆಯ ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ನಡೆದಿದೆ. ಸಾವು ಎಸಾಗ ಅದು ಭೌತಿಕ ಶರೀರಕ್ಕೆವಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥದೆ? ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾವಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಾದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆತ್ಮದ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇನು? ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಉಂಟೆ? ಈ ಕುರಿತಂತೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಚಿಂತನ ಮಂಥನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ವೈದಿಕ ಜೈನಧರ್ಮಗಳು ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ನಂಬುತ್ತವೆ. ಜೈನಧರ್ಮವಂತೂ ಹೆಣ್ಣು ಮುಕ್ತಿಗಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಮರುಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಆ ಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷ ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ಕವಿಯ ‘ವಿಜಯಕುಮಾರಿ’ಚರಿತೆ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೫೦) ಎಂಬ ಜೈನಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷೋಪೇಕ್ಷಿಯಾದ ವಿಜಯಕುಮಾರಿ ಪುರುಷನಾಗಿ ಜನಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ವೈದಿಕಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂದು ಅಖಂಡ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪಾಪಿಷ್ಠ ಅಥವಾ ದುಷ್ಟವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾವಿನ ಬಳಿಕ ನರಕ ಸೇರಿ ತನ್ನ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಸ್ವರ್ಗದ ಸುಂದರವರ್ಣನೆ, ನರಕದ ಭಯಂಕರ ನಿರೂಪಣೆಗಳು ಶಿಷ್ಟಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಡೆಪಡೆದಿವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮರಣವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ‘ಗರುಡಪುರಾಣ’, ಕನ್ನಡದ ‘ಮರಣ ಮಣಿದರ್ಪಣ ಶತಕ’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳು ಸಾವು ಮತ್ತು ಸಾವಿನ ಸೂಚನೆಗಳ ಬಗೆಗೇ ಇರುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಕೃತಿಗಳು. ಕುಮಾರ ಪದ್ಮರಸನ ‘ಸಾನಂದಚರಿತೆ’ಯಲ್ಲಿ ನರಕದ ದೀರ್ಘವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ವೈದಿಕಧರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದ ವೀರಶೈವಧರ್ಮ ಕೂಡ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಸುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಉಚ್ಚ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆಲೋಚನೆಗಳು, ಅಳವಡಿಕೆಗಳು.

ಸಾವು ಮತ್ತು ಸಾವಿನಾಚೆಯ ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಜನಪದರ ಕಲ್ಪನೆ

ಗಳೇನು? ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳೇನು? ಸೋಜಿಗದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಜನಪದರು ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳ ಬಗೆಗೆ, ಪುನರ್ಜನ್ಮದ ಬಗೆಗೆ ಆಷ್ಟಾಗಿ ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗೆಗೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮನೆತ್ತಿದ ಮಾನವ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಜಿಸುವಾಗ ಸಹಮಾನವರು ಆತನ ಹೆಣವನ್ನು ಕಾಡುಹೆಣ ಆಗಗೊಡದೆ ಗೌರವದಿಂದ ಕಳಿಸಿಕೊಡುವರು. ಈ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜನಾಂಗವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹೊಂದಿದೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಮರಣ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿದೆ.

ಈ ಜನಾಂಗ ಸಾವಿನ ಮುನ್ನೂಚನೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ದುಃಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನು ನಂಬುತ್ತದೆ. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ನಡೆದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿದರೆ, ಪುರಿ ಎಳ್ಳು ಹಣ ಮೊದಲಾದುವು ಗೋಚರಿಸಿದರೆ ಹತ್ತಿರದ ಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವು ಸಂಭವಿಸುವುದೆಂದು ನಂಬಲಾಗುವುದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವ ರೋಗಿಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕನಸುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಬಣ್ಣ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮನೆಯಮೇಲೆ ಗೂಜೆ ಕುಳಿತರೆ, ಕೂಗಿದರೆ, ಕಾಗೆ ಮನೆಯ ಹಿಂಬಾಲಿನಿಂದ ಬಂದು ಮುಂಬಾಗಲಲ್ಲಿ ಹೊರಟರೆ ಅಂಥ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣ ಒದಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವುದು.

ಹಾಸನಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಸತ್ತವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೂಳುವ ಮತ್ತು ಸುಡುವ ಎರಡೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಸಕಲೇಶಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಸುಡುವ ಪದ್ಧತಿ ವಾಪಕವಾಗಿದೆ. ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಪದ್ಧತಿಗಳಿವೆ. ಮೊದಲು ಸುಡುವ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿದ್ದು ಶೈವಾರಾಧಕರಾದ ಬಳಿಕ ಹೂಳುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಈ ಜನಾಂಗ ಅನುಸರಿಸಿರಬೇಕು. ಆರ್ಥಿಕ ದುರ್ಬಲರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕೆಲವೊಂದು ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೂಳುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯೋಮಾನದವರು ಸತ್ತರೆ ಅಂಥವರನ್ನು ಹೂಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿದೆ.

ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪದ ಖಾಯಿಲೆಯಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಮರಣಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದನಾಶೀಲನಾಗಿದ್ದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಾವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸೂಚನೆ ನೀಡುವನು. ಪ್ರಿಯರಾದವರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಲು ಬಯಸುವನು. ಬಂಧುಗಳು ಆತನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾಂತ್ವನದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಕೊಟ್ಟುಬರುವರು. ಸಾಯಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವವನಾಗಿದ್ದರೆ ಸೇಂದಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಮೊದಲಾದ ಪಾನೀಯಗಳನ್ನು ಸೆಂಟರಿಷ್ಟರು ಕೊಡುವುದುಂಟು. ಪ್ರಾಣಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಲಗುವ

ಕೋಣೆಯಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುವರು. ಇದನ್ನು 'ಹೊರಗೆ ಹಿಡಿಯುವುದು' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಣ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಒಂದು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗೃಹದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಅಥವಾ ಪರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಮರಣವನ್ನಪ್ಪಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶವವನ್ನು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೊರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯುಸಿರು ಎಳೆಯುವಾಗ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಗರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಹಾಲು ಹಾಕುವರು. ಇದನ್ನು 'ಹಾಲು ಬಿಡುವುದು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳುಗಳೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಾಲುಬಿಡುವುದು. ಗಂಗೋದಕ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಇವರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಗಂಟೆ ನೋಡಿ ಗುರುತು ಹಾಕುವರು. ಮೃತ ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿವಾಹಿತನಾಗಿದ್ದರೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಶಾಖ ಇರುವಾಗಲೇ ಆತನ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮಡಿಚುವರು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಕೈಕಾಲು ಮುರಿಯುವುದು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಶವದ ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆ ಮುಚ್ಚಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವು ಸಂಭವಿಸಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ದಡಾಕಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಗುಂಡೇಟಿನಂತೆಯೇ ಇರುವ ದಡಾಕಿಗಳ ಶಬ್ದಗಳೇ ಸಮಾಪದ ಮನೆಯವರು ಮರಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾರೆ. ದಾಯಾದಿಗಳು, ಸೆರೆಹೊರೆಯವರು ಸಾವಿನ ಮನೆಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ದಾಯಾದಿಗಳು ಓಲಗದವರಿಗೆ ಬರಹೇಳಿ, ಕುಳವಾಡಿಯನ್ನು ಕರೆಸಿ ಮೃತವ್ಯಕ್ತಿಯ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರ ಊರು ಕೇರಿ ಹೇಳಿ ಶೋಕವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವರು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಸಾವಿಗೆ ಹೇಳಿಸುವುದು' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಹೊಸದಾಗಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸಾವಿಗೆ ಹೇಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಳವಾಡಿ ಊರೂರು ಸುತ್ತಿ ಸುದ್ದಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದೆ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸಮಾಪದ ಊರುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಕುಳವಾಡಿಯ ಕೆಲಸ ಪ್ರಯಾಸಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾವಿನ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳುವ ಈತನಿಗೆ, ಕೇಳಿದ ಮನೆಯವರು ಮೂರುಸೇರು ಭತ್ತ ಇಲ್ಲವೆ ಆದಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಹಣ ನೀಡಬೇಕು.

ಇತ್ತ ಶವವನ್ನು ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಲೆಯಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಹಣತೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೀಪ ಶವತೆಗೆಯುವವರೆಗೂ ಉರಿಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಂತೆಯೇ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಭತ್ತವನ್ನೂ ತುಂಬಿಸಿ ಹಣತೆಯ ಸಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದು ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ತಲೆಅಕ್ಕಿ' 'ತಲೆಭತ್ತ' ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಹರಿಜನರು ಬಂದು ಓಲಗ ಮಾಡುವರು. ಇದು ಶವ ಸಂಸ್ಕಾರವಾಗುವವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ ಓಲಗದ ಜೊತೆಗೆ ಶವ ಎತ್ತುವವರಿಗೆ ದಡಾಕಿ ಅಥವಾ ಮುಸಿಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಹುಡಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ತವರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬೆಂಕಿಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಈ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ನೈದಿಕರಲ್ಲಿ ಸತ್ತವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಸ್ಕಾರ ಅದೇ ದಿನ ನಡೆಯಬೇಕು ಎಂಬ

ನಿಯಮವಿದೆ. ಈ ಭಾಗದ ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಎಂಟುಗಂಟಿಯ ಒಳಗೆ ಪ್ರಾಣ ಹೊದರೆ ಅದೇ ದಿನ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವರು. ಹತ್ತುಗಂಟಿಯ ಬಳಿಕ ಸತ್ತರೆ ಮರು ದಿವಸ ನಡೆಯುವುದು. ಶವವನ್ನು ಒಂದುರಾತ್ರಿ ಇಡುವುದಾದರೆ ಅದರ ಕಾಲಬಳಿ ಕೂಡಗೋಲು ವ.ತ್ತು ಪೊರಕೆಯನ್ನು ಇರಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪೀಡೆ ಪಿಚಾಚಿ ಶವವನ್ನು ಹೊಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಲಾಗುವುದು. 'ಹೆಣಕ್ಕೆ ಶೃಂಗಾರ' ಎಂಬ ನಾಣ್ಯದಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದರೂ ಶವಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕಾರವಾಗುವ ದಿವಸ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ ಸಿಂಗರಿಸುವರು. ವ್ಯತ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಯಾವ ಉಡುವು ಧರಿಸಿದ್ದನೋ ಅದೇ ಉಡುವುಗಳನ್ನು ಸತ್ತದಿನವೂ ತೊಡಿಸಲಾಗುವುದು. ಹಣೆಗೆ ವಿಭೂತಿ ಹಚ್ಚಿ ಶವದ ಬಾಯಿಗೆ ತಾಂಬೂಲವಿಟ್ಟು ಕೆಂಪುವಾಸವಾಳದ ದಳವನ್ನು ತುಟಿಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಹೊವನ್ನು ಕೂರಿಸುವರು. ಓಲಗದವರು ವಾದ್ಯಮಾಡುತ್ತ ಸತ್ತವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾಕುವರು. ಇಂಥವರು ಈ ಲೋಕಬಿಟ್ಟು ಜೀವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ ದೊರೆಯಲಿ ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಾತಕರು ಆಶಿಸುವರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆಧುನಿಕ ಶೋಕಗೀತೆಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಡಿಸುವುದುಂಟು.

ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದ ನೆರೆಹೊರೆಯವರು, ಊರಿನವರು ಮನೆಯಿಂದ ಒಂದು ತಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ, ವೀಳೆಯದೆಲೆ ಅಡಿಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ವ್ಯತ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಡಿಲು ತುಂಬಿ ತಮ್ಮ ಅಂತಿಮ ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವರು. ಜೀಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಹೊವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ವೀರಶೈವ ಜನಾಂಗದ 'ಆಯ್ಯ' ಬಂದು ಶವಪೂಜೆಯ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅತ ತನ್ನ ಒಂದು ಪಾದವನ್ನು ಶವದ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಮೆಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು. ಜಂಗಮನನ್ನು ರುವ್ರಗಣದ ಪ್ರತೀಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವುದು. ಅತನ ಪಾದ ಪವಿತ್ರವಾಗುವುದರಿಂದ ಶವವನ್ನು ಕ್ಷುದ್ರದೇವತೆಗಳು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇದೆ. ಶವಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದವರೆಲ್ಲ ಅಯ್ಯನಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಜಂಗಮಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಈ ಭಾಗದ ಒಕ್ಕಲಿಗರಿಗೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಸುಸರ್ಗ ಒಪಗದಮೇಲೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಅದೂ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬಳಿಕ. ಏಕೆಂದರೆ ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶನ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೆ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವಧರ್ಮ ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಚಾರಪಡೆದಿತ್ತು. ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶನ 'ಶಿವತತ್ವ ಚಿಂತಾಮಣಿ'ಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಅನೇಕ ಊರುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

'ಸರಸ್ವತದ ವ್ಯತ್ಯನ ಬಂಧುಗಳು ನಿಧನವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾವಿಗೆ ಹೋಗುವುದು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಾವಿಗೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರೀತುರುಷರು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳದೆ ಉಟ್ಟುಬಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಸಾಗುವರು. ಹೆಂಗಸರು ಹೂಮುಡಿಯದೆ ತಲೆಮೇಲೆ

ಕೊಡವ ಪ್ರಿಯರಂತೆ ಮುಸುಕುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಧುನಿಕ ಪೀಳಿಗೆಯವರು ತಲೆಗೆ ಬಟ್ಟೆಕಟ್ಟುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಂತಿದೆ. ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಗಳು ಸಾವಿನ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಮೂರುಗಜ ಬಿಳಿಯಬಟ್ಟೆ, ಎಲೆಆಡಿಕೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಅಗನಬತ್ತಿ, ಮಡಲಕ್ಕಿ ತರುತ್ತಾರೆ. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೆಣದ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಊದಿನ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ, ಧೂಪಹಾಕಿ, ಮಡಲಕ್ಕಿಹುಯ್ದು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರ ೫, ೧೦, ೨೦, ೪೦, ೬೦ ಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆ ಅರ್ಪಿಸುವರು. ಈ ಹಣ ವೃತವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಲೆಂದು ನೀಡುವಂಥದಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ದೇವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕಳಿಸುವುದರ ಸಂಕೇತವಾಗಿರಬಹುದು. ವೃತವ್ಯಕ್ತಿ ಹೆಂಗಸಾದರೆ ಆಕೆಯ ತವರಿನಿಂದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಚ್ಚುಕರಿಮಣಿ, ಬಿಜ್ಜೋಲೆ ಗಳನ್ನು ತಂದು ಹೆಣಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸುವರು. ಇದು ತಾಯಿಯ ಮನೆಯ ಅಂತಿಮ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಬಂಧಿಕರು ವೃತವ್ಯಕ್ತಿಯೊಡನೆ ತಾವು ಕಳೆದ ದಿನಗಳನ್ನು, ಬದುಕಿವ್ವಾಗ ಆತ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಗೋಳಾಡುತ್ತಾರೆ.

ವೃತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವು ಸಂಭವಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಹೆಣ ತೆಗೆಯುವವರಿಗೆ ಒಲೆ ಹಚ್ಚುವಂತಿಲ್ಲ, ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವರ ಊಟ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ನೆರೆಹೊರೆಯವರು ಪೂರೈಸುತ್ತಾರೆ. ವೃತನ ಹೆಂಡತಿ ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಆಕೆಗೂ ಹೆಣದೊಡನೆ ಸಿಂಗರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಇಂಥ ಪದ್ಧತಿ ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಜನಾಂಗ ವಿಧವೆಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಅಲಂಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶವಸಂಸ್ಕಾರವಾಗುವ ಮುನ್ನ ವೃತ್ಯ ವಿಧವೆಯರು ವೃತನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಅಳಿಸಿ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಆಕೆ ಸುಮಂಗಲಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ಬಳೆ, ಕುಂಕುಮ ಹಾಗೂ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯರು ಮಾಂಗಲ್ಯದಸರ ಹಾಗೂ ಮೂಗುಬಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಮತ್ತು ಮೂಗುಬಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ನಿಷೇಧವೇನೂ ಇಲ್ಲ ಇವು ಮುಕ್ತೈದೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿವಾಹಿತಳು ಎಂಬುದರ ಸಂಕೇತ.

ಕೆಲವು ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮೀಸಲಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೆತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೋಮಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಸ್ಮಶಾನಗಳಿವೆ. ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಹಳಷ್ಟು ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಶವಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡದೆ ತಂತಮ್ಮ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆತ್ತೂರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಸ್ಮಶಾನ' ಎಂಬುದು ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಸಾಣ ಎಂದಾಗಿದೆ. ಹರಿಜನರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಮನೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮರಕಡಿದು

ಶವದಹನಕ್ಕೆ ' ಈಡು ' ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸುವವರು. ಹೂಳುವುದಾದರೆ ' ಗುಂಡಿ ತೆಗೆಯುವವರು ' ಊರಿನ ಹರಿಜನರು. ಶವವನ್ನು ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಾಗ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಆಕಾರದ ' ಚೌಕಿ 'ಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ವಾದ್ಯ ಸಮೇತ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂಧುವಿತ್ತರು, ಊರಿನ ಸಮಸ್ತರು ಹಾಜರಿರುತ್ತಾರೆ. ಶವ ಎತ್ತುವಾಗ ನೆರೆದವರೆಲ್ಲ ಅತೀವವಾಗಿ ಶೋಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ ಹೊರುವವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೃತಸ್ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದಾಯಾದಿಗಳೊ ಸಮಾಪದ ಬಂಧುಗಳೊ ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳೊ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಸ್ಮಶಾನಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಶವವನ್ನಿಟ್ಟು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಹೆಣದಮೇಲೆ ಪುರಿ ಮತ್ತು ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿಸುವುದುಂಟು. ಇದಕ್ಕೆ ' ಉಗ್ಗು ಸುವುದು ' ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ತೆಗೆದ ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಗವ್ಯಯದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶವವಿರುವ ಚೌಕಿಯನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಚೌಕಿಯ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲುಗಳ ಮೈಕಿ ಮೂರುಕಾಲಿಗೆ ಒಂದೊಂದರ ಸಮಾಪವೂ ನೇರಿಲ ಎಲೆಯಮೇಲೆ ಅಕ್ಕಿ ಇಟ್ಟು ನೀರು ಹೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪುರಾತನವಾದುದು. ಇದನ್ನು ರಾಘವಾಂಕ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಮಶಾನದ ಅಕ್ಕಿ ಅಥವಾ ಸುಡುಗಾಡು ಅಕ್ಕಿ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದರ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಯಂತೆ ಅಕ್ಕಿ ಇಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡುಬಂದಿದೆ. ಈ ವಿಧಿಗೆ ' ಮೂರುಕೂಳು ಹಾಕುವುದು ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಚೌಕಿಯ ಮತ್ತೊಂದುಕಾಲಿಗೆ ಬರಿಯ ನೇರಿಲ ಎಲೆ ನೀರು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೆಣವನ್ನು ಊರಿನ ಕಡೆಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಒಂದು ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಬಂಧುಗಳು ಬರುವವರೆಗೆ ಕಾಯುತ್ತಾರೆ. ನೀರಿಕ್ಷಿಸಿದವರೆಲ್ಲ ಆಗಮಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಶವವನ್ನು ಈಡಿನ ಮೇಲೆ ಇಡಲಾಗುವುದು. ಅಗ್ನಿ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಕೆಲವು ವಿಧಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವರು. ಮೊದಲು ಶವಕ್ಕೆ ತೊಡಿಸಿದ ಉಡುವು ಹಾಗೂ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಬಂಧುಗಳು ತಂದಿದ್ದ ಬಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ತೆಗೆದು ಶವವನ್ನು ಮುಚ್ಚುವರು. ಉಳಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹರಿಜನರಿಗೆ ಹಂಚುವರು. ಅನಂತರ ಬಂಧುವಿತ್ತರು ಶವದ ಬಾಯಿಗೆ ಅಕ್ಕಿಕಾಳು ಹಾಕಿ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಗಂಧದ ಚಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮೃತನನ್ನು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವ ಶಿವನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಜಂಗಮಯ್ಯ ಚಿತೆಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಮೃತನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ " ಇಂಥವರು ಈ ಲೋಕಬಿಟ್ಟು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದರು ಉಘೇ " ಎಂದು ಘೋಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಬಳಿಕ ಮೃತನ ಸಂಬಂಧಿಕರು ವಿಭೂತಿಗಟ್ಟಿ ಒಡೆದು ಶವದ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಸುರಿದು ಬಟ್ಟೆ ಮುಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಯಾರಿಗೂ ಶವದ ಮುಖದರ್ಶನವಿಲ್ಲ. ಈ ಒಂದು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿ ಗಟ್ಟಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಡೆದರೆ ಅಪಶಕುನವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವುದು.

ಮೃತನ ಹಿರಿಯಮಗ ಹೆಣದ ಪಾದಪೂಜೆಮಾಡಿ ಅಗ್ನಿ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುವನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯಾಗುವುದು. ಊನ ಬೋವಿಜನಾಂಗದ ಮುಖಂಡ ಹನ್ನೆರಡನೇ ದಿನದ ಪುಣ್ಯತಿಥಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬರಬೇಕು ಎಂದು ತಿಥಿಯ ದಿನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ನೆರೆದ ಜನರಿಗೆ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಆಮಂತ್ರಣ ನೀಡುವನು. ತಲೆಚಿವ್ವು ಸಿಡಿಯುವವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮೌನವಾಗಿದ್ದು ಅನಂತರ ಹಿಂತಿರುಗುವರು. ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಬಂಧುಗಳು ಬೆಳಗಿನಜಾವ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹೊತ್ತದೆ ಉಳಿದಿರುವ ಕೊರಡುಗಳನ್ನು ನೂಕಿ ಬೆಂಕಿರಾಶಿಮಾಡಿ ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಮೃತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶವ ತೆಗೆದಕೂಡಲೆ ಮನೆಗೂಡಿಸಿ ಸಾರಿಸುವರು. ಹೆಣ ಮಲಗಿದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಕುಳವಾಡಿಗೆ ಕೊಡುವರು. ಹೆಂಗಳೆಯರು ಸ್ಮಶಾನದಿಂದ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರು ಹಿಂತಿರುಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅನ್ನ, ಹುಣಿಸೆಸಾರು ಹಾಗೂ 'ಬರಗಾಪಿ' ಮಾಡಿ, ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ನೀರು ಕಾಯಿಸುವರು. ಶವಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದವರು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಸಗಣೆನೀರು ತಲೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಬರಬೇಕು. ಅಗ್ನಿ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮೊದಲು ಮಣ್ಣುಮಾಡಿದ ಹಿರಿಯಮಗ ಮನೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲು ತುಳಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಮುಂಬಾಗಲಿನ ಸೂರಿನತೊಲೆಗೆ ಹಗ್ಗ ಕಟ್ಟಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಬಾಗಲು ಎದುರಿಗೆ ಮಣೆ, ಮೊರಗಳನ್ನು ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಸಿದಂತೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಿರಿಯಮಗ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಹಗ್ಗ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮನೆಒಳಗೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಾನೆ. ಮಣೆ, ಮೊರಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ದಿನನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಣೆ ಮೊರಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಸಿ ಇಟ್ಟರೆ ಅಪಶಕುನವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಹಿರಿಯಮಗ ಸೂತಕದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಸಾವಿಗೆ ಬಂದವರಿಗಿಲ್ಲ ಅನ್ನ, ಹುಣಿಸೆ ಸಾರು ಬಡಿಸಿ ಊಟ ಹಾಕುವರು. ಕುಡಿಯಲು ಹಾಲಿಲ್ಲದ ಬರಗಾಪಿಯನ್ನು ಕೊಡುವರು. ಶೋಕಾಚರಣೆಯ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಅಂದು ಯಾರೂ ಹಾಲನ್ನಾಗಲಿ, ಮಜ್ಜೆಗೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಕುಡಿಯಬಾರದು. ಹುಣಿಸೆಸಾರು ಕೂಡ ಈ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಮಾಡುವಂಥದು. ಇದಕ್ಕೆ ಗೊಡ್ಡುಸಾರು ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಪದವೂ ಇದೆ. ಹೆಣದ ಪೂಜೆಗಿಟ್ಟ ತೆಂಗಿನಕಾಯನ್ನು ತಿಥಿಯ ಅಡಿಗೆಗೆ ಬಳಸಲಾಗುವುದು.

ತಿಥಿ ಮಾಡುವ ಮುನ್ನ ಜೋಯಿಸರಲ್ಲಿ ಸತ್ತವಳಿಗೆಯ ಶುಭಾಶುಭಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾಗುವುದು. ವ್ಯಕ್ತಿ ತ್ರಿಪಾದಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೃತನಾಗಿದ್ದರೆ ಕೆಟ್ಟ ನಕ್ಷತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವರು. ಜೋಯಿಸರು ಮೂರುತಿಗಳು ಆರುತಿಗಳು ಹೀಗೆ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮನೆಬಿಡಲು ಹೇಳುವರು. ಮನೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಹೋದ ಕೊಠಡಿಗೆ ಅಷ್ಟುಕಾಲ ಬೀಗ ಹಾಕುವರು. ಸಣ್ಣ ಮನೆಗಳಾದರೆ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಭತ್ತದ ತಡಿಕೆ ಕಟ್ಟುವರು.

ವ್ಯಕ್ತಿ ಸತ್ತ ಮೂರನೇದಿನ 'ಮೂರು ದಿವಸದ ತಿಥಿ' ಮಾಡುವರು. ವೈದಿಕರು ಇದನ್ನು ಪಂಚೀಕರಣ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಅಂದು ಮಡಿವಾಳ ಬಂದು

ಸತ್ತವನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸಿ ಹೋಗುವನು. ಈ ತಿಥಿಗೆ ದಾಯಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಕರು ಮಾತ್ರ ಭಾಗವಹಿಸುವರು. ಮೂರುದಿನದ ತಿಥಿ ಹಗಲು ಹೊತ್ತು ನಡೆಯುವಂಥದು. ಅಂದು ಹೆಂಗಳೆಯರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಕೋಳಿಸಾರು, ಕಡುಬು, ಪಾಯಸ, ಒಡೆ ಮಾಡುವರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವೇಳೆಗೆ ಕಳಶ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಮಡಿವಾಳ ಶುಚಿಗೊಳಿಸಿದ ಮೃತನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನಿಡುವರು. ದೀಪಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ, ಕಳಶಕ್ಕೆ ವಿಭೂತಿ, ಹೂವು, ಕುಂಕುಮ, ಗಂಧಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಎರಡು ಎಡೆ ಮಾಡುವರು. ಎಲ್ಲರೂ ಧೂಪ ಹಾಕಿದ ಬಳಿಕ ಎಡೆಯನ್ನು ಸ್ಮಶಾಣಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಕಾಗೆಗಳಿಗೆ ಇಡುವರು. ಮೃತನು ಕಾಗೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಭುಂಜಿಸುವನೆಂದು ನಂಬಿಕೆ. ಕಾಗೆಗಳು ಜೇಗ ಬಾರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೃತನ ಆಸೆ ಪೂರೈಸಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಮನೆಗೆ ಕೇಡೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಜ್ಜೊಬ್ಬರೂ ಕೈಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರು ಹಾಗೂ ಬಾರದಿದ್ದಲ್ಲಿ 'ಹುಂಡೆ ಕೂಳಿಗೆ ಎರಗಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಐದನೆಯ ದಿನ ಕುಳವಾಡಿ ಸ್ಮಶಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶವದ ಬೂದಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ನೀರಿಗೆ ವಿಸರ್ಜಿಸುವನು. ಇದನ್ನು ಗಂಗೆಗೆ ಬಿಡುವುದು ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನ ನಡೆಯುವ 'ಉತ್ತರಾದಿಕ್ರಿಯೆಗೆ' ಆಹ್ವಾನ ಸತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿ ಹಂಚಿಸುವರು. ಊರಿನವರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ಉತ್ತರಾದಿಕ್ರಿಯೆ ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಉತ್ತರಾದಿಕ್ರಿಯೆ' ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರಿಗೆ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಅಂದು ಮಡಿವಾಳ ಮೃತನ ಮನೆಯ ವರ ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಗ್ಗಿದು ತರುತ್ತಾನೆ. ಜಂಗಮಯ್ಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮನೆಗೆಲ್ಲ ನೀರು ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆಮಾಡಿ ಸೂತಕ ತೆಗೆದುಹೋಗುವನು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಸೇರುವುದರಿಂದ ಅಡಿಗೆಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲೇ ತಿಥಿಗಿಂದ, ಕುರಿಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ತುವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರೆನಿಸಿದವರಿಗೆ ಕಾಡುವಾಂಸ ತಗಲ ಹೇಳುವರು. ಮಿಾನುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಸಲಾಗುವುದು ಕಳಶವಿಟ್ಟು ಸತ್ತವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಹೊಸಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಇಡುವರು. ಮೃತನು ಧರ್ಮಸ್ತಿದ್ದ ಅಭರಣ, ಕನ್ನಡಕ, ಕೈಗಡಿಯಾರ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಕಳಶದ ಸಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸುವರು. ಬಂಧುಗಳು ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಾಸಲಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತಿಥಿಯ ಮನೆಗೆ ತಂದು ಎಡೆಗೆ ಬಡಿಸುವರು. ಕಳಶಪೂಜೆಮಾಡಿ ಎರಡು ಎಡೆಮಾಡಿ ಧೂಪ ಹಾಕುವರು. ಎಡೆಗಿಂದು ಮಿಾನು, ಕೋಳಿ, ಕುರಿ ಹಾಗೂ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸದ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಅಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಬಡಿಸುವರು. ಮೃತವ್ಯಕ್ತಿ ಧೂಮಪಾನಿ, ಮದ್ಯಪಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಳಶದ ಮುಂದೆ ಇಡಲಾಗುವುದು. ಆಹ್ವಾನಿತರೆಲ್ಲ ಕಳಶಪೂಜೆಮಾಡಿ, ಧೂಪಹಾಕಿ ಹಣ ಹಾಕುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕ ಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಡಿಗಿರೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಕುರಿಹಣ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತವನ ಮನೆಗೆ ಅರ್ಥಿಕವಾಗಿ ನೆರವಾಗುವ ಆಶಯವೇ ಹೀಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಹತ್ತನೆಯ ದಿನದ ರಾತ್ರಿಯಿಂದ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನದ ಆರಾಧನೆ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಕಿನ್ನರಿ ಜೋಗಿಗಳು ಮೃತವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಹಾಡುವರು. ಧೂಪಹಾಕಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಕಳಶಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಎರಡು ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಕುಳವಾಡಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಪ್ರಸಾದವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹುಚುವರು. ಅನಂತರ ಆಮಂತ್ರತರಿಗೆ ಕಡುಬು ಮಾಂಸದಸಾರು ಅಥವಾ ತುಪ್ಪದನ್ನ ಮಾಂಸದಸಾರು ಇತ್ಯಾದಿ ಆಡುಗೆಗಳನ್ನು ಬಡಿಸುವರು. ಉತ್ತರಾದಿಕ್ರಿಯೆ ರಾತ್ರಿಹೊತ್ತು ನಡೆಯುವುದಾದರೆ ರಾತ್ರಿ ಊಟಕ್ಕೆ ತುಪ್ಪದನ್ನ, ಬೆಳಿಗ್ಗೆಗೆ ಕಡುಬು ಮಾಡುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ ಮೃತವ್ಯಕ್ತಿ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹರಿಜನರಿಗೆ ಕೊಡುವರು.

ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೂರುದಿನ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ 'ತಿಂಗಳುತಿಥಿ' ಎಂದು ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಇದೂ ಕೂಡ ದಾಯಾದಿಗಳಷ್ಟೆ ಸೇರಿ ನಡೆಸುವಂಥದು. ವೈದಿಕರು 'ಊನಮಾಸಿಕ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಕಲೇಶಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮೂರುತಿಂಗಳು ತುಂಬುವಾಗ ತಿಥಿಮಾಡುವರು. ಆ ಬಳಿಕ ಬಂಧುಮಿತ್ರರನ್ನೆಲ್ಲ ಆಮಂತ್ರಿಸಿ ವಾರ್ಷಿಕ ತಿಥಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಇತಿಶ್ರೀ ಹಾಡುವರು. ಮುಂದೆ ಸತ್ತವ್ಯಕ್ತಿ ಅಳಿದುಹೋದ ಹಿರಿಯರ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಿಹೋಗುವೆಂದು ನಂಬಿಕೆ. ಮಾಳಸಕ್ಷುದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಎಡೆಯಿಟ್ಟು ಆತ್ಮಗಳು ತೃಪ್ತಿಪಡೆದವೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು. ಮೃತವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪತ್ನಿ ಇವರೆ ಆಕೆಗೆ ವೈಧವ್ಯದ ದುಃಖ ಶಮನವಾಗಲೆಂದು ತಿಂಗಳುತಿಥಿಯಾದ ಬಳಿಕ ತವರಿನವರು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ಬಳಿಕ ವರ್ಷತುಂಬುವುದರೊಳಗೆ ಸವಿಸಾದ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲ ತುತ್ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೂ ಕರೆದೊಯ್ದು ನಾಲ್ಕುದಿನ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊಸಸೀರಿಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸುವರು.

ಶ್ರೀಮಂತ ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಅಗ್ನಿಸ್ವರ್ಗ ಅಥವಾ ಸಮಾಧಿಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೃತನ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಂಟಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವರು. ಅರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವರು ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವರು. ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಸ್ವರ್ಗನರಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರದಿದ್ದರೂ ಸತ್ತವನು ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೊಲೆ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೀಡಾದವರು ಆತ್ಮಶಾಂತಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದೆವ್ವವಾಗಿ ಕಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ದಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆ ಕುರಿತು ದಂತಕತೆಗಳೂ ಪ್ರಚಲಿತವಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಮರಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಇತರ ಒಕ್ಕಲಿಗರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ವಿಧವೆಯ ಬಗೆಗೆ ಕಠಿಣವಾದ ಆಚರಣೆಗಳು ಈ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಇವರ ಮನೋವೈಶಾಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

“ ನಿದ್ದೆ ”

೧

ನಿದ್ದೆಯನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದೇನೆಂದರೆ
ಆರ್ಥೈಸಬೇಕು
ಆಕ್ಕನಂತೆ
ಆಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನಂತೆ

೨

ನಿದ್ದೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದಿದ್ದೇನೆಂದರೆ
ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಮುದ್ದು
ಮಡದಿ ಮಗನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಹೊದಿಕೆ ಒದರಿ ಸದ್ದು ಮಾಡದೆ
ಎದ್ದು ನಡೆಯಬೇಕು ಅರ್ಥರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ
ಬುದ್ಧನಂತೆ !

೩

ನಿದ್ದೆಗೆ ಸೋತಿದ್ದೇನೆಂದರೆ
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೇ
ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತು ಕರ್ಣಪಟಲ
ಚೂರು ಚೂರಾಗುವಂತೆ ಗುಡುಗಿದರೂ
ಅಲ್ಲಾಡದೆ ಮಲಗಬೇಕು
ಕುಂಭಕರ್ಣನಂತೆ !

೪

ಆದರೆ,
ನಿದ್ದೆ, ನಮಗೆ
ಅರಿಯಲಾರದ
ಗೆಲ್ಲಲಾರದ
ಸೋಲಲಾರದ
ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ನಿಗೂಢ !

ಡಾ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ

ಮುದ್ದಣ : ಋಣ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿ

ಮುದ್ದಣ ಬರೆದ 'ಶ್ರೀರಾಮಕಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಂ' ಕೃತಿಯ ಪೀಠಿಕಾ ಸಂಧಿಯ ಒಂಬತ್ತನೇ ಪದ್ಯ ಇಂತಿದೆ :

ಮೂಲವಳಿಸದೆ ವೃದ್ಧಿಯನೆ ಬರುಪದಾರ್ಥಕನು
ಕೂಲಮಂ ಗೆಯ್ದು ಋಣ ಶೇಷಗಳ ಭೇದಿಸುತೆ
ಕಾಲಕರ್ಮಗಳ ಬಿಡದನುಸರಿಸಿ ನಿತ್ಯಕರ್ತೃಕ್ರಿಯೆ ವಿಭಕ್ತಿಗಳೊಳು
ಮೇಲೆನಿಸಿ ಸತ್ಯತಿಯೆಸಗೆ ಮಾನ್ಯನಹನಂತೆ
ಮೇಲೆಸೆಯೆ ಮೃದುವಚನಚಯದಿಂದೆ ಸಂತತಂ
ಮೇಲದರೋಳೀಕವಚನಕ್ರಮವ ಹಿಡಿದಿರಲ್ಪವನ ಮತಿ ವಿಸ್ತರಿಪುದು

ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ವಿದ್ವಾನ್ ರಾಮಚಂದ್ರ ಉಚ್ಚಿಲರ ವಿವರಣೆ :

“ಮೂಲವಂದರೆ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಕಥೆ (ಬಂಡವಾಳ); ವೃದ್ಧಿ ಎಂದರೆ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭಾ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಸೇರಿಸಿದ ಭಾಗ (ಬಡ್ಡಿ) ಋಣ ಶೇಷವೆಂದರೆ ಇತರರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ (ಹಳೆಯಬಾಕಿ) : ಭೇದಿಸುತೆ ಎಂದರೆ ಇತರರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ ತನ್ನ ತನದ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ; (ಹಿಂದೆಸಲಿಸಿ) ಕಾಲಕರ್ಮಗಳ ಬಿಡದನುಸರಿಸಿ ಎಂದರೆ ಕಾವ್ಯದ ಕಥೆ ಅನುಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದು ಮುಂದಾಗದಂತೆ ಕರ್ತೃ, ಕ್ರಿಯೆ, ವಿಭಕ್ತಿಗಳೊಳು ಮೇಲೆನಿಸಿ ದೋಷಬಾರದಂತೆ (ಬೇಸರವಾಗದಂತೆ ವರ್ತಿಸಿ), ಸತ್ಯತಿಯೆಸಗೆ (ಒಳ್ಳೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿದರೆ) ಅವನ ಮತಿ ವಿಸ್ತರಿಪುದು-ಕವಿಯಾದವನ ಪ್ರತಿಭೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ (ವ್ಯಾಪಾರಿಯ ವ್ಯವಹಾರ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತದೆ). [೧೯೭೮-೮೪].

ಮೇಲಿನ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಎರಡು ವಿಚಾರಗಳು ಅಡಕವಾಗಿವೆ.

೧. ಮುದ್ದಣನು ಮೂಲವಳಿಸದೆ ವೃದ್ಧಿಯನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

೨. ಹಾಗೆ ವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವಾಗ 'ಕಾಲ ಕರ್ಮಗಳ ಬಿಡದೆ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ'. ಮೇಲೆಲ್ಲೋಟಕ್ಕೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ ಇಲ್ಲದಂತಿರುವ ಹೇಳಿಕೆ ಇದು. ಏಕೆಂದರೆ

ಬರಹಗಾರನೊಬ್ಬನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಬದ್ಧನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾ, ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೂ ಬದ್ಧವಾಗಿರುವ ಅಸೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಾಲುಗಳವು. ಆದರೆ ಮುದ್ದಣನ ಬಗೆಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುದ್ದಣನು ಮೂಲಕ್ಕೆ ಬದ್ಧನಾದ ರೀತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವು ಸೀಮಿತವಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲವೇ ಮುದ್ದಣನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಹೊಸತನದ ರೀತಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಬದಲು ಅವೆರಡರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಸಂಬಂಧದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಕಾರಣವನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಾನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಷಟ್ಪದಿಗೆ ಮೂಲವೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಷಟ್ಪದಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪಾರದೆ ಪರಾರ್ಥಮಂ ವರಯತಿಗೆ ಭಂಗಮಂ |
 ತಾರದೆ ನಿಜಾನ್ವಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳ್ಗೆ ದೂಷಣಂ |
 ಬಾರದೆ ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಣ ಕಲಾಗೌರವಂ ತೀರದೆ ದುರಕ್ತಿಗಳ್ಗೆ ||
 ಸೇರದೆ ಸುಮಾರ್ಗದೊಳ್ ನಡೆವ ಸತ್ತುರುಷನಗೆ |
 ಭೀರದೆಸಕವ ಪೋಲ್ತು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಮಂ |
 ತಾರದೆಯ ಕರುಣದಿಂ ವೇಳ್ತಿನಾಂ ದೋಷಮಂ ತೊರೆದೆಲ್ಲರಂ ಕೇಳ್ತುದು || (I-3)

ಈ ಪದ್ಯದ ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ :

“ ಪರ ಧನಕ್ಕೆ ಅಸೆಸುವೆ, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗವಮಾನ ಮಾಡದೆ, ತನ್ನ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಮೀರದೆ ವಿವ್ಯಾಜನೆಯ ಸುಗುಣಗಳಿಂದ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ, ಕೆಟ್ಟವರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದೆ, ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಸತ್ತುರುಷನಂತೆ, ಪರರು ಹೇಳಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕದಿಯದೆ, ಯತಿ, ಗಣ, ಮಾತ್ರ, ಅನ್ವಯ, ಕ್ರಿಯಾಪದ, ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಗುಣಗಳು ಈ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸದೆ, ದುಷ್ಟವಾದ ಭಾವಗಳಿಗೂ ಮಾತುಗಳಿಗೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡದೆ, ಕಾವ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಶಾರದೆಮು ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹೇಳಿರುವೆನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗುಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ” [ಕೆ. ಸಂಜುಂಡಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ಎಚ್. ನಾಗಪ್ಪ ೧೯೩೨: ೪].

ತನ್ನ ಕವಿತೆಯು ಸತ್ತುರುಷನ ಗಭೀರವೆವೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆನ್ನುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಮುದ್ದಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದನೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಷ್ಟನ್ನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮುದ್ದಣನ ಬಗೆಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ಬಂದ ಕನ್ನಡ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಮಾದರಿಯಿದು. ಮುದ್ದಣನ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಕೃತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುದ್ದಣನ

ರಚನೆಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿ ಸಾಮ್ಯ, ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವು ಸೀಮಿತವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ಮಾದರಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

೧. ಮುದ್ದಣನ ವ್ಯಾಸಂಗ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಬಹುದಾದ ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ ಅವರು ಈ ಕೆಳಗಿನ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.

“ ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಸಮುದಾಯದ ಅವನ ವ್ಯಾಸಂಗವು ಮಾತ್ರ ಅಳವೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವಂತಹದೂ ಆಗಿದೆ. ಅವನ ಕೃತಿಪಂಚಕದ ಮೇಲೆ ಇತರ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಆ ಕಾವ್ಯಗಳಾವುವೆಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆ ಅವಶ್ಯಕ. ಅವನ ಹಳಗನ್ನಡ ವ್ಯಾಸಂಗವು ೧೮೮೯ರಿಂದಲೂ ಆರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು. ‘ಕುವಾರವಿಜಯ’ದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಹಳಗನ್ನಡ ಪದಗಳಿವೆ. ಅದರ ಮುಖಪುಟದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಷಡಕ್ಷರಿಯ ಪದ್ಯವೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಸಂಜೆಯವರಿಗೆ ಮುದ್ದಣನ ಕುರಿತು ಅದರ ಭಾವ ಕುದುರಿತು. ಇನ್ನು ‘ರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ’, ‘ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ’ಗಳಲ್ಲಿ ‘ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ’ದ ನೇರವಾದ ಮತ್ತು ಗಾಢವಾದ ಪ್ರಭಾವವೇ ಇದೆ. ಆ ವಾರ್ಧಕದ ಗುಂಪನ, ಅಶ್ವಮೇಧದ ಪ್ರಸಂಗ ಮತ್ತು ಸೀತಾಸುತ್ಯಾಗ ವರ್ಣನೆ ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅವನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಮನನ ಮಾಡಿದ್ದ ಜನಪ್ರಿಯ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂದರೆ ‘ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣ’, ‘ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ’ ಮತ್ತು ‘ಕುವಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ’.

ಮುದ್ದಣನ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಬೀರಿದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹಳಗನ್ನಡ ಕವಿಯೆಂದರೆ ನಾಗಚಂದ್ರ. ಅವನ ‘ಮಲ್ಲಿನಾಥಪುರಾಣ’ ಹಾಗೂ ರಾಮಾಯಣಗಳೆರಡೂ ಆ ಮುಂಚೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದವು, ‘ಸಂಸರಾಮಾಯಣ’ದಲ್ಲಿಯೂ ‘ಕಡೆದೊಡೆ ಪಾಲ್ಗಡಲ್’ [VII-೭೯] ಎಂಬ ಪದ್ಯವು ರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದಲ್ಲಿಯೂ ‘ಕಡೆಯ ಪಾಲ್ಗಡಲನಮೃತ ಪುಟ್ಟುವಂತೆ’ (III-೯) ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾದುದನ್ನು ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಲ್ಲಿನಾಥಪುರಾಣದ ‘ಭಾಗಾನುವಾದಗಳೂ ಪರಿಪಾಟಿಯೂ’ ಗೋಚರವಾದದ್ದು ರಾಮಾನುಜಯ್ಯಂಗಾರರಿಗೆ [೧೯೭೮- : ೨೯-೩೦]. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರರು ಇದೇ ರೀತಿ ಗದಾಯುದ್ಧ, ನೀತಿಮಂಜರಿ, ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯ ವಂಶಾವಳಿ, ವಿಷವೃಕ್ಷ, ಛಂದೊಂಬುಧಿ, ಕಿಟ್ಟಿಲ್ ಕೋಶ, ಶಬ್ದಮಣಿರಹಸ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಮುದ್ದಣನ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದಬಹುದಾದ ಪ್ರಭಾವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. [೧೯೭೮ : ೩೦-೩೧].

೨. ಮುದ್ದಣನ ಯಕ್ಷಗಾನ ಮತ್ತು ಇತರ ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ವಿವೇಚನೆ ನಡೆಸಿದ ರಾಮಚಂದ್ರ ಉಚ್ಚಿಲರು ನೀಡುವ ತೀರ್ಮಾನ ಇಂತಿದೆ :

“ ರತ್ನಾವತೀ ಕಲ್ಯಾಣವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕತೆ. ಹರ್ಷನ ರತ್ನಾವಲೀ ನಾಟಕದ

ಕಥಾವಸ್ತು ಎಂದು ಇದುವರೆಗೆ ತಿಳಿಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಥೆ ಹರ್ಷನ 'ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿಕಾ' ನಾಟಕದ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆದ ಕಥೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಥೆಯು ಮುಣಭಾರ ಆತ್ಮಲ್ಪ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕತೆಯನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡನೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯ.

"ಕುಮಾರವಿಜಯ ಪ್ರಸಂಗದ ಮೂಲಕತೆಯನ್ನು ಮೂಕಾಂಬಿಕೆಯ ಭಕ್ತನಾದ ಅನಾಮಧೇಯ ಕವಿಯೊಬ್ಬನ ಶಂಕರಸಂಹಿತೆಯಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವ ಕಥೆಯಾಗಲೀ ಕವಿತೆಯಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕತೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಭಾ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಭಾಮಿನೀಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ದೂರ್ವಾಸ-ಅಜಮುಖಿ ಅವರ ಕತೆಯನ್ನು ೩೫ ಪದ್ಯಗಳಷ್ಟಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಮಾಡಿ ಒಂದು ಸುಂದರ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದಾನೆ."

"ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಂ' ಕೃತಿಗೂ ಒಂದು ಮೂಲವಿದೆ. ಒಂದೇ ಮೂಲವಲ್ಲ, ಅನೇಕ ಮೂಲಗಳಿವೆ. ಆತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಬಲವಾದ ಮೂಲವೆಂದರೆ 'ಕನ್ನಡ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ'. ಇದನ್ನು ನಾನು ಕತೆಯ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ರೀತಿ, ಮುಣ, ವೃದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕಥೆಗೆ ಮೂಲ ಶೇಷರಾಮಾಯಣ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅನುವಾನಕ್ಕೂ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ.

"ಮೂಲ ಅದ್ಭುತ ರಾಮಾಯಣ ಕಾವ್ಯವೇ? ಪುರಾಣವೇ ನಮ್ಮ ವಿಮರ್ಶಕರು ಇದನ್ನು ಅಗ್ಗದ ಪುರಾಣವೆನ್ನುವುದುಂಟು. ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವುಂಟು. ಆದರೆ ಮುದ್ದಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅದು 'ಅಗ್ಗ'ದ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಪಾರಾಗಿದೆ. ಆತ ಅನುವಾದ ಮಾಡುವಾಗ ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಹಿಸಿ ಹನ್ನೊಂದು ಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಿದ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ, ಅಶ್ಲೀಲವೆಂದು ಕಂಡ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪದಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟ. ಮೂಲದ ನೀರಸ ಸಂವಾದಗಳಿಗೆ ಜೀವಕಳೆ ತುಂಬಿದ" [೧೯೭೮ : ೧೦೧] ಉಚ್ಚಿಲರು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

೩. 'ಶ್ರೀರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಎನ್.ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟರು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಇಂತಿವೆ.

"ಮುದ್ದಣ ಉತ್ತರ ಕಾಂಡದ ವಸ್ತುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಪುರಾಣಕಾರರಿಂದ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತರೂಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಅವನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯರುಚಿ ಕುರಿತು ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಂದು ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶೇಷ ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನನಿಗೆ ಹೇಳಿದನೆಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧವೇ

ಅವನಿಗೆ ಆಕರ ಗ್ರಂಥ. ಮೂಲದ ಅರುವತ್ತಮೂರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಕತೆ ಇಲ್ಲಿ ೧೬ ಆಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಮಿತಗೊಂಡಿದೆ.....ಮುಖ್ಯಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಷ್ಟೋ ಕತೆಗಳನ್ನೂ ಮಹಾತ್ಮಿಗಳನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಕೈಬಿಡುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತೋರುವ ಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಮುದ್ದಣ ಅನಾಮತ್ತಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾನೆ," [೧೯೭೮ : ೧೧೮]

ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳಲ್ಲದೆ ಪ್ರೊ. ಜಿ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ (೧೯೮೭), ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ (೧೯೭೮), ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ (೧೯೭೫), ಯು. ಮಂಗೇಶರಾವ್ (೧೯೭೫), ಪಂಡಿತ ಮ. ಪ್ರ. ಪುಜಾರ (೧೯೭೫) ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳು ಕೂಡಾ ಮುದ್ದಣನ ಬರೆಹಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿ, ಮುದ್ದಣನು ಅವುಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯ ಮೂಲ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿಯ ಬಗೆಗಣ ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನವು ಇನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮೂಲ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನವು ಹಳೆಯ ತಲೆಮಾರಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರ 'ಹುಡುಕಾಟ'ವನ್ನು ಮೀರಿ, ತಾತ್ವಿಕ ಚರ್ಚೆಗಳಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ,

‘ಮೂಲವಾಗಲೀ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೆಲವನ್ನು ಆಯ್ದು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವಾಗಲೀ ಕೇವಲ ಕುಶಲತೆಯ, ಜಾಣ್ಮೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿ ಮೂಲವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಬರೆಹಗಾರನ ಆಲೋಚನಾ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಬರೆಹಗಾರನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಗತ್ಯವನ್ನೂ ಅವು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಬರೆಹಗಾರನೊಬ್ಬ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮೂಲವನ್ನು ನೆಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು, ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಆಲೋಚನಾ ವಿನ್ಯಾಸದ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಗತ್ಯದ ಕಾರಣದಿಂದ. ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ, ಆದರೆ ತಾನು ಬಹಳ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸುವ ಅರ್ಥ, ಮೌಲ್ಯ, ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದುದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿಗಳು ಒಂದೇ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಮೂಲವನ್ನು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ದೇಶ ಬದ್ಧವಾದ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿನ್ಯಾಸವು ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಿನ್ಯಾಸಕ್ರಮವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕೃತಿಕಾರನ ಮೌಲ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಮೌಲ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ರೂಪುಗೊಂಡ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂದರ್ಭದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಮೂಲ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾತಾಡುವಾಗ

ನಾವು ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಒತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಹೊಸಬಗೆಯ ಚರ್ಚೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಚರ್ಚೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

೧. ಮುದ್ದಣನು ಅಯ್ಯುಕೊಂಡ 'ಮೂಲ'ದ ವಿನ್ಯಾಸ ಯಾವುದು?
೨. ಮೂಲವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಕೃತಿಯೊಂದು ಪಡೆಯುವ ಹೊಸ ವಿನ್ಯಾಸ ಯಾವುದು?
೩. ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಸಿದ್ಧವಾಗುವ 'ಅಕ್ಕತಿ' ಮತ್ತು ಮುದ್ದಣನ ಆಲೋಚನಾ ವಿನ್ಯಾಸ, ಇವುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಯಾವ ರೀತಿಯದ್ದು?
೪. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಮುದ್ದಣನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಈ 'ಮೂಲ-ವೃದ್ಧಿಗಳು' ಸಾಧಿಸಿದ ಸಮತೋಲನ ಎಂಥದು?

ಅಂದರೆ ಮೂಲ-ವೃದ್ಧಿಗಳ ತಾತ್ವಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ, ಮೂಲ ಕೃತಿಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶ, ಅವುಗಳ ಲೇಖಕರ ಜೀವನ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯ ಕರ್ತೃ ಆಕ್ಕತಿ ಶೈಲಿಗಳು, ಮುದ್ದಣನ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶ, ಮುದ್ದಣನ ಜೀವನ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಮುದ್ದಣನ ಕೃತಿಗಳ ಆಕ್ಕತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿರುವ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಈ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ತರ್ಕವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬೇಕು.^೧

ಮೂಲ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಮುದ್ದಣನ ಋ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ರೀತಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

೧. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮುದ್ದಣನ ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಸಿದ್ದು.
೨. ಮೂಲರೂಪ ವಿಸ್ತರಣೆಗೊಳ್ಳದೆ, ಇರುವಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ, ಆದರೆ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿ ವೃದ್ಧಿಯಾದದ್ದು.
೩. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದದ್ದು ಮುದ್ದಣನಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಂಡು, ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾದದ್ದು.
೪. ಮೂಲದ ಪದ್ಯರೂಪವು ಮುದ್ದಣನಲ್ಲಿ ಗದ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ವೃದ್ಧಿಯಾದದ್ದು.

'ಮೂಲ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿ'ಯ ಬಗೆಗಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಲಾದ ಮೂಲದ ಆಯ್ಕೆಯ ವಿನ್ಯಾಸ ವೃದ್ಧಿಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶ

ಮುದ್ದಣನ ಜೀವನದರ್ಶನ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿಯ ಆಕೃತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು.

ಮುದ್ದಣನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವೃದ್ಧಿಯ ನಾಲ್ಕು ದೀತಿಗೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

೧. ಮೂಲದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತತೆ ಮುದ್ದಣನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡು ವೃದ್ಧಿಯಾದದ್ದು.

ಇದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಉದಾಹರಣೆ ಎಂದರೆ, 'ಕುಮಾರವಿಜಯ'ದ ದೂರ್ವಾಸ-ಅಜಮುಖಿಯರ ಪ್ರಸಂಗ. ಮುದ್ದಣನಿಗೆ ಮೂಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾದ 'ಶಂಕರ ಸಂಹಿತೆ'ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿವರ ಕೇವಲ ಒಂದು ಪಟ್ಟದಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ಅದೆಂದರೆ.

“ ಒಂದುದಿನ ದೂರ್ವಾಸ ಮುನಿಪತಿ
ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರೆ
ಬಂದಳಲ್ಲಿಗೆ ಮುನಿಯಕರೆದಳು ಕ್ರೀಡೆಗೊಂದನುತ |
ಕಂದೆರೆದು ಬೆದರಿದನು ದುರ್ಬಲ
ನೆಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಪೇಳಲು
ಮುಂದೆ-ಪರಿದಳವುತ್ಪ ರಮಿಸಿದಳವಳು ತಾನಾಗಿ || ”

ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿವರವೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮುದ್ದಣನಲ್ಲಿ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಘಟನೆಯು ಸುಮಾರು ೩೧ ಪದ್ಯಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಕುಮಾರವಿಜಯದ ೧೧೨ ಪದ್ಯವಾದ

“ ಎಂದು ಯೋಚನೆಯೊಳ್ಳಿ ರುವಂದವರಿತಜಮುಖಿಯು
ಬಂದಗ್ರಭವಗೆರೆಗುತೆಂದಳೀ ತೆರದಿ ”

ಎಂಬಲ್ಲಿಂದ ೧೪೩ನೇ ಪದ್ಯವಾದ

· ರಕ್ಕಸಿಯೀ ಪರಿಭಾಷೆಯು
ನಿಕ್ಕುತ ಮುಂಡುಗೈಗಳೊಳಗ್ರಭವನೆಡೆಗಂ |
ಫಕ್ಕನೆ ಸಾರಲ್ ನಾರದ
ಹಕ್ಕಿಯನೇರುತ ಶಕ್ರನೆಡೆಗರುಹೆ ಬಂದಂ ||

ಎಂಬಲ್ಲಿವರೆಗೆ ಮುದ್ದಣನದೇ ಸ್ವಂತಸೃಷ್ಟಿ. ದೂರ್ವಾಸ ಅಜಮುಖಿಯನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ಅಜಮುಖಿ ದೂರ್ವಾಸನನ್ನು ಕಂಡು ನೋಹಿಸುವುದು, ಆಕೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪ ತಾಳಿ ದೂರ್ವಾಸನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಕುವುದು, ಆಕೆಯನ್ನು ಕೂಡಲು ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಆದನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ದೂರ್ವಾಸ ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಮುಂದೊಡ್ಡಿ, ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೆರಳಿಸುವುದು, ಕೊನೆಗೆ ಆಕೆಗೆ ವಶವಾಗುವುದು,

ಅನಂತರ ಅವಳ ಘೋರ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಓಡುವುದು-ಇನ್ನೆಲ್ಲವೂ ಮುದ್ದಣನ-
ಹೊಸಸೃಷ್ಟಿ.

ಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ಮುದ್ದಣ ಇಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ವಿಸ್ತೃತ
ಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆನು ಕಾರಣವೆಂಬುದಕ್ಕೆ 'ಕುಮಾರ ವಿಜಯ' ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೇ
ಉತ್ತರವಿದೆ. ಪ್ರಸಂಗದ ೧೩೦ನೇ ಪದ್ಯ ಇಂತಿದೆ.

ಅತ್ರಿ ಭೃಗು ದುರ್ವಾಸ ವಿಶ್ವಾ
ಮಿತ್ರರನೆ ಸಾಮಾನ್ಯರೇ ಸ
ವ್ರತೃ ಧ್ವಜರು ಪವನ ಜಲಪರ್ಣಾಕನರು ನೋಡೆ
ಚಿತ್ರವಿದು ಸೋತಿಹರು ಸರಸಿಜ
ನೇತ್ರೆಯರ ಘೋಕಕೆ ಇಂತಿರೆ
ಧಾತ್ರಿಯೊಳು ಶಾಲ್ಯಾನ್ನ ಘೃತ ಭಕ್ಷಕರ ಪಾದೇನು ? ||

ಪ್ರವ್ಯಾಪ್ತರಾದ ಮುನಿಗಳೂ ಮನಸಿಜನ ಬಯಕೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ
ಎಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಮುದ್ದಣನು ಮುನಿಸಂದೋಹದ ಬಗೆಗಣ ತನ್ನ
ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಾಸಾಸ್ತೀಕರಣಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ 'ಧಾತ್ರಿಯೊಳು
ಶಾಲ್ಯಾನ್ನ ಘೃತ ಭಕ್ಷಕರ ಪಾದೇನು?' ಎಂದು ಸಮಕಾಲೀನ ಮುನಿವರ್ಗವನ್ನು
ಲೇವಡಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮುದ್ದಣನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ದೂರ್ವಾಸ
ಸೋತುಕೊಡ ದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವಿವರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ
ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಲೇವಡಿ ಮುದ್ದಣನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಾಯಿತು. ಅಂದರೆ ಮೂಲಕ್ಕಿಂತ
ಭಿನ್ನವಾದ ವೈಚಾರಿಕ ಆಸ್ಪತ್ಯವನ್ನು ಮುದ್ದಣ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ
ಎಂದುಕಾಯಿತು. ಅಂದರೆ ಆತನು ತನ್ನ ಕಾಲದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸೈತಿಕ
ಸೆಲೆಯೊಂದನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಲದಿಂದ ಪುನಃ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸವನ್ನು
ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಎಂದೇ ಅರ್ಥ.

೨. ಮೂಲವು ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡದ್ದು

ಇಂಥಕಡೆ ಮೂಲದ ದೀರ್ಘತೆ ಹಾಗೇ ಉಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲಿ
ರೂಪಾಂತರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀತನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಮುದ್ರ
ವರ್ಣನೆಯೊಂದು ಇಂತಿದೆ.

ಸೂದೊಂದು ಮೀನ್ಮಂಗಿತಾ ಮೀನಸಾ
ಗಳೆ ನುಂಗಿತೊಂದು ಮೀನಾಮೀನ ನುಂಗಿದುದು
ಬಳಿತೊಂದು ಮೀನದಂ ಮತ್ತೊಂದು ಮೀನ್ಮಂಗಿತಾ ಮೀನ ನುಂಗಿತೊಂದು ||
ತೋಲುತೊಂದೊಂದುನೊಂದಿರು ನುಂಗಲಾ ತಿಮಿಂ
ಗಳೆಲ್ಲಮಂ ನುಂಗುತಿರ್ಪುದನೆ ಮುಂಘೋಕ್ಯ ಗಿರಿಗಳೆಡೆಯಾಡುವಂತೆ || (VI ೮)

ಸಾಕಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟದಾಗಿರುವ ಈ ಮೂಲವು ಮುದ್ದಣನ 'ಶ್ರೀರಾಮಕಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಂ' ನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿದೆ.

ಪಟ್ಟುಳಿದು ಸಂಚರಿಪ ಬಾಳೆಯಂ ಬಾಳೆಯಂ
 ಮುಟ್ಟುವಿಸಿ ನಡತರ್ಪ ನಕ್ರಮಂ ನಕ್ರಮಂ
 ಮೆಟ್ಟಿಬಹ ಶಕುಲಮಂ ಶಕುಲಮಂ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಪಡೆದವರ ಮೀನ ಮೀನಂ |
 ಬಿಟ್ಟಡಂಗುವ ಜಲಗ್ರಾಹಮಂ ಗ್ರಾಹಮಂ
 ದಿಟ್ಟಿಸುತೆ ಪಿಂಜರಿವ ಕಮಲಮಂ ಕಮಲಮಂ
 ತಟ್ಟೆ ಸಕದಿಂ ಪಾವ್ತುಲೂಪಿಯನು ಲೂಪಿಯಂ ಬಣ್ಣಿಸಲ್ ನೆರೆವರಾರೈ ||

(III ೨೬)

ಕಡಲತಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮುದ್ದಣ ನೀಡಿದ ಸಮುದ್ರವರ್ಣನೆ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಾದುದು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಮುದ್ದಣನ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಾದ ಒಂದು ಧೋರಣೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವಿಕತೆ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಯ ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. "ಅದು ಒಂದು ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪದ. ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಎಲ್ಲ (ಆಧವಾ ಸಾಧ್ಯವಿರುವಷ್ಟು) ಮುಖಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ, ಪುನಃಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ 'ಸತ್ಯ'ದ ಆದರ್ಶೀಕರಣ, ಭಾಷೆಯ ಶೈಲೀಕರಣ ಮತ್ತು ಅತಿಮಾನುಷ ವಿಷಯಗಳ ತಿರಸ್ಕಾರ ಈ ಧೋರಣೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳು" (ಓ. ಎಲ್. ನಾಗಭೂಷಣಸ್ವಾಮಿ ೧೯೭೩ : ೨೧೦). ಅಂದರೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನುಭವಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರು ಬರೆಯಲು ಹೊರಡುತ್ತಾರೋ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವತಾವಾದ ತಲೆಹಾಕುತ್ತದೆ ಎಂದರ್ಥ. ಮುದ್ದಣನ ವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವಾಸ್ತವತಾವಾದಿ ಸಲಹೆಗಳಿವೆ 'ಶ್ರೀರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ'ದ ಮುದ್ದಣ-ಮನೋರಮೆಯವರ ಸಲ್ಲಾಸದಲ್ಲಿ ಇದು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ^೩ ಅವನ ರೂಪಾಂತರ ಕಾರ್ಯವೂ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ವಾಸ್ತವಿಕಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸವೆಂದೇ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

೩. ಮೂಲದ ವಿಸ್ತಾರವು ಮುದ್ದಣನಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಳ್ಳುವುದು.

ಬರಹಗಾರನೊಬ್ಬನು ದೀರ್ಘವಾದ ಮೂಲವನ್ನು ತನ್ನ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅದೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮುದ್ದಣನ ಅದ್ಭುತರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಮೂಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅದ್ಭುತರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಪೀಠಿಕಾ ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡು 'ಶ್ರೀಸೀತಾರಾಮರ ಅಯೋಧ್ಯಾಗಮನ' ಎಂಬಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ೨೭ ಸರ್ಗಗಳಿವೆ. ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾದ ಕತೆ ಮುದ್ದಣನಲ್ಲಿ ೧೬ ಅಶ್ವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಗೊಂಡಿದೆ ಮೂಲದ ಹರಿವು ಸದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮುದ್ದಣನಲ್ಲಿ ಅದು ಗದ್ಯರೂಪವನ್ನು ತಳೆದಿದೆ

ಇಲ್ಲಿ ಮುದ್ದಣನ ವೃದ್ಧಿಯ ಪರಿತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಆತ ಯಾವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೆಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗ, ಉಪನಿಷತ್ತುಧನ, ಭಕ್ತಿಯೋಗ, ಭಗವಂತ-ಹನುಮಂತರ ಸಂವಾದ, ಭಗವಂತನು ಸ್ತುತಿಸಿದ ಸ್ತವರಾಜ ಗಳೆಂಬ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳನ್ನು ಮುದ್ದಣ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸಹಸ್ರಕಂಠ ರಾವಣನ ೧೭೬ ಜನ ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನೂ, ರಾವಣನ ೨೨ ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರನ್ನೂ ಮುದ್ದಣ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಇದೇ ರೀತಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು 'ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ'ದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. 'ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ'ಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಪಾಠಾಳ ಖಂಡದ ೬೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೪೨೬೪ ಶ್ಲೋಕಗಳಿದ್ದು, ಅದು ರಾಮಾಶ್ವ ಮೇಧಕ್ಕಿಂತ ಎರಡೂವರೆಪಟ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ. ಮುದ್ದಣನ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ೧೬ ಅಶ್ವಾಸಗಳಷ್ಟೇ ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮುದ್ದಣನು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮನಿರೂಪಣೆ, ಕರ್ಮಗತಿ ನಿರೂಪಣೆ, ಕರ್ಮವಿಚಾರ ವರ್ಣನೆ-ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಗೋಸೇನಾ ನಿರೂಪಣೆ, ನರಕವರ್ಣನೆ ಮೊದಲಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ರಾಮನ ಸೈನ್ಯ ಲವಕುಶರನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಹತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ದೀರ್ಘ ನಿರೂಪಣೆ ಮುದ್ದಣನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಅಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಸೀತೆಯ ಪರಿತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದ ಗಿಳಿಗಳ ಶಾಪವನ್ನೂ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಸೀತೆಯ ನಡತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಓದುಗರಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಮೂಡಿಸಿ, ಸೀತಾಪರವಾದ ನಿಲುವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮುದ್ದಣನ ಅಲೋಚನಾ ವಿನ್ಯಾಸವು ಮೂಲದ ವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯದು ಎಂದಂತಾಯಿತು. ಮುದ್ದಣನ ಹೊಸ ವಿನ್ಯಾಸವು ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿನ್ಯಾವಂತ ವರ್ಗವು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಅಲೋಚನಾ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತನ್ನನ್ನು ತೆರೆದು ಕೊಂಡ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಏನು ಅಗತ್ಯವೋ ಅದನ್ನು ಮುದ್ದಣ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತತೆಯ ಆಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಆಧುನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವೇ ಆಗಿದೆ. ಅವನ ಇಂಥ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೊಸ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ, ಹೊಸಬಗೆಯಲ್ಲಿ, ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಸಾಧನೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೪. ಪದ್ಯರೂಪವು ಗದ್ಯರೂಪವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿದ್ದು.

'ಅದ್ಭುತ ರಾಮಾಯಣಂ' ಮತ್ತು 'ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧಂ' ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲವೆ. ಮುದ್ದಣ ಅವನ್ನು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿ

ಪಡಿಸಿದ. ಆತನ ' ಪದ್ಯಂ ವಧ್ಯಂ ಗದ್ಯಂ ಹೃದ್ಯಂ ' ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದದ್ದೆ. ಆತನ ಗದ್ಯದ ಭಾಷೆ ಹಳಗನ್ನಡದಂತೆ ಇದ್ದರೂ, ವಸ್ತುವಿನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ಆಧುನಿಕವೇ ಎಂಬುದು ಈಗಾಗಲೇ ಚರ್ಚಿತವಾದ ವಿಷಯ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರು ಹೇಳಿದ ' ಮುದ್ದಣ ಆಧುನಿಕತೆಯಿಂದ ಬೆನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದ್ದು ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಡೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿರದೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವತಿಯಿಂದ ಕೊನೆಯ ನಮಸ್ಕಾರ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ' (೧೯೮೩ : ೧೬). ಇದೇಲ್ಲ ನಿಜವೇ ಆದರೂ ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಮುದ್ದಣನು ಗದ್ಯವನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಏಕೆ ಎಂಬುದು. ಗದ್ಯ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕಾಸ ಆಗಲಾರದು. ತನ್ನ ಮುಂದಿರುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಧೋರಣೆ ಇದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಗದ್ಯ ವಿಕಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ' ರೆನಿಸಾನ್ಸ್ ' ಆದ ಅನಂತರ ಪ್ರಾಟಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಮೈಂಡ್-ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ, ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಗದ್ಯದ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಲವಾದ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಜಾರ್ಜ್ ಆರ್ಟ್ವೆಲ್ಲನು ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ "ಪ್ರಾಟಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಲ್ಚರ್ ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಉತ್ತಮಗದ್ಯ ಇನ್ನು ಬರುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಬಿ. ದಾವೋದರರಾವ್ ಅವರು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ (೧೯೮೭ : ೭೮). ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಗುರುತಿಸುವುದಾದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಟಿಸ್ಟೆಂಟರು (ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಾದರೆ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನ್ ನವರು) ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಾವು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ, ಗದ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿದರು, ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ನೀಡಿದರು. ಮುದ್ದಣನ ಗದ್ಯದ ಆಯ್ಕೆಯೇ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಸ್ವೀಕರಣೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ.

ಇದು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಲು ಆತ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಮನೋರಮೆಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬೇಕು. ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಬರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪುನರಾವರ್ತನೆಗೊಂಡಿರುವುದು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಅಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಬಹುತೇಕ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ, ಇಂದಿರಾ, ವಾಗ್ಡೇವಿ, ರೋಹಿಣಿ, ಸೀಮಂತಿನಿ, ಭಾಗೀರಥಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಅಂಥ ಮಹತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದು ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬರೆಹಗಾರರಿಗೆ ಆಕೆ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವಾದಳು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾರಣಗಳಿರಲೇಬೇಕು. ನಿಜದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಇವು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ' ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ' ಎಂದರೆ ಮುದ್ದಣನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ' ದಾಂಪತ್ಯದ ಸಮಸ್ಯೆ ' ಎಂದು ತರ್ಕಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮುದ್ದಣನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದು ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ೧೯ನೇ

ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಸ್ಥಾಂತರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಹಿಳೆಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಚಲನೆ ಅರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಚಲನೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹಲವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸ್ತ್ರೀ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಥಿಕೇಳುವ, ಓದುಗರ ಪ್ರತಿಭೆಯಾಗುವ, ವಿವರಣೆಯಾಗುವ ಮನೋರಮೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಮುದ್ದಣನ ವೃದ್ಧಿಯ ರೀತಿಯ ಸೊಗಸಾದ ಮಾದರಿ ಆಕೆ. ಆತನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಆಧುನಿಕತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ.

ಈ ತನಕದ ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ವಿಷಯಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ.

೧. ಮುದ್ದಣನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಲದ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹಾಗೇ ವೃದ್ಧಿ ಸಲ್ಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕಾಲದ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಅವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ.
೨. ಮುದ್ದಣನ ವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾದ ತಾತ್ವಿಕತೆಯೂ ಗಣನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಉದೀಯಮಾನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯಾವಂತ ವರ್ಗದ ನೈತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಇದೆ.
೩. ಮೂಲಕೃತಿಯ ಆಕೃತಿಯು ವೃದ್ಧಿಯ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಮುದ್ದಣನ ಆಧುನಿಕ ನೈತಿಕ ನಿಲುವುಗಳೇ ವೃದ್ಧಿಯ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿತು ಎನ್ನುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸರಿ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಿಡಂಬನೆ, ವಾಸ್ತವಿಕತೆ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತತೆ ಮತ್ತು ಗದ್ಯಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.
೪. ಅವನ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯದ ಆಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಮಾಲ್ಯ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ನಯವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಒತ್ತಾಯ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೩

ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಗೂ, ಅವು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಯಾವ ಬಗೆಯದು?

ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಪತನದ ಅನಂತರ (೧೭೯೯) ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬ್ರಿಟಿಷರ ನೇರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೇನೇ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶನರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರನ ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟಂಟರು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಬೀಸಿದರು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಜೀವನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮದಿಂದ ದೇಶೀಯರು

ರೋಮಾಂಚಿತರಾದರು. ಹೊಸ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಬಲದಿಂದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸತೊಡಗಿದರು. ಹಾಗಂತ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿದವರು ಧರ್ಮವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಬದಲು ಸುಧಾರಣಾವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗುವುದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು ಕೂಡಾ. ಏಕೆಂದರೆ ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಉದೀಯಮಾನ ವಿದ್ಯಾವಂತ ವರ್ಗವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೋರಾಟದ ಚುಕ್ಕಾಣಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ವಸಾಹತು ಆಡಳಿತದಿಂದ ಆಧುನಿಕವಾಗುತ್ತಾ, ವಸಾಹತೀಕರಣದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಬೇಕಾದ ಗತಿ ತಾರ್ಕಿಕ ಜನಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಇವರು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವೇ ದೇಶೀ ಮೂಲದ ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಮೂಲದ ವೃದ್ಧಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂಥ ಕಡೆ ಜನರು ಏಕಪಕ್ಷೀಯವಾಗಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಭಾರತದ ವಿಚಾರಸರಣಿಯನ್ನಾಗಲೀ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾರರು. ಬದಲು ಅವೆರಡನ್ನು ಬೆರೆಸಿದ ಒಂದು ನೈತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ರೇವೆಂಡ್ ವಿಲಿಯಮ್ಸ್‌ನ 'ಶೇಷ' (Residue) ಮತ್ತು 'ಉದೀಯಮಾನ' (Emergent, ಎಂಬೆರಡು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ (೧೯೭೭). ಆತನ ಪ್ರಕಾರ 'ಶೇಷ' ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಪುರಾತನವಾದುದು ಅಲ್ಲ ಬದಲು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವ ಪಾರಂಪರಿಕ ಪಳೆಯುಳಿಕೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಗತಕಾಲ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ವರ್ತಮಾನವೂ ಇರುತ್ತದೆ. 'ಉದೀಯಮಾನ' ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಹೊಸ ಅರ್ಥಗಳು, ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಗಳು. ಇವು ಪ್ರಗತಿಯ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ರೂಪಾಂಗಗಳು. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳುವ ಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ 'ಶೇಷ' ಮತ್ತು 'ಉದೀಯಮಾನ'ಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಸುಲಭ. ಮುದ್ದಣನ ಋಣ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶೇಷ ಮತ್ತು ಉದೀಯಮಾನ ನೆಲೆಗಳೊಳಗಿನ ಅಂತರ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ಇವುಗಳ ಕಾರ್ಯ (Function) ಎಂದರೆ ಆಧುನಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ನಡುವೆ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧವು ನವೀಕರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹೀಗೆ ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ತುಂಬ ಕುತೂಹಲಕರವಾದುದು.

(ಕೃತಜ್ಞತೆ : ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಾಗ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದವರು ವಿದ್ವಾನ್ ರಾಮಚಂದ್ರಉಚ್ಚಿಲರು. ಈ ಲೇಖನದ ತಾತ್ವಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಶಿವರಾಮ ಪಡೀಕ್ಕಲರ ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧದಿಂದ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಹನೀಯರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.)

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಇಂಥ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಮೂಲವಾದ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಈಗಲೇ ಅಪರ ಮಾತುಗಳು : Its aim is to explain the literary work more fully; and this means a sensitive attention is its forms, styles and meanings. But it also means grasping those forms as the products of a particular history. [1983 : 4]

೨. ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕೆಲಸಗಳು ಇನ್ನಷ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಶೋಧಕರು, ವಿಮರ್ಶಕರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನೋಡಿರಿ : ಶಿವರಾಮ ಭಟ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ಸ್ ೧೯೮೩, ಜಿ. ದಾಮೋದರರಾವ್ ೧೯೮೩ ಮತ್ತು ಜಿ. ಎಚ್. ನಾಯಕ ೧೯೮೩.

೩. ವಾಸ್ತವಿಕತೆ ಮತ್ತು ನೈಜತೆ (Realism and Naturalism) ಬಂದೇ ಅಲ್ಲ. 'ನೈಜತೆ'ಯು ಜೀವನವನ್ನು ಅದು ಇರುವಂತೆಯೇ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ಬಗೆಗೆ ರೇಮಂಡ್ ವಿಲಿಯಮ್ಸ್ ತುಂಬ ಕುತೂಹಲಕರವಾದ ವಾದವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನೋಡಿರಿ : Raymond Williams. 1961 : 275.

೪. ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಅನೇಕ 'ಹುಕುಂನಾಮೆ' ಗಳು ಗದ್ಯದ್ದಲ್ಲವು, ಅಳರಸರ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ವಿನೋಭಾವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ. ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಸಾಹತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಪಾಳೇಗಾರರು ತೋರಿದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸಂಕೇತಗಳೇ 'ಹುಕುಂನಾಮೆ' ಗಳು.

ಅಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ಕೀರ್ತಿಸಾಧ ಕುರ್ತುಕೋಟಿ ೧೯೮೩, ಯುಗಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ; ಬೆಂಗಳೂರು : ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ಮಾಣಸಾಲಯ.

೨. ಕೇಶವಚಟ್ಟಿ ಟಿ. (ಸಂ) ೧೯೭೬, ಮುದ್ದಣ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಗ್ರಂಥ ಸಂಪುಟ ೧; ಬೆಂಗಳೂರು : ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕುಟೀರ.

೩. ದಾಮೋದರರಾವ್ ಬಿ. ೧೯೮೩, ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯ ಉಗಮದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ [ಇದರಲ್ಲಿ : ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು (ಸಂ.) ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ] ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ : ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.

೪. ನಂಜುಂಡಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ನಾಗಪ್ಪ ಎಚ್. ೧೯೩೨, ಕರ್ನಾಟಕ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತವು; ಚಿಕ್ಕಮೇಟೆ : ಸರಸ್ವತಿ ರತ್ನಾಕರ ಬುಕ್ಕು ಡಿಪೋ.

೫. ನಾಗಭೂಷಣಸ್ವಾಮಿ ಒ. ಎಲ್. ೧೯೮೩, ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪರಿಭಾಷೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ : ಪರಿಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ.

೬. ನಾಗರಾಜ ಡಿ. ಆರ್. ೧೯೮೭, ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವ [ಇದರಲ್ಲಿ: ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು (ಸಂ) ಬಿ. ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ] ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ: ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.

೭. ರಾಮಚಂದ್ರ ಉಚ್ಚಲ ೧೯೭೮, ಯಕ್ಷಗಾನ ಕೃತಿಗಳು, ರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮತ್ತು ಅದ್ಭುತ ರಾಮಾಯಣ [ಇದರಲ್ಲಿ: ಮುದ್ದಣ (ಸಂ) ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ವಿ.] ಬೆಂಗಳೂರು: ಐ.ಬಿ.ಎಚ್. ಪ್ರಕಾಶನ.

೮. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಭಟ್ಟ ಎನ್. ಎಸ್. ೧೯೭೮, ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ [ಇದರಲ್ಲಿ: ಮುದ್ದಣ (ಸಂ) ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ವಿ.] ಬೆಂಗಳೂರು: ಐ.ಬಿ.ಎಚ್. ಪ್ರಕಾಶನ.

೯. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಜಿ. (ಸಂ) ೧೯೮೭ ಮುದ್ದಣ ಭಂಡಾರ ಸಂಪುಟ ೧, ೨; ಬೆಂಗಳೂರು: ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ.

೧೦. ಶಿವರಾಮಭಟ್, ಪಡಿಕಲ್ ೧೯೮೭. ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟ [ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪ್ರಬಂಧ-ಅಪ್ರಕಟಿತ] ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ: ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.

೧೧. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ ೧೯೭೮ ಮುದ್ದಣ ಕವಿಯ ಕಾಲ, ದೇಶ ವರ್ತಮಾನ [ಇದರಲ್ಲಿ: ಮುದ್ದಣ (ಸಂ) ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ವಿ.] ಬೆಂಗಳೂರು: ಐ.ಬಿ.ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ.

೧೨. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ವಿ. ೧೯೭೮, ಸಮೀಕ್ಷೆ [ಇದರಲ್ಲಿ: ಮುದ್ದಣ (ಸಂ) ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ವಿ.] ಬೆಂಗಳೂರು: ಐ.ಬಿ.ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ.

೧೩. ನಾಯಕ ಜಿ. ಎಚ್. ೧೯೮೭, "ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಥಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿ: 'ಇಂದಿರಾ ಬಾಯಿ'" [ಇದರಲ್ಲಿ: 'ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು' (ಸಂ.) ಬಿ.ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ] ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಹಾಗೂ ನಿಜದಿನಿ ೧೯೮೮ ಸಾಗರ: ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ.

೧೪. Eagleton, Terry 1983, Marxism and Literary criticism; London: Methuen and Co. Ltd.

೧೫. Williams, Raymond 1977, Marxism and Literature; Oxford: Oxford University Press.

ಹೂ ಮುದಿದ ಖಡ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಉರಿವ ಅಕ್ಷರಮಾಲೆ

ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಲಾರದಷ್ಟು ದೂರ
ದೇಗುಡಗಳು ಹೋರಲಾರದಷ್ಟು ಭಾರ
ಮೂಲದ ಸಂಪನ್ನೂಲದ ಬಟ್ಟೆಗಳ
ನೂಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯ ಕಿಡಿಗಳು
ಎಲ್ಲೋ ಯಾರೋ ನುಡಿಸುತ್ತಿರುವ
ಗರ್ಭದೊಳಗಿನ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ನಾಳೆಗಳು ;

ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಬಲಿಯ ಕೇಳದೆ
ಗೋಡೆಗೆ ಬರೆದ ಹುಲಿ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದೆ
ಕಡಿದ ಸಂಪರ್ಕದಲಿ ಶನಿಕಾಟ ಶಕ್ತಿನೀಟಿ
ಗೊತ್ತಿರದ ಸಂಗತಿಗೆ ಕತ್ತಿರದ ಇತಿಮಿತಿ
ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲಗಳ ಪಹರೆ
ಕಂಡಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮೃಗಗಳ ಚಹರೆ
ಜೀನುಗೂಡು ಕಟ್ಟಿವೆ ಸೂರುಗಳಲ್ಲಿ
ಸ್ವಗತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ;

ಅಪರಿಚಿತ ಭೂಮಿ ವೇಲಿನಷ್ಟೇ ಆಕಾಶ
ಬಿಗಾರಿಯ ಸುತ್ತಿಗೆ ಉಳಿದದ್ದು ಶೇಷ
ತಲೆಬಿಂಬಿನಡಿಗೆ ನೂರುನೋವಿನ ಹೆಡಿಗಳೆಗಳು
ನಿನ್ನೆ ಮುಳ್ಳಿ ಸಿಡ್ಡಿಯವ ಮುದ್ದಿನ ಕುಡಿಕೆಗಳು
ಕರಾಳ ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಟಳದ ತುರಿಕೆಗಳು
ಜನಜಂಗುಳಿಯಲಿ ಜ್ವರವೇರಿದ ಅನೇಕರು
ಮುಂಚೂಣಿಯಲಿ ಮುಂಸದಂಗೆಡಿಯ ಮಾಲೀಕರು
ನೇಸರನ ನೆತ್ತಿಯನು ಸೀಳಿದರು
ಚಂದಿರಗೆ ಕಪ್ಪನ್ನು ಬಳಿದರು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ—‘ಗಳು’ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ

ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾಮಪದಗಳನ್ನು (ವಸ್ತು, ವಿಷಯ, ವ್ಯಕ್ತಿ...ಇತ್ಯಾದಿ) ಸಂಖ್ಯೆಯ (ಅಂಕಿ) ಆಧಾರದಿಂದ ನಮೂದಿಸುವ ಕ್ರಮ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಆ ನಮೂದನೆಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತು, ವಿಷಯದ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗದಾಗ ಬೇರೆಯೇ ಆದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಸಂಖ್ಯೆಯ ನಮೂದನೆಯು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಅವೇ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳು (Numerals). ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲೂ ಅಸಂಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕವನ್ನೇ ಬಳಸುವುದು ಕಷ್ಟ; ಅದು ಉಚಿತವೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ನಾಮಪದಕ್ಕೆ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಯುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಕ್ರಮ ಒಗ್ಗಿ ಬಂತು ಇದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ‘ವಚನ’ (Number) ಎಂದಾಯಿತು. ‘ವಚನ’ ಎಂದರೆ ಸಂಖ್ಯೆ. ನಾಮವಾಚಕಗಳನ್ನು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಒಡಗೂಡಿ ಸೂಚಿಸುವುದೆಂದರ್ಥ. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳೆಷ್ಟಿವೆಯೋ ಅಷ್ಟು ವಚನಗಳಿಲ್ಲ. ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳ ಮತ್ತು ವಚನಗಳ ಬಳಕೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೇ ಆಗುವುದರಿಂದ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ‘ವಚನಗಳ’ ಸಂಖ್ಯೆ ಸೀಮಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೀತಿಯ ನಾಮವಾಚಕಗಳ ವಚನ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಒಂದೇ ವಸ್ತು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಿರ್ದೇಶನವೇ ‘ಏಕವಚನ’ (Singular Number). ಎರಡು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಸ್ತು ಇಲ್ಲವೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಖ್ಯಾ ನಿರ್ದೇಶನವೇ ‘ಬಹುವಚನ’ (Plural Number). ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕವು ವಸ್ತು/ವ್ಯಕ್ತಿ/ವಿಷಯ ಸಂಖ್ಯಾ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವು ಏಕ ಇಲ್ಲವೇ ಬಹುವಚನ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಏಕವಚನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಏಕವಚನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬಹುವಚನವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವಲ್ಲಿ ನಾಮಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಕೆಲವು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಬಹುವಚನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ‘ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ’ಗಳೆಂದು ವ್ಯಾಕರಣಕಾರರು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.* ನಾಮಪದಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನವನ್ನು ತಿಳಿಸಬಹುದೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಎರಡು ವಚನಗಳೂ

ಇರುತ್ತವೆ. ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಕ್ಕೆ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಹಚ್ಚುವಂತಿಲ್ಲ. ಇವು ಬಹುವಚನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿವೆ. 'ಒಂದು' (one) ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ಯಾವ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಕ್ಕೂ ಏಕವಚನದ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಾಕೃತಿಮಾ (bound morpheme) ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ '—ಗಳು' ಪ್ರತ್ಯಯದ ಪ್ರಸಾರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನೂ, ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ-ವಚನಗಳೆರಡೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ ದಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವಚನ-ಲಿಂಗವೆರಡನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಪ್ರಯೋಗವುಂಟು. ಅವು ಅ) ಮಾನವವರ್ಗದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುವ ಬಹುವಚನಗಳು; ಆ) ಮಾನ ವೇತರ ವರ್ಗದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುವ ಬಹುವಚನಗಳು.

(ಅ) ಮಾನವ ವರ್ಗದ ಶಬ್ದಗಳು : ಮಾನವರನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ನಾಮ ವಾಚಕಗಳು. ಇವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವೆರಡೂ ಒಂದು ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆ :

ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನ	ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹುವಚನ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಬಹುವಚನ
ಹುಡುಗ	ಹುಡುಗರು	ಹುಡುಗಿ	ಹುಡುಗಿಯರು
ಅರಸ	ಅರಸರು	ಅರಸಿ	ಅರಸಿಯರು
ಆಣ್ಣ	ಆಣ್ಣಂದಿರು	ಆಕ್ಕ	ಆಕ್ಕಂದಿರು

(ಆ) ಮಾನವೇತರ ವರ್ಗದ ಶಬ್ದಗಳು : ಮಾನವರಲ್ಲದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವ ನಾಮವಾಚಕಗಳು. ಅಂದರೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರದ ಮಾನವೇತರ ಶಬ್ದಗಳು. ಈ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುವ ಪ್ರತ್ಯಯವೇ ಬೇರೆ. ಮಾನವೇತರ ವರ್ಗದ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಚೇತನ-ಅಚೇತನ ಪಸ್ತುವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರುವುದು. '—ಗಳು' ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಮಾನವೇತರ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುವ ಪ್ರತ್ಯಯ. ಮಾನವಸೂಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಮಾನವೇತರ ವರ್ಗದ ಚೇತನ ಶಬ್ದಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿ '—ಗಳು' ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಇದು ತಪ್ಪೆಂದು ವರ್ಜಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಯುಕ್ತವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಲೋಪವಲ್ಲವೇ ?

ಉದಾಹರಣೆ : ಕಲ್ಲು—ಕಲ್ಲುಗಳು
 ಮರ—ಮರಗಳು
 ಆನೆ—ಆನೆಗಳು
 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ—ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು
 ಶಿಶು—ಶಿಶುಗಳು

ನಾಮವಾಚಕಗಳು ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಾಗ (ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಮತ್ತು ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ) ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯದ ನಿರ್ಧಾರ ಸಮಂಜಸ. ಈ ವರ್ಗೀಕರಣ ನಿರ್ಧಾರ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳ ರಚನಾ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಗ್ಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಕ್ರಮ ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಅನುಕರಣದಿಂದ ಮಾತ್ರ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುಲ್ಲಿಂಗ-ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳು ಒಂದು ಗುಂಪು; ಉಳಿದವು ಮತ್ತೊಂದು ಗುಂಪು. ನಾಮಪದಗಳ ಆರ್ಥ; ರಚನಾ ಸಾಮ್ಯ ಮತ್ತು ಬಳಕೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಬಳಕೆ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಯ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಸಜೀವ-ನಿರ್ಜೀವ, ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಎಂಬ ಈ ಭೇದವನ್ನು ಗೌಣವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯ ಆಧಾರ ದಿಂದ ನಾಮಪದಗಳನ್ನು ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳೇ ಮಾನವಶಬ್ದಗಳು, ಅವೇ ‘ಮಹತ್’ ಶಬ್ದಗಳು. ಮಹತ್ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವಿವಕ್ಷೆಯುಂಟು. ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳೇ ಮಾನವೇತರ ಶಬ್ದಗಳು. ಅವೇ ‘ಅಮಹತ್’ ಶಬ್ದಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಯಾಸ ಉಂಟಾಯಿತು. ಮಗು, ಜನ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾನವ ಶಬ್ದಗಳೂ ಈ ಅಮಹತ್ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂದುಬಂದವು. ಜೀವವಿದ್ದೂ ಲಿಂಗ ವಿನೇಕ್ಷೆಗೆ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಪುಂಸಕಗಳಾದವು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವು ಮಹತ್‌ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಶಬ್ದಗಳು. ಹಾಗೆ ಸೇರಿದಾಗ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ‘-ಗಳು’ ಪ್ರತ್ಯಯ ಸೇರುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಿಸೂಚಕ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಹತ್ ವರ್ಗದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಲಿಂಗಭೇದವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಬೇಕಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಗಂಡು/ಹೆಣ್ಣು ಎಂಬ ಲಿಂಗರೂಪಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಹುಲಿ-ಹೆಣ್ಣು ಹುಲಿ : ಗಂಡು ಹುಲಿ
 ಮಗು-ಹೆಣ್ಣು ಮಗು : ಗಂಡು ಮಗು

ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳ ಲಿಂಗಸೂಚನೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳು ಬಳಕೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವು ನಪುಂಸಕವೇ. ಉದಾಹರಣೆ :

ಹಸು (ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ) : ಎತ್ತು (ಪುಲ್ಲಿಂಗ)
 ಕೋಳಿ (ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ) : ಹುಂಜ (ಪುಲ್ಲಿಂಗ)

ಅಮಹತ್ ವರ್ಗದ ಇಂತಹ ಜೀತನ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ '-ಗಳು' ಪ್ರತ್ಯಯ ಸಮರ್ಪಕವೇ? ಮಾನವ ವರ್ಗದ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ-ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಭೇದಗಳನ್ನು ಛಿನ್ನ ಪ್ರತ್ಯಯವೇ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ : ಪುಲ್ಲಿಂಗ: ಹುಡುಗ, ಗಾಣಿಗ, ಜಾಣ, ಗೌಡ, ಅವನು
 ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ: ಹುಡುಗಿ, ಗಾಣಿಗಿತ್ತಿ, ಜಾಣೆ, ಗೌಡತಿ, ಅವಳು

ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಂದ ಈ ಲಿಂಗಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ.

ಉದಾಹರಣೆ: ಅವರು

ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಮಹತ್ ಶಬ್ದಗಳ ವಚನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಉದಾಹರಣೆ : ೧. ಆನೆ ಬಂದಿತು : ೨. ಆನೆ ಬಂದವು
 ೧ ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಿತು : ೨. ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಿವವು

ವೇಲಿನ ನಾನುವಾಚಕಗಳು ಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಪಾದಿತದಂತೆ ವಚನವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾರವು. ಕಾರಣ ಯಾವುದೇ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಾತಿನ ಸಂದರ್ಭದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯ-೨ರ ಅರ್ಥವು ಬಹುವಚನ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ '-ಗಳು' ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಟಿ ಮಾಡಬಹುದು [ಸಟಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಪುಟ ನೋಡಿ].

ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ -ಗಳು ಪ್ರತ್ಯಯವು -ಆರ್ ಬಹುವಚನಕ್ಕೆ ಆದೇಶವಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು ಕಂಡಬರುತ್ತದೆ (ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅಣ್ಣಂಗಳ್; ಅಕ್ಕಂಗಳ್; ಈತಂಗಳ್) ನಡುಗನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ರೀತಿಯ-ಗಳು ಪ್ರತ್ಯಯವು ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ದ್ವಿವಚನಕ್ಕೆ ನಿರರ್ಥವೆನಿಸಿ (ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅಣ್ಣಂಗಳು, ಈತಂಗಳು, ವ.ಗುಂಗಳು, ಪೆಣ್ಣಂಗಳು, ತಂದೆತಾಯ್ಗಳು). -ಗಳು ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯವೆಂದಲು ಮಾನವ ವರ್ಗದ ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದುದೇ, ಇಂದು ಹೊಸ ಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾನವಸೂಚಕ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ, ಲಿಂಗ ಸೂಚಿತವಾಗದ ಮಾನವ ವರ್ಗದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಹತ್ತುತ್ತಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ ಆದರೆ -ಗಳು ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ ಈಗೀಗ ಮಾನವ ಗುಂಪಿನ ಪದಗಳಿಂದ ದೂರಾಗಿ ಕೇವಲ ಮಾನವೀತರ ಗುಂಪಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಈ ತೆರನಾದ ವ್ಯಾಕರಣಬದ್ಧ ನಿಯಮ ಮಾತಿನ ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ನಿರರ್ಥನಗಳಿವೆ. ಮಾನವವರ್ಗದ ಎಷ್ಟೋ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ನಿರ್ಧಾರಿತವಾಗದ "ದ್ವಿ" ಬಹುವಚನ (Double Plural) ಗಳನ್ನು ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಬೇಕಾದಾಗ; ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯಾವೋಹದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ '-ಗಳು' ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ	ಪರಿಸರ	ಉದಾಹರಣೆ
-ಗಳು	1. ಮಾನವೇತರ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ (ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ) ಹತ್ತುತ್ತವೆ (i) ಅಚೇತನ ಶಬ್ದಗಳು (ii) ಚೇತನ ಶಬ್ದಗಳು (iii) ಚೇತನ ಮಾನವ ಶಬ್ದಗಳು	ಕಲ್ಲುಗಳು ಮರಗಳು ಮನೆಗಳು ಹುಲಿಗಳು ಆನೆಗಳು ಕೋಳಿಗಳು ಮಗುಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು
-ಗಳು	2. ಮಾನವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ (i) ಗೌರವ ಸೂಚನೆಗಾಗಿ ಬರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು (ii) ಬಹುವಚನವಿದ್ದೂ ವಿಶೇಷ ಗೌರವ ಸೂಚನೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳು	ಮಂತ್ರಿಗಳು ತಂದೆಗಳು ಜನಗಳು ಗಂಡುಗಳು ತೋಟಗಳು ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಗುರುಗಳು ನಾವುಗಳು ತಾವುಗಳು ಅವರುಗಳು ಅಣ್ಣಂದಿರುಗಳು, ದಾಸರುಗಳು ಅರಸರುಗಳು, ಜನರುಗಳು

‘-ಗಳು’ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯವಿರುವ ಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳು ‘ದ್ವಿವಚನ’ ದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅವು ಬಹುವಚನಗಳು. ಉದಾಹರಣೆ: (ಕಾಲುಗಳು, ಕಿವಿಗಳು, ಕಣ್ಣುಗಳು). ದ್ವಿವಚನಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪ್ರತ್ಯಯವಿಲ್ಲ. ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದೆಲ್ಲಾ ಬಹುವಚನವೇ. ವ್ಯಾಕರಣದ ಪ್ರಕಾರ ಮತ್ತು ನಾಮಪದಗಳ ಅರ್ಥದ ಎಷ್ಟೋ ಪದಗಳಿಗೆ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ (ಉದಾಹರಣೆ: ನಿರು, ಎಣ್ಣೆ, ಗಾಳಿ, ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ, ಅನ್ನ, ಗುಂಪು, ರಾಶಿ, ಅಕ್ಕಿ...ಇತ್ಯಾದಿ). ಮಾತಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇವು ಬಹುವಚನವನ್ನು ತಿಳಿಸಬಲ್ಲವು. ಆದರೂ ಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳು ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮವನ್ನು ಮೀರಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆ:

ತಿಳಿನೀರ್ಗಳು ತಳಿದು (ಇಳಿಯಾಂಡಗುಡಿಮಾರರ ರಗಳೆ, ಸಾಲು: ೧೫೩)

ಎಣ್ಣೆಗಳ ಜಿಲೆ ತುಂಬಾ ಏರಿದೆ
 ಸೀಮೆಎಣ್ಣೆಗಳ ಗಾಡಿಯೇ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ
 ನಮಗೆ ನೀರಗಳದ್ದೇ ತೊಂದರೆ
 ತೈಲಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಜಾಸ್ತಿ
 ಮಳೆಗಾಳಿಗಳು ಕಡಿಮೆ ಆಗಿವೆ
 ಇಂಮು ಬೆಣ್ಣೆಗಳ ಜಿಲೆ ಕೇಳಬೇಡಿ

ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾತುಗಳು

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿರುವ '-ಗಳು' ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಹುವಚನದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥವು ಏಕವಚನನೂಚಕವಾಗಿವೆ. ಭಿನ್ನ ಸಂಸರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವ '-ಗಳು' ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ ಕನ್ನಡದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

*ನೋಡಿ ಲೇಖನ: "ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾಮಪ್ರತ್ಯಯಗಳು"

"ಸಾಧನೆ" ಸಂಪುಟ-೧೫, ಸಂಚಿಕೆ: ೨ ಏಪ್ರಿಲ್-ಜೂನ್ ೧೯೮೬, ಪುಟ ೩೪-೫೨

ಅಕರಗಳು

ನಂದೀಮಠ, ಶಿ. ಚ. (ಸಂ.) ೧೯೭೧: 'ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣ ದರ್ಪಣ' ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ಕೆ. ಎ. (ಸಂ.) ೧೯೭೧: 'ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿ' ಸಂಪುಟ-೧ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.

ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ, ಎಂ. ವಿ. ೧೯೭೯: 'ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣಗಳು', ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.

Kittel, F. ೧೯೦೩: 'A Grammar of Kannada Language' Bassel Mission Book & Trust Depository, Mangalore.

ಕೆ. ನೊಹಮ್ಮದ್ ಶರೀಫ್

ಮೈಸೂರು ವಿಭಾಗದ ಬೌದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು

ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಆರನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ವಾದ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಅದು ಶ್ರಮಣಸಂಪ್ರದಾಯ ಎರಡು ಧರ್ಮಗಳ ಉಗಮದ ಸರ್ವಕಾಲ. ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವು ಗೌತಮ ಬುದ್ಧನಿಂದ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಮಹಾವೀರನಿಂದ ರೂಪಗೊಂಡದ್ದು ಈ ಶತಮಾನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಹೀಗೆ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ನುಂದೆ ಬೆಳೆದು ತನ್ನ ಸಂಘೋಪಸಂಘಗಳೊಡನೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಹಲವು ಕಾಲ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಪ್ರವೇಶವು ಅಶೋಕ ಪೂರ್ವಯುಗದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದರೆ ನೊಡಲನೆಯ ಬೌದ್ಧ ಸಂಗೀತಿ (ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೪೭೭) ಹಾಗೂ ಎರಡನೆಯ ಸಂಗೀತಿ (ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೩೭೫)ಗಳ ನಡುವಣ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬೇಕು.

ಶ್ರೀಲಂಕಾದ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಿಯ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ದೀಪವಂಶ ಮತ್ತು ಮಹಾವಂಶ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ವರ್ಷಾಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಶೋಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹರಡಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅಶೋಕ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಬೌದ್ಧ ಮಹಾಸಭೆಯ ಅನಂತರ ಆ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದ ಹಿರಿಯನಾದ ಮೊಗ್ಗಲಿವುತ್ತು ತಿಸ್ಸ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರಣೆಗಾಗಿ ಮಹಿಷಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಮಹಾದೇವ ಮತ್ತು ವನವಾಸಿಗೆ (ಬನವಾಸಿಗೆ) ರಕ್ಷಿತ ಎಂಬ ಭಿಕ್ಷುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ. ಮಹಾದೇವ ಮಹಿಷಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧ ಹೇಳಿದ ದೇವದೂತ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಜೋಧಿಸಿದ. ಇದರಿಂದ ನಲವತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು. ಅಲ್ಲದೆ ನಲವತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನ ಭಿಕ್ಷುಗಳಾದರು. ಬನವಾಸಿಗೆ ಬಂದ ರಖಿತನು ಅನಂತಗ್ಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ. ಅಲ್ಲಿ ಅರುವತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರು. ಮೂವತ್ತೇಳು ಸಾವಿರ ಜನ ಭಿಕ್ಷುಗಳಾದರು. ಅಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿತ ಐದುನೂರು ವಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಮಾನ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದಾದರೂ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರವಾಗಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹವಿರಲಾರದು. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲದೆ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಹಾಗೂ ಔತ್ತರೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ

ಸೇರಿದ ವೀರವಂಶ, ಸದ್ಭವ್ಮಸಂಗಹ, ವಿಲಿಂಪಕಣ್ಣ, ಸಮಂತವಾಸಾದಿಕ ನೊಡಲಾದ ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೂ ಈ ವಿಷಯದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ವಸಾಯಕಾಲದ ಬೌದ್ಧ ವಸ್ತು-ವಾಸ್ತು ಆವಶೇಷಗಳಾವೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ ವಾದರೂ ಆಶೋಕನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಡಾ. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರ " ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಆತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾರುಣ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಆಶೋಕನ ಶಾಸನಗಳು " ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಹ್ಯುಯೆನ್ ತ್ಸಾಂಗ್ ಕೊಂಕಣಪುರದಲ್ಲಿ ಆಶೋಕ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಸ್ತೂಪಗಳು ಇವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಶೋಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ) ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಚಾರ-ಪ್ರಕಾರಗಳು ನಡೆದುವು ಮತ್ತು ಬನವಾಸಿ, ಸುವರ್ಣಗಿರಿ, ಎರ್ರಗುಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ ಸಂಕೀರ್ಣ (ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ, ಜಟ್ಟಿಂಗ ರಾಮೇಶ್ವರ, ಸಿದ್ದಾಪುರ), ಮಹಿಷ ಮಂಡಲಗಳು ಆಗಿನ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಕೀಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದುದರ ಜೊತೆಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ನೆಲೆಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವು.

ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಶೋಕ ಪೂರ್ವಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವಾದ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಆಶೋಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಸಾರಗೊಂಡಿತು. ಆ ಬಳಿಕ ಶಾತವಾಹನರ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು ಕ್ರಿ.ಶ. ೩೦೦ರ ಬಳಿಕ ಎಂದರೆ ಕದಂಬ, ಗಂಗ, ಬಾದಾಮಿ ಚಾಳುಕ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಮತ್ತು ಕಲಾಣಿ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೧೫೦ರವರೆಗೂ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆಶೋಕನ ಹಾಗೂ ಶಾತವಾಹನರ ಅಡಳಿತಾವಧಿಯ ಸುಮಾರು ಅರುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಏಳಿಗೆಯ ಕಾಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವಿದ್ದ ಕೊನೆಯ ಶಾಸನಿಕ ದಾಖಲೆ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದ ತನಕವೂ ಸಿಗುವುದಾದರೂ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೩ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿತ್ತು.

ವಿನ್ನಿಬ್ಬತನು.

ವಸಾಯ-ಶಾತವಾಹನ ಕಾಲದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮೀಯ ಪಂಥಗಳು ಇದ್ದವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಆಶೋಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹರಡಿದ್ದ ಬೌದ್ಧಪಂಥ ಹೀನಯಾನವೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಬನವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರಿತವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಮಹಿಷಮಂಡಲ ಕೇಂದ್ರಿತವಾದ ಪ್ರಭಾವವಲಯವು ಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಕಾರಣವಾಗಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಹೀನಯಾನ ಹಾಗೂ ಮಹಾಯಾನ-ಇವೆರಡೂ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಬೆಳೆದವು. ಸನ್ನತಿಯಂತಹ ಮಹಾಯಾನ

ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬೋಧಿವೃಕ್ಷ, ಬುದ್ಧವಾದಗಳಂತಹ ಹೀನಯಾನದ ಆರಾಧನಾಂಶಗಳು ದೊರೆತಿರುವುದು ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟ ಹ್ಯುಯೆನ್‌ತ್ಸಾಂಗನು ಈ ಸೌಹಾರ್ದದ ಬಗೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರೆದಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳು.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಬೌದ್ಧ ನೆಲೆಗಳಾಗಿ ಬನವಾಸಿ, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಡಂಬಳ, ಕೋಳಿವಾಡ, ಕದ್ರಿ (ಕದರಿ), ಮಂಗಳೂರು, ತೊರ್ಕೆ, ಗೋಕರ್ಣ, ಚಂದ್ರವಳ್ಳಿ, ಸಿದ್ಧಾಪುರ, ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ, ಮಾಸ್ತಿ, ಸನ್ನತಿ, ಬಿಜಾಪುರದ ಇಂಡಿಯ ಭಾಗ, ಕೋಲಾರದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು—ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹಾಯಾನ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ಗುಲ್ಬರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸನ್ನತಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಂದ್ರವಳ್ಳಿ, ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೆಲವೆಡೆಗಳು, ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂಗಳೂರು, ಬನವಾಸಿ ಹಾಗೂ ಗೋಕರ್ಣದ ಸಮೀಪದ ತೊರ್ಕೆ—ಈ ಊರುಗಳು. ವಜ್ರಯಾನದ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಡಂಬಳ, ಕೋಳಿವಾಡ, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಮತ್ತು ಕದ್ರಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಹಾಯಾನದ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಪೂ ೧ ರಿಂದ ೭ನೆಯ ಶತಮಾನ ಹಾಗೂ ವಜ್ರಯಾನದ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೭ ರಿಂದ ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನವೆನ್ನಬಹುದು.

ಮೈಸೂರು ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ—ಅಂದರೆ ಮೈಸೂರು, ಮಂಡ್ಯ, ಹಾಸನ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಕೊಡಗು ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು—ನಮಗೆ ಬೌದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ವಿಭಾಗದ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಈ ವಿಭಾಗದ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಪ್ರಚಲಿತವಾದುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಈ ವಿಭಾಗದ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೇಲೂರಿನ ಶಾಸನವೊಂದು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸ ಎರಡನೆಯ ಹರಿಹರನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೯೭) ಅದರಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಈ ರೀತಿ ಇದೆ:

“ಯಂ ಶೈವಾಸ್ತಮುಪಾಸತೇ ಶಿವ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವೇದಾಂತಿನೋ |
 ಬೌದ್ಧಾಬುದ್ಧ ಇತಿ ಪ್ರಮಾಣಪಟವಃ ಕರ್ತೇತಿ ನೈಯ್ಯಾ ಇಕಾಃ |
 ಅರ್ಹಶ್ಚೇತಿಹ ಜೈನಶಾಸನಮಿತಿ ಕ(ಂ)ರ್ಮೇತಿ ಪೀಮಾಸಕಾಃ |
 ಸೋಯಂ ಪೋ ವಿದಧಾತು ವಾಂಛಿತಫಲಂ ಶ್ರೀಕೇಶವೇಶಸ್ವದಾ ||”

ಇದರಿಂದ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಇದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹಪಡ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೯೭ರವರೆಗೂ ಈ ಧರ್ಮ ಇತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಶಾಸನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯತೆಗೆ

ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಜೇಲೂರಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನವು ಹೊಯ್ಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕಾಲದ್ದಾಗಿದ್ದು (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೧೩೬) ಅದರಲ್ಲಿ, ವಾದಿರಾಜ ಎಂಬ ಜೈನಯತಿಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಗೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇತರ ಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧರೂ ಇದ್ದರೇಂಬ ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. “ ಸುಗತನಸುಗತ ಸಾಕ್ಷಂ ” ಎಂದು ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಾವತಾರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ನೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆಯುವುದು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ. ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ, ಹಾಸನ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಶಾಂತಿಗ್ರಾಮದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದೇ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜಕ್ಕೇನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೦-೭೧ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ “ ಪದದೊಳು ಕೂರ್ಮೈಸ್ವರೂಪಂ ನಯನಯುಗದೊಳು ಮತ್ತೊ ರೂಪಂ ಘನಗ್ರೀವಮೊಳಾದಿಕ್ಕೋಡರೂಪಂ ನಡುವಿನೊಳು ನೃಸಿಂಹತ್ವನಾತ್ಮ ಪ್ರಭಾವಸ್ಪದದೊಳು ರಾಮತ್ರಯತ್ವಂ ಮತಿವಿಕಸನದಲು ಬುದ್ಧರೂಪಾಗಿ ಗುಜ್ಜುಂಗದ ಕಲ್ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಮೆಯ್ದೊರದ ಹರಿಯೆನಿಪ್ಪಂ ವಿಷ್ಣು ಜಿಷ್ಣುಕ್ಷೀತಿಶಂ....” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರಗಳ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬುದ್ಧನನ್ನು ಸೇರಿಸಿರುವುದು. ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಲ್ಲದೆ ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಿಶೇಷಣವೂ ‘ಮತಿವಿಕಸನ’ ವೆಂಬುದು. ಈ ಬಗೆಯ ಬುದ್ಧನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಅನಂತರದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಗಮಂಗಲ ತಾಲ್ಲೂಕು ಜೋಗಾದಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೪ ಶಾಸನದಲ್ಲೂ ಬುದ್ಧನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಶೃಂಗೇರಿಯ ‘ಕಡಿತ’ದಲ್ಲಿರುವ ಎರಡನೆಯ ಹರಿಹರನ ಶಾಸನವೊಂದು (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೩೮೦) ವಿದ್ಯಾತಿರ್ಥಯತೀಂದ್ರರ ಮಹಿಮೆ ಹೇಳುತ್ತ “ ಬೌದ್ಧಾನುದ್ಧಾರಯಂತಂ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಅರಿನಗ್ನ ಅಥವಾ ನಗ್ನಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಅವೆಲ್ಲ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತುಹೋದ ಬುದ್ಧನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನದು ಒಂಬತ್ತನೆಯದಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದುದರ ಪರಿಣಾಮವಿದು. ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ವಾಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ಕೆತ್ತನೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಸೇರ್ಪಡೆ ಆಗಿಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ ಅರಸೀಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಬಾಣಾವರದ ಸಮಾಪ ದೇವನೂರಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ದೇವಾಲಯದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ದೇವರ ಪ್ರಭಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬದಲಿಗೆ ಬುದ್ಧನನ್ನು ಕೆತ್ತಿದೆ. ಬಲರಾಮ

ನೋಡನೆ ಬುದ್ಧನನ್ನು ಕೆತ್ತುವುದು ಹೊಯ್ಸಳ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಇದೇ ರೀತಿ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿರಮಕೂಡಲು ನರಸೀಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸೋಮನಾಥಪುರದ ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದ ಸುಕನಾಸಿಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ತೋರಣದ ಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರಗಳೆಂಬ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನಿಗೂ ಸ್ಥಳ ದೊರೆತಿದೆ. ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೃಷ್ಣರಾಜಪೇಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹೊಸಹೊಳಲಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಸಮಾಪ ಮರಲೆಗ್ರಾಮದ ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆಯ ವಿಜಯನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ ಸಮಾಪ ರಾಘವಪುರದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಹಾಸನ ಬಳಿಯ ಅರಕಲಗೂಡು ತಾಲ್ಲೂಕು ರಾಮನಾಥಪುರದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಕೊಪ್ಪ ತಾಲ್ಲೂಕು ಹರಿಹರಪುರದಲ್ಲಿಯೂ ಜಂಬಿಟ್ಟಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರದ ನೀಲಕಂಠೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹೊರಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಕೆತ್ತನೆ ಇದೆ. ಕೃಷ್ಣರಾಜಪೇಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಗೋವಿಂದನಹಳ್ಳಿ ಪಂಚಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಸನ ತಾಲ್ಲೂಕು ಮೊಸಳೆ ಗ್ರಾಮದ ನಾಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಶೃಂಗೇರಿಯ ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ಚಿತ್ರಗಳಿವೆ. ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ತೆರಕಣಾಂಬಿಯ ಅಂಜನೇಯ ಗುಡಿಯ ಸ್ತಂಭದಲ್ಲೂ ಬುದ್ಧನ ಕೆತ್ತನೆ ಇದೆ.

ಶೃಂಗೇರಿಯ ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ದೇವಾಲಯದ ವಾಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪ ಗಜಪೃಷ್ಠಾ ಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಇದರ ನವರಂಗದ ಆಕಾರವು ಬೌದ್ಧ ಜೈತ್ಯಾಲಯದ ಆಕಾರವನ್ನು ಹೋಲುವುದರಿಂದ ಇದು ಮೂಲತಃ ಬೌದ್ಧಾಲಯವಿದ್ದಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಇಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರೆಡೆಗಳಲ್ಲೂ (ಕೊಲ್ಲೂರು, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ) ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಸಂಚರಿಸಿ ಹೋದಿಡೆ ಗಳೆಲ್ಲಾ ಚಾರ್ವಾಕ, ಬುದ್ಧ (ಇವರನ್ನು ಸೌಗತ, ಶೂನ್ಯವಾದಿಗಳೆಂದಿದೆ) ತಾಂತ್ರಿಕ ಶೈವಾದಿಗಳನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಅದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ವಿವರಗಳಿವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೌದ್ಧ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳನಾಮ ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳ ಬೌದ್ಧ ಅಂಶಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜನಮನೋಭಾವ ಗುರುತಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾವು ಬುದ್ಧ-ಬೌದ್ಧ-ಸುಗತ ಇವೆಲ್ಲ ನೇರವಾದ ಬುದ್ಧ ಸಂಬಂಧಿತ ಹೆಸರುಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇವನ್ನು ಪೂರ್ವಪದವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಅನೇಕ ಊರುಗಳಿವೆ. ಮಂಡ್ಯ ಸಮಾಪ ಬೂಧನೂರು, ಬೂಧವಾಡಿ, ಬೂಧನಗೆರೆ ಇವು ನೇರವಾಗಿ ಬುದ್ಧನ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೇ ಹೊತ್ತವುಗಳಾದರೆ, ಹಾಸನದ ಸುಗತಹಳ್ಳಿ ಸುಗತ ಹೆಸರಿನ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವುದಾಗಿದೆ.

ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರ-ತಾರಾ ಜೋಡಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಈ ಸಂಬಂಧದ ಕೆಲವು ಹೆಸರುಗಳು ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲೂ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ

ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ, ಮುಂದೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲೋಕಾನೆ ಹಾಗೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಲಕ್ಷ್ಯಂಧಿ ಮುಂತಾದವು ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರನ ಪರ್ಯಾಯನಾಮ ಲೋಕೇಶ್ವರ ಸಂಬಂಧಿತವೂ ಚಿಕ್ಕವುಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ತರೀಕೆರೆ, ವೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತರೀಕಲ್ಲು ಚಾಮರಾಜನಗರದ ಬಳಿಯ ತಾರವಗಲು ಹಾಗೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ತಾರವಾಡಿ, ತರ್ದವಾಡಿ, ಮುಂತಾದವು ತಾರಾಸಂಬಂಧಿತವೂ ಆಗಿವೆ.

ಇನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳಲ್ಲಿ—ಬುದ್ಧಿಲಿ, ಬುದ್ಧಯ್ಯ, ಬುದ್ಧಣ್ಣ ಇಂತಹ ಹೆಸರುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಾಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಮಹಾಯಾನ ಪ್ರಭಾವದ ಅಮಿತಣ್ಣ, ಅಮಿತಯ್ಯ, ಲೋಕಯ್ಯ, ತಾರಯ್ಯ, ತಾರಕ್ಕ, ಮಂಜಪ್ಪ, ಮಂಜಾವೇವಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಹೀಗೆ ವೈಸೂರು ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ವೇಲಿನ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಅಂಶಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಈ ಬಗೆಯ ಹೆಸರುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವು ಇಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹಾಗೂ ಅದರ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ (ಬೌದ್ಧರು, ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಸಮೀಪದ ಕದ್ರಿಯ (ಕದರಿ) ಪ್ರಾಚೀನ ಬೌದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಮಂಜುನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಒಳ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಇರುವ ಶಿಥಿಲವಾದ ಒಂದು ಶಿಲಾ ಸ್ತಂಭವು 'ಆಯಕ' ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಇದರ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ಧ್ಯಾನಿಬದ್ಧನ ಕೆತ್ತನೆ ಇದೆ. ಇಂದು ಕದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಲಯವಿರುವುದಾದರೂ ಯಾವ ಶಿವಾಲಯದಲ್ಲೂ ಈ ಧ್ಯಾನಿ ಬದ್ಧನ ಕೆತ್ತನೆ ಇರುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಊರು ಒಂದು ಬೌದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಬಳಿಕವೂ ಮಂತ್ರಯಾನದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಈ ಊರು ಒಳಗಾಗಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯ, ಅದರ ಹೊರ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಲೋಕೇಶ್ವರ ಮಂಜುಶ್ರೀ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಿಬದ್ಧರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು—ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಲೋಕೇಶ್ವರ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಬೌದ್ಧ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ಒಂದು "ಕದರಿಕಾ ಎಂಬ ಸುವನೋಹರವಾದ ವಿಹಾರ" ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ವಿಹಾರ' ಪದ, ಇನ್ನೊಂದೆ. 'ಲೋಕೇಶ್ವರಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ'ದಲ್ಲಿಯ 'ದೇವ' ಇವೆರಡೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಪದಗಳು. ಇತರ ಯಾವ ಧರ್ಮದ ನೆಲೆಗಳನ್ನೂ 'ವಿಹಾರ' ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ಇದೊಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಬೌದ್ಧನೆಲೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಕದ್ರಿಯ ಗುಡ್ಡದ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ತೂಪದಂತಹ ರಚನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಈಗ 'ಪಾಂಡವರ ಗುಹೆಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಗುಹಾಲಯಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಬೌದ್ಧ ಅವಶೇಷಗಳಾಗಿವೆ. ಕದ್ರಿಯ ಈ ದಿಬ್ಬಗಳನ್ನು

ಗುರುತಿಸಿ ಡಾ. ಸಾಲೆತ್ತೂರರೂ ಆ ಬಳಿಕ ಡಾ. ಸಿ. ಗುರುರಾಜಭಟ್ಟರೂ ಅವನ್ನು ಬೌದ್ಧ ಸ್ತೂಪಗಳ ಕುರುಹುಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಗುಹೆಗಳು ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷುಗಳ ಆವಾಸವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಮಂಜುನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗಣ ಅಂತಃ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಲಗಡೆ ಲೋಕೇಶ್ವರನ ಕಂಚಿನ ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಈ ವಿಗ್ರಹವು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು, ಮೂರು ಮುಖಗಳು, ಆರು ಕೈಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಈ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಮಣಿ ಪದ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಹೊಳಪಿದೆ. ವಿಗ್ರಹದ ಪ್ರಭಾವಳಿಯ ಮಧ್ಯೆ, ವಿಗ್ರಹದ ಶಿರೋಭಾಗ ದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿ ಬುದ್ಧನ ಕೆತ್ತನೆ ಇದೆ. ಇದರ ಪಾದಪೀಠದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಸಾಲುಗಳ ಗ್ರಂಥಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಶಾಸನವಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೬೮ ಆಗ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಅಳುಪರಾಜ ಕುಂದವರ್ಮನು ಇಲ್ಲಿಯ ಮನೋಹರನಾದ ಕವರಿಕಾ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಲೋಕೇಶ್ವರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗವ ನಿವೇದಿಕಾದ ಅಂಶನೆಂದರೆ ಬಳ್ಳಿಗಾನೆಯ ಜಯಂತಿಪ್ರಬೌದ್ಧವಿಹಾರದಲ್ಲಿ "ಲೋಕೇಶ್ವರ ಬುದ್ಧ ದೇವರ, ಕೇಶವ ದೇವರ" ಆರಾಧನೆಗಾಗಿ ದಾನಬಿಟ್ಟ ವಿಚಾರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಲೋಕೇಶ್ವರ ಎಂಬುದು ಬುದ್ಧನ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. "ಪುರಾಣಗಳ ಕಾಲದ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಆ ಧರ್ಮದ ದೇವತೆಗಳಂತೆಯೇ ತಮ್ಮಲ್ಲೂ ಅದೇ ರೀತಿಯ ದೇವತಾ ವರ್ಗದ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡುದರ ಸಾಕ್ಷಿ ಇದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರ-ಲೋಕೇಶ್ವರನಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ." ಆದರೆ ಈ ಮೇಲಿನ ರಾಜಕುಂದವರ್ಮನ ಮತ ಶೈವ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ "ಬಾಲಚಂದ್ರಶಿಖಾಮಣಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದ ಭ್ರಮರ" ಎಂಬ ಮಾತು ಸಾಕ್ಷಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಸನದ ಮೊದಲಿಗೆ ಬರುವ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ವಿಚಾರವು ಈತನ ಹಿಂದೂ ನಿಲುವಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಡಾ. ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್ ಮತ್ತೂ ಡಾ. ಎಸ್. ನಾಗರಾಜು ಅವರು ಈತ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ಶಿವನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನೇ ಎಂದೂ, ಈ ಲೋಕೇಶ್ವರ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬೌದ್ಧಾಂಶ ಗಳು ಬೌದ್ಧ ಪ್ರಭಾವವನ್ನಷ್ಟೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆಯೆಂದೂ ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಗೋವಿಂದಪೈಯವರು "ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮಂಜುನಾಥ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಬಂತು?" ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕದ್ರಿಯ ಬೌದ್ಧ ವಿಹಾರವು ನಾಥಸಂಧೀಯರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ನಾಥಸಂಘದ ಮತವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತ ವಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಮಂಜುಶ್ರೀ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ ಹೆಸರೇ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿ ಮಂಜುನಾಥ ಆಯಿತು. ಇದರದ್ದೇ ಶಾಖೆ ಧರ್ಮಸ್ಥಳವೂ ಕೂಡ ಎಂಬ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕುಂದನವನು ದೊರೆ ಶೈವನೇ ಆದರೂ ಆತ ಲೋಕೇಶ್ವರ ವಿಗ್ರಹ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಇದು ಶೈವ ಬೌದ್ಧ ಸಮಾಗಮದ ಉದಾಹರಣೆ. ಅಂದರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಬೌದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಕದ್ರಿ ಅನಂತರ ಶೈವ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಯಿತು ಎನ್ನು ಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಗ್ರಹ ಮಂಜುಶ್ರೀಯದ್ದು. ಇದು ಅದೇ ದೇವಾಲಯದ ಒಳಪಾಲೆಯ ಎಡಭಾಗದ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಎಸರಾಗಿ ಸುಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬುದ್ಧನ ಪ್ರತಿಮೆ ಇದೆ. ಕದ್ರಿಯ 'ಮಂಜುನಾಥ'ನ ಉಲ್ಲೇಖ ನೊಡಲಿಗೆ ದೊರೆಯುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೭೭-೧೨೯೨ರ ಆಳುವ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ "ಮಂಜಿನಾಥ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಡಾ. ಗ.ರ.ರಾಜಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಚೀನೀರವ 'ಮಾನ್-ಚು' ಎಂಬ ವುದರಿಂದ ಮಂಜುಶ್ರೀ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೋಧಿಸತ್ತ್ವ ಮಂಜುಶ್ರೀಯಿಂದಲೇ 'ಮಂಜುನಾಥ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಶಿವ ಸಂಬಂಧವಾದ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ 'ಮಂಜುನಾಥ' ದೊರೆಯದಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಸಾಕ್ಷ್ಯ. ಕದ್ರಿಯ ಬೋಧಿಸತ್ತ್ವ ಮಂಜುಶ್ರೀಯ ಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ಸಮಾರುಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ವಜ್ರಯಾನೀ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಇದೇ ವಜ್ರಯಾನದ ಆರಾಧನಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆಯಿಂದ ಶೈವತಾಖೆಯೂ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಯಿಂದ ಬೌದ್ಧ-ಶೈವ ಜನ್ಯವಾದ ನಾಥಸಂಘವೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡವು. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಲೋಕೇಶ್ವರನೇ ಮುಂದೆ ತ್ರಿಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ. ಮಂಜುಶ್ರೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ, ಬುದ್ಧನಿಗೆ ವ್ಯಾಸನೆಂದೂ ಇಲ್ಲಿ ಪುನರ್ನಾಮಕರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಕದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಥಸಂಘದ ಕೇಂದ್ರಮತವಿದ್ದು ಬಂಟುಗಳ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಎಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ಕೃಷ್ಣರಾಜನಗರ ಬಳಿಯ ಕಪ್ಪಡಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ನಾಥಸಂಘದ ಮಠಗಳಿವೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಈ ಸಂಘ ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಬಗೆಯ ಬೌದ್ಧಾಲಯಗಳು ಶಿವಾಲಯಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇತಿಹಾಸದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅನೇಕ ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರೆಡೆಯಂತೆ ಕದ್ರಿಯಲ್ಲೂ ಶೈವತಾಖೆಯೂ ಬೌದ್ಧ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಆದರ ದೇವತಾವರ್ಗದ ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರ (ಲೋಕೇಶ್ವರ)ನನ್ನೂ, ಮಂಜುಶ್ರೀಯನ್ನೂ ತ್ರಿಲೋಕೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಮಂಜುನಾಥ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವರು ಮಂಜುನಾಥನು ಮೂಲತಃ ಬೌದ್ಧರ ಮಂಜುಶ್ರೀ ಅಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ಈ ಮೇಲೆಯೇ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ. ಈಗ ಈ ದೇವರನ್ನು ಹಿಂದುಗಳು ತಮ್ಮವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದೈವ ಮೂಲತಃ ಕದ್ರಿಗೆ

ನೇರಿದ್ದು ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಾವುಕಲು ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾವು ಗುಡಿಗಳು ಬುದ್ಧನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದವು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕದ್ರಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳ ಶಿವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಮಂಜುನಾಥ ಹೆಸರಿನ ದೇವತೆ ಇರುವುದು. ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಯ ಮಂಜುನಾಥ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಶಿವನಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯನಾಮವಾಗಿ ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಧರ್ಮಸ್ಥಳವೂ ಸಹ ಹಿಂದೆ ಬೌದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರವಿದ್ದುದು ಮಂಜುನಾಥ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಕೊಲ್ಲೂರಿನ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಇದ್ದುದು ಬೌದ್ಧ ದೇವತೆ 'ಮಂಜುಶ್ರೀ'. ಮುಂದೆ ಇದೇ ದೇವತೆಯನ್ನು ಹಿಂದೂ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೂಕಾಂಬಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರೆಂದೂ, ಕಾಂಚೀಪುರದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾಮಾಕ್ಷಿಯೂ ಕೂಡ ಮೂಲತಃ ಬೌದ್ಧರ 'ತಾರಾ' ಆಗಿದ್ದಳೆಂದೂ, ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಆದೇಶದಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಹಿಂದೂ ದೇವತೆಯಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತೆಂದೂ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಮಂಗಳೂರು ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಬೌದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದಿತೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಮಂಗಳಾದೇವಿ (ಮಾಯಾದೇವಿ, ಆದಿದೇವಿ) ದೇವಸ್ಥಾನವೂ ಕೂಡ ಮೂಲತಃ ತಾರಾಭಗವತಿಯ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದ್ದಿತೆಂದೂ ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎಂ. ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರು ಮಂಗಳ + ಪುರ > ಮಂಗಳಪುರ > ಮಂಗಳೂರು ಆಗಿರಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮಂಗಳೂರು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬೌದ್ಧಮೂಲದ್ದಿರಬೇಕು. 'ಮಂಗಳಾ' ಪದದ ಉಲ್ಲೇಖ ಹಿಂದೂಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಯುಗದಿಂದಷ್ಟೆ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪದದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದು ಬೌದ್ಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ. ಮಹಾಯಾನ ಸಂಧದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ತಾರಾ' ದೇವತೆಗೆ 'ಮಂಗಳಾ' ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಹೆಸರೂ ಇದೆ. ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ಆಸುಪಾಸಿನಲ್ಲೇ ಈ ಊರಿಗೆ 'ಮಂಗಳಾ' ಎಂದು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ದೇವತೆಯ ಸಂಸ್ಕರಣಾರ್ಥವಾಗಿ 'ಮಂಗಳಾಪುರ' ಎಂದು ಬೌದ್ಧರು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿರಬಹುದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಈ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಎರಡುವರೆ ಮೈಲಿದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕದ್ರಿಯಲ್ಲಿನ ದೇವತೆ ಲೋಕೇಶ್ವರ (ಅವಲೋಕಿತೇಶ್ವರ ಬೋಧಿಸತ್ವ) ಎಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಪುಷ್ಟಿದೊರೆತಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾರಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂಗುಳಾಗುಡಿ ಇದೆ. ಇದು ಶೈವದೇವತೆಯ ಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಯಃ ಇದೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಗುಡಿಯೇ ಇದ್ದು ನಂತರದ ಶೈವಪ್ರಾಬಲ್ಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿರಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಇವಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಶಿಲಾಕಲೆಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಮಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಬೋಧಿಸತ್ತ ಮಂಜುಘೋಷನ ವಿಗ್ರಹದ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನ ಎಂದು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿದೆ. ಒಡ ಪಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಾವು ಎಂಬ ಊರಿನ ಸಮೀಪದ ಮೂರೂರು ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ವಿಗ್ರಹ ಭೂಸ್ವರ್ಗ ಮುದ್ರೆಯ ಬುದ್ಧನದು. ಇದು ಸಮಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಳೆಯದು. ಮೂಡಬಿದರೆಯ ಹತ್ತಿರದ ಪುತ್ತಿಗೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ಬೋಧಿಸತ್ತ ವಿಗ್ರಹ ದೊರೆತಿದ್ದು ಇದು ೧೨-೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಈ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಸಿಕವಾದ ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಾದರೆ ನೃಪರಾಜವನ್ನು ಹೊಳಿದ ಅಥವಾ ಸುಟ್ಟ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಶಿನೂಡಿದ ಜಾತಿಗೆ ತನ್ನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಕನ್ನಡದ ಉಪಭಾಷೆಯಾದ ಹವ್ಯಕದಲ್ಲಿ "ದೂಪೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಡಾ. ಸಾಲೆತ್ತೂರು ಊಹಿಸಿರುವಂತೆ ಈ "ದೂಪೆ" ಎಂಬ ಪದ 'ಸ್ತೂಪ' ಎಂಬುದರ ತದ್ಭವ ಇರಬಹುದೆ? ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸ್ತೂಪವಾದರೆ ಲಾಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಬುಧ್ಧನ ಚಿತ್ರಾಭಿಮುಖದ ಕೆಂಡವನ್ನಿಟ್ಟು ಜಾಗ. 'ಸ್ತೂಪ'ಗಳು 'ದೂಪ'ಗಳಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ.

ದೇವಚಂದ್ರನ ರಾಜಾವಳಿ ಕಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. 'ಕೈಫಿಯತ್ತ'ಗಳು ಈ ಬಗೆಗೆ ಆಧಾರ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಮೈಸೂರು ವಿಭಾಗದ ಹಲವು ಶಾಸನಗಳು ಬೌದ್ಧ ಮತದ (ವಜ್ರಯಾನದ) ಅವನತಿಯು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅನ್ಯಮತಿಯರು ಬೌದ್ಧರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದರೆಂಬ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಶಾಸನವಂಥ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಮತ ಖಂಡನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷುಗಳಿದ್ದರೂ ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಲಾರರು ಎಂದೂ ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಮೈಸೂರಿನ ಕಾವೇರಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ತಲಕಾಡಿನ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೫೦ರ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಾಧವನೆಂಬುವನೊಬ್ಬನು 'ವಾದಿಮದಗಜೇಂದ್ರ'ನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಬೌದ್ಧ ತಾರ್ಕಿಕನೊಬ್ಬನ ವಿಜಯಿಯಾದನೆಂದು ಆದರ ಫಲವಾಗಿ ರಾಜನಿಂದ 'ವಾದಿಭಸಿಂಹ'ನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ.

ಬೌದ್ಧ ಅವನತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಆದಾಸಗಳನ್ನು ಈಗ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀ ವಣಬೆಕ್ಕೋಳದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೨೯ರ ಶಾಸನವೊಂದು ಜೈನಗುರುವಿನ ಪ್ರಶಂಸೆ

ಮಾಡುತ್ತ “ ತಾರಾ ಯೇನ ವಿನಿರ್ಜಿತಾ ಘಟಿಕಾಃ ಗೂಢಾವತಾರಾ ಸಮಂ
 ಬೌದ್ಧಿಯೋ ಧೃತಪೀಠಪೀಡಿತ ಕುದ್ಯಗೈವಾತ್ತ ಸೇವಾಂಜಲಿಃ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮಿ
 ಪಾಂಘ್ರಿ ವಾರಿಜರಜಸ್ನಾನಂ ಚಯಸ್ಯಾ ಚರತ್ ದೋಷಾಣಾಂ ಸುಗತಸ್ಸ ಕಸ್ಯ
 ವಿಷಯೋ ದೇವಾಕಳಂಕಃ ಕೃತೀ ” ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಶಾಸನದ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ
 “ ನೈರಾತ್ಮ್ಯಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯ ಸಶ್ಯತಿ ಜನೇ ಕಾರುಣ್ಯ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಮಯಾರಾಜ್ಞಃ
 ಶ್ರೀ ಹಿಮಶೀತಲಸ್ಯ ಸದಸಿ ಪ್ರಾಯೋವಿದಿಗ್ಧಾತ್ಮನೋ ಬೌದ್ಧೌಘಾನ್ ಸಕಲಾನ್
 ವಿಚಿತ್ಯ ಸುಗತಃ ಪಾದೇನ ವಿಸ್ಪೋಟಿತಃ ” ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ
 “ ಶೈವಾನ್ ಪಾಶುಪತಾಂಸ್ತಥಾಗತ ಸುತಾನ್ ಕಾಪಾಲಿಕಾನ್ ಕಾಪಿಲಾನ್ಮಂದಿ
 ಶ್ಯೋದ್ಧತ ಚೇತಸಾ ವಿಮಳಚಂದ್ರಾಶಾಂಬರೇಣಾಧರಾತ್ ” ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ
 ಜೈನಗುರುವಿನ ಪ್ರಶಂಸೆ ಇದೆ.

ಕೆ ಶ. ೧೧೩೩ರ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನವು ಸಹ ದೇವಕೀರ್ತಿ
 ಎಂಬ ಜೈನಮುನಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತ “ ಬೌದ್ಧ ಮದವೇವೇದಂಡರು ” ಎಂದು
 ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಶಾಸನವು ಗುರುವಿನ ಪ್ರಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವಾಗ
 “ ಚಾರ್ವಾಕನಾದಿಮುಕರಾಕರ ಬಾಡವಾಗ್ನಯೇ ಬೌದ್ಧೋಗ್ರವಾದಿ ತಿಮಿರಪ್ರವಿಭೇದ
 ಭಾನನೇ..... ” ಎಂದೆಲ್ಲ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿವೆ. “ ಬೌದ್ಧೋಗ್ರವಾದಿ ” ಎಂಬ
 ಪದವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಬೌದ್ಧರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿರ
 ಬೇಕೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೯೮ರ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ “...ಸೌಗತಾದಿ
 ದುವರ್ವಾಕ್ಯ ಸಂಕೈಸ್ಸಕಳಂಕಭೂತಂ ಜಗತ್ ಸ್ವನಾಮೇವ ವಿಧಾತುಮುಚ್ಚೈಶ್ಚಃ
 ಸಾತ್ಕರ್ಷಂ ಸಮಂತಾದಕಳಂಕನೇವ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅದೇ ಶಾಸನದ ಇನ್ನೊಂದು
 ಕಡೆ “ ರೇರೇ ಕಾಣಾದ ಕೋಣಂ ಶರಣಮಧಿವಸ ಕ್ಷುದ್ರನಿದ್ರಾನಿವಾಸಂ ಮೈಮಾಂ
 ಸೇಚ್ಛಾಮತುಚ್ಛಾಂ ತ್ಯಜ ನಿಜಪಟು ವಾದೇಷು ಕೃತ್ಯಾಶುಗಚ್ಛ ಬೌದ್ಧಾಬುದ್ಧೀ
 ವಿಮುಗ್ಧೋಸ್ಯಪಸರಸಹಸಾ ಸಾಂಖ್ಯಮಾರಂಖು ಸಂಖ್ಯೇ ಶ್ರೀಮನ್ಮಠಾತಿ
 ವಾದೀಂದ್ರ ಗಜಮುಭಯಸೂರಿಃ ಪರಂ ವಾದಿಸಿಂಹ ” ಎಂಬ ಪ್ರಶಂಸಾ ಪದ್ಯಗಳು
 ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಇವು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಅವನತಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಸರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕೊಡುವ
 ಕೆಲವು ದಾಖಲೆಗಳು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳನಾಮ
 ಗಳಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳಿಂದಲೂ, ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ
 ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕದ್ರಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭ, ಬುದ್ಧನ ವಿಗ್ರಹ,
 ಲೋಕೇಶ್ವರ, ಮಂಜುಶ್ರೀ, ಧ್ಯಾನಿ ಬುದ್ಧನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಅಧಾರ
 ಗಳಿಂದಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ವಿಭಾಗಗಳಂತೆ ಮೈಸೂರು ವಿಭಾಗದಲ್ಲೂ ಬೌದ್ಧ

ಧರ್ಮವು ಹಲವು ಕಾಲ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವು ಜೈನಧರ್ಮದ ಜೊತೆಗೆ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತು. ಜೈನಧರ್ಮ ಉಳಿಯಿತು. ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಲೀನವಾಯಿತು.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೌದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತಿ: ತಾಳ್ಮೆ ವಸಂತಕುಮಾರ ವಿನಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೦ ೧೯೮೮.
೨. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಂಪರೆ, ಭಾಗ ೧.
೩. ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ : ಡಾ|| ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ.
೪. ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳು : ಡಾ. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎನ್. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ೧೯೭೫ ಮೈಸೂರು ೬.
೫. ಕರ್ನಾಟಕ-ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ೧೯೭೯ ಮೈಸೂರು-೬.
೬. Studies in Tuluva History and Culture-Dr. Gururaja Bhat P.
೭. History of Tuluva-Saletore B. A.
೮. Epigraphia Carnatica; Volume I to IX (New Editions)
೯. Epigraphia Carnatica; Volume V (Old Edition)
೧೦. Mysore Archaeological Reports (MAR) ೧೯೨೭, ೧೯೩೧, ೧೯೩೩ and ೧೯೩೬.
೧೧. History of South Kanara-Dr. Ramesh K. V.
೧೨. Seminar Papers-Seminar on the Impact of Buddhism on the life and culture of South India ೧೯೮೩; The Mythic Society, Bangalore-560 002.

ಡಾ. ಸಿ. ಪಿ. ಸಿದ್ದಾಶ್ರಮ

ಶಿವತೀರ್ಥನ್ ಅವರ 'ಗೆರೆಗಳು': ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ

'ಬೆಸ್ತ' ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಕಾವ್ಯಾಸಕ್ತರ ಗಮನವನ್ನು ತಮ್ಮತ್ತ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡ ಕೆ. ನ. ಶಿವತೀರ್ಥನ್ ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಒಬ್ಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿ. ಶಿವತೀರ್ಥನ್ ಅವರಿಗೆ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಪ್ರಯಾಸದ ಕೆಲಸವಾಗಿ ಕಾಣಿಲ್ಲ; ಸಹಜ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಪಂಥಕ್ಕೂ ಸೇರದ ಇವರು, ಬದುಕಿನ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ 'ಗೆರೆಗಳು' (೧೯೮೮) ಕವನ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಡಾ. ಪೊಲಂಕಿ ರಾಮಮೂರ್ತಿಯವರು "ಹತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಕಡೆ ಒಂದು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಪರಿಶ್ರಮವೇ ಕಾವ್ಯ. ಅಡಿದ ಹತ್ತು ಮಾತು ಬಡಬಡಿಸಿದ ಸದ್ದಾಗಿ ಮಾಯವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದರೆ ಅದರ ಸತ್ವ ರೂಪಕದಲ್ಲಿ ಹರಳುಗೊಂಡರೆ, ಅಂದರೆ ಮುತ್ತಾಗಿ ಮೈತಾಳಿದರೆ, ಅದು ನಿಲ್ಲುವ ನುಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಅಹುದು ಎಂದು ನೆಚ್ಚುವ ವಚನ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸಕ್ಕೇ ಕಾವ್ಯ ಮುತ್ತಾದ ಮಾತು, ನಾಣ್ಯವಾದ ನುಡಿ. 'ಬೆಸ್ತ' ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಿವತೀರ್ಥನ್ನರ ಈ ಹತ್ತುಕಟ್ಟುವ ಕಡೆ ಒಂದು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟುವ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ತುಂಬಾ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡವನು. ಈಗ ನನ್ನ ಮುಂದಿರುವ ಅವರ 'ಗೆರೆಗಳು' ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಈ ಮುತ್ತುಗಳು ಕೆಲವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ ವಿರಳವಾದ ಅಣಿಮುತ್ತುಗಳಾಗಿವೆ" ಎಂದು ನುಡಿದಿರುವುದು. ತುಂಬ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು, ಶಿವತೀರ್ಥನ್ ಕಾವ್ಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಕಲಾತ್ಮಕ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಂಜಿಸುತ್ತದೆ.

'ಪ್ಲೇಟೋ ಗೋರಿಯಿಂದ' ಎನ್ನುವ ಕವನ ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿನ ವ್ಯಂಗ್ಯ ತುಂಬ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ. ಕವಿಗಳು ಕಲ್ಪನಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ, ವಾಸ್ತವ ಬದುಕಿನ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿಬಿಡುತ್ತಾರೆಂಬ ಅನಿಸಿಕೆಯಿಂದ ಪ್ಲೇಟೋ 'ಆದರ್ಶ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಕವಿಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚಾಟಿಸಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತ. ಅದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಕೆಲಸ ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನಾಲೋಕದ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಬದುಕಿನ ನಿಷ್ಕರಸತ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದೂ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು

ಸ್ಲೇಟೋ ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು. ಈ ಆಶಯವನ್ನು ಈ ಕವನ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ರೇಖಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ವಾಸ್ತವ ಬದುಕಿನ ತಿಳಿವಿನಿಂದ ಸಾಗಿ, ಹೊಸ ಸವಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣದ ಗುರಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ.

‘ಪಿಂಡದರ್ಶನ’ ಕವನ, ಕವಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವನತಿಯ, ಚಿತ್ರಣ ಕವನದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ

(೧) ಲಂಚ ರುಕುವತ್ತಿಗೆ ಗಸ್ತುತಿರುಗುವ
 ಉಸ್ತುವಾರಿಯ ಮಂದಿ ಕೂಟಕೂಟ ಲೂಟಿ
 ಆರ್ಷೇಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಹಿಮಾಲಯ ಫಿಜ್ಜೆಗತಿ
 ಕನ್ಯಾಕಮರಿಯಲ್ಲಿ ಭರತವರ್ಷ ಅಧೋಗತಿ

(೨) ನನ್ನ ಜಾತಿ ಮತ ಗರ್ವ
 ಮಠಮಾನ್ಯಗಳಿ ಸ್ವರ್ಗ
 ಮಹಾಕೂಪ ಮಂಡೂಕ
 ಜಗಣಾದ ಜಗದ್ಗುರು
 ಮುಟ್ಟದಿರಿ ಸೋಂಕುರೋಗ

‘ಪಿಂಡದರ್ಶನ’

ಕವನದ ಈ ನುಡಿಗಳು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವನತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಭ್ರಷ್ಟಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿವೆ. - ನಮ್ಮದು ‘ಆರ್ಷೇಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ’ ಎಂದು ಜಂಬಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬೀಗುವ ನಾವು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ, ವೇಲೆತ್ತುವ ಜೈತನ್ಯ ಉಳಿದಿದೆಯೇ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮಾನತಾವೌಲ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧವಿದೆಯೇ ಎಂದೂ ನಾವು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ ಜಾತಿ, ಮತಗಳ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ನರಳುತ್ತಿರುವ ನಾವು, ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಇಡೀ ವಾತಾವರಣವನ್ನೇ ಕೆಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಈ ರೀತಿ ಅವನತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಬದುಕನ್ನು ಶಿವತೀರ್ಥನ್ ಅವರ ಇಲ್ಲಿ ಶುಂಬ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಕಲಾತ್ಮಕ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಉತ್ತಮ ಕವನವಾಗಿದೆ.

‘ಇಸ್ರೇಲ್’ ಕವನದಲ್ಲಿ ಕವಿ, ಇಸ್ರೇಲ್ ಅನತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು, ಪಡೆದ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ವೆಚ್ಚುತಲೇ, ಆ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ, ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಜಿನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ಅಡಗಿರುವ ಹಿಂಸೆ, ಕ್ರೂರಗಳ ದುರ್ನಡತೆಯನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಅಲ್ಲಿನ ಹಕ್ಕು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಗರಿಗಳನ್ನು ತೊಡಿದ ದಾಸ್ಯಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮನನೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ‘ಬೆಳಕ ಸೂಲಿ’, ‘ತಿಳಿವಿನ ಹಾಸ’ ಮತ್ತು ‘ತೆಂ ಲೋಕದ ಹೊಸ ಬಾಗಿಲ’—ಕವನಗಳ. ಅಕ್ಷರಕಲಿಕೆಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಈ ದೇಶದ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಜನರು, ಅದರಲ್ಲೂ

ಕೆಳವರ್ಗದವರು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪಕ್ಷಪಾತ ಧೋರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಕ್ಷರ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದು ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವಿರುವ ಶಿವತೀರ್ಥನ್ ಅವರು

(೧) ತಕೋ ಹಲಗೆ ಬಳಪ
ಬಾ ಬಿಚ್ಚು ಪುಸ್ತಕದ ಹಾಳೆ
ಓದು-ಬರೆಯುತ್ತ
ಲೋಕದ ಹೊಸ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆ

(೨) ಎಲ್ಲ ನೆನ್ನೆಗಳು ಜೀತಕ್ಕೆ ಮೈತೇದು
ಜೀವ ಮುರುಟಿದ್ದು ಸಾಕು.
ಬರೆಯುತ್ತ ಕಲಿಯುವ
ವ್ಯಥೆ ಕಳೆವ ನಾಳೆಗಳ ತೆರೆಯುವ ' ತೆರೆ ಲೋಕದ ಹೊಸಬಾಗಿಲ '

ಎಂದು ಕಳಕಳಿಯಿಂದ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಆಶಯ ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿಗಳು ಶಿವತೀರ್ಥನ್ ಅವರ ಪ್ರಗತಿಪರ ಧೋರಣೆಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಡುತ್ತವೆ.

ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ' ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ', ' ವಿನೇಕಾನಂದ ', ' ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ ', ' ಪಿ. ಟಿ. ಉಷಾ ', ' ಸ್ವಿತಾಪಾಟೀಲ್ ', ' ನೆಲ್ಸನ್ ಮಂಡೇಲಾ '—ಕವನಗಳು ಆಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಗುಣ, ಶೀಲ, ಸ್ವಭಾವ, ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಮಿತಿಗಳನ್ನು ತುಂಬ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿವೆ.

೧. ಅನುಭವದ ಆಳದಿಂದ
ಅನುಭವದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ
ಮಾತುಗಳ ಹಚ್ಚಿ

೨. ಭಾವಗಳ ಹರಳುಗಟ್ಟಿಸಿ
ಹುರುಳುಗಳ ಬಯಲಾಗಿಸಿ
ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲೂರಿ

೩. ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮನತೆರೆದು
ಬೆಳಕ ಕಾಣಿಸುವ
ಸಂತೆಯೊಳಗಿನ ಸಂತೆ.

' ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು '

ವಾಸ್ತವತೆಯ ಅರಿವಿನೊಂದಿಗೆ ಅನುಭಾವದ ತುಟ್ಟತುದಿಯನ್ನೇರಿದ್ದ ಅಲ್ಲಮನ ಸಂತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮನ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಣ ಕೆಲವೇ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಳುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದೆ.

ಈ ಕವನ ಸಂಕಲನದ ಅಚ್ಚುತ್ಸವ ಕವನ ' ಗೊಡಗಯ್ಯ '. ವ್ಯಾಸನಿ ಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲಿಗನಾದ, ಬಿಸ್ತ ಜನಾಂಗದ ಮೂಲಪುರುಷನೆಂದು ಜನಪದ ಪುರಾಣ ದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ಗೊಡಗಯ್ಯನನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನೋವು, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನ, ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇಡೀ

ಬೆಸ್ತ ಜನಾಂಗದ ಬದುಕಿನ ದುಃಖವನ್ನು ತುಂಬಾ ಜನಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿ.

೧. ಗುಡ್ಡು ಒಪ್ಪರಸಲು
ಜಾವಡಿ ಕಟ್ಟಿ
ನೋವು ಯಸನ ತಳಮಳ
ಬೀತಾವೆ ಕಣ್ಣು
ಬಯಕೆ ಅಸಿವು ದಾವು
ತೀತಾವೆ ಕಣ್ಣು
೨. ಬೆತ್ತಾರ ಬೆಂದು ಉರಿತಾರೆ
ಮೀನು ಸೀಗಡಿ ನಳ್ಳಿ ಸಿಕ್ಕಿ
ಇಟ್ಟು ಸೊಪ್ಪು ಅಂಜಿ ದಕ್ಕೆ
ಪೂತ್ತು ಕಂತೋಯ್ಯ
೩. ಬರಿಗಣ್ಣು ಬರಿಜಾಯಿ ಬರಿಗೈ
ಬರಿ ಕುಕ್ಕು ಬರಿಬರಿದಿದೆ
ಕೂತವೈ ಕೆರೆಕೋತ ಕುಂಡಿ
ಸುರೀತ ಕಾವಳ ಎಲುವೆಲ್ಲಧಂಡಿ
ಬರೀದೆ ಕುಂತವೈ ಸಂತ

‘ ಗಂಡಗಯ್ಯ ’

ಹೀಗೆ ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಬೆಸ್ತರ ಬರಿದಾದ ಬದುಕಿನ ವ್ಯಸನ-ಯಾಶನೆಗಳನ್ನು, ದುಃಖ-ದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತುಂಬ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ ಬಲೆಬೀಸ್ತ ಗಾಳಹಾಕ್ತ ತಪಿಸ್ತ ’ ಕುಂತ ಗಂಡಗಯ್ಯ ಬೆಸ್ತರ ಮೂಲಪುರುಷನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಕಾಯಕದ ಮೂಲಪುರುಷರಾದ ಬೆಸ್ತ ಬೇಡರಂತೆ-ನಾಲ್ಮೀಕಿ ವ್ಯಾಸರಂತೆ-ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕಾಯಕದ ಮೂಲಪುರುಷ ’ ಎಂದು ಪೋಲಂಕಿಯವರು ಮುನ್ನುಡಿ ಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದಿರುವುದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರ ವ್ಯಥೆ ಮಧುರ ಸಾಮರಸ್ಯ ಇಲ್ಲವೆ, ಕೇವಲ ಕೃತಕತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತರೆ ದಾಂಪತ್ಯಜೀವನ ಎಷ್ಟು ನಿರರ್ಥಕವೆಂಬುದನ್ನು ‘ ದಿಟ್ಟತದೇಕ ’ ಕವಿತೆ ತುಂಬ ಮೂರ್ಛಕವಾಗಿ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೂವಕಳೆಗಳಂತೆ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದ
ಅವಯವದ ಶೋಕಿ
ಪಡೆಯಹೋಗಿ ಪಡೆಯದೆ
ಪಡ ಪಾಟಲು ಪಟ್ಟಂತೆ
ನೆಲ ಕಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದಂತೆ
ದನಿಯುಡಗಿ ಮೂಕ
ದಿಟ್ಟತದೇಕ !

‘ ದಿಟ್ಟತದೇಕ ’

ಹೂವಕಳೆಗಳಂತೆ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದ ಅವಯವದ ಶೋಕಿ ಇದ್ದರೂ, ಅದು ನಿರರ್ಥಕ. ಒಲಿದ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಗಳು ಅವಯವಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ

ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡಂತೆ. ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಮನಸು ಮನಸುಗಳನ್ನು ಬೆರೆಯಿಸಿ ಬದುಕಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಒಂದುವೇಳೆ ಅಂತರಂಗಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಬದುಕು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅರಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶಿವತೀರ್ಥನ್ ಅವರು 'ಗೆರೆಗಳು' ಕವನ ಸಂಕಲನದ ಮೂಲಕ ಹಲವಾರು ಉತ್ತಮ ಕವನಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ನೀಡಿ, ತಾವೊಬ್ಬ ಸಹಜ ಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳವರು ಕವಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗಾಗಲೇ ಬೇಕು

ಇಲ್ಲಿ
ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದೆ
ಪ್ರಶಾಂತತೆಯ ಬದಲು
ಆಶಾಂತತೆ
ವಸ್ತುವಸ್ತಿಗಳ ಬದಲು
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಣೆ
ಹೆಚ್ಚಿ
ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು
ಭಯ ಅವರಿಸಿ
ಬದುಕು
ಬಾಡುತ್ತದೆ.

ಮೆದುಳ ಹಸಿವನ್ನು
ಭವಿಷ್ಯದ
ಕಾತರದ ದಿನಗಳನ್ನು
ಹರಿವ ನದಿ
ಹಾರುವ ಹಕ್ಕಿ
ಮುದ್ದು ಮಗುವಿನ
ತುಂಟು ನಗೆ
ಮತ್ತೆಲ್ಲ
ಬದುಕ ಸುಂದರತೆಯನ್ನು
ರೊಟ್ಟಿಯ ತುಂಡನ್ನು
ಅಣಕಿಸುತ್ತಿದೆ
ಬಂದೂಕಿನ ಗುಂಡು !

ಕರುಣೆ ಕನಿಕರ
ಮಾನವೀಯತೆಗಳ
ಬಲಿಗೊಟ್ಟು
ಬಲಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ
ನಡೆದಿದೆ
ಬಂಡವಾಳಿಗರ
ಆಕಾಶ ಯುದ್ಧದ ತಂತ್ರ.
ಭುವಿಯ ಮಾತಿರಲಿ
ಆಕಾಶಕೂ ಹಾರಿದೆ
ಮೇಲೇರಿದೆ ಕುತಂತ್ರ.

ಆದರೆ,
ಇದು ಹೀಗಾಗಲೇಬೇಕು.
ಬಳ್ಳಿಯ ಹೂ
ಅರಳಲೇ ಬೇಕು
ಹಕ್ಕಿ
ಸುಂದರ ಕನಸ ಹೆಣೆಯುತ್ತ
ಹಾರಬೇಕು
ಕಂದನ ಕೇಕೆ
ನೂರ್ಮಡಿಸಿ
ಬಂದೂಕನಣಕಿಸಬೇಕು
ಎಲ್ಲ
ಇಲ್ಲಿರುವದೆಲ್ಲ
ನಿರಂತರವಾಗಬೇಕು
ನಿರಂತರವಾಗಲೇಬೇಕು.

‘ಕದಳಿಗರ್ಭಶ್ಯಾಮ’ ಎಂದರೇನು ?

ಪಂಪಕವಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ವರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ :

ಕದಳಿಗರ್ಭ ಶ್ಯಾಮಂ

ಮೃದು ಕುಟಿಲ ಶಿರೋರುಹಂ ಸರೋರುಹವದನಂ

ಮೃದುಮಧ್ಯಮತನು ಹಿತಮಿತ

ಮೃದುವಚನಂ ಲಲಿತಮಧುರ ಸುಂದರವೇಷಂ ||

(ಆದಿ.ಪು. ೧೩-೨)¹

ಕವಿಯು ತನ್ನ ಮೈಬಣ್ಣ ‘ಕದಳಿಗರ್ಭಶ್ಯಾಮ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ ಇನಿತು ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಸರಿಯಾದುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು ಈ ಲೇಖನದಗುರಿ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ‘ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು’ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ :

(೧) ಕದಳಿಗರ್ಭ (ನಾ) ಬಾಳೆಯ ಮೋತೆಯ ಒಳಭಾಗ: ಕದಳಿಗರ್ಭ ಶ್ಯಾಮಂ ಮೃದು-ಕುಟಿಲ ಶಿರೋರುಹಂ (ಆದಿಪು. ೧-೨೯)²

ಈ ನುಡಿಗಡಣವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲೂ ಪಂಪ ಬಳಸಿರುವುದು ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ; ಆತ ತನ್ನ ಪೋಷಕನಾದ ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗಲೂ ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಮೈಬಣ್ಣ ‘ಕದಳಿಗರ್ಭಶ್ಯಾಮ’ ಎಂಬ ಬಣ್ಣದಂತೆ ಇದ್ದುದಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಾದತಳವು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಮತ್ತು ನೇಲೆ ಮೆಯ್ಯು ಕರ್ರಗೆ-ಅದು ಹೊಸಹೆಸರಿನ ಅಗೆಯು ಇದ್ದವಾಗೆ-ಇದ್ದಿತು; ಇತ್ಯಾದಿ :

ಸಾಮಂತಚೂಡಾಮಣಿಯ ಮೆಯ್ಯಬಣ್ಣಂ ವಿಧಾತ್ರನೆಂಬ ಚಿತ್ತಾರಿಯ

ವರ್ಣಕ್ರಮಂಗೆಯ್ದು ಕದಳಿಗರ್ಭಶ್ಯಾಮವೆಂಬ ಬಣ್ಣದಂತಾದುದು.³

[ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬ ಚಿತ್ರಗಾರನು ಹಾಕಿದ ಬಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿಯು ‘ಕದಳಿಗರ್ಭಶ್ಯಾಮ’ ಎಂಬ ಬಣ್ಣದಂತೆ ಸಾಮಂತ ಚೂಡಾಮಣಿಯ (=ಅರಿಕೇಸರಿಯ) ಮೆಯ್ಯಬಣ್ಣವು ಇದ್ದಿತು].

1 (a) ‘ಸಾವೇಕ್ಷ’, ಪು. ೧೦೪

(b) ಆದಿಪುರಾಣಂ (ಸು.ಎಸ್.ಜಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್) ಆ. ೫-೨೯ (೧೯೦೦)

2 ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, ಎಗಡನೆಯ ಸಂಪುಟ, ಪು.೧೪೭೯ (೧೯೭೬)

3 ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನವಿಜಯಂ (ಕ.ಸಾ.ಪ.ಮು.) ಪು. ೫೧ (೧೯೩೧)

ಪೂಜ್ಯ ಪ್ರೊ. ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು “ ಕದಲೀಗರ್ಭಶ್ಯಾಮಮೆಂಬ-ಕದಲೀಗರ್ಭದಂತೆ, ಎಂದರೆ ಬಾಳೆಯ ಹೂವಿನ ಮೋತೆಯಂತೆ ಕೆಂಪು ಕಪ್ಪು ಮಿಶ್ರವಾದ ” ಎಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು “ ಎಣ್ಣೆಗೆಂಪಿನ ಬಣ್ಣ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು ” ಎಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

(೨) ‘ ಮೋತೆ ’ ಎಂದರೆ “ ಬಾಳೆ, ತೆಂಗು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹೂವು ಎಂದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ‘ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ’ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ.⁵

ಪೂಜ್ಯ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಸೂಚಿಸಿದ ಸೂಚನೆಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದೆ. ಪ್ರೊ. ಪಿ. ವಿ. ಕಾಣೇಯವರು ಹರ್ಷಚರಿತಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯುತ್ತ ‘ ರಂಭಾಗರ್ಭ ’ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಾಳೆಯ ಮರದ (= ಬಾಳೆಯ ಕಂಬ ದೊಳಗಿನ) ದಿಂಡು ಯಾವುದು ಬೆಳ್ಳಗಿರುತ್ತದೋ ಅದು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ರವಿಶೇಷನ ಸದ್ವಿವರಣ (ಒಂದು ಜೈನ ರಾಮಾಯಣ) ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು “ ಕದಲೀಗರ್ಭ ಪಾಂಡುರಾ ” ಎಂಬುದನ್ನು-ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಪ್ರೊ. ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರು ಕಾಣೇ ಅವರ ಅರ್ಥ ಸರಿಯೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.⁶ ಇಷ್ಟಾದ ಮೇಲೂ “ ಕದಲೀಗರ್ಭ ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ “ ಕದಲೀಮೋತೆ ” ಎಂಬ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುದು ಕಿಂಚಿತ್ ಸೋಜಿಗವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ “ ಕದಲೀಗರ್ಭ ಪಾಂಡುರಾ ” ಎಂದ ಕೂಡಲೆ ಅದು ಬೆಳ್ಳಗಿನ ಬಾಳೆಯ ದಿಂಡು ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ ಪಾಂಡುರಾ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ “ ಕದಲೀಗರ್ಭ ” ಎಂದರೆ ಬಾಳೆಯಗಿಡದ (ಕಂಬದ) ಒಳಗಿನ ಬೆಳ್ಳಗಿನದಿಂಡು ಎಂಬುದು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಅರ್ಥ. ‘ ಕದಲೀಗರ್ಭ ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಈಗ ಕೊಟ್ಟಿರುವ “ ಬಾಳೆಯ ಹೂವಿನ ಮೋತೆ ” ಎಂಬುದು ಅಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ ಶ್ಯಾಮ ’ ಎಂದರೆ “ ಕೆಂಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಕಪ್ಪು ” ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ‘ ನೀಲ ’ ಎಂಬ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು ವಿಹಿತ. ‘ ನೀಲಮೇಘ, ಮೇಘಶ್ಯಾಮ ’ ಇವು ನೀಲ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಅದುದರಿಂದ ‘ ಹೂವಿನ ಮೋತೆಯ ಬಣ್ಣ ’ ಎಂಬುದನ್ನು ಪುನಃವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಸಕ್ತವಿ ‘ ಅರಿಕೇಸರಿ ’ ದೊರೆಯ ಮೈಬಣ್ಣ ‘ ಕದಲೀಗರ್ಭಶ್ಯಾಮ ’ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಅವನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗಾಗಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದೊಂದು ಅಂಗದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ಓದುವಾಗ ಓದುವ ಕೆಲಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮರೆಯಬಹುದು. ವಿಸ್ತಾರವಾದ

4 ಪಂಪಭಾರತ ದೀಪಿಕೆ, ಪು. ೨೨ (೧೯೭೧)
 5 ‘ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ’ (ಪ್ರ.ಸಂ.: ಜಿ. ವೆಂಕಟಸಾಬ್ಬಯ್ಯ) ಪು. ೭೦೫ (೧೯೭೫)
 6 ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ‘ ಪಂಪಭಾರತ ದೀಪಿಕೆ ’ ಪು. ೨೨

ವಚನ (ಗದ್ಯ) ಭಾಗ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ನೊದಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಸಕವಿಯು ಹೇಳಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಇನಿತು ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕು.

(ಅ) ಧರ್ಮರಾಜನು ಹೊನ್ನಿನಂತೆ ಹಳದಿಯ ಮೈಬಣ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು :
ಬಳಿದವು ತೋಳ್ಗೆಳೆಕ್ಕೆಯಿನಮಳ್ ಬಳೆವಂತಿರೆ ಮುಯ್ಯಗಳ್ ಕುಳಾ
ಚಳ ಶಿಖರಂಗಳಂ ಮಸುಳೆವಂದುವು ಪರ್ವಿದ ವಕ್ಷಮೀ ಕ್ಷಮಾ
ತಳ ಕುಳಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗಾಯ್ತು ಕುಳಮಂದಿರಮೆಂದು ಮಹೀತಳಂ ಮನಂ
ಗೊಳೆನೆಹಿಡೆದತ್ತದಾತ್ತ ನವಯೌವನಮೋರ್ಮಯೆ ಧರ್ಮಪುತ್ರನಾ || (ಆ. ೨-೩೨)

ವ|| ಅಂತು ಸೊಗಯಿಸುವ ರೂಪಿನೊಳ್ ಪೊನ್ನ ಬಣ್ಣದಂತಪ್ಪ ತನ್ನ ಮೆಯ್ಯಬಣ್ಣ
ಮಳನಲ್ಲದೊಪ್ಪೆ—

(ಆ) ಭೀಮಸೇನನ ಮೆಯ್ಯಬಣ್ಣ ಪಾರಿಜಾತತರು ತಳಿರು ಹಾಗೂ ಮುಗುಳು
ತುಂಬಿ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿ ತೋರುವಂತೆ ಇತ್ತು.

ಕುಳಗಿರಿಯಂ ಸರೋಜನಿಲಯಂ ಮನುಜಾಕೃತಿಯಾಗೆ ಮಾಡಿದಂ
ತೊಳವೆನಿಪಂತುಟಪ್ಪ ಪೊಸಬಣ್ಣದೊಳೊಂದಿದ ಪಾರಿಜಾತಮು
ಗ್ಗಳಮೆಸೆದೊಪ್ಪುವಂತೆ ತಳಿರಿಂ ಮುಗುಳಿಂ ನವಯೌವನಂ ಮನಂ
ಗೊಳೆ ಕರಮೊಪ್ಪಿದಂ ದಶಹಸ್ತಮದೇಭ ಬಳಂ ವೃಕೋದರಂ || (ಆ. ೨-೩೮)

'ತಳಿರು' ಎಂದಕೂಡಲೆ ಅದರಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಗಿನ ಹೂವು ಎಂಬುದು ಕವಿಸಮಯದಿಂದ
ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸಂಗತಿ :

ತಳಿರಮೇಗಣಲರೋಳಿಗಳೋ ಪೊಸ ಮುತ್ತುಗಳ್
ತೊಳಪುವೋ ಪವಳದಂಕುರದೊಳ್ ಪುದಿದಿಂತು ತ
ಮೊಳೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ಜನಂ ಕರಮೊಪ್ಪುವುದಾಯ್ತು ಪ
ಲ್ಲಳ ಮುಗುಳುಗೆಯ ಬಾಯ ಬೆಡಂಗು ಲತಾಂಗಿಯಾ? ||

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನನ ಬಣ್ಣ ಕೆಂಪುಮಿಶ್ರಿತ ಬೆಳ್ಳು.

(ಇ) ಭೀಮನ ಅನಂತರ ಅರ್ಜುನನ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವನ
ಅವಯವಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ ಕವಿ. ಆ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬಣ್ಣದ
ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ವಿವರ ಹೀಗಿದೆ :

ವ|| ಅಂತೊಪ್ಪುವ ಗಂಡಗಾಡಿಯೊಳಿಂದ್ರನೀಲದಂತಪ್ಪ ಬಣ್ಣಂ ಕಣ್ಣೆವರೆ—
ಶರದದ ಚಂದ್ರನಂ ವಿಮಲ ಚಂದ್ರಿಕೆ ಬಾಳದಿನೇಶನಂ ತಮೋ
ಹರಕಿರಣಂ ಕಿಶೋರಹರಿಯಂ ನವಕೇಸರರಾಜಿ ಮಿಕ್ಕದಿ
ಕೈರಿಯನನೂನ ದಾನ ಪರಿಶೋಭೆ ಮನುಗೊಳೆ ಪೊರ್ದುಮಂತೆ ಸುಂ
ದರ ನವಯೌವನಂ ನೆಹಿಯೆ ಪೊರ್ದೆ ಗುಣಾರ್ಣವನೊಪ್ಪಿ ತೋಪ್ಪಿದಂ ||

ವ|| ಅಂತು ನವಯೌವನಂ ನೆಹಿಯೆ ನೆಹಿಯೆ ನಿಹಿನಿಹಿಗೊಂಡ ಗುಣಾರ್ಣವನ ತಲೆ
ನವಿರ್ಗಲ್ ಲಾವಣ್ಯರಸಮನಿಡಿದಿಡಿದು ತೀವಿದ ಕಮಲಾಸನನ ಬೆರಲಚ್ಚುಗಳನ್ನವಾದುವು.....

7 ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಂ (ಪ್ರ.ಸಂ. : ಎಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪ) ಪು. ೧೯೬ (೧೯೬೭)

ಉಪಾತ್ರ ಪಾರಾಯಣನೂರಿಯುಗ್ಂಗಳ್ ಮಾನಿಸಯರ ಮನೋಗಣಂಗಳಂ ಕ್ಷುಲ್ಕಾಲಾನ ಸ್ತಂಭಗಳಾದವು ಅಂತಸ್ತಾವರ್ಣಗಳಾಗಿ ತೋಳಗುವ ಕಿಣುದೊಡೆಗಳುಡುದಡರ್ಪನ್ನಮಾರೂಢಸರ್ವಜ್ಞನ ಮೊನ್ನ ಮಾರ್ಗಂಗಳೆಳವಾಚಿಯ ದಿಂಚಿನೊಳ್ ಸಾಣೆಗಟ್ಟಿದಂತಾದುವು.....ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಪಾನತಳುಗಳದಿಗೆಜಗಿದನರಪಾಲರ ಮ.ಕ.ಟಮೂಳ್ಕೆ ಮಂರೀಚಿನಾಲ ಬಾಳಾತಮಗಳನಲೆದ ಕೆಂಕಮಾದಂತಾದುದ್ಧ ಪುಸವೆಸನಗೆಯ ಬಣ್ಣದಂತೆ ಸೊಗಯಿಸುವ ಸಾಮಂತ ಜೊಡಾಮಣಿಯ ಮೆಯ್ಯುಬಣ್ಣಂ ವಿಧಾತ್ಯಕೆಂಬ ಚಿತ್ರಾಯಿ ಪರ್ಣ್ಯಮಂಗೆಯ್ಯ ಕದಳೀಗರ್ಭಶ್ಯಾಮವೆಂಬ ಬಣ್ಣದಂತಾದುದು—⁸

ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಮೊದಲು ಪಂಪ ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಬಣ್ಣವನ್ನು "ಇಂದ್ರನೀಲದಂತಪ್ಪ ಬಣ್ಣ" ಎಂದೂ ಅನಂತರ "ಕದಳೀಗರ್ಭಶ್ಯಾಮವೆಂಬ ಒಣ್ಣದಂತೆ" ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅನುದರಿಂದ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಅರ್ಥದ ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಹೋಲಿಕೆಗಳು. ಆರ್ಥಾತ್ ಇಂದ್ರನೀಲದಂತೆ (ನೀಲಮಣಿಯಂತೆ) "ನೀಲ ಬಣ್ಣ" ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಜಿಳ್ಳಗಿನ ಬಾಳೆಯದಿಂಡನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕಪ್ಪುಮಿಶ್ರಿತ 'ನೀಲಬಣ್ಣ' ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ನೀಲಬಣ್ಣದಂತೆ ಪಂಪ ತನ್ನ ಬಣ್ಣವನ್ನೂ ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಬಣ್ಣವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಯಾರಾದರೂ ತೆಲಂಗಾಣದ ಕರೀಮ್ ನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅದರ ಎಡಬಲದ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅತಿಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಆತ್ಯಂತ ಕಪ್ಪಾದ (=ಕಾಡುಗಪ್ಪಾದ) ಜನರನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣವಾದರೂ ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸುಂದರ ಸ್ವರೂಪ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದನ್ನು ಏನೂ ಉಂಟೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದ ತಾರೆಯರಾದ 'ಸಾವಿತ್ರಿ', 'ಸರಿತಾ', 'ರೇಖಾ', ನೃತ್ಯಗಾತಿ 'ಮಂಜುಭಾರ್ಗವಿ' ಮುಂತಾದವರನ್ನು ನಾಡಿನ ಜನತೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದರೂ ಪಂಪ ಹಾಗೂ ಅರಿಕೇಸರಿ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆತನವ ನಿರ್ಣಯವಾಗುವುದೇನೆಂದರೆ 'ಕದಳೀಗರ್ಭ' ಎಂದರೆ 'ಬಾಳೆಯ ದಿಂಡು' ಎಂದರ್ಥ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ನಿಘಂಟುಕಾರರು ಈ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಂಪದಿಸಬೇಕು. ಆರ್ಥಾತ್ 'ಬಾಳೆಯ ಮೋತೆ' ಎಂದು ಬರೆಯುವುದು ತಪ್ಪು; ಅದನ್ನು ಕೈಬಿಡಬೇಕು. ಮತ್ತೆ "ಕದಳೀಗರ್ಭಶ್ಯಾಮ = ಇಂದ್ರನೀಲದ ಬಣ್ಣ" ಎಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಪಂಪನು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು; ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವಪೋಲಕಲ್ಪನೆಗಳ್ನು ಕೈಬಿಡಬೇಕು.

⁸ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನವಿಜಯಂ (ಸಂ. ಬೆಳ್ಳಾವೆ ವೆಂಕಟನಾರಾಯಣಪ್ಪ) ಪು. ೪೯-೫೧(೧೯೩೧)

ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರಾವೃತ್ತ ಇತ್ಯಾದಿ

ವಿ.ವಿ ಮಿರಾಶಿ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಶಿಲಾಹಾರಶಾಸನಗಳ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ (Corpus Inscriptionum Indicarum, Vol. VI, 1977) ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳ ಪದ್ಯಜಾತಿಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಾಗ ಕೆಲವೆಡೆ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿದೆ. ಆ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೇ ಈ ಟಿಪ್ಪಣಿಯ ಉದ್ದೇಶ.

೧. ಮಾರಸಿಂಹನ ಮಿರಜ್ ತಾಮ್ರಪಟಗಳ (ನಂ. ೪೩ ; ೧೦೫೮) ಸಾಲು ೫-೮ರ ನಡುವೆ ಬಂದಿರುವ ಪದ್ಯಜಾತಿ ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರೆಯೇ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಛಂದಸ್ಸು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರೆಯೇ.

ಛಂದೋಬದ್ಧವಾದ ಪಾಠ ಹೀಗೆ :

ಅರಿಭೂಭೃಚ್ಚ ಶ್ರವಕ್ರಸ್ತಗರನಗರಭೂಪಾಳಕಸ್ತೀಪ್ರತೇಜಾಃ
ಸ್ಥಿರವಾಕೃಶ್ಯಾಯಶಾಳೀ ನಗವರ ವರಪನ್ನಾಳ ದುರ್ಗಾದ್ರಿಸಿಂಹಃ
ಸ್ಪುರಿತೋದ್ಯತ್ತೀರ್ತಿಶಾನ್ತಕ್ಷಿತಿಮಹಿತ ಮಹಾಮಣ್ಣಳೀಕಾಧಿನಾಥಃ
ಧರಣೀರಕ್ಷಾಕ್ಷಮಃ ಶ್ರೀ ಜತಿಗನರಪತಿಸ್ತಸ್ಯ ಸೂನುಃ ಪ್ರಚಿಣ್ಣಃ||

ಪದ್ಯ ಅದಿವ್ರಾಸಘಟಿತನಾಗಿರುವುದೂ ಲಕಾರಯುಕ್ತ ಶಬ್ದಗಳು ಕ್ಷಳಯುಕ್ತ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿರುವುದೂ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ನಿದರ್ಶನದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರಾವೃತ್ತಗಳ (ನೋಡಿ : 'ಕನ್ನಡ ಛಂದೋ ವಿಹಾರ' ೧೯೮೯, ಪು. ೩೬-೩೯) ವಿರಳಶ್ರೇಣಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ನಿದರ್ಶನ ಸೇರಿದಂತಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥೇತರವಾದ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲನೆಯ ಲಕ್ಷಣನಿಷ್ಠ ನಿದರ್ಶನವೆಂದರೆ ಇದೇ. ಬಲುಮಟ್ಟಿಗೆ ಯತಿನಿಯಮದ ಪಾಲನೆಯೂ ಇದೆ.

೨. ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಲು ೧೪-೧೭ರ ನಡುವೆ ಬಂದಿರುವ ಪದ್ಯಜಾತಿ ಯಾವುದೆಂದು ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದೆಂದು ಬರೆದು, ಅದೊಂದು ದಂಡಕ

ವಿದ್ವಿರಬಕುದೇ ಎಂಬುವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಭಂದಸ್ಸಿನ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲ. ಇದು ಆದಿಪ್ರಾಸಘಟಿತವಾದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಚಂಪಕವಾಲಾವೃತ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಸಂಪಾದಿತ ಪಾಠವನ್ನು ಬಾವೆರಡು ಕಡೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿತಪಾಠವ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ದುಂಡುಕಂಪದೊಳಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ.

ಭಂದೋಬದ್ಧವಾದ ಪಾಠ ಹೀಗೆ :

ರಿಪುಕ(ಬ)ಳಸರ್ಪ ಮಣ್ಣುಳಕುಚ್ಚಿರವ ಪಾರಣವಾಜಿಸಾಧನಾ
 ಧಿಪ ನಿಜವಶ್ಯತಂತೆ, ನವರಾಜ್ಯಸಮುದ್ಧರಣಾರಿವರ್ಗ್ಗನ
 ಪ್ಕೃಪ ನೃವೀ(ಧೀ)ರ ಸತ್ತಿಳಿಗಳಾಚೆದುರ್ಗ್ಗಸಮಗ್ರಭೂರಿಭೂ
 ವಿ:ಪ ನವಪಾಪಸಂಕಮರಿರಾಜಮನೋರುಜಮುಗ್ರಪ್ಪ(ಪೌ)ರುಪವೌ(ಂ) ||

ವೇಲೆ ತೋರಿಸಿರುವ ಪರಿಷ್ಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರಪಟಗಳ ಸುಡಿಯಚ್ಚಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನೆಯಿದೆ; ಅಲ್ಲಿ ಒಂದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, 'ನೃಪಧೀರ' ಎಂದು ಇದ್ದುದನ್ನು ಸಂಪಾದಕರು 'ನೃಪವೀರ' ಎಂದು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ; 'ನೃಪಧೀರ' ಎಂದು ಕವಿಪಾಠವಿರಬಕುದೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಿದೆ.

೩. ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಲು ೫೭-೬೧ರ ನಡುವೆ ಬಂದಿರುವ ಪದ್ಯಜಾತಿ ಮತ್ತೆ ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರೆ ಇರಬಕುದೇ ಎಂದು ಸಂಪಾದಕರು ಸಂದೇಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸುದೇಹ ಅನಾವಶ್ಯಕ. ಪದ್ಯಜಾತಿ ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರೆಯೇ.

ಭಂದೋಬದ್ಧವಾದ ಪಾಠ ಹೀಗೆ :

ಪರಮಶ್ರೀಕಾಮಿನೀಕೇತನಮಮಳವಚಶ್ರೀರಮಾವಾಸಮುಗ್ರಾ
 ಚರಣ ಭಾಷತಪಃ ಶ್ರೀವಿಲುಳಿತವರಕಾನ್ತಾಳಯಂ ನಿಷ್ಯಸತ್ತಾ
 ಕರದಾನಶ್ರೀಸತೀ ಸಂಪದಮವಿಳಯಶ್ರೀವಧೂನೀಡಮಿತ್ತಂ
 ಕರ ಶೋಭಾಸ್ಥೂತ ಪಂಚಾಯತನಮನುಪಮಂ ಚಿಕ್ಕದೇವೇನ ಪೂಜ್ಯಮ್ ||

ಈ ಪದ್ಯವೂ ಆದಿಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ಕ್ಷುಳಘಟಿತ ರಬ್ಬರೂಪಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ವಾದಮಧ್ಯ ಯತಿಯ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಆ ಪ್ರಭಾವ ವಿಧಿತವಾಗುವುದು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷಣನಿಷ್ಠ ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರಾವೃತ್ತದ ಎರಡನೆಯ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಇದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ—ಪೇಮಚಂದ್ರನ 'ಭಂದೋನುಶಾಸನ'ದೊಳಗಿನ ಲಕ್ಷ್ಯಪದ್ಯವನ್ನು (೨-೩೫೪) ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ.

೪. ಗಂಡರಾದಿತ್ಯನ ತಾಳಲೆ ತಾಮ್ರಶಾಸನದ (ನಂ. ೪೫ ; ೧೧೧೦) ಸಾಲು ೫೧-೫೨ರ ನಡುವೆ ಬಂದಿರುವ ಪದ್ಯಜಾತಿ ಕ್ರಮತಪ್ಪಿದ ಆರ್ಯೆಯೆಂಬುದಾಗಿ ಸಂಪಾದಕರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಆರ್ಯೆಯೇ ಸರಿ.

ಭಂದೋಬದ್ಧವಾದ ಪಾಠ ಹೀಗೆ :

ಸಮಧಿಗತನ್ಯಾಯಾರ್ಣವ

ಸೀಮ್ನಾ ದೀರ್ಘಾನ್ಯವಾದಿ ಕುಮಹಿಮ್ನಾ

ಶ್ರೀ ದಾಮೋದರನಾಮ್ನಾ

ರಚಿತಮಿದಂ ಶಾಸನಂ ಜಯತಿ||

ಕರ್ನಾಟಕದ ಅರಸರ ಮಾಂಡಲಿಕರಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೋಫಿಷಿದ ಶಿಲಾಹಾರ ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಬಲ್ಲ ಕವಿಗಳು ಸಹ ಸಹಾಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮೇಲಿನ ಶಾಸನಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೇ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಮೂಲ : ದಾಗ್ ಹ್ಯಾಮರ್‌ಸ್ಪೀಲ್ಡ್

ಅನು. : ಟಿ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ

ವಧದ ಆಯ್ಕೆ

ಬಳಲಿ

ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ

ತುಂಬ ಬಳಲಿ

ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೋವು

ಕರಗಿದ ನೀರ ಸವ್ವುಳ

ಬಂಡೆಗಳ ಕೆಳಗೆ,

ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತ ಬೆರಳುಗಳು

ನಡುಗುವ ಮೊಣಕಾಲು

ಇದೀಗಲೇ

ಈಗಲೇ,

ನೀನು ಶರಣಾಗಬಾರದು.

ಇತರರ ಪಥದಲ್ಲಿ

ತಂಗುದಾಣಗಳು

ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ

ಕೂಟ-ಮೇಳಗಳು

ಆದರೆ ಇದು

ನಿನ್ನ ಪಥ,

ಇಲ್ಲಿ

ಮತ್ತು ಈಗ,

ಈಗ,

ನೀನು ಶರಣಾಗಬಾರದು.

ಚೇತ್ಕರಿಸು,

ಶಕ್ತನಾದರೆ

ಅಳು

ಆದರೆ ದೂರಬೇಡ

ದಾರಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಆಯ್ದಿದೆ, ಅದಕ್ಕೆ

ನೀನು ಋಣಿಯಾಗು.

ಎಂ. ಎಸ್. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ

ಸಂಗ್ರಹ: ಡಾ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಸುಜಾತಾ

ಹಾತಿಂ ತಾಯ್

(ಕಳೆದ ಸಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ)

ಅರ್ಧರಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಹತೀಮನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಈಚೆಗೆ ಬಂದು ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ತೋರದೇ ಇದ್ದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಸ್ಟು ಬಂತು. ಆವೂರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಹೂಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ಅಂಥವರ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ಗಂಡಸರು ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರದವರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಮೂರು ಹಗಲು ಮೂರು ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಸಮಾಧಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾದಿದ್ದು ದೇವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹತೀಮನು ಬೇರೆ ನಿಲ್ಲ ಬೇಕಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕನೇ ರಾತ್ರಿ ಕಾವಲುಗಾರರೆಲ್ಲಾ ಅವರವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದ ವೇಳೆ, ಹತೀಮನು ಲೇಶವೂ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯದೆ ಸಮಾಧಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಅದರೊಳಗಿದ್ದ ಭಾಗ್ಯಹೀನನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಭಯಂಕರವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಕಟಪಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವನು— “ಸುಳ್ಳುಗಾರನಾದ ಆ ಪರದೇಶಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಿವೇಕಿಯಾದೆ, ಈ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದು ಸಾಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದ್ರೋಹಿತನಿಂದ ನನ್ನ ನಂಬಿಸಿದ. ಈಗ ಅವ ಹೊರಟುಹೋದ, ನನಗೆ ಈಗತಿ ಬಂತು. ನನ್ನ ಅವಿವೇಕಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಏನು ನಷ್ಟ ಪಟ್ಟೆ!” ಎಂದು ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಅತ್ತು ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡನು.

ಹೀಗೆ ಆಶಾಭಂಗವಾದ ಆ ತರುಣನು ನಾಲ್ಕನೇ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೂ ಅತ್ತು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಒದ್ದಾಡಿ ಕ್ಷುತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ದುರ್ಬಲವಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ತಪ್ಪಿ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಶವಗಳಂತೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಹತೀಮನು ಆ ಗುಹೆಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಣ ಕಂಡಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಯಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಗೆ “ಆಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಸೆರೆ ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ, ನೀನು ಜೀವಂತ ನಾಗಿದ್ದರೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡು” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಜಿಯೇ ಆ

ತರಣನು ಹಸಿವಿಸುವಲೂ ನಿರಾಶೆಯಿರುವಲೂ ಸೋತುಹೋಗಿದ್ದ ದರಿಂದ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದೆನೆಂಬ ಮಾತು ಅವನ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಹತೀಮನ ಮೃದು ಹೃದಯವು ವ್ಯಸನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿತು. ಆ ಮನುಷ್ಯ ಸತ್ತುಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಮಂಣನ್ನು ಅಗೆಯಿಸಿ ಬಂಡೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸೋಣವೆ ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆಗ ಆತ್ಮಗತವಾಗಿ ಹತೀಮನು “ಆಡು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಒಳಗಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನಾನು ಉಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ವಿಷಯ ದೇವರಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ” ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಮತ್ತು ಹತೀಮನು ಇನ್ನೂ ಆ ಮನುಷ್ಯ ಬದುಕಿದಾನೆಂಬ ಕೋರಿಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅದನ್ನು ಬಿಡಕೂಡದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಕೂಗಿದ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತರ ವೇನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹತೀಮನಿಗೆ ನಿರಾಶೆಯೂ ವ್ಯಸನವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈ ಸಾರಿ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ತೀರಿಹೋದನೆಂದು ಹತೀಮನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮೂರನೇ ಸಾರಿ ಬಹಳ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ—ಆಯ್ಯಾ, ಮಿತ್ರ, ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾಣವಿದ್ದರೆ ಉತ್ತರಕೊಡು, ಇಲ್ಲವಿದ್ದರೆ ಕಡಿ ಪ್ರಳಯದವರೆಗೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿರು. ನಿನ್ನನ್ನು ಉಳಿಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಕೈಲಾದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದೆ, ಆದರೆ ದೇವರ ಚಿತ್ತ ಎಂದು ಕೂಗಿದ.

ಜ್ಞಾನ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಆ ತರಣನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಪುಜ್ಜೆ ಇಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ ಹತೀಮನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ. ಕೈಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಅವ ಇದ್ದ ಗುಹೆಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಕಂಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು—ಆಯ್ಯಾ, ವಿಧೇಶಿಯೆ, ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಒಪ್ಪಿದ್ದವನು ನೀನೆಯೆ? ಆ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನಡಿಸಲು ಬಂದೆಯೆ? ಎಂದನು. ಈ ಮಾತು ಹತೀಮನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಲೋಕ ಕರ್ತನಿಗೆ ನಮಿಸಿ—ಹವುಜೈ, ನಾನೇ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಮನುಷ್ಯ. ನೀನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ದಾರಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ತಾಳು, ಎಂದನು.

ಆಗ ಹತೀಮನು ಆ ಸಮಾಧಿ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಕಲ್ಲುಮಂಣು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದು ವನುಷ್ಯ ದೂರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಂಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮುಕ್ಕಾಲು ಪ್ರಾಣ ಹೋಗಿದ್ದಂಥಾ ಆ ತರಣನ ಕೈಹಿಡಿದು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವನು ಜೀತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಹತೀಮನು ಅದನ್ನು ಕಂಡು, ಕಾಲ ಕಳೆಯಬೇಡ, ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋಗು, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ಓಡು, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಯೌವನಸ್ಥನು—ಆಯ್ಯಾ, ಅಸದ್ಬಂಧುವೆ, ನಾನು ಬಹಳ ದೂರ ಹೋಗಬೇಕು, ಜೀವನಕ್ಕೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ, ಎನಲು, ಹತೀಮನು ತನ್ನ ಚೀಲದಿಂದ

ಒಂದು ಚಿನ್ನದ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಈ ಕ್ಷಣವೇ ಓಡಿಹೋಗು ಎಂದನು. ಆಗ ಆ ಹುಡುಗನು ಹತೀಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ರಾತ್ರಿ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಹತೀಮನು ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ನೋಡಲಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಕುಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟು ತಾನಿದ್ದ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಯಾರೂ ಕಾಣದಹಾಗೆ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸದ್ಗುಣಶೀಲರು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದುವ ನಿರಾಳವಾದ ಆನಂದದಿಂದ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗುವ ತನಕ ಏಳಲಿಲ್ಲ. ಜನರೆಲ್ಲಾ ಎದ್ದು ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾದರು. ಆಗ ಹತೀಮನು ಎದ್ದು ಭೋಜನಮಾಡಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಉಪಚಾರ ಹೇಳಿ ಆವರ ಅನುವಂತಿ ಹೊಂದಿ

ಹತೀಮ—ಮಿತ್ರರುಗಳಿರಾ, ಈಗ ನಾನು ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ, ನಾನು ನಿಡ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ನಾನು ಹೊರಡಲು ಸಾವಕಾಶವಾಗಕೂಡದು. ನಾನು ಪಹಾಬಾದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಹಳ ದಿವಸವಾಯಿತು.

ಜನರು—ಅಯ್ಯಾ ವಿವೇಶಿಯೆ, ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ಬಹು ಸಾಹಸಕರವಾದ್ದು. ನೀನು ಹೋಗಲೇಬೇಕಾದರೆ ನಿಡಪರ್ವತವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಪಯಣವಿದೆ. ಮೊದಲು ಆ ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿರುವ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ, ನೀನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಜನರು ಹೇಳುವರು.

ಹತೀಮ ಹೊರಟನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಜನರು—ಒಂಬತ್ತು ಹತ್ತು ದಿವಸ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ದಾರಿಯು ಎರಡುಸೀಳಾಗುವುದು. ಬಲಗಡೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಅದು ನಿಡ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು.

ಹತೀಮನು ಯಾವ ಕೆಡಕೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳ ತನಕ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆದನು. ಆಗ ದಾರಿ ಎರಡಾಗಿ ಒಡೆಯಿತು. ಹತೀಮನು ಬಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮರೆತು, ಎಡಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆ ಕಡೆಯೇ ಹೊರಟ. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ತಾನು ಯೇನೋ ತಪ್ಪುದಾರಿ ಹಿಡಿದೆ ಎಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ತಾನು ಹೋದ್ದು ದುಷ್ಟ ಮೃಗಗಳೂ ದುಷ್ಟಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಇರತಕ್ಕ ಕಾಡೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಹತೀಮನು ಒಂದು ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಡತಕ್ಕ ಸಿಂಹವೋ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಹುಲಿಯೋ ತನ್ನನ್ನು ತುಂಡು ತುಂಡು ಮಾಡಿಬಿಡಬಹುದೆಂದು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದನು.

ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಕೇಳುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಭೂತಗಳ ಗರ್ಜನೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಕೂಡಲೆ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಹತೀಮನು ಒಂದು ಮರದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಕಾಡಾನೆಗಳೂ, ಸಿಂಹಗಳೂ, ಹುಲಿಗಳೂ

ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾಡು ಮೃಗಗಳೂ ಇವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದವು. ಇವುಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಮೃಗ ಬಂತು. ಅಂಥಾದ್ದನ್ನು ಹತೀಮ ಕಂಡೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಕೇಳಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಎರಡು ಬಿಂಕಿ ಕೆಂಡದ ಹಾಗೆ ಇದ್ದವು. ಅದರ ಬಾಲವು ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಥಾ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದರೂ ಸತ್ತು ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಇತ್ತು.

ಹತೀಮನ ಎದೆ ನಡಗಿ ಹೋಯಿತು. ಆಗವನು ಆತ್ಮಗತವಾಗಿ, "ನಿನ್ನ ಆಯಸ್ಸು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತೀರಿತು." ಈ ಮಹಾ ಭೂತದ ದೆಸೆಯಿಂದ ನೀನು ಹೇಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳತೀಯೆ" ಎಂದು ಕೊಂಡು ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಉತ್ತಮವಾಯಿತೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯದಂಥಾ ಆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟನು. ಇರುವುದೂ ಸಾಯುವುದೂ ಎರಡೂ ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಒರೆಯಿಂದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿರಿದುಕೊಂಡು ಕೈಯನ್ನು ನಡಗಿಸದೆ ಹೈವಯವನ್ನು ಜಿತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು, ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಂಡದಂಥಾ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಆ ಮೃಗವು ಹತೀಮ ಇದ್ದ ಮರದಡಿಗೆ ಬಂತು. ಅದರ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಮರದ ಕೊಂಬೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬಹು ಬಲವಾಗಿ ಮರದ ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಾರಿತು. ಅದರ ಜೋರು ಬಹು ಬಲವಾಗಿದ್ದವರಿಂದ ಆ ಕೊಂಬೆಯು ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮುರಿಯಿತು. ಆಗ ಹತೀಮನೂ ಆ ಮೃಗವೂ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳಲು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಅದು ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ನೆಗೆದು ಹತೀಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂತು. ಮರದ ಕೊಂಬೆಗಳು ಅಡ್ಡವಾಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಅವನು ಕೈ ಎಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಹತೀಮನು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಂದಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದ ಚಂದ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಅದರ ಪಕ್ಕೆಯನ್ನು ತಿವಿದನು. ಎಟಿಗೆ ಆ ಮೃಗವು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಅದ ಗಾಯವು ಆಸ್ತೊಂದು ಅಪಾಯಕರವಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಆ ದುಷ್ಟಮೃಗವು ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಕಾಲು ಸಹಿತ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿತು. ಹತೀಮನು ಚವತ್ಕಾರವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ತಿವಿದು, ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದ. ಆ ಮೃಗವುನಃ ಎಳಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಹೋಗುವಂಥಾ ಎಟು ಬಿದ್ದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅರಿಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಭೂವಿಯೆಲ್ಲಾ ನಡಗಿಹೋಯಿತು. ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಮರಗಳಿಗೆ ಬಾಲವನ್ನು ಹೊಡೆಯಿತು. ಅದರ ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ಬಾಯಿನಿಂದಲೂ ಹೊಳೆ ಹೊರಟ ಹಾಗೆ ಉರಿ ಹೊರಟಿತು. ಇದರಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಕಾಡು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಉರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ತನ್ನ ಶತ್ರುವಾದ ಆ ಮೃಗವು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಕೂಡಲೆ ಹತೀಮನು ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದ ಮರವನ್ನು ಹತ್ತಿ

ಕೊಂಡು ಆ ಭೂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣದ ಒಂದು ಕಣವೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಆಗುವವರೆಗೂ ಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಹತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮರಕ್ಕೂ ಬೆಂಕಿ ತಗುಲಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಮೇಲಿನಿಂದ ಅವನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಧುಮುಕಬೇಕಾಯಿತು. ಅವನು ಧುಮುಕಿದ ರಭಸ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಜ್ಞಾನ ತಪ್ಪಿ ಹೋಯಿತು. ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಎದ್ದ ತರುವಾಯ ಅವನು ಸತ್ತುಹೋದ ಮೃಗದ ನಾಲ್ಕು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಹಾಕತಕ್ಕದ್ದೇ ಮೊದಲ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಆ ಹಲ್ಲು ಹರಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಠಾರಿಗೆ ಸಮವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಲ್ಲುಗಳು ಬಾಲ, ಎರಡು ಕಿವಿ ಇವುಗಳನ್ನು ತಾನು ಹೊಂದಿದ ವಿಜಯದ ಜ್ಞಾಪಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಹತೀಮನು ತೆಗೆದು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು.

ಕೊನೆಗೆ ಹತೀಮನು ಬೈಲಾಗಿರುವ ಕಡೆ ಬಂದು ನೋಡಲಾಗಿ, ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕೋಟೆ ಗೋಡೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎತ್ತರವಾಗಿರತಕ್ಕ ಅರಮನೆಯೊಂದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದರ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಗೋಪುರಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ಕಲಶಗಳು ಮೇಘಮಂಡಲದವರೆಗೂ ವ್ಯಾಪನೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಇದ್ದ ಸೂಚನೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮನುಷ್ಯರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಗುರುತುಗಳು ಕಂಡವು. ಅನೇಕ ಮಳಿಗೆಗಳೂ ವಿವಿಧವಾದ ಸಾಮಾನು ತುಂಬಿರುವ ಅಂಗಡಿಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿದವು. ಅದರೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು.

ಹತೀಮನು ಎಲ್ಲಾ ಸತ್ತ ಹಾಗಿರುವ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು. ಯಾವ ಹಾಳ ಕೈ ಇಂಥಾ ನಾಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರಬಹುದೆಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ದೊರೆಯ ಮನೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅದು ಆ ವೂರಿನ ಒಳ ಕೋಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ದೊರೆಯೂ ಅವನ ಸಂಸಾರದವರೂ ಅದರೊಳಗೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿನ ದೊರೆಯು ಹತೀಮನನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದವರನ್ನು ಕೂರಿತು ದೊರೆ—ದೇವರು ದೊಡ್ಡವನು. ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ. ದೊರೆಯು ಆ ವಿದೇಶಿಯನ್ನು ಕರೆ, ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳು

ಎಂದು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದವರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಅದರಂತೆ ಆ ಮನುಷ್ಯ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿದ. ಹತೀಮನು ಕಾಲನ್ನು ಚುರುಕುಮಾಡಿ ಅರಮನೇ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದ. ಆಗ ದೊರೆಯು ಒಂದು ಕಿಟಕಿಯನ್ನು ತೆರೆದು.

ದೊರೆ—ಘನವಂತನಾದ ವಿದೇಶಿಯೆ, ಸ್ವಾಗತವಾಗಲೈ, ನೀನು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರು, ಹತೀಮನು ದೊರೆಗೆ ತಾನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಎದುರು ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ

ದೊರೆ—ಅಯ್ಯಾ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ, ನೀನು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆ?

ಹತೀಮ—ನಾನು ಒಬ್ಬ ಅರಬ್ಬರವನು, ನಾನು ಸಹಾಬಾದಿನಿಂದ ಬಂದೆ, ನಾನು ನಿಡಪರವತಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.

ದೊರೆ—ಅಯ್ಯಾ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ, ನಿಡಕ್ಕೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀನು ತಪ್ಪುದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದೆ. ನೀನು ಬಲಗಡೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಎಡಗಡೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ವಿಧಿ ಬರದಂತೆ ಆಯಿತು. ನಿನ್ನ ಅವಸಾನ ಕಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕು. ವಿಧಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂತು.

ಹತೀಮ—ದೇವರ ಇಷ್ಟ ಹೀಗೆ ಇದ್ದರೆ, ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಬೇಕು. ನಿನ್ನಹಾಯನಾಗರಲು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಏನು ಶಕ್ತಿ ಇದೆ? ಇದು ಹಾಗಿರಲಿ. ನೀನು ದೊರೆಯ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತೀಯೆ? ನೀನು ಯಾರು? ನಿಮ್ಮ ಒಳ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬಾಗಿಲ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರಲು ಕಾರಣವೇನು?

ದೊರೆ—ನಾನು ಈ ದೇಶದ ದೊರೆ. ಕೆಲವು ದಿವಸಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಈ ನನ್ನ ಮಹಾ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ವಿಸತ್ತು ಬಂತು. ಒಂದು ಬೆಂಕಿ ಭೂತವು ಈ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲಾ ತಂತ್ರವ್ಯವಾಣ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಓಡಿ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ನಾನೂ ನನ್ನ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರಾದಿಗಳೂ ಸಹಾ ದೇವರನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಈ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡೆವು. ಬೇರೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟೊಂದು ಹಾಳುಮಾಡಿದ ಈ ಭೂತವನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ.

ಹತೀಮ—ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಅನಾಹುತವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಭೂತ ಹೇಗಿದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿ.

ದೊರೆ—ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾದ ಮೃಗ. ಅದನ್ನು ಸಿಯಾದಿಲ್* ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಇದು ಕಾಫ್ ಪಕ್ಷಿಕದಿಂದ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಸೀನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣದೊಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಜನರನ್ನು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಸುಂಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಉಳಿಯದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಒಳಕೋಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಅಗಲವಾಗಿ ಅಳವಾಗಿರುವ ಕಂದಕವಿದೆ. ದಿವಸಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಈ ಅಳತೆಯ ಅಚಿ ತಡಿಯಿಂದ ಕೋಟೆಗೋಡೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಬರಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದು. ನಮ್ಮ

*ಸಿಯಾದಿಲ್—ಕಪ್ಪು ಹೃದಯ

ಅದೃಷ್ಟವಶಾತು ಹಾಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಅದರ ಕೈಲಾಗದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಯಾವಾಗ ಹಾರಿದರೂ ಕಾಲು ತಪ್ಪಿ ನೀರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಉರುಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಹತೀಮು—ಸ್ವಾಮಿ, ನೀವು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿ. ದೈವ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುವನ್ನೂ ನಾನು ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಈ ದುಷ್ಟ ಜಂತುವೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದದ್ದು ಎಂದು ನನಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹತೀಮನು ಮೊದಲು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಆ ದೊರೆಯು ಆ ಕೂಡಲೇ ಹತೀಮನನ್ನು ಒಳಕೋಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅವನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ಅನ್ನ ಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ.

ದೊರೆ—ಅಯ್ಯಾ ಧೀರನೆ, ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರರು ಪ್ರಜೆಗಳು ಅವರ ತೃಪ್ತರ್ಥ್ಯವಾಗಿ, ನೀನು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.

ಹತೀಮನು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸಿಯಾದಿಲ್ ಮೃಗದ ಹಲ್ಲನ್ನೂ ಕಿವಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆದು ತೋರಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ದೊರೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದದಿಂದ ಹತೀಮನ ಕಾಲಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಅವನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಸ್ತೋತ್ರದ ವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆದನು.

ತರುವಾಯ ಆ ದೊರೆಯು ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಾರರ ಮೂಲಕ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಗೋಸ್ಕರ ಸಿಯಾದಿಲ್ ಸತ್ತುಹೋಯಿತೆಂದು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ಜನರು ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದನು. ಕೆಲವು ದಿವಸ ದೊಳಗಾಗಿ ಪಟ್ಟಣವು ಪೂರ್ವದ ಹಾಗೆ ಜನಭರಿತವಾಗಿ ಗದ್ದಲಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಹತೀಮನು ದೊರೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ನಿಡ ಪರ್ಮತಕ್ಕೆ ತನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಒಬ್ಬ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವವನನ್ನು ಕೊಡಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ದೊರೆ—ಅಯ್ಯಾ ಧೀರನೆ, ಯಾಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ? ಈ ಪಟ್ಟಣವು ಈ ದೇಶವೂ ನಿನ್ನದು. ನಾನು ಮುಡುಕನಾದೆ ನನಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಒಬ್ಬ ಮಗಳಿರಾಳೆ, ಅವಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಆಂಗೀಕರಿಸು. ನನಗೆ ಬದಲಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಆಳು.

ಹತೀಮು—ಉದಾರಿಯಾದ ದೊರೆಯೆ, ಐಹಿಕ ಸಂಬಂಧವಾದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನ ವನ್ನು ನಾನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೂ ನಾನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಶಪಥ ಒಂದು ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಮಿತ್ರನ ಪರವಾಗಿ ನಾನು ಆ ಶಪಥವನ್ನು ಪೂರೈಸುವವರೆಗೂ ಇನ್ನೇನೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದೊರೆಯು ಕಂಠಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದುಕೊಂಡು ಹತೀಮನ ಉದಾರವಾದ ನಡತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಶ್ಚರ್ಯಪಡತಾ, ಹತೀಮನನ್ನು ನಿಡ ಪರ್ಮತಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಡೆಂದು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. ಹತೀಮನು ಆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯೊಡನೆ ಹೊರಟು ಕೆಲವು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಸೀಳುದಾರಿ ಒಡೆಯುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋದನು. ಆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯು ಅವನಿಗೆ ಬಲಕ್ಕೆ ಒಡೆಯುವ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ—ಅಯ್ಯಾ ದೊರೆವಗನೆ, ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವನಾಗು, ಇದು ನಿಡಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು, ಎಂದು ತೋರಿಸಿದನು. ಹತ್ತು ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ಹತೀಮನು ಜನ ಸಮ್ಮರ್ಧನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅವನು ಆವೂರ ಬಾಗಿಲೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಜನರು ಅವನನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಆತನು ಹತೀಮನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಮಾಡಿ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿ

ಅಧಿಕಾರಿ—ಅಯ್ಯಾ, ನೀನ ಯಾವ ಊರು? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದೆ? ಗ್ರೀಸ್ ದೇಶದ ಸಿಕಂದರ ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಜನರು ಯಾರೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಜನವಾಸವಾಗಿರತಕ್ಕ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟ. ನೀನು ಬಂದ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಬಹುದೆ?

ಹತೀಮನು ಆಗ ಹಸನ್‌ಬನು ಮತ್ತು ಮುನ್ನೀರ ಇವರ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಾನು ಅದುವರೆಗೆ ಯೇನೇನು ಮಾಡಿದ್ದನೋ ಅದನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಆವೂರ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ.

ಅಧಿಕಾರಿ—ಅಯ್ಯಾ ದೇಶಾಂತರದ ಪುರುಷನೆ ಕೆಲವು ದಿವಸ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು ನಿಡಾ ಪರ್ಮತದ ವಿಷಯ ಬೇರಾದಷ್ಟು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಅದರ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ, ನೀನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲಾರೆ.

೨ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ

ಆ ಪ್ರಕಾರ ಹತೀಮನು ಆ ಅಧಿಕಾರಿಕೊಟ್ಟ ಔತನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದನು. ಅವನು ವಾಸವಾಗಿರಲು ಒಂದು ವನೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅನ್ನಪಾನಾದಿ ಬೇರಾದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಒದಗಿಸಿ ಆ ಪೂರೈದ್ದ ಮುಖಂಡರೆಲ್ಲಾ ಬಂದ. ಅವನ ಭೇಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಂಡು ಬಹುವಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು.

ಒಂದು ದಿವಸ ಹತೀಮನು ಆ ಜನರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಡಪರ್ವತ ಯಾವುದು ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಮೇಘಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವ ಆ ಪರ್ವತವೇ, ನಿಡಪರ್ವತ ಎಂದನು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತದಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಮಾತನಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಏನೋ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಲು ಹತ್ತಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಎದ್ದು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿತ್ರರು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಪರ್ವತದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು.* ..... ಸಂಗಡಿದ್ದವರು ಹಿಂದಟ್ಟಿ ಹೋದರು. ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಅವನು ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ ವಿವರ್ಣವಾಯಿತು. ಪರ್ವತದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆ ಮಾಡಿದನು. ಇತರರ ಸಂಗಡ ಹತೀಮನೂ ಹಿಂದಟ್ಟಿ ಹೋಗಿ—ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರರೆ, ಆ ಯೌವನಸ್ಥನು ಹುಚ್ಚನ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಿಗೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೇ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದಾನಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಏನಾಗಿದೆ? ಎಂದುಕೇಳಿದನು.

ಜನ—ಅವನ ಹೊತ್ತು ಬಂತು. ಪರ್ವತದಿಂದ “ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಬಾ” ಎಂದು ಕೂಗಿದ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿತು.

ಹತೀಮ—ಅದು ಯಾರ ಧ್ವನಿ? ಹೀಗೆ ಕಂಠ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾನಲ್ಲಾ?

ಜನ—ಅದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಚಾರ. ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನೇ ಕೇಳಿಕೊ.

ಆಗ ಹತೀಮನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಇರುವ ತನಕ ಓಡಿಹೋಗಿ ಆ ತರುಣನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು—ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರನೆ, ನಾನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರದವರಿಗೆ ನಿರ್ದಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಾ ಎಂದು ಕರೆದವನು ಯಾರು? ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರುತ್ತೇನೆ, ಎಂದನು. ಹತೀಮ ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ್ಯೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು. ಅವನು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಹತೀಮನ ಕೈನಿಂದ ತನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಪರ್ವತದ ಕಡೆಗೆ ಗಾಳಿಯ ಹಾಗೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಓಡಿದನು. ಹತೀಮನೂ ಬೆನ್ನಹತ್ತಿ ಹೋದ. ಸುಮಾರು ಅರ್ಧದಾರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಮುಂದೆ ಕಾಣತಾ ಇದ್ದ ಪರ್ವತವು ಅವನ ಕಂಠಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಹತೀಮನು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನಿಂತು ಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಾ ದಿಕ್ಕನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. ನಿಡಪರ್ವತದ ಗುರುತೇ ಆಗಲಿ ಆ ತರುಣನ ಸೆಲೆಯೇ ಆಗಲಿ ಯಾವುದೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಕಾವನ ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಒಣವೆಲ್ಲಾ ಇರುವಂಥಾ ಒಂದು ಬಂಡೆ ಕಾಣಿಸಿತು.

ಹತೀಮನು ಕೇವಲ ನಿರಾಶೆಯಾಗಿ ಊರ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಇವನ ಸಂಗಡ

* ತುಟಿತ ಭಾಗ.

ಬಂದಿದ್ದ ಜನರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗುಂಪು ಸೇರಿದ್ದರು. ಹತೀಮ ಅವರ ಸವೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದ ತರುವಾಯ, ಆ ಜನರು ಏನೋ ಒಂದು ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡತಾ ಇದ್ದರು. ಅದೇನು ಕರ್ಮವೋ ಅವರೇ ಬಲ್ಲರು. ಅವರು ಪರ್ಮತದ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಏನೋ ಒಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಮೂರು ಸಾರಿ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡಿ, ವಿಶೇಷವಾದ ಸಂಗತಿಯೇನೂ ನಡೆಯದೇ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಸಂವೃತ ಊರಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆ ತರುಣನ ಬಂಧುಗಳೂ ಮಿತ್ರರೂ ಸಹಾ ವ್ಯಸನ ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಊರಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಮಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊತ್ತ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದ ತರ ವಾಯು ಅವರು ವಾಡಿಕೆಯಾದ ತಂತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಹಾಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲದೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದ ಯೌವನಸ್ಥನಿಗಾಗಿ ತನಗೆ ಉಂಟಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಹತೀಮನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅವನು ದುಃಖ ಪಡುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಜನರು ನಕ್ಕು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು—ಆಯ್ಯಾ ವಿವೇಶಿ, ಹೀಗೆ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ನಮ್ಮ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲ. ಈ ಬಾರಿಗೆ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತೇವೆ. ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹತೀಮನು ಅದರಂತೆ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಜನರಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಯವಾಗಿ ಹೋದರು. ಈ ರಹಸ್ಯಕ್ಕೆ ವಿವರವೇನೆಂದ ಹತೀಮ ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರೂ ಅವರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಇವನು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ಆ ಜನರ ಕೈಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತಿಲ್ಲವೋ ಇಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ವನಸ್ಸಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಆ ಪುರನಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಂ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ ಇದ್ದನು. ಹತೀಮನಿಗೆ ಆ ವನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ನೇಹವೂ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು; ಒಂದು ದಿವಸ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮಾತನಾಡತಾ ಇರುವಾಗ ಆ ಪರ್ಮತಾಗ್ರದಿಂದ ವಾಡಿಕೆಯಾದ ಭೀಕರವಾದ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಹತೀಮನ ಸ್ನೇಹಿತನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ, ಅವನು ತಟ್ಟನೆ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಅವನಿಗೆ ಅಂತ್ಯಕಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಬೇಗ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಪರ್ಮತದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಅವನ ಸಂಬಂಧಿಗಳಿಗೆ ವರ್ತಮಾನ ತಿಳಿದು ಅವನ ಹಿಂದೆ ಅವರಿಲ್ಲರೂ ಹೊರಟರು. ಹತೀಮನು ಬಹುವಾಗಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನೊಡನೆ ಹೊರಟನು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ಮಿತ್ರನು ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಹತೀಮನು ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಆ ಸ್ನೇಹಿತನ ಜೊತೆಯನ್ನು ಬಿಡಕೂಡದೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅದರೆ ವಿಧಿಯಾಗಲಿ ತಾನು ಆ ಮಿತ್ರನ ಜೊತೆಯನ್ನು

ಬಿಡದೆ ಆ ರಹಸ್ಯವಾದ ಪರ್ಮತಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಹತೀಮನು ಸೊಂಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದೇವರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಜಾಮನ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಡಪರ್ಮತದ ಬುಡದವರೆಗೂ ಅವನೊಡನೆ ಹೋದನು, ಅವನನ್ನು ಕೂರಿತು ಹತೀಮನು—ಆಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರ ಯಾಕೆ ಈ ಮೌನ? ನಿನಗೆ ಸಹೋದರನಾಗಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ನನ್ನೊಡೆ ಮಾತನಾಡು, ಎಂದನು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಜಾಮನು ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಉದಾಸೀನನಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಮಿತ್ರನಾದ ಹತೀಮ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಾಗ್ಯೆ ಯತ್ನಮಾಡುತ್ತಾ ಆ ಮಿತ್ರನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ತನ್ನ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಯತ್ನ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒಂದು ಹೊಗತಿ ಮಾಡಿದನು. ಇದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಹತೀಮನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಮಿತ್ರನಾದ ಜಾಮನು ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿಹೋದನು. ಹತೀಮನು ಹಿಂದಟ್ಟುಹೋದ. ಕೊನೆಗೆ ಜಾಮನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅವನ ಬಟ್ಟೆಯ ಸೆರೆಗನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೈಲಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಅಂಟಿಕೊಂಡ.

ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಜಾಮನು ತನ್ನ ಸಂಗಾತಿಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ತಳ್ಳಿಬಿಡ ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಪರ್ಮತದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹೋದರು. ಕಡೆಗೆ ಬಂಡೆ ಸೀಳಿಬಿಟ್ಟು ಡೋಗರು ಬಿದ್ದಹಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಅದರೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಇವರು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೇ ಬಿರಕು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬಂಡೆಯು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ದೂರದಿಂದ ಇವರೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದವರೆಲ್ಲಾ, ಹತೀಮನೂ ಜಾಮನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಪರ್ಮತದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದರೆಂದು ತಿಳಿದು ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು, ಅಂಥಾ ಉದಾರವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ವಿನೇಶಿಯು ಹೋದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ದುಃಖಪಟ್ಟರು. ಅವರು ಆ ಪುರದ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅರಬ್ಬಿ ದೇಶದ ರಾಜಕುಮಾರನು ಜಾಮನ ಸಂಗಡ ಹೋಗಿ ಮಾಯವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ವ್ಯಸನಪಟ್ಟು, ತಾನು ದುಡುಕಿ ಅತ್ಮಹತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಉದಾರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಹತೀಮನನ್ನು ತಡೆಯದೇ ಹೋದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಜನರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಹೆದರಿಸಿದನು.

ಅತ್ತ ಹತೀಮ ಏನಾದ? ಪರ್ಮತದಲ್ಲಿ ಬಿರಕಿನೊಳಕ್ಕೆ ಹತೀಮನೂ ಆತನ ಮಿತ್ರ ಜಾಮನೂ ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಒಳಗೆ ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮೈದಾನ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆ ಹಸರನ್ನೂ ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ತನಕ ಆ ಹಸರು ಕೊನೆ ಮಿತಿ ಇಲ್ಲದೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತ್ತು. ಹತೀಮನೂ ಅವನ ಸ್ನೇಹಿತನೂ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾಗಿ ಆ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಪ್ಪುಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶ ಕಂಡಿತು. ಅದರ ಅಕ್ಕತಿಯು ಸಮಾಧಿಯ ಹಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗಿಡವೂ

ಬಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಅದರ ಮೇಲೆ ಜಾಮನು ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಅವನ ಪ್ರಾಣ ಹೋಯಿತು. ಹತೀಮನು ನಿಂತಿದ್ದ ಭೂಮಿಯು ನಡಗಿದ ಹಾಗೆ ತೋರಿತು. ಅವನ ವಿಶ್ರಾಂತ ಶರೀರವು ನೆಟ್ಟಗೆ ಭೂವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಹೊರಟ ಹೋಯಿತು. ಮೊದಲು ಬರಕಲಾಗ ಊಸರ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದದು ಉಳಿದ ಭಾಗದ ಹಾಗೆ ಹಸುರಾಯಿತು.

ಹತೀಮನು ಈ ಅದ್ಭುತವನ್ನು ಕಂಡು, ಯಾರ ನಿಯಾಮಕವು ನಮ್ಮ ಅವಗಾಹನೆಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೀರಿದೆಯೋ ಅಂಥ ಸರ್ವಜ್ಞ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾ ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು. ನಿಡ ಪರ್ವತದ ರಹಸ್ಯ ಈಗ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆ ಊರ ಜನರು ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮವನ್ನು ನೀಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಆ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ದಾರಿ ಸಿಕ್ಕಿತೆ ಎಂದು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದ. ಪರ್ವತವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ದಾರಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ದೃಷ್ಟಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವವರೆಗೂ ಹಸುರಾದ ವೈದಾನನೇ ಕಂಡಿತು. ಒಂದು ತುತ್ತ ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಏಳು ಹಗಲೂ ಏಳು ರಾತ್ರಿಯೂ ಸತ್ತಿದ. ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹತೀಮನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವ ಹಾಗೆ ತೋರಿತು. ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಮಾರ್ಗವೇನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ರುದ್ರ ಭೂಮಿಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ.

ಇಂಥಾ ಸೂಚನೆಗಳು ತೋರುತಾ ಇರುವಾಗ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ತೆರೆಯು ಬಂದು ಬಡಿಯುತ್ತಾ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಸಮುದ್ರ ಮೊರೆಯುವ ಹಾಗೆ ಹತೀಮನಿಗೆ ಸದ್ದು ಕೇಳಿತು. ಆ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋದ. ಅಲೆ ಎಶೇಷವಾಗಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಾ ಇರುವ ಸಮುದ್ರದ ರೇವಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಆ ಸಮುದ್ರದ ತಡಿ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಹತೀಮನು ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೇ—ನನ್ನ ಭೂಮಿಯು ಮೇಲಿನ ಸುತ್ತಾಟ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕೊನೆಯಾಯಿತು. ಸಮುದ್ರ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಇದನ್ನು ದಾಟಲಾರೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಲ್ಲ; ಎಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಿಂತುಕೊಂಡನು.

ಹತೀಮನು ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೋಣಿಯು ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತಾ ಇರುವ ತೆರೆಯಲ್ಲಿ ಒದ್ದಾಡಿ ಕೊಂಡು ತಡಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು. ತನಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಕಷ್ಟನಿವಾರಣೆ ಯಾಗುವುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅವನು ನಿಂತಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಅನತಿದೂರವಾಗಿ ಮರಳಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ದೋಣಿಯು ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಹತೀಮನು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಹೋಗಿ ಆ ದೋಣಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿಯೂ ಒಂದು ಸುಟ್ಟ ಮೀನೂ ಕಾಣಿಸಲಾಗಿ, ಇವನಿಗೆ ಕ್ಷುತ್ತು ಬಹಳವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಬೇರೆ ಯೋಚನೆ ತೋರಿತು. ಈ ಆಹಾರವು ಹಡಗು ನಡಿಸುವವನದಾಗಿರಬಹುದು, ಅವನು ಬಹಳದೂರವಾಗಿರಲಾರ, ಯಾರೂ ಕಾಣದ ಹಾಗೆ ದಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು ಹತೀಮನು ಆತ್ಮಗತವಾಗಿ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ನಾನು ಉಂಡಬಿಡುವುದು ಬಹಳ ಅಕ್ಕಮ; ಅವನು ಬರುವತನಕ ಕಾದಿದ್ದು ಆತನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಅವನಿಂದ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದೋಣ, ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹತೀಮನು ಕಾದುಕೊಂಡು ಕೂತಿರುವಾಗ ಒಂದು ಮೀನು ನೀರಿನ ಮೇಲುಗಡೆಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ—ಎಲ ಹತೀಮ, ಈ ರೊಟ್ಟಿಗಳೂ ಈ ಮೀನೂ ಸಹ ನಿನಗೋಸ್ಕರವೇ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಇರಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನು ತಿಂದು ಕ್ಷುತ್ತನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿಕೊ, ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಆ ಮೀನು ನೀರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟಹೋಯಿತು. ಆಗ ಹತೀಮನು ಸಾವಕಾಶಮಾಡದೆ ಅದನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ ಆ ದೋಣಿಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದ ಸೀನೀರಿನಿಂದ ತನ್ನ ದಾಹವನ್ನು ಶಮನಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿತು. ಹತೀಮನು ಪಟಗಳನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿ ದೋಣಿಯನ್ನು ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟನು. ನಿಡ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಿತ್ತು. ತನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಜಾವನ ಪರಿಣಾಮ ಹೀಗಾಯಿತೆಂದು ಆ ಪುರನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿಯೂ ಇಷ್ಟವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೋ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರವನ್ನಿಟ್ಟು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ದೋಣಿಯು ಗಾಳಿ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಹೋಗಲೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ತರುವಾಯ ಹತೀಮನ ದೋಣಿಯು ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಏಳು ದಿವಸದವರೆಗೂ ನಡೆಯಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹತೀಮನು ಯಾವ ಆಹಾರವನ್ನೂ ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಆಕಾಶ, ಸುತ್ತಲೂ ಜೊರಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಸಮುದ್ರ, ಇಷ್ಟು ಹೊರತು ಇನ್ನೇನೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಂಟನೇ ದಿವಸ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಎತ್ತರವಾದ ಒಂದು ಸರ್ಪತ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದರ ಶಿಖರವು ಚಂದ್ರಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೂರು ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ಆ ಸರ್ಪತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ದೋಣಿಯಿಂದ ಇಳಿದ, ಆ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವಾಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಂಡೆಗಳಿಂದ ರಕ್ತದ ಪ್ರವಾಹಗಳು ಹರಿದು ಬರುತಾ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ವಿಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹತೀಮನು ಸುಮ್ಮನೇ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ-ದೇವರು ಮಾಡಿರತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯ ಏನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ! ಈ ಸರ್ಪತದ ಪ್ರತಿ ಬಂಡೆಯೂ ಪ್ರತಿ ಕಲ್ಲೂ ರಕ್ತವನ್ನು ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ! ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಯಾರು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬಲ್ಲರು? ಎಂದನು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯೋಚನೆ ಮಾಡತಾ ಹತೀಮನು ಕುಂಭಿಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ

ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ರಕ್ತದ ಹಾಗೆ ಕೆಂಪಾಗಿರುವ ಒಂದು ವೈದಾನ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅವರ ಸವೀಸಕ್ಕೆ ಅಗಾಗ್ಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಜೀವಜಂತುಗಳೆಲ್ಲಾ ಹಸರಾಗಿದ್ದವು. ಅಂಥ ಅಕ್ಷರ್ಮಕರವಾದ ಸ್ರವೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಹತೀಮನಿಗೆ ಕ್ಷುತಿ ನ ಬಾಧೆಯು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಮರೆತುಹೋಯಿತು. ಆ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹಂದಾರಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಸಮುದ್ರದ ತಡಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ರಕ್ತವೇ ಅವರ ನೀರಾಗಿತ್ತು, ಅವರ ತೆರೆಗಳು ಭೂಮಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಲು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ವಸಿದಾಡಿ, ಆಕಾಶದ ಬಂಜವಾದ ತಮ್ಮ ನೊರೆಗಳಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ತೇವಮಾಡಿದವು. ಸಮುದ್ರದ ಕೆಂಪು ತೀರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪಕ್ಷಿಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ನೀಲವರ್ಣವಾದ ರಕ್ತೆ ವುಕ್ಕದ ಪ್ರಕಾಶವು ಕಣ್ಣು ಕೊಕ್ಕುಂಟಿ ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ರಕ್ತದ ಹಾಗೆ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದ ಸಮುದ್ರದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಹತೀಮನು ಒಂದ ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ಅಲೆಯುತಾ ಇದ್ದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಚಕ್ರಮುಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿ ಆ ಮಾಂಸವನ್ನು ಬೇಸಿಕೊಂಡನು. ದಾಹ ಶಮನವಾಗಲು ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಭಲ್ಲಾಕ ರಾಜಪುತ್ರಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮುಕ್ತವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸ್ವಾದೋದಕದ ಗಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಇದ್ದವು. ಕಡೆಗೆ ಭೂಮಿಯ ಕಿರಿದಾದ ಒಂದು ಸೆರಗು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದು ಅಚಿ ಮೇಘವರ್ಣದ ತೆರೆಗಳ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ಕಾಣಿಸು ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಯಾವುದೂ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕೆಂಪುತಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹತೀಮನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಲು ಆಶೆನಿರಾಶಿ ಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಅವನು ಅತ್ಯಗತವಾಗಿ-ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಿದೆ. ಏನೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲವಾಯಿತು ; ಎಲ ಹತೀಮ, ಈ ರಕ್ತವರ್ಣದ ದಡದಲ್ಲಿ ವರಃಷಗಟ್ಟಲೆ ನೀನು ಹೋದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯೇ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಆಯುಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುಬೀಕು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವುದು ನಿನ್ನ ಕೈಲಾಗದ ಕೆಲಸ. ಅಯ್ಯೋ! ಮನ್ಮಥ ಬಾಧೆಯಿಂದ ವ್ಯಥೆಪಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಮುನೀಶನು ನಿನ್ನ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾಶವಾಗುತ್ತಾನೆ, ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಆದರೆ ಹತೀಮನು ಪುನಃ—ನಾನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು, ನನ್ನ ಮೂಲಕ ಅವನ ಕೋರಿಕೆ ನೆರವೇರಬೇಕು ಎಂದು ಆ ಮಹಾವಹಿಮನಾದ ದೇವರ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಈ ಕಷ್ಟದ ಸುಳಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಿ, ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ದೈವಭಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಅಲೋಚನೆ ಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿರುವಾಗ ದೂರದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಕಪ್ಪಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ನೀರಿನ ತೆರೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಸವೀಸವೆತ್ತಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ದೋಣಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು

ಕಂಡು ಹತೀಮನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ದೋಣಿ ಬಂದು ಇವನ ಕಾಲಿಗೆ ಸೋಕಿತು. ಆಗ ಅವನು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಆ ದೋಣಿಯೊಳಕ್ಕೆ ನೆಗೆದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಅದರಲ್ಲಿ ತೇಲಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು.

ಈ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ನೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿ ಒಂದು ಸುಟ್ಟ ಮೀನೂ ಇರಿಸಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ತಿಂದನು. ಆ ಕೆಂಪಗಿದ್ದ ಸಮುದ್ರದ ತೆರೆಯ ಮೂಲಕ ಅಂಟಿನ ಹಾಗೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಆ ದೋಣಿ ಹೋಯಿತು. ಏಳು ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ಭೂಮಿ ಕಂಡಿತು. ಅದರ ತಡಿಯಲ್ಲಿಳಿದು ಹೋಗಲಾಗಿ, ಅಚಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತುತಿ ಪದಾರ್ಥವೂ ಚೆಂಬಣದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಇಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಸ್ತುತಿ ಬಂಡೆಯೂ ಸ್ತುತಿ ಕಲ್ಲೂ ರಕ್ತನ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಸುರಿಸಿತು. ಹತೀಮನು ದೇವರನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಭಯವಿಲ್ಲದೇ ಈ ಹೊಸ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಬಹಳ ದೂರದಲ್ಲಿ *ಅಂಬರಾಂತದೊಳು ಬಹು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಒಂದು ಸ್ಥಳ ಕಂಡಿತು. ಹತೀಮನು ದೋಣಿಯನ್ನು ಆ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದನು. ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಅದರ ಪ್ರಕಾಶವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುತಾ ಬಂತು. ಕೊನೆಗೆ ಅದು ಎತ್ತರವಾದ ಜೊಕ್ಕು ಬೆಳ್ಳಿಯೆಬಿಟ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಬಹು ಆಯಾಸವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬೆಟ್ಟವು ಕೆಲವು ಹರಿದಾರಿ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಆಗ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ತೆರೆಗಳೆಳ್ಳಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡನು. ಆ ಚಂದವಾದ ನೋಟವನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ ಸಮುದ್ರದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಬಾಯಾರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ತನ್ನ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಆ ಬೆಳ್ಳಿನೀರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಅದ್ದಿದ. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಆತನ ಕೈ ಬೆಳ್ಳಿಯಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಬಲಗೈ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತುಂಡಾದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಹತೀಮನಿಗೆ ಬಹಳ ಭಯವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾಶ ತನಗೆ ಬಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ದುಃಖಪಡತಾ ಅವನು ಸಮುದ್ರದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡನು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಆ ಪರ್ವತದ ಕಡೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಒಂದು ದೋಣಿಯು ಬರುತಾ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆಗ ಹತೀಮನು ತನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅನೇಕ ವೇಳೆ ತನ್ನ ಕಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಹಾಯನಾಡಿದ ಆ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ದೇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ದೋಣಿಯು ಭೂಮಿಯ ತಡಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವನು ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಅದರೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ರುಚಿರುಚಿಯಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ದಾಹ ಶಮನಕ್ಕೆ ನಿರ್ವಹಿಸುವಾದ ನೀರೂ ಇರಿಸಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಂಡನು. ಆಯಾಸಪಟ್ಟಿದ್ದ

*ಅಂಬರಾಂತ= ಭೂಮಿ ಆಕಾಶ ಸೇರಿದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವ ಸ್ಥಳ

ತನ್ನ ಶೂರಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಾಯನವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೋಣಿಯ ಪಟಗಳನ್ನು ಸಂಸಾರಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಿಟ್ಟದ ಕಡೆಗೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಹಡಗು ನಡಿಸತಕ್ಕ ನಾವಿಕನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ದೋಣಿಯು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗ ಹೊರಟಿತು. ಹತೀಮನು ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದನು.

ಹತೀಮನು ಮೊದಲು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಿಟ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅದು ಬಹಳ ದೂರವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ದಿವ್ಯವಾದ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೂ ಅತ್ಯಾನ್ನತ್ಯದಿಂದಲೂ ಅದು ಹಾಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆದರೆ ನೀರಿನ ನೇಲೆ ಆದರೆ ತಡೆಗೆ ಹೋಗಲು ಹನ್ನೊಂದು ಹಗಲು ಹನ್ನೊಂದು ರಾತ್ರಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಹತೀಮನು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಬಲಗೈ ವಿಕೀಷ ಭಾರವಾಗಿ ತನಗೆ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲವಿರವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಗಾಗ್ಗೆ ವ್ಯಥೆಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ನಾಲ್ಕು ದಿವಸದವರೆಗೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ. ಆಗ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಿಟ್ಟವೆಂದು ತಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕದ ಕಿಚ್ಚಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೇರಿದನು. ತರುವಾಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತುಲು ಆರಂಭಿಸಿದ. ಒಂದು ಬಿಟ್ಟದ ಶಿಖರವನ್ನು ಹತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎತ್ತರವಾದ್ದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಹತೀಮನು ಮೂರು ದಿವಸ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತುತಲೇ ಇದ್ದನು. ಬಂಡೆಗಳ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಾಡುಕೋಳಿ, ಬಿಟ್ಟನ ದೊಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಬೆಳ್ಳಿ ವರ್ಣದ ಮೀನುಗಳು, ಆ ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಗುವ ಹೆಣ್ಣುಗಳು, ಇವುಗಳೇ ಅವನ ಆಹಾರವಾಗಿದ್ದವು. ನಾಲ್ಕನೇ ದಿವಸ ಅವನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಲ್ಲುಗಳು ಬಂಡೆಗಳು ಬಹು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಕಾವನಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣಗಳನ್ನೂ ಉಳ್ಳವುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹತೀಮನು ರವಣಿಯವಾದ ಈ ಚಂದವನ್ನು ನೋಡತಾ, ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ ಮಹಾತ್ಮನ ದಿವ್ಯವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ವಿವೇಕವನ್ನೂ ಬಹುಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡತಾ ಹತೀಮನು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಈ ಸುಂದರವಾದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಲಾಗಿ ಅವು ವಜ್ರ, ಪಚ್ಚಿ, ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಇತರ ಬೆಲೆಯಾದ ಅಪೂರ್ವವಾದ ರತ್ನಗಳಾಗಿವೆ.

ಆ ರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ತಾನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೋಘವಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಚೀಲಕ್ಕೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಆ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹತೀಮನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತುತಾಹೋದನು. ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಹೋದರೂ ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ರತ್ನಗಳು ಅಷ್ಟೂ ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರಕಾಶ ಉಳ್ಳವುಗಳಾಗಿದ್ದವು ಹತೀಮನು ಹಿಂದೆ ಶೇಖರ ಮಾಡಿದ್ದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಎಸೆದ ಬಿಡುವುದು, ಮುಂದೆ ಇನ್ನೂ ಅಮೋಘವಾದ

ರತ್ನಗಳನ್ನು ಶೇಖರಮಾಡುವುದು, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅವನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಾಡತಾ ಬಂದನು. ಕಡೆಗೆ ತಾನು ಕಂಡದ್ದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡದಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಚೀಲಕ್ಕೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡ. ಹೋಗ ಬೇಕೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು ಮತ್ತು ಅತ್ಯಗತವಾಗಿ “ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಯಾವ ದೊರೆಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥಾ ರತ್ನಗಳಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಐಶ್ವರ್ಯ ವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟರೂ ಇಂಥವುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸದಾರ್ಥವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಅರಿಯಲೇ ಅರಿಯರು,” ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಎತ್ತರವಾದ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಬಂದೆನೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನಿಲ್ಲದೇನೇ ಒಂದು ಶಿಖರದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹತ್ತುತ್ತಲೇ ಹೋದನು. ಹತೀಮನ ಚೀಲದ ಭಾರ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟು ಅಪೂರ್ವವಾದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಬೆಲೆಯಾದ್ದು ಎಂದು ತನಗೆ ತೋರಿದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಒಂದು ಶಿಖರದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ತಂಣಿಗಿರುವ ನೀರಿರತಕ್ಕ ಒಂದು ಸರೋವರ ಸಿಕ್ಕಿತು. ತನ್ನ ದಾಹ ಅರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸರೋವರದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡನು. ಈ ಸರೋವರವು ವಾದ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಅದ್ದಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಅವನ ಬಲಗೈ ಬೆಳೆಯ ತುಂಡಾಗಿದ್ದದ್ದು ಹೋಗಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಕೈ ಸರಿಯಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ದೈವಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಕೈಗುಣವಾಗಲು ಹತೀಮನು ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡತಕ್ಕ ಆ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ತನ್ನ ದಾಹವನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ರಜತ ಸರಸ್ಸಿನ ತಂಪಾದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಕೊಂಡು ನಿದ್ರೆಮಾಡಿದನು.

ಹತೀಮನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಅವನು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದ. ಸರೋವರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ರೂಪುಳ್ಳ ಇಬ್ಬರು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವರ ವರ್ಣ ಕಾಗೆಯ ಹಾಗೆ ಕಪ್ಪುಗೂ, ಅವರ ತಲೆ ಮನುಷ್ಯರ ತಲೆಯ ಹಾಗೂ, ಅವರ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಸಿಂಹದ ಹಸ್ತ (ಪಂಜ)ದ ಹಾಗೂ ಇದ್ದವು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹತೀಮನು ಭಂಗನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡ. ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಅಂಜನ್ನು ಹೆದರಿ ಸೇರಿಸಿ ಗುರಿಕಟ್ಟಿ ಆ ಇಬ್ಬರು ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಹೊಡೆದ. ಆ ಅಂಜಿನಿಂದ ಏನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಗುರಿಗೆ ಎದುರಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಅಂಜನ್ನು ಕೈಗೆ ಆತುಕೊಂಡು ಹತೀಮನನ್ನು ಕೂರಿತು ಗದರಿಸುವವನ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ: “ಎಲ, ಹತೀಮ, ನಿನಗೆ ಉಂಟಾದ ಪ್ರಾಣಭೀತಿಯಿಂದ ನಿರಸರಾಧಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದು ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವೆ? ನಾವೂ

ಪರ್ಮಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನ ಚಾರಣ ಎಂತಲೂ, ನಿನಗೆ ಯಾವ ಕೇಡನ್ನೂ ಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬ ಇಷ್ಟವು ನನಗಿಲ್ಲ ಎಂತಲೂ ತಿಳಿಯುವವನಾಗು.”

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹತೀಮನು ಅಂಬು ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಹಳವಾಗಿ ವ್ಯಸನ ಪಡುತ್ತಾ ಕೂತುಕೊಂಡ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಅವನ ಬದ್ಧಿಯು ಅವನಿಗೆ ಮನಪಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯಿತು. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—ಇಂಥಾ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಭೇಟಿಮಾಡಿ ಕೊಂಡರೆ ಅವರ ಫಲವೇನಾದಿತು ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ ಇದ್ದ. ಕೊನೆಗೆ ಅವರು ಇವನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತು,

ಉಭಯ ಭೂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು—ಮನುಷ್ಯವರ್ಗದವರೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನಂಥವನಿಗೆ ರತ್ನಗಳ ಮೇಲೂ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮೇಲೂ ಆಕೆ ಹುಟ್ಟುವುದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮಾನವಾಗಿಲ್ಲ; ಗಾಂಭೀರ್ಯಕ್ಕೂ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೂ ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡಿದೆ. ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಮುಂದಿನ ಭವಿಷ್ಯತ್ಯಾಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಚಿನ್ನದ ಮೇಲಿನ ಮತ್ತು ರತ್ನಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯು ನಿನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರೆ, ಈಗ ನಿನಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ವಿಜಯವೂ ಸಾಕು ಮುಂದೆ ಬರುವ ಯಶಸ್ಸೂ ಸಾಕು.

ಹತೀಮ—ಯಾರ ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಯಾರ ರತ್ನಕ್ಕೆ ನಾನು ಆಸೆಪಟ್ಟೆ? ಉಭಯ ಭೂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು—ಅಯ್ಯಾ ಹತೀಮ, ಆ ಕೆಳಗಿನ ಪರ್ಮಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ನೋಡು; ಅವು ನಿನ್ನ ಸ್ವಂತವಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಬಲ್ಲೆಯೆ?

ಹತೀಮ—ಅವು ನನ್ನ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವು ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಸೇರಿದ್ದಲ್ಲ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮ ಕೊಡತಕ್ಕ ವರಗಳಿಗೆ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಇಲ್ಲ; ಅವನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಆ ಪರ್ಮಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ರತ್ನಗಳನ್ನು ತಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ನಿನಗಾಗಲೀ ಇತರ ಜೀವಜಂತುವಿಗಾಗಲೀ ನಷ್ಟಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭೂತವ್ಯಕ್ತಿಗಳು—ಆ ರತ್ನಗಳು ಈ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರತಕ್ಕವರಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಸ್ತು.

ಹತೀಮ—ಈಶ್ವರ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಲ್ಲವೆ? ಈ ಭೂವಂಡಲಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟಕ್ಕೂ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲವೆ ಯಜಮಾನ? ಈ ರತ್ನಗಳಿಗೆ ನನಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಾಧ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ವರ್ಗದ ಹೆಸರೇನು, ಹೇಳು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೆಲವು ರತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಪರ್ಮಶಕ್ತಿಯವನು

ರತ್ನರಾಶಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರು ಹೋದಂತಾಗುವುದು.

ಭೂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು—ಇವುಗಳನ್ನು ನೀನು ಎಸೆದು ಬಿಡು ಎಂದು ನಾವು ಬಲವಂತ ವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ಅಲ್ಲವಾದ ಈ ಸದಾರ್ಥಗಳ ಬೆಲೆಗೋಸ್ಕರ ಅಲ್ಲ; ಆದು ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮಕೋಸ್ಕರ. ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ ನಿನ್ನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ನೀನು ಆಶೆಪಡಕೂಡದು.

ಹತೀಮನು ಕಡೆಗೆ ತನ್ನಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಹಳ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಆ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಎಸೆದು - ಅಯ್ಯಾ ವಿತ್ರರೆ, ನೀವು ಬುದ್ಧಿವಾದವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕ ಮಾತೂ ನ್ಯಾಯವಾದ್ದೇ. ಈ ಭಂಡಾರವನ್ನು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ದಿವಸ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಈಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಕಷ್ಟವಾದ್ದು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀವು ಹೇಳುವ ಮಾತು ನನಗೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನಂಗೀಕಾರವಾದ್ದು.

ಆ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಹತೀಮನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆಂಪು, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಕಾಶ ಮಾನವಾದ ವಜ್ರ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸಜ್ಜೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಅರಿಸಿ ತೆಗೆದು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು.

ಭೂತವ್ಯಕ್ತಿಗಳು—ಅಯ್ಯಾ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಹತೀಮ, ಈ ಮೂರು ರತ್ನಗಳನ್ನು ಹಿಡಿ. ಮಾದರಿಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ಇವು ಸಾಕು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರತ್ನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎರಡೂ ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ.

ಹತೀಮ—(ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಆ ಮೂರು ರತ್ನಗಳನ್ನು ಇಸಕೊಂಡು) ಅಪ್ಪ ಸ್ನೇಹಿತರ, ನಾನು ವಿದೇಶಿ, ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ, ಮಹತ್ತರವಾದ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು.

ಭೂತವ್ಯಕ್ತಿಗಳು—ಉದಾರಿಯಾದ ಹತೀಮ, ಸಹಾಬಾದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಗಿನಿಂದ ನೀನು ಬಹಳ ದೂರ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನೀನೇ ಬಲ್ಲೆ ಎಂಥೆಂಥಾ ಕಷ್ಟ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಪಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ. ಈ ಪ್ರಸಂಚ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದಾಗಿನಿಂದ ಈವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮನುಷ್ಯವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ಮೂರ, ಮಂದಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪ್ರಾಣಸಹಿತ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋದರು. ಅನೇಕರು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಾಶ ವಾದರು. ನೀನು ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ದಿವಸ ಬದುಕಿರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದು ದೈವೇಚ್ಛೆ. ಸುಖವರ್ಷ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ತಲುಪುವವರೆಗೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗು ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಅದನ್ನು ನೀನು ದಾಟತೀಯೆ. ತರುವಾಯ ಆಗ್ನಿಸಾಗರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೀಯೆ, ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಅಚಿ ತಡೆಗೆ ಹೋಗುವ

ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ನೀನು ಬೇಗ ಯೆ.ವೆನ್ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಲುಪುತ್ತೀಯೆ. ನೀನು ಕಂಡದ್ದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಶಿಕ್ಷೆಯೇ, ಜೋಕೆ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಾಣವಾಯ ಸಂಭವಿಸಿತು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿ ಆ ಭೂತವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮಾಯವಾದರು. ಹತೀವನು ತಂಗಳಿಗೂ ಆ ಸರೋವರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಬೆಳಗಾವ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇವರೇ ಸನಗೆ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಹತೀವನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು. ಮೂರು ದಿವಸ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹಸಿದು ಬಾಯಾರಿ ಬೆಂಟಾಗಿ ಒಂದು ಸದಿಯ ತಡಿಗೆ ಬಂದನು. ಆ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡದಾವಂಥಾ ವಿಶೇಷ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳಂಥಾ ಮತ್ಸ್ಯಗಳು ತುಂಬಿದ್ದವು. ಆ ಮೌಕ್ತಿಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಆಶೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಡವೆಂದು ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿದಾಗ್ಯೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಎಳೆಯಿತು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಅಪಾಯಕರವಾದ ಅವನ ಆಶೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು, ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಾ ಇದ್ದ ನಿರ್ವಲವಾಗಿ ಅನಂದಜನಕವಾಗಿದ್ದ ಆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ದಾಕುಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ತರುವಾಯ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಭೂವ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳು ಸೇರುವ ಕಡೆಯಿಂದ ತೇಮಾನವಾಗಿ ಒಪ್ಪ ಇಟ್ಟು ನೆರಗು ಹಾಕಿದ ಸುವರ್ಣದ ತಗಡಿನ ಗಬರೋ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಪ್ರಕಾಶ ಉಳ್ಳಂಥಾ ವೇಳವು ಎಳುತ್ತಾ ಇರುವುದನ್ನು ಹತೀವನು ಕಂಡನು. ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ವರೆಗೂ ನಡೆದನು. ಅಗ ಸುವರ್ಣ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರವು ವೇಳವೆಂದಲದಿಂದ ಕಂಠನ್ನು ಕೊಕ್ಕರಿಸುವ ಅಟ್ಟಹಾಸದೊಡನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಳವುದೋ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ಪರ್ವತದ ತಪಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಮರಗಳೂ, ಪೊದೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಮುಸುಗಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಆ ಗಿಡಗಳ ಎಲೆಕಾಯಿ ಎಲ್ಲಾ ಸುವರ್ಣ ಛಾಯೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಶಿಖರದ ಕಡೆಗೆ ಹತೀವನು ಮೂರು ದಿವಸ ಹತ್ತಿದನು ನಾಲ್ಕನೇ ದಿವಸ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವನ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದು ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವಲೋಕದ ವನವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿತ್ತು. ಮರಗಳ ಮೇಲೆಯೆಲ್ಲಾ ಚಿನ್ನದ ಹಣ್ಣುಗಳು ಜಗಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಗಡವೂ ಪ್ರತಿಎಲೆಯೂ ಸುವರ್ಣಛಾಯೆಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಿದ್ದವು.

ಈ ಸ್ಥಳದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಹತೀವನು ಅನಂದಭರಿತನಾಗಿ ರತ ಖಚಿತವಾದ ಬಂಗಾರದ ಬಂಡೆಗಳಿಂದ ಹೊರಡುವ ಸ್ವಾದೋದಕದ ಸರಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ದಾಕುಶಾಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಖಚಿಯರ ಒಂದು ಗುಂಪು ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿತು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು

ಹತೀಮನಿಗೆ ಅನುದವಾಯಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದವಳು ಸಾರಿನ್ ಪೋಷಳನ್ನು ಬಹುವಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಖಚರಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು, ಹತೀಮ — ದೇವ ಕರ್ನಿಕೆಯರ, ನೀವು ಯಾರು ಹೇಳಿ.

ಒಬ್ಬ ಕರ್ನಿಕೆ — ಖಚರಿಯರ ರಾಣಿಯಾದ ಸಾರಿನ್ ಪೋಷಳಿಗೆ ನಾವು ಸ್ವಜಿಗಳು. ಆ ರಾಣಿಯು ಈ ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಣಿ ಬಂದಳು. ಹತೀಮನು ಆ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನಿಗೆ ಸ್ಮೃತಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತಪ್ಪಿತು. ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದವರ ಹಾಗೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟು. ಆಗ ಸಾರಿನ್ ಪೋಷಳು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪನ್ನೀರನ್ನು ತರುವಂತೆ ಒಬ್ಬ ದಾದಿಗೆ ಹೇಳಿ ತರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹತೀಮನ ಮುಖದ ಮೇಲೆಯೂ ಮೈ ಮೇಲೆಯೂ ಚಿಮುಕಿಸಿದಳು. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಹತೀಮನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಬಂತು. ಆಗ ರಾಣಿಯು ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಬಂದು ಚಿನ್ನದ ಕರುಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ತಾನೂ ಆ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಅತ್ಯಂತ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದು ಹೇಗೆಂದರೆ.

ಸಾರಿನ್ ಪೋಷ್ — ಹೇಳಿ ಗಂಭೀರನಾದ, ವಿದೇಶಿಯ ನೀನು ಯಾರು? ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದೆ?

ಆಗ ಹತೀಮನು ತನ್ನ ವಿಶೇಷವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ, ಆ ಖಚರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು,

ಹತೀಮ — ಈ ದೇವಲೋಕದ ಉಪ್ಪರಿಗಳು ಯಾರದು ?

ಸಾರಿನ್ ಪೋಷ್ — ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಜೀನ್ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಹಾಗೆಂದರೆ ಅನಂದ ಲೋಕ ಎಂತ. ಅಲ್ಲಿನ ದೊರೆತನವು ಸಹ್ಯಾನ್ ಎಂಬುವನದು. ಆತನಿಗೆ ನಾನು ಅಧೀನ ರಾಣಿ. ಈ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಕಾಲ ನಾನು ಕಾವಲು ಇರಬೇಕಾದ್ದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ವಾರದೊಳಗಾಗಿ ನನ್ನ ಗಡು ಮುಗಿದು ಹೋಗುವುದು. ತರುವಾಯ ನಾನು ದೊರೆ ಇರುವ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪರ್ವತವು ಕಾಫ್ ಪರ್ವತದ ಶಾಖೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾಫ್ ಬೆಟ್ಟವು ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯಾಗಿದೆ.

ತರುವಾಯ ಆ ಪರಿಗಳು ಹತೀಮನಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ಅತಿಥ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಭೋಜನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಬೇಕಾದ ವೇಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಐದನೇ ದಿವಸ ಆ ರಾಣಿಯು ಅವನಿಗೆ ಹೊರಡಬಹುದೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆ ಬಳಿಕ ಅವಳ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಎರಡು ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ಸುವರ್ಣಪರ್ವತದ ಅಚ್ಚಿ ಇರತಕ್ಕ ವೈದಾನ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿಯೂ ನಡೆಯತಾ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಹದಿನಾರನೇ ದಿವಸ

ಸಾಯಂಕಾಲ ಸ್ವರ್ಣ ಸಮುದ್ರದ ತಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಲುಪಿದ. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ತುಳಿಯುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಮರಳು ಸಂಣಿಗಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಪುಡಿಯಾಗಿತ್ತು. ಪರ್ಮತದ ಹಾಗೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಏರುತ್ತಾ ಇದ್ದ ತೆರೆಗಳು ಥಳ ಥಳ ಗುಟ್ಟುವ ಆದೇ ವರ್ಣವನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಆ ಸಮುದ್ರದ ದಡದಲ್ಲಿ ಹತೀಮನು ಏನೋ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕೂತಿರುವಾಗ ಪೂರ್ವದ ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ದೋಣಿಯು ಭೂಮಿಯ ಕಡೆಗೆ ತೇಲಿಕೊಂಡು ಬಂತು, ಕೊನೆಗೆ ಅದು ಹತೀಮ ಇದ್ದ ದಡದ ಬಳಿಗೆ ತೇಲಿ ಬಂತು. ಅವನು ಅದರೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೂತುಕೊಂಡ. ಅದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಹಂಣುಗಳು ತುಂಬಿದ ಒಂದು ಗೂಡೆ ಇರಿಸಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಹಸಿವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ತಿಂದು ದಣವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ. ಬಾಯಾರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಆ ನೀರನ್ನು ಕೂಡಿಯಲು ಆ ಸಮುದ್ರದೊಳಕ್ಕೆ ಕೈಯನ್ನು ಅಡ್ಡೋಣವೆಂದು ಬಲವಾಗಿ ವಿನಯಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಕೈ ಬಿಳ್ಳಿಯ ತುಂಡಾಗಿ ಕೂತ ಕಷ್ಟವು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಈಗ ತನ್ನ ಕೈ ಚಿನ್ನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಒಂದು ಮಾತ್ರೆಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ನೀರು ಕೂಡಿದು ದೋಣಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟ. ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ, ನಲವತ್ತು ದಿವಸ ಹೇಮವರ್ಣದ ತೆರೆ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ನೋಡ ಹೊರತು ವತ್ತಿ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ನೋಡದೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ. ಕೊನೆಗೆ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿ ಆ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಂಡ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೊರಟ. ಏಳು ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ಸುಡುತ್ತಾ ಇರುವ ಮರಳುಳ್ಳ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದ. ಆ ಮರಳು ಆಗತಾನೇ ಆರಿದ ಕುಲುವೆಯು ಬೂದಿಯ ಹಾಗೆ ಸುಡುತಿತ್ತು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಶ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ. ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಆಗ ಆಯಾಸದಿಂದ ಬಳಲಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟ. ತುಟಿಯ ದ್ರವವೆಲ್ಲಾ ಒಣಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅವನ ಶರೀರವೆಲ್ಲಾ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಸುಟ್ಟಿಹಾಗಾಯಿತು. ಭಲ್ಲೂಕ ಪುತ್ರಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮುಹು ಎಂಬ ರತ್ನವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಒಕ್ಕಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹತೀಮನು ಇದ್ದರೂ ಆರದೆ ಹಿಂತಿರುಗಲೂ ಆರದೆ ಬೆಂಕಿಯ ಹಾಗೆ ಇರುವ ಮರಳಿನ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತಾ ಇರುವ ಹಾಗಾಯಿತು. ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುವ ಸಮಯ ಬಂತು. ಆಗ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಇವನಿಗೆ ರತ್ನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಅಜ್ಞಾತರಾದ ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬಂದು ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಅವನಿಗೆ ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿರುವ ಗಂಗೋಧಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಪುನಃ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಹತೀಮನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಬಂತು. ಆ ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು—ತಮಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಸಾಲ ಬಹು ಭಾರವಾಗಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ಉಪಕಾರವು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿತು.

ಭೂತವ್ಯಕ್ತಿಗಳು—ಫೀರನಾವ ಹತೀಮನೆ ವಿವೇಶಿಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಅಗ್ನಿ ಸಮುದ್ರ ಸಿಕ್ಕುವವರೆಗೆ ನೀನು ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಇತರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ ದಾಟಬೇಕು. ಅಲ್ಲಂದಾಚೆಗೆ ಆ ಮಹಾ ನಿರ್ಮಾಣಕರ್ತನ ದಯೆ ಬಂದರೆ ನೀನು ಬೇಗ ನಿನ್ನ ದೇಶವನ್ನು ಸೇರುತ್ತೀಯೆ. ಈ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿ. ಶಾಲುವನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಬಹು. ಕಷ್ಟವಾದರೆ ಈ ಯಂತ್ರವನ್ನು ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಂಕಿಯ ಬಾಧೆ ನಿನಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಚೆ ತಡಿಯನ್ನು ನೀನು ತಲುಪಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಅಗ್ನಿ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಡು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಹತೀಮನು ಕೇಳಿ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸುಡತಾ ಇರುವ ಆ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿವಸ ನಡೆದ. ಕೊನೆಗೆ ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆ ಅತಿಯಾಗಿ, ಆಕಾಶವೂ ಭೂಮಿಯೂ ಒಂದೇ ಉರಿಯಾಗಿ ಎದ್ದಿತೋ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ತೋರಿತು. ಕೆಲವು ನಿಮಿಷ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು ಕೊಂಡ. ಅಗ್ನಿ ಸಮುದ್ರದ ತಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಂಡಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಇವನ ಧೈರ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಕುಂದಿಹೋಯಿತು. ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತೋರಿತು. ಆಗ ಆ ಉರಿಯ ತೆರೆಯಿಂದ ಒಂದು ದೋಣಿ ಏಳುತ್ತಾ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಹತೀಮನಿಗೆ ಅನುಮಾನವಾಯಿತು. “ನನ್ನ ಕಂಠಾರ ನೋಡುತ್ತಾ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಸರಿಯಾಗಿರುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ, ಈ ದ್ರವರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿಯ ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ತೃಣವಾದ ದೋಣಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಂಬಿ ಹೊರಡಲಿ ! ಅದರಿ ನಾನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಇದು ಒಂದೇ ದಾರಿ. ನನ್ನ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಜಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಈ ಅಪಾಯವನ್ನು ಸಹಿಸಲೇಬೇಕು. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ಮಹಾ ಸರ್ಪಜ್ಞನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ, ಈ ಉರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಅವನಿಗಿದೆ, ಹೀಗೆಂದು ಹತೀಮ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಹತೀಮನು ಆಗ ಆ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡ ಒಡನೆಯೇ ಅದು ಆ ಉರಿಯ ತೆರೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಿತು. ಅವನ ಸ್ಥಿತಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿತ್ತು. ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅಪಾಯವಾಗದೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಪ್ರಕಾಶದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಕಂಠ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥಾ ಅಪಾಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಯಾಣ ನೊದಲಾದ ಮೂರು ವಾರದ ತರುವಾಯ ಇವನ ದೋಣಿಯು ನೀರಿನ ಸುಳಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಗರ್ರನೆ ಸುತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಈಗ ತನ್ನ ಆಯುಸ್ಸು ಪೂರೈಸಿತೆಂದು ಹತೀಮ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇವನ ದೋಣಿ ಆ ಅಗ್ನಿ ಸಮುದ್ರದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ ? ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ

ಕಾಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೂತುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಅವನು ಕೂತಿದ್ದ ದೋಣಿಯು ಮುಳುಗಿಕೊಂಡಿತು. ಹತೀಮ ಮೂತ್ರ ಪ್ರವಾಹದ ಸಂಗಡ ತೇಲಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ತೋರಿತು. ಅವನ ಈ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಸುವ್ಯನಾದನು. ಅವನ ಕಣಿಗೆ ನಿರಾಶೆಯ ತೆರೆ ಅಡ್ಡಲಾಯಿತು. ಯಾತನೆಯ ಮಂಡಿಯ ಮೇಲೆ ಅವನ ತಲೆಯು ಮರಗಿಗೊಂಡಿತ್ತು. ಮೂರು ಹಗಲು ಮೂರು ರಾತ್ರಿ ಆ ಅಗ್ನಿ ಸಮುದ್ರದ ಆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಪ್ಪಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಆಲೆಯು ಗಟ್ಟಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮುಕ್ಯಾಲು ವಾಸಿ ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದವನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಹಾಕಿತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹತೀಮನು ಭೈರೃವಾಗಿ ಕಂಠಬಿಟ್ಟನು. ಇನ್ನು ಸಮುದ್ರದ ದಡದಲ್ಲೇ ಇದ್ದೇನೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಉರಿಯ ತೆರೆಯೂ ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಕಂಠ ಚುಚ್ಚುವಂಥಾ ಪ್ರಕಾಶವೂ ಈ ಯಾವುದರ ನೆಲೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನು ನಿಂತುಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರು ಭೂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟು ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಈಕ್ಷಿಸಿದನು. ಆದ ಯಮೇನ್ ದೇಶವಾದ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ರಾಜ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಹೊಲದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವನಸ್ಪತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ,

ಹತೀಮ—ಅಯ್ಯಾ ಹೇಳೈ, ಈ ವೇಶವ ಹೆಸರೇನು? ಇಲ್ಲಿ ಮೊರೆ ಯಾರು?

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ರೈತನು ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ತಮ್ಮ ವೇಶದ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನುಳ್ಳ ವನಸ್ಪತಿಯ ಮುಖವನ್ನೇ ನೆಟ್ಟು ಕಂಠನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಸ್ತಂಭಿಭೂತನಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಹತೀಮ—ಅಯ್ಯಾ ವಿಶ್ವ, ನಿನಗೆ ಕೆವುಡೆ? ಅಥವಾ ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆ?

ರೈತ—ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು ಬುದ್ಧಿ, ನೀನು ಧೀರನಾದ, ಮತ್ತು ಉದಾರಿಯಾದ ಹತೀಮನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೋಲುತ್ತೀಯೆ? ಪುನಃ ನಮ್ಮ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ನೋಡಿದ ಆನಂದವು ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟಿತು.

ಹತೀಮ—(ತಾನು ಇಂಥನನೆಂದು ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ) ಹತೀಮನೆಂದು ನೀನು ಹೇಳುವ ವನಸ್ಪತಿಯಾರು? ಅವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀನು ಏನುಬಲ್ಲೆ?

ರೈತ—ಅತನು, ನಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ರಾಜಕುಮಾರ. ಅಯ್ಯಾ ವಿವೇಶಿ, ತಿಳಿದುಕೊ, ಇದು ಯಮೇನ್ ರಾಜ್ಯ, ಇದಕ್ಕೆ ತಾಯಿ ಎಂಬುವನು ದೊರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಗಂಭೀರನಾದ ಹತೀಮನೇ ಯುವರಾಜ. ಅವನು ಏಳು ಮರುಷದ ಕೆಳಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯದಿಂದ

ದೇಶಸಂಚಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋದನು. ಈ ದೀರ್ಘಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಾರಿ ಮಾತ್ರ ಸಾರಿನ್ ಪೋಷ್ ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ರಾಣಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಕಳುಹಿದ್ದ ಕಾಗದದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಂದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಮ್ಮ ಹೃದಯವು ಅನಂದಭರಿತವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟು ಆ ರೈತನ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. ಆಗ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು

ಹತೀಮ—ನಿಲ್ಲಯ್ಯಾ, ನಾನೇ ಹತೀಮ, ತಾಯಿದೊರೆಯ ಮಗ; ನನಗೆ ನೀನು ಒಂದುಸಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಾದರೆ, ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಓಲಗ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಮು ಮಾತಾಪಿತ್ತುಗಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ನನಗಿರುವ ಏಕರೀತಿಯಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡು. ಆದರೆ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಹೇಳು, ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ದಾಹ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು? ನನಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ, ಮಾಡಿ ಆಯಾಸವಾಗಿದೆ.

ಆಗ ಆ ರೈತನು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಗುಡಿಸಿಲಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಆಹಾರವನ್ನೂ ಪೇಯವನ್ನೂ ತಂದು ಕಮ್ಮ ರಾಜಪುತ್ರನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಹತೀಮನು ಅದನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ತರುವಾಯ ಆ ರಾಜಪುತ್ರನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹಸಾದಕ್ಕೆ ಹಮ್ಮೈಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ರೈತನನ್ನು ನೋಡಿ, “ಅಪ್ಪ ಮಿತ್ರನೆ, ನಿನ್ನ ಅತಿಥ್ಯದಿಂದ ನಾನು ಉಪಕೃತನಾದೆ, ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ, ನನಗೆ ವ್ಯವಧಾನವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಷಹಾಬಾದಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದೆ ಎಂದು ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡು. ನಾನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದೇನು. ಪುನಃ ಹೀಗೆ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ಹತೀಮನು ಷಹಾಬಾದು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ ಬಂದು ತಲುಪಿದನು. ಹಸನ್ ಬನುವಿನ ಕಡೆಯವರು ಇವನನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ದೊರೆಸಾನಿಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಹಸನ್ ಬನುವು ಹತೀಮ ಬಂದಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬುರುಕಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಅರಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದಳು. ಅವರವರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ನಮಸ್ಕಾರಾದಿಗಳು ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಹತೀಮ ನಡೆದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಲು ಅವನು ಅದಿಲ್ಲವನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೆಮರೆಗೂ ವಿತ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಇವನು ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದ ತರುವಾಯ

ಹಸನ್‌ಬನು—ಯೆಮನ್ ರಾಜ್ಯದ ಧೀರನಾದ ರಾಜಪುತ್ರನೆ, ನೀನು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲಾ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ನಾನು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಏನಾದರೂ ಇದೆಯೆ ?

ಆಗ ಹತೀಮನು ನಿಡಾದಿಂದ ತೆಗೆದಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಇಬ್ಬರು ಭೂತವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಕೊಡಿಸಿದ್ದ ಕೆಂಪು, ವಜ್ರ, ಪಚ್ಚಿ ಇವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಸನ್‌ಬನುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು “ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ಇದು ಸಾಕಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಬಲಗೈ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಶುಂಡಾಗಿ ಅದನ್ನು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ತೊಳೆದ ಕೂಡಲೆ ಅದು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆದಾಗ, ನನ್ನ ಉಗುರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ವರ್ಣವೇ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಅದನ್ನು ಈಗ ನೋಡುವವಳಾಗು. ಹೇಮ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಾನು ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ನನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಹಲ್ಲುಗಳು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಅಪರಂಜಿ ಬಂಗಾರವಾದವು; ಈಗ ಆ ಹಲ್ಲುಗಳು ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇವೆ, ನೋಡು....ಎಂದೊರೆದನು.

ಆಗ ಹಸನ್‌ಬನುವು ಹತೀಮನ ಧೈರ್ಯವೈಶ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಬಡಿಸಿದಳು. ಹತೀಮನು ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸ್ವಾದಿಸಿ, ತನ್ನ ಸಖನಾವ ಅಸ್ಸಿರಿಯಾ ದೇಶದ ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ವೆ:ಹಮಾನ್ ಸಿರಾ ಎಂಬ ಭತ್ತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮುನೀರನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಪ್ಪಾಯಮಾನವಾಗಿ—ಸಂತೋಷವಾಗಿ, ಇನ್ನೆರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತರ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ, ದೇವರು ನಮಗೆ ಜಯವನ್ನು ಗುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ದಿವಸ ಕಳೆಯಿತು. ತರುವಾಯ ಹತೀಮನು ಹಸನ್‌ಬನುವನ್ನು ಕಂಡು “ಎಲೆ ರಮಣೆ, ಹೇಳು, ನಿನ್ನ ಆರನೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಯಾವುದು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಹಸನ್‌ಬನುವು —“ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮತ್ತಿನ ಮಣೆ ಇದೆ; ಅದು ನೀರು ಕೋಳಿಯ ಮೊಟ್ಟೆಯಷ್ಟು ಗಾತ್ರ ಇದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ್ದು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಬೇಕು.” ಎಂದಳು. ಆ ಮುತ್ತನ್ನು ತಾನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಹತೀಮ ಕೇಳಿದನು ಮತ್ತು ಅದರ ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ತನ್ನ ರುಮಾಲಿನೊಳಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡನು; ಆಮೇಲೆ ಹಸನ್‌ಬನುವಿನ ಅನುಮತಿಯನ್ನೂ ಅಸ್ಸಿರಿಯ ದೇಶದ ರಾಜಪುತ್ರನ ಅನುಮತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಆರನೇ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟನು.

(ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)

ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ

“ಅಗವಾಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ಕೋಶಾವಸ್ಥೆ ಮಣ್ಣು
ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಳಕ್ಕೆ ಗುದ್ದಲಿಯೊತ್ತಿ ಕುಕ್ಕಿದರೆ
ಕಂಡೀತು ಗೆರೆಮಿರಿವ ಚಿನ್ನದದಿರು”

—ಅಡಿಗ

ಈ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕಕಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಸಂಸ. ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸರ ಹೆಸರು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನಾವು ಅಭ್ಯಸಿಸುವಾಗ ಸಂಸರನ್ನು ದಾಟಿಯೇ ಮುಂದೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಸಂಸರದ್ದು.

ಸಂಸರ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ಎ. ಎನ್. ಸ್ವಾಮಿ ಅಥವಾ ನೆಂಕಟಾದ್ರಿ ಅಯ್ಯರ್ ಎಂದು. ಆದರೆ 'ಸಂಸ' ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಅವರಿಗೆ ಒದಗಿದ್ದು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ. ಅವರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕವಾದ 'ವಿಗಡವಿಕ್ರಮರಾಯ'ದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆಂದು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ್ದ ಹೆಸರು 'ಕಂಸ' ಎಂದು. ಆದರೆ ಈ ಕಂಸ ಎನ್ನುವ ಪದವೇ ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸನ ಹಾವಳಿಯಿಂದ 'ಸಂಸ' ಎಂದು ಅಚ್ಚಾಯಿತು. ಈ ಹೆಸರೇ ಮುಂದೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು.

'ಸಂಸ'ರು ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ೧೮೯೮ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಎಳವೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರಾದ ಸಂಸರು ತಮ್ಮ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ 'ಸುಗುಣಗಂಭೀರ' ಎನ್ನುವ ಪ್ರಥಮ ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆದರು. ಈ ನಾಟಕವೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಎ.ಡಿ.ಎ. ಸಂಸ್ಥೆ ನಡೆಸಿದ ಶ್ರೀಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಇದೇ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ 'ಟೊಳ್ಳುಗಟ್ಟಿ' ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಂದ ತರುವಾದ ಸಂಸರ ನಾಟಕ ರಚನೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಭೃಗುನಿ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಸಂಠೆಗೆ ಬೇಗನೆ ಒದಗಿದ ಆಘಾತವೆಂದರೆ ಸಂಸದ ಶಾಸ್ತ್ರ. Persecution Complexನಿಂದ ಸಂಸತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸರಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಲ ತನ್ನನ್ನು ಪುಲಿಕೆಯೆ ನೆನ್ನಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ಸಂಸಯ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು. ಈ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಮೇಲೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸಂಸರು ತನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಮೂರವಿಟ್ಟು ಬಿಡುಕೊಂಡು. ಇವು ಸರ್ವವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡವು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಟಕಕಾರ ಸಂಸರು. ೧೯೩೦ನೆಯ ಇವನಿಬ್ಬ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಸಂಸರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿದ ವ್ಯಂಜನಗಳೇ ನಾಟಕ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಗಳಿಸುವುದು ಬಹು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರ ನಾಟಕನೋಟಗೂ ಈ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇ ಅವರ ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ಪಾತ್ರಗಳ ಸ್ವಭಾವಗಳು. ಸಂಸರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದು. ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗೆಗೆ ನಿರೋಧಿಯಾದ ವಿಗದವಿತ್ತವರಾದ, ಕಾಂಕ್ಷಾಸಿಂಹ ನಡವೆ ಬದುಕುವ ರಾಜಧೀನ, ರಾಜನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ಜನನಮುಷ್ಯಕ, ಹೇವಾರು ಮೌಖ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಜ ಒಡೆಯರು—ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪಾತ್ರಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ರೂಪುಗೊಂಡಂತಿವೆ, ಸಂಸರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ. ಇಂತಹ ಸಂಸರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಆಧರಿಸಿಯೇ ಲಂಕೇಶ್ವರ 'ಪುಲಿಕೆಯನ್ನಾರಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ' ಎಂಬ ನಾಟಕವನ್ನು ಕೆ. ರು. ನಾಗರಾಜ ಆನು: 'ನಿಗಿತಿಗೊಂಡ ಸಂಸ' ಎನ್ನುವ ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಸರು ಒಟ್ಟು ೩೩ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು ಆರು ನಾಟಕಗಳು ಮಾತ್ರ. ಈ ಆರು ನಾಟಕಗಳು ಮೈಸೂರಿನ ಅತಿಜಾಣ್ಣೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ತ್ರೀರಂಗ, ಕೈಲಾಸಂ ದವರು ಕಾರಾಚಿ ವಿಚಾರನೆಯನ್ನೇ ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಸಂಸರು ಕಾಣುಕಾಯಿಸಿದ್ದು ಅತಿಜಾಣ್ಣೆ ಕಡೆಗೆ. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಂಡಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕೆ.ಎಸ್.ಎಸ್.ರ ಮಾತಿವನ್ನೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಸರು ಮಾಡಿದರು.

ಸಂಸರು ನಿಭಯವಾಗಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳೇ ಕಳೆದು ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನೂ ಸುಯಾದ ವಿಮರ್ಶೆ ಬಂದಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಇವಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಅಲಭ್ಯತೆ. ಅವರ ಅತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳ ಕೇಳಬಹುದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಂಸರ ನಾಟಕನೋಟದಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧತೆಗೂ ವರ್ತಮಾನದ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧತೆಗೂ ತೀರಾ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣವಿಂದ ಸಂಸರು ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಸ್ತುತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

೨

ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಭ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಅವರ ನಾಟಕ ಗಳ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ

ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆ ಎನ್ನುವುದು ಮುಖ್ಯವೇ ಆಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯ ಅನನ್ಯತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಚರಿತ್ರೆಯೆಂದರೆ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದು ನಡೆದದ್ದು ನಿಜವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದೇ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯವಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದನ್ನು ನಾವು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಬಂದ ಹೇಳಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ. ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಈ ಹೇಳಿಕೆಗಳೇ ಎಷ್ಟೋ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನಾವು ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇವೆ ಎನ್ನುವುದು ಕೂಡಾ ಮೂರ್ಖತನದ ಮಾತಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಧುನಿಕ ಬರಹಗಾರನೊಬ್ಬ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ವರ್ತಮಾನದ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಸರೂಪ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆತ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತಾನು ನಿಂತ ಕಾಲದ ಮೂಲಕವೇ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಚರಿತ್ರೆ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಇಸಕ್ಯ ಯಾರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕ ಬರಹಗಾರನ ಮೂಲಕ ಚರಿತ್ರೆ ತನ್ನ ಮೂಲಸತ್ಯವನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಂಡು ವರ್ತಮಾನದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು, ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಾಗಿ, ಚರಿತ್ರೆಯೆಂದರೆ ಮಾನವಕುಲದ ಇತಿಹಾಸ. ಇಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆಯಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಬರೇ ಅಂಕಿ-ಸಂಖ್ಯೆಗಳ, ಇಸವಿಗಳ, ಹುಟ್ಟು ಸಾವಿನ ಏನರಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲ. ಒಂದು ನಾಟಕವಾದರೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ನಾಟಕೀಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳೇ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಚರಿತ್ರೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳ ಮೂಲಕ ಅದು ಆಧುನಿಕ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯದ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ? ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕೂಡಾ ಇದೇ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕೃತಿಯ ಉದ್ದೇಶ, ಆ ಕೃತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮೌಲ್ಯಗಳೇನು? ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ? ಎನ್ನುವುದರ ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಗಮನವಿರಬೇಕೆ ಹೊರತು ಅಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತಗೊಂಡ ಚರಿತ್ರೆ ಗಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶಕನ ಅಂತಿಮ ನೋಟ ಕೃತಿಗಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತರಣೆ ಹೊರತು ಚರಿತ್ರೆಗಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ವೇಲಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಸರಿಗೆ ಕೂಡಾ ಚರಿತ್ರೆಯೆಂದರೆ ಮಾನವ ಕೂಡ ಇತಿಹಾಸ. ಅವರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದು ಅಧುನಿಕ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯದ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು. ಮನಃಸ್ಥಾನದಷ್ಟುತನ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯತನ ಈ ಎರಡೂ ವಿರೋಧ ವೃಂದಗಳ ನಡವಿನ ಸಂಘರ್ಷ ಸಂಸರ ನಾಟಕದುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಮನಃಸ್ಥಾನ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುವ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಆದೂ ಬಯಲಿಗಳೆ ಯುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ವಿಸರೀತ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಸಂಸರು ತೋರಿಸಿ ದರೂ ಅವರ ಹಿಂದಿನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳು, ಎಲಾಸೀ ಜೀವನವನ್ನು ಹೀಗಲೆಯುವುದನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸಂಸರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕ ಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಸಮಕಾಲೀನ ಗುಣಗಳು ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ಹೊಸದು. ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತಗೊಂಡ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿವರವಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ

ಸಂಸರ ನಾಟಕ ರಚನೆ ಕಾರ್ಯ ನಡೆದದ್ದು ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂಭದಲ್ಲೆ. ವಸಾಹತೀಕರಣಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಸರು ಚರಿತ್ರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದೇ ತುಂಬಾ ಸಹಜ ಮತ್ತು ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಕಾವು ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಬರಹಗಾರನೊಬ್ಬ ಆದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚರಿತ್ರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ಮಾಡುವುದು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಲ್ಲ. ಸಂಸರ ಈ ವಿಮುಖತೆ ಯನ್ನೇ ಅವರ ಹೇಡಿತನನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಸರ ವಹತ್ತಿವಿದೆ.

ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳ ವಸ್ತು ಗುಣನೆಯ ಶತಮಾನದ್ದು. ಗುಣನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ವೈಸೂರನ್ನು ಆಳಿದ ಇಮ್ಮಡಿ ರಾಜ ಒಡೆಯ, ತಿಮ್ಮರಾಜ ಒಡೆಯರು, ರಣಧೀರ ಇವರ ಸುತ್ತಲೇ ಇವರ ಆರು ನಾಟಕಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ. ರಣಧೀರ ಇವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿ. ರಣಧೀರ ಸಂಸರ ಅದರ್ಶ ಕೂಡಾ. ಅದುದರಿಂದ ಈತನ ಬಗೆಗೆ ಅವರು ಅತೀವ ಕಾಳಜಿ ತೋರುತ್ತಾರೆ. ರಣಧೀರನ ಸುತ್ತ ನಡೆಯುವ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಂಸರು ಈ ರಾಜರ ಬಗ್ಗೆ ತೋರಿಸುವ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದೆಂದು ಪ್ರಸನ್ನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: "ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಹಳೆಯ ವೈಸೂರನ ಲೇಖಕರಿಗೆ, ಸಜ್ಜನಿಕೆ, ಲಿಬರಲ್ ಧೋರಣೆ, ಉನ್ನತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಗಳ ಜೊತೆ 'ಸ್ವಾಮಿ ನಿಷ್ಠೆ'ಯೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅಶ್ಚರ್ಯ ಪಡಬೇಕಾ ಗಿಲ್ಲ. ಅಂಕಹ ಲೇಖಕರ ಮೇಲೆ ವೃಥಾ ಅಕ್ಕೋಶವನ್ನೂ ಪಡಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ಹಳೇ ವೈಸೂರನ ಈ ವಿಶೇಷ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೊಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದ ನವಚಿಂತಕರನ್ನು

ಕಾಡಿದ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಬಗೆಗಿನ ದ್ವಂದ್ವಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧವೂ ಇವರನ್ನು ಕಾಡಿದೆ." (ಪ್ರಸನ್ನ: ೧೯೮೫ : ೧೧೨.) ಪ್ರಸನ್ನರು ಸಂಸರ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ತೋರಿಸಿದ ಮೆದುತನದ ಧೋರಣೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಿದರೂ ಇದರ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿರುವ, ಪ್ರಸನ್ನರು ಗುರುತಿಸದೇ ಇರುವ, ಇನ್ನೊಂದು ಸತ್ಯವನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಂದರೆ ಸಂಸರು ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಯಾಕೆ ಆರಿಸಿದರು ಎಂಬುದು? ಅದಕ್ಕೆ ಇದರ ನಂತರದ ಕಾಲಘಟ್ಟವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕು. ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವೈಸೂರನ್ನು ಆಳಿದ್ದು ಹೈವರಾಲಿ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪು. ಈ ಮುಸ್ಲಿಮ್ ರಾಜರುಗಳು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಉಗ್ರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರೂ ನಂತರ ಬಂದ ರಾಜವಂಶದವರು ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಅಂತರಿಕವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಪರಂಪರೆ ಜಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ವೈಸೂರನ್ನು ಆಳಿದ ಮುಸ್ಲಿಮ್ ವಂಶದ ಬಗೆಗೆ ಮತ್ತು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಗೆ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದ ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ನಂತರದ ವೈಸೂರಿನ ನಾಮಕೇವಾಸ್ತಿಯ ರಾಜರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸರಿಗಿದ್ದ ಅನಾಸಕ್ತಿಯೇ ಅವರನ್ನು ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದತ್ತ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ಎನ್ನಬಹುದು. ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವೈಸೂರನ್ನು ಆಳಿದ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರು ಕೂಡಾ ಅವರ ನಾಟಕದೊಳಗೆ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂಸರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕದ ವಸ್ತುವಿನ ಬಗೆಗೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳ ವಸ್ತು ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ ನೇಲೆ ಅದರ ಒಟ್ಟು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಸಂಸರ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದು ರಣಧೀರನ ಬಗೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಪೊಳ್ಳು ಔನ್ನತ್ಯದ, ವಿಷಯಲಂಪಟರಾಗಿದ್ದ ಅರಸರ ಬಗೆಗಿನ ಅನಾಸಕ್ತಿ. ಇವರ ನಾಟಕದ್ದು ಕೂಡಾ ಮೆರೆಯುವ ರಣಧೀರನ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯರು ಎಂದೆ. ಈತನು ವೈಸೂರನ್ನು ಆಳಿದ್ದು ೧೭೩೮ ರಿಂದ ೧೭೬೯ವರೆಗೆ. ಈತನು ಜಿಟ್ಟಿದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಪುತ್ರ. ಇವನ ಕತ್ತಿವರಸೆ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಬಲಶೌರ್ಯಗಳು ಜನಪ್ರಿಯ ಕತೆಗಳಾಗಿವೆ. ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯ ಮಲ್ಲನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಇತಿಹಾಸಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬಿಜಾಪುರ, ಗೋಲ್ಕೊಂಡ ಸುಲ್ತಾನರ ಉಪಟಳ, ಉತ್ತರದಿಂದ ಮೊಗಲರ ಪ್ರಭುತ್ವ, ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಕೆಳದಿಯ ನಾಯಕರ ದಂಗೆಯೇಳುವಿಕೆ, ಇದರ ನಡುವೆಯೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದವರು ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯರು. ಈತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತು ಜನ ದಳವಾಯಿಗಳು ನೇಮಕರಾಗಿದ್ದರು.

ಎಂದರೆ ಅದು ಈತನಿಗೆ ಅದಳಿತದಲ್ಲದ್ದು ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ರಣಧೀರ ಎನ್ನುವುದು ಇವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಬಿರುದು. ಇಂತಹ ರಣಧೀರ ಸಂಸರ ಅದರ್ಶ ವಾಕ್ಯ. ಹಾಗಾಗಿ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಸಂಸರು ವೈಸೂರಿನ ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಗೆಗೆ ಸ್ವಾವಿನಿಶ್ಚಿತ ತೋರಿದರೂ ಅದರ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಷಯಲಂಪಟತನವನ್ನು, ವಿಲಾಸೀ ಜೀವನವನ್ನು ಹಳೆಯಲು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನ ದುಷ್ಟತನ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯತನಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷ, ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಕಚ್ಚಾಟ ಇವುಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ದ್ವಂದ್ವಗಳೇ ವರ್ತಮಾನದ ದ್ವಂದ್ವಗಳು ಕೂಡಾ. ಗಲನೆಯ ಶತಮಾನದ ರಾಜರ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಸ ಹಳೆಯು ವುದು ವರ್ತಮಾನದ ಸಮಾಜದ ವಿಕೃತಿಗಳನ್ನು. ಈ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದು ರಣಧೀರನ ಗಟ್ಟಿತನದ ಮೂಲಕ. ಅಧುನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುವ ವೈಪೋಟಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದು ಇತಿಹಾಸದ ಮೂಲಕ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಸರು ಚರಿತ್ರೆಯ ಪರಿಷ್ಕಾರವನ್ನು ರಣಧೀರನ ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಸಾಹತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಂಸರು ಸೂಚಿಸುವುದು ರಣಧೀರನ ಗಟ್ಟಿತನದ ಮೂಲಕ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಸರು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪರಿಷ್ಕಾರಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಅದನ್ನು ಪುನಃ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾಟಕಮೊಳಗಡೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಸಂಸರ ದ್ವಂದ್ವ ಕೂಡಾ ಆಗಿದೆ. ಸಂಸರ ದ್ವಂದ್ವಗಳೇ ನಾಟಕಮೊಳಗಡೆ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆಯೆಂದರೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ.

ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳ ಬಂಧ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸರಳವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದರೂ ಅದು ನಾವು ಊಹಿಸಿದಷ್ಟು ಸರಳವಲ್ಲ.

ಅದು ವೈಸೂರಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗೆಗೆ ಒಲವು ತೋರಿಸಿದರೂ ಅದರ ಹಿಂದೆ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಕಚ್ಚಾಟವನ್ನು, ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಒಳಗಡೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಿಂದೆ ನಡೆಯುವ ದುಷ್ಟ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಟಿ. ಪಿ. ಅಶೋಕ ಅವರು "ಸಂಸರ ರಾಜನಿಷ್ಠೆಯ ಸ್ವರೂಪ ತೀರಾ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದದ್ದು. ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವುಗಳ ವಸ್ತು ರಾಜರಲ್ಲ, ರಾಜತ್ವ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಿಂಹಾಸನ, ರಾಜತ್ವ ಅವರಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಅದರ್ಶ. ರಣಧೀರ ಕೂಡಾ ಇಂಥ ಒಂದು ಅದರ್ಶವೇ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳು ಕೇವಲ ವೈಸೂರು. 'ವ.ಹಾರಾಜರ ಕತೆಯಲ್ಲ, ರಾಜತ್ವದ ಅಧ್ಯಯನ, ಈ ಅದರ್ಶದ ಸೃಜನ ಶೀಲ ಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳು ನಾಟಕಕಾರನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಶಯಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ಅಶೋಕ ಟಿ. ಪಿ. : ೧೯೮೯). ಅಧುನಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗಿನ ಅನೇಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅದರ

ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಆದರ್ಶವೊಂದನ್ನು ಮೂರ್ತಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸಂಸರ ಕೇಂದ್ರಪ್ರಜ್ಞೆ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಸಂಸರ ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ರೂಪುಗೊಂಡ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅವರ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು.

೧. ಬಿರುದಂತೆಂಬರ ಗಂಡ

ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಸಂಸರು ರಚಿಸಿದ್ದು ೧೯೩೬ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ. ಇದೊಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕ. ಈ ಕಥೆ ಕಡಲೆಯ ನಂಜಸೆಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಮೈಸೂರಿನ ವ್ಯಾಪಾರಿಯೊಬ್ಬನು ಇಮ್ಮಡಿ ತಿಮ್ಮರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಬಿರುದಂತೆಂಬರ ಗಂಡ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಟ್ಟ ವಿರಚರ್ಮಿಯ ಪ್ರಕರಣದ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದಿದೆ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅರಸ ಇಮ್ಮಡಿ ತಿಮ್ಮರಾಜ ಒಡೆಯರು ಇವರ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ೧೫೫೩ ಬಹುಶಃ ಈ ಕಾಲದಿಂದ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ನಾಟಕ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಇಮ್ಮಡಿ ತಿಮ್ಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಸ್ತುತಿಯಂತೆ ಕಂಡರೂ ಅದು ಮುಖ್ಯವಾಗುವುದು ಅದರೊಳಗೆ ಸಂಸರು ತೋರಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ಸತ್ಯ ದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ.

ಸಂಸರು ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲೂ ತೋರಿಸುವ ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಮೇಲಿನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಸಂಸರ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ ಪರಾಕು ಎಂಬಂತೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾಟಕದೊಳಗೆ ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಶೌರ್ಯ, ಔನ್ನತ್ಯ, ಔದಾರ್ಯ ಗುಣವನ್ನು ಇದು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕದ ಸ್ಥೂಲ ಕಥಾವಸ್ತು ಇಂತಿದೆ: ನಂಜನಗೂಡು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ಪ್ರಭುಗಳಾದ ವಿರ ಮಲ್ಲರಾಜ ಒಡೆಯರ ಪತ್ನಿ ಮಾದೇವಮ್ಮಣ್ಣಿ ಆಗಮಿಸಿದ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಜೆ ಕಡಲೆ ನಂಜಸೆಟ್ಟಿ ಎಂಬವನೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಮೇಲೂ ಅಂತೆಂಬರ ಗಂಡ, ಬಿರುದಂತೆಂಬರ ಗಂಡ ಎಂಬ ತನ್ನ ಅರಸನ ಬಿರುದನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅಂತವರ ಪ್ರಜೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದ ಮಾದೇವಮ್ಮಣ್ಣಿ ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಎದುರಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯೆತ್ತಿ ನಿಂತು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಕತ್ತಿಯೆತ್ತದೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ನಡಕೊಂಡು ಆಕೆಯ ಪತಿ ವಿರಮಲ್ಲ ರಾಜರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಇದಿಷ್ಟು ನಾಟಕದ ಕಥೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸರ ಒಲವು ಕಡಲೆಯ ನಂಜಸೆಟ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ. ಆತ ತನ್ನ ರಾಜರ ಬಗೆಗೆ ಅಪಾರ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ ತೋರಿಸಿ ರಾಜನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸಿದರೂ ಅನೇಕೆ ಅವರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಸಂಸರು ಕಡಲೆಯ ನಂಜ

ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗಡೆ ದುಷ್ಟ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಒಳ್ಳೆಯ ತನವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ದುಷ್ಟಕೂಟಗಳು. ವಿಕ್ರಮರಾಯ ಈ ಕೂಟದ ನಾಯಕನಾದರೆ ತುಂಗರಾಯ, ಬನ್ನೂರು ಲಿಂಗ ಇವರುಗಳು ಇವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು. ಇವೆರಡು ವರ್ಗದ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಜಿಳಿಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಗೆಗಿನ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಜನರಿಗೆ ಅವಾರ ಪ್ರಜೆಗಳ ಬೆಂಬಲವಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಯಾನ್ಯ ಜನರು ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಗೆಗೆ ನಿಷ್ಠೆ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುವವರು.

ಸಂಸರಿಗೆ ಮೈಸೂರು ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಗೆಗೆ ಅವಾರ ನಿಷ್ಠೆ. ಈ ನಿಷ್ಠೆ ನಾಟಕ ದೊಳಗಡೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೃಶ್ಯ. ಯುವರಾಜ ರಾಜ ಒಡೆಯನು ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಅದನ್ನು ಎರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ತಾಯಿ: ತಿಮ್ಮಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಆತ ಪ್ರತಿಸಲವೂ ಎರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಕಂಠೀರವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ಬಗೆ ಹೀಗಿದೆ—

“ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಿ, ಆಳುವ ಮಹಾರಾಜ ಕುಟುಂಬದವರಾರಾದರೂ ಈ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ನಾಡಾಡಿಗ ಹಂಗುಳಿಯೆಂದೆಣ್ಣೆ, ಉದಾಸೀನಭಾವಕ್ಕೆಡೆ ಕೊಟ್ಟು, ಕಯ್ಯೋಂಕುವಷ್ಟು ಅನಾಚಾರಕ್ಕೆ ಎರ್ದೆ ಮಾಡಿ ಉರವಣಿಸಿದರೆ ಅನಾಹುತಗಳು ತಪ್ಪದೆ ಒತ್ತಿಯಡಸಿ ದಣ್ಣೆ ಸದಿರವು. ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಂದು ಜೀವ ದಾಯದ ಸಂಸ್ಥಾನವೆಂದೂ, ಅದನ್ನೆಳ್ಳರಿಂದ ಆಳುತ್ತಾ ಪ್ರಜಾಹಿತದ ಪರಮ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕುರಿತು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರದ ದೀಕ್ಷೆಯ ತಾನ: ಒಬ್ಬ ಊಳಿಗದವನಷ್ಟೇ .....ಎಂದೂ, ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಕ್ಕಂತೆ ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಮೂರ್ತಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ದೇವನು ಮಾತ್ರ, ಈ ಪಟ್ಟಪೀಠವಿದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಬಲವಂದು ಭಯಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆರೋಹಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರತ್ನ ಸಿಂಹಾಸನವು—ಧರ್ಮವತಾರವಾಗಿದ್ದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಪಾವನ ಮಾಡಿ ಇಂತಹ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾಗಿರುವ ರಾಯಚಿತ್ತರಿಗೆಯನ್ನು ನಾವಾದರೂ ಮುಟ್ಟಲೂ ಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಇದನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಲಘು ಮಾಡಿ, ಮನ್ಮಥ ಶುದ್ಧವಾಗದ ನಮ್ಮ ಮಯಿಗೆಯ ಮನದಿಂದ ಕಯ್ಯಳಿಂದ ಸೋಂಕಿಸಿದರೂ, ನಾವು ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಬೆಂದು ಸುಟ್ಟುರಿದು ಸೀಕರಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವೆವು.”—ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿಸಿ ತೋರಿಸಲು ಆತ ಕೂಡಲೇ ಭತ್ತದ ನಿಲ್ಲನ್ನು ತಂದು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಸೆದುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗನೆಲ್ಲ “ಬಿಳಿಚಿಟಿಚಿಟಿಲು—ಚಿಟಿಲೆಂದು ಫಟಫಟನೆ ಭಟಭಟನೆ, ಅರಳಾಗಿ ಸಿಡಿಸಿಡಿದೆದ್ದು ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೆಳ್ಳನೆ ಕರೆದಡಗುವುದು” (ಸಂಸ ನಾಟಕಗಳು ಪು. ೨೪೫-೨೪೬).

“ಸಂಸರು ಶೋಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಇಂಥದೊಂದು ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರಾಜನನ್ನು” (ಬಿ. ಪಿ. ಅಶೋಕ ೧೯೮೯). ಇದರ ಮೂಲಕ ಸಂಸರು ತಮ್ಮ ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಂಬಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆರಾಧನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಆದರಲ್ಲಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜರು ಕೂರುವುದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಕಾಯುವ ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಅವರು ಕಾತರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಸರ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ ವೈಸೂರು ಅರಸರನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುವಂತೆ ಕಂಡೂ ಅದರೊಳಗೆ ಸಂಸರು ತೋರಿಸುವ ವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಅಳುವ ಪೊಳ್ಳು ಔನ್ನತ್ಯದ ರಾಜರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸರಿಗೆ ಯಾವ ಗೌರವವೂ ಇಲ್ಲ. ಪೊಳ್ಳು ಔನ್ನತ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜರಗಳ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಸರು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಹೀಗೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಮಹಾರಾಜ ಕೂಡಾ ಅಂಥವನೇ. ಆತ ಸದಾ ಶೃಂಗಾರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವ, ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮರೆತಿರುವವ. ಇಂತಹ ರಾಜನ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸರು ಅಗಾಧ ಆಕ್ರೋಶ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಅರಸನಿಗೆ ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಅರಿವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆತ ಒಂದು ಕಡಿ ಯುವರಾಜನಿಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಾಡುವುದೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಆದರೆ ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳ ಅರಿವಿದ್ದೂ ಏನೂ ಮಾಡಲಾಗದೆ ಕೈಚೆಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವನು ಈತ; ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಈತ ತನ್ನದ ರೇ ಅನ್ಯಾಯ ನಡೆದಾಗ ಮೂಕಪ್ರೇಕ್ಷಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನನ್ನು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದಾಗ ನಾಚಿಕೆಪಡುತ್ತಾನೆ.

‘ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸು’ ನಾಟಕ ಆರಂಭವಾಗುವುದೇ ಅರಸರ ಶೃಂಗಾರ ಜೀವನದ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ. ಅರಸನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಆದನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಾ ಬರುವವರು ಬೊಮ್ಮರಸ ಮತ್ತು ರಂಗನಾಥ ದೀಕ್ಷಿತ ಇವರುಗಳಾದರೆ, ಅರಸನನ್ನು ತಮ್ಮ ಯೌವನದ ಬಾಂಧವರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದವರು ಸಿಂಗಾರಮ್ಮ ಮತ್ತು ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ ಎಂಬ ವಿಲಾಸಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು. ಹಾಗಾಗಿ ವೇಶ್ಯೆಯರು, ಹೊಗಳಿ-ಭಟ್ಟರು, ವೈದ್ಯರು, ದಳವಾಯಿಗಳು ಮುಂತಾದವರು ಅರಸನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ದಾಳವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥವರ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ವೈಮರೆತ ರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವ ಗುಣ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜರ ಕೈಕೆಳಗೆ ಸಿಂಹಾಸನದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿಂತ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಮಂದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸರಿಗೆ ಅಪಾರ ಒಲವು. ಇಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸು ಕೂಡಾ ಅಂತಹವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ. ಆದರೆ ಅರಸನ ಹಿಂದೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳ ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸುವಿನ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೂಡಾ ವ್ಯರ್ಥ

ವಾಗುತ್ತದೆ. ಈತನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ಮಹಾರಾಜನ ಅಜ್ಞಾನ ಇವುಗಳೇ ಈತನ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಸರು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಆದರ್ಶದಲ್ಲೂ ಕೂಡಾ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಂತಹ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸರಿಸಮಾನವಾದ ಪ್ರತಿದ್ವಂದ್ವಿಯನ್ನು ಸಂಸರು ನಾಟಕದೊಳಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ತರುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ದುಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನಿಂತ ಒಳ್ಳೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಸಮಾನವಾದ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ವರ್ಗವೇ ಆಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಗಟ್ಟಿಶಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಗಳಿಸಿದ ಜಯವೇ ನಿಜವಾದ ಜಯವೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಸರು ತೋರಿಸುವ ಒಳ್ಳೆಯತನಗಳಿಗೆ ಸರಿಸಾಟಿಯಾದ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ವರ್ಗದವರು ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಕ್ರಮರಾಯ ಇಂಥವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ. ವಿಕ್ರಮರಾಯ ಬಿಟ್ಟರೆ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಗಾಂಧರ್ವ ಪುತ್ರ. ತುಂಬಾ ವಹತ್ತಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾದ ಈತ ಹಲಹಿಡಿದು ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲ ಯುವಕ ಈತ ಯಾವ ಮೋಹಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದವ. ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಅವನು ಆಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ತಿಮ್ಮಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯ ಜೊತೆಗೆ ವಿಕ್ರಮರಾಯ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ—

- ವಿಕ್ರಮರಾಯ : ಶರಥ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನಾಳಬಲ್ಲ ಸಾಕ್ಷಿಗಳೆಂದಾರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು ?
- ತಿಮ್ಮಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿ : ಅದಕ್ಕೆ ? ಮಹಾದೇವನು, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು, ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳು, ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳು....
- ವಿಕ್ರಮರಾಯ : ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ
- ತಿಮ್ಮಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿ : ಗುರಲಿಂಗ ಜಂಗವದಲ್ಲ ?
- ವಿಕ್ರಮರಾಯ : (ನಕ್ಕುಬಿಡುವನು)
- ತಿಮ್ಮಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿ : ವಾತಾಪಿತ್ಯಗಳಲ್ಲ ?
- ವಿಕ್ರಮರಾಯ : ಇಲ್ಲ
- ತಿಮ್ಮಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿ : ಪರಮ ದಾಂಪತ್ಯದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಪ್ರಣಯದಲ್ಲಿ ? ಕಂದನನ್ನಳ್ಳವತ್ಸಲತೆಯ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ?
- ವಿಕ್ರಮರಾಯ : (ಶಿರವಲ್ಲಾಡುವನು)
- ತಿಮ್ಮಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿ : (ಬಿಸವಂದದಿಂದ) ನಿವಗೆ ಹಿರಿಯರು ಆದಂಣಿಯರು, ನಮಸ್ಕಾರಪೂಜ್ಯ ಪಾವನ ಪವಿತ್ರ, ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ, ಅಮುಷ್ಠಿಕ ಆಗಿರುವುದು ಏನೇನೂ ಇಲ್ಲವೆ ?
- ವಿಕ್ರಮರಾಯ : ಇಲ್ಲ

ತಿಮ್ಮಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿ : ನೀವು ಅಂತಹ ನಾಸ್ತಿಕನಾಗಿರಲಾರಿರಿ; ಆ ಭಯಭಕ್ತಿಗಳ ರಸಭಾವಾನ ಭವಗಳು ನಿಮಗೆ ಒಮ್ಮೆಯಾದೂ ಆಗಿರಲೇ ಬೇಕು.

ವಿಕ್ರಮರಾಯ : ಮಾನವ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಳವಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಯಲ್ಲಿ ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯ ಅಡಿತಿಕ್ಕೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆದೊಂದನ್ನರಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಆ ಭಯಭಕ್ತಿಗಳ ಸಂವೇದನೋದ್ದೇಗಗಳ ಗೊತ್ತಮೊದಲ ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆ ತಕರ್ನಿಡೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

(ಸಂಸ ನಾಟಕಗಳು, ಪು. ೧೯೧)

ಇಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮರಾಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟು ನಿರೋಹಿತನ ಪ್ರಕಟ ಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಸಿಂಗರಮ್ಮ, ಚಿಲ್ಲಮ್ಮನಂತಹ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಒಪಿರಂಗವಾಗಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದಾಗಲೂ ವಿಕ್ರಮರಾಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಜಕೀಯ ಚವರಂಗದಾಟದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಮೋಹಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೂಡಾ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದದ್ದು ಎನ್ನುವ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯುಳ್ಳವ ಆತ. ನೆಲ ನೋಡಿಯೇ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುವ ವಿಕ್ರಮರಾಯ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಂತದಿಂದ ಹಂತಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಬನ್ನೂಗಲಿಂಗಣ್ಣನನ್ನು, ಆತನ ಒಂದು ತಪ್ಪು ಕೆಲಸವನ್ನೇ ತನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ದಾಳವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜೊಮ್ಮರಸ, ರಂಗನಾಥ ದೀಕ್ಷಿತ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಕೂಡಾ ತನ್ನ ಕರಾಮತ್ತಿನ ಮೂಲಕವೇ ತನ್ನ ಬಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಆಟವಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಜ್ಜನಿಕೆಯಿದೆ. ಆದೊಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೂರುವ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವರು ತನ್ನ ಕೈಗೊಂಬೆಯಾಗಿಯೇ ವರ್ತಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಬಯಕೆ ಆತನದು. ವಿಕ್ರಮರಾಯನ ದುಷ್ಟತನದ ಚಿತ್ರ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಖರವಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಅದರ ಮುಂದೆ ಬಿಟ್ಟದ ಅರಸುವಿನ ಶಕ್ತಿಹೀನತೆ ಹೆಚ್ಚು ಡಾಳಾಗಿ ಹೊಡೆದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಈತನಿಗೆ ರಾಣೀವಾಸದ ಬೆಂಬಲ ಕೂಡಾ ಇಲ್ಲ ಈ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳುವುದು ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಯ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ. ಬಿಟ್ಟದರಸುವಿನಂತಹ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಷ್ಠರು ಕೂಡಾ ವಿಕ್ರಮರಾಯನಂತಹ ದುಷ್ಟನೆದುರು ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಮೂಲಕ ಸಂಸರು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವುದು ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ತೆರೆಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದುಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಯೆದುರು ಒಳ್ಳೆಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಕೂಡಾ ಸಾಯುವುದನ್ನು. 'ಜೀವನದ ಆದರ್ಶ ಗಳು ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ ಕೊಳೆತುಹೋಗುವ, ನಾಶವಾಗುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಾಟಕ ಆತಂಕದಿಂದ ಗಮನಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ'. (ಅಶೋಕ ಟಿ. ಪಿ. ೧೯೮೯) ಇದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾಟಕದ ಗಟ್ಟಿತನವಿದೆ.

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅರಸನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆಟವಾಡಿಸುವ ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆ ಸಂಸರಿಗೆ ಅಪಾರ ಅಸಹನೆಯಿದ್ದರೆ, ಅರವನೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದುಃಖಿಸುವ ರಾಣೀವಾಸದ ಬಗೆ ಅಪಾರ ಸಹಾನುಭೂತಿ. ಆದರೆ ಇವರು ಬುದ್ಧಿವಂತೆಯರು. ತಿಮ್ಮಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿ ಮತ್ತು ಮುದ್ದಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿ ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ಕ್ರಮೇಣ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ವೇಶ್ಯಾಸಂಗದಲ್ಲಿ ವೈವರಿತ ಅರಸರನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮೂಲರೂಪಕ್ಕೆ ಮರಳಿಸಲು ಈ ಪಾತ್ರಗಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುಟಿಲ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ದೃಷ್ಟರನ್ನು ಹತವೀರ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಒಂದು ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ನಾಟಕದೊಳಗೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಘರ್ಷ ಒಂದು ಚದುರಂಗದಾಟದ ಹಾಗೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಸಿಂಗಾರಮ್ಮನೇ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ 'ನನ್ನ ಚಿಲ್ಲೇ ಜೀವನವೇ ದ್ಯೂತಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಷಮೆ ವಿಲಾಸವಲ್ಲವೇನಿ?' ಈ ಚದುರಂಗ ದಾಟದಲ್ಲಿ ದಾಳಿಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸುವ ಕರಾಮತ್ತುಗಳೇ ಮೆರೆಯುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ಎರಡು ಶಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾದ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ಇದನ್ನು ತಡೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಕೂಡಾ ಹತವೀರ್ಯರಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಹಲವಾರು ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳಿಳ್ಳ ಮಹಾರಾಜ, ಸಂಸರ ಅದರ್ಶಪಾತ್ರವಾದ ರಣಧೀರ ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮೂಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಮಹಾರಾಜ ಒಂದು ತಂಡಕ್ಕೆ ತನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನಾದರೆ ರಣಧೀರ ಈ ಎರಡು ಶಕ್ತಿಗಳ ಬಲಾಬಲಗಳನ್ನು ವಿಾರಿ ಬೆಳೆಯುವಷ್ಟು ಪ್ರಬುದ್ಧನಾಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ದಮನಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿತನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುವ ಸಂಸರ ತಾಳ್ಮೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಲೇಬೇಕು.

'ಬಿಟ್ಟದ ಅರಸು' ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಕೊರತೆ ಎಂದರೆ ಅದರ ದೀರ್ಘತೆ. ಅರಸುವಿನ ವಿಲಾಸೀಜೀವನ ಹಾಗೂ ಯುವರಾಜ ಮತ್ತು ಕಂಠೀರವ ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣ ಇವುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಾಟಕದ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಬಿಟ್ಟದ ಅರಸುವಿನ ಪಾತ್ರ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಸಹಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಸಂಸರ ವಾಚಾಳಿತನದ ಪ್ರಭಾವವೂ ಎಂಬಂತೆ ನಾಟಕ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರೂ ಬಿಟ್ಟದ ಅರಸುವಿನ ದುರಂತವನ್ನು ನಾಟಕೀಯ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟ ರೀತಿ, ಮತ್ತು ಸಂಸರು ತಮ್ಮ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು, ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಬಿಟ್ಟದ ಅರಸು' ನಾಟಕ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿದೆ.

೩. ವಿಗಡ ವಿಕ್ರಮರಾಯ

ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದಾಖಲೆಯ ಪ್ರಕಾರ ೧೯೨೫ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದನ್ನು ಸಂಸರು ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದರೆ ಇದು ಬಿಟ್ಟು ಅನುವಿನ ನಂತರದ ಕತೆಯಾಗಿದೆ. 'ಬಿಟ್ಟು ಅರಸು' ನಾಟಕ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತ ನೊಬ್ಬನ ದುರಂತವನ್ನು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದರೆ ಈ ನಾಟಕ ದುಷ್ಕ ವಿಕ್ರಮರಾಯನ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಲಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಸಂಸರ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳಿಗಿಂತ 'ವಿಗಡ ವಿಕ್ರಮರಾಯ' ನಾಟಕ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದದ್ದು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಸಂಸರ ಆದರ್ಶ ಪಾತ್ರವಾದ ರಣಧೀರ ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಿನ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ರಣಧೀರನೇ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ರಣಧೀರನಿಗೆ ಒಂದು ಮಹತ್ವವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಈತನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೩೮ರಿಂದ ೧೬೬೭ರವರೆಗೆ. ಈತನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಕತೆಗಳು ಇವೆ. ಹೆಸರು ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯರು ಎಂದಾದರೂ 'ರಣಧೀರ' ಎನ್ನುವ ಬಿರುದು ಈತನಿಗೆ ದೊರಕಿದೆ. ರಣಧೀರ ತಿರುಚಿನಾಪಳ್ಳಿಯ ಜಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಂದ ಉಲ್ಲೇಖ ನಾಟಕದೊಳಗಡೆಯೇ ಬರುತ್ತದೆ.

ಈತನ ಬಗೆಗಿನ ಕತೆಗಳು ಎನೇ ಇರಲಿ, ರಣಧೀರ ಸಂಸರು ಬಯಸುವ ಕನಸಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರತೀಕವೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹಂಬಲದಲ್ಲಿ ರಣಧೀರನನ್ನು ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರತೀಕವೋ ಎಂಬಂತೆ ಸಂಸರು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ರಣಧೀರ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಕೂಡಾ.

'ವಿಗಡ ವಿಕ್ರಮರಾಯ' ನಾಟಕ ಮುಖ್ಯವಾಗಿವುದು ಅವರ ಒಟ್ಟು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ನಾಟಕೀಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾದವು. ಪ್ರತಿ ಮಾತು ಕೂಡಾ ಅಷ್ಟೇ ವ್ಯಂಗ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದದ್ದು. ಸಂಸರ ದ್ವಂದ್ವಗಳು ಗಟ್ಟಿ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಪಡೆಕೊಳ್ಳುವುದು ಇದೇ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ.

ಸಂಸರು ವೈಸೂರು ಅರಸರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವಂತೆ ಕಂಡರೂ ಅವರು ಅದ ರೊಳಗಿನ ಪೊಳ್ಳು ಪೆನ್ನತೃವನ್ನು ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಲಂಕಟತನವನ್ನು, ವಿಲಾಸೀ ಜೀವನವನ್ನು ಹೀಗಿಳಿಯಲು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವರ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವಂತೆ ಇಲ್ಲೂ ಕೂಡಾ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜರ ಬಗೆಗೆ ಅವರು ಕೊಡುವ ಬಿರುದು ಬಾವಲಿಗಳು ಕೂಡಾ ಗಾಢವಾದ ವ್ಯಂಗ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಾಟಕದ ಆರಂಭವನ್ನೇ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮಹಾರಾಜ ಇಮ್ಮಡಿರಾಜ ಒಡೆಯರು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ದಳವಾಯಿ ವಿಕ್ರಮರಾಯನ ಸಮ್ಮುಖಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಆತ ಯಾವುವಕ್ಕೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ರಾಜನ ಯಾವ ಮಾತುಗಳೂ ತನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲವೋ ಎಂಬಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ—

ಮಹಾರಾಜ : ದಳವಾಯಿ ಮಹಾಶಯರೇ, ನಮ್ಮಿದಿರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಮಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಗೌರವ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನರಿತು ನೀನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಾವಾಗಿ ನಿರವಿಸೋಣವೇ ?

ವಿಕ್ರಮರಾಯ : ಹಾಗೆಂದರೆ ?

ಮಹಾರಾಜ : ನಿನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಾವಾ ರೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯದಿರು.

ವಿಕ್ರಮರಾಯ : ನೀವಾರು ?

ಮಹಾರಾಜ : ನಾವಾರು ? (ವಂಧಿಮಾಗಧರತ್ತ ನೋಡುವನು)

ವಂದಿ ಮಾಧರು : ಜಯ ಜಯ ಮಹಾರಾಜ ; ಜಯ ಜಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ?
ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪಶ್ಚಿಮರಂಗನಾಥ ಪಾದಾರವಿಂದ ಮಧುಕರಾಯಿತ ಚಿತ್ತ :

ಮತ್ತರಿವುಖಂಡ ಬಣ್ಣನೋಡ್ದಂಡ ದೋರ್ದಂಡ !

ಅರ್ಥ ಜನೇಷ್ಟಿತಾರ್ಥದಾನಶೌಂಡ !

ಅಂಗನಾಜನಕುಸುಮಕೋದಣ್ಣ !

ಬಾಹುದಂಡ ಧೃತವಿವಿಧಾಯುಧ ಪ್ರಕಾಂಡ !

ಬಿರುದಂತೆಂಬರ ಗಂಡ !

ಮಿತ್ರಕುಲಕಮಲ ಮಾರ್ತಂಡ !

ನೊನೆಗಾರ !

ಸುಗುಣಗಂಭೀರ !

ರಾಜಕಂದರ್ಪ

ವೀರ !

ಶೂರ !

ಮಲೆವರ ಗಂಡ

ಅಭಯ ಪ್ರತಾಪಾಧೀಶ್ವರ

ಶರಣಾಗತ ಪರಿವಾಲಕ

ಸಂಗೀತಲೋಲ

ಸಾಹಿತ್ಯರತ್ನಾಕರ

ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಶಂಖ ಚಕ್ರಾಂಕುಶಕುಠಾರ ಮಕರ ಮತ್ಸ್ಯಹನೂಮ

ದ್ವಗರುಡ ಕಂಠೀರವಾದ್ಯನೇಕ ಬಿರುದಾಂಕಿತ

ರಾಜಾಧಿರಾಜ

ಮಹಾರಾಜ

ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥವಿಹಾರಿ ರತ್ನ ಸಿಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರ
ಶ್ರೀ ಇಮ್ಮಡಿರಾಜ ಒಡೆಯ

(ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳು : ಪು. ೫೨೯-೫೩೦)

ಹೀಗೆ ಬಿರುದಾವಳಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಾಲುಗಳೆಲ್ಲ ಅರಸನನ್ನು ಹೊಗಳುವಂತೆ ಕಂಡರೂ ಒಳಗೆ ಆಳವಾದ ವ್ಯಂಗ್ಯವಿದೆ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅರಸನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು, ಅರಸರ ಪೊಳ್ಳು ಔನ್ನತ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರಿಗಿರುವ ಬಿರುದುಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವ ವ್ಯಂಗ್ಯಧ್ವನಿ ವಸ್ತುವಿನ ನೆಲೆಯ ದ್ದಾದರೆ, ಭಾಷೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಿದಾಗಲೂ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗ್ಯವಿದೆ. ಈ ಬಿರುದುಗಳೆಲ್ಲ ಕಾಣಿಸುವುದು ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು. ಒಬ್ಬ ಶಕ್ತಿ ಹೀನ ರಾಜನನ್ನು ಇಂಥ ಕಠಿಣವಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಂಸರು ಲೇವಡಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸಂಸರು ಚರಿತ್ರೆಯ ಬಗೆಗೆ ತೋರುವ ಅಸಹನೆ ಕೂಡಾ ಆಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕದ ಆಶಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಬಿರುದಾಂಕಿತ ಅರಸ ಕೂಡಾ ಮುಂದಿನ ಅಂಕದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಕ್ರಮರಾಯನ ಕುತಂತ್ರದಿಂದ ಸಾಯುವುದು ವ್ಯಂಗ್ಯ.

ಇಂಥ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ರಾಜರಿಂದಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಆವನತಿ ಹೊಂದುವುದನ್ನು ಸಂಸರು ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅರಸರ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನೇ ದಾಳವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವೆರೆಯುವವನು ದಳವಾಯಿ: ವಿಕ್ರಮರಾಯ. ಆತ ಅರಸರು ತನ್ನ ಕೈಗೊಂಬೆಯಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಅರಸ ತನ್ನ ಕೈವಾರಿ ವರ್ತಿಸಿದಾಗ ಆತನನ್ನು ಕುತಂತ್ರದಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಅವನು ಅಡುವ ಮಾತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ :

“ ಸುಣ್ಣಲ ಹಿಡಿದಾಟಕ್ಕೆ ಮೆಯೊಟ್ಟಡಕವಾಗದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಉರುಳ್ಳು ಹೊರಳಿಯಾಡುವ ಬೀಲದ ಕಸುಗಾಯದು ಆನೆಯ ಕಾಲ ಕೆಳಗೆ ಜಜ್ಜಿ ಹೋಗುವುದು ಸಂಭವವಲ್ಲವೆ ? ”

(ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳು : ಪು. ೫೧)

ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಗಟ್ಟಿದ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಕೆಟ್ಟುಹೋದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸರು ಪರ್ಯಾಯ ಆಡಳಿತದ ಕನಸನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ರಣಧೀರ ಒಂದು ಗಟ್ಟಿಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಾಟಕದೊಳಗಡೆಯೇ, ಒಂದು ಕಡೆ ರಣಧೀರ ತನ್ನ ಮಿತ್ರರ ಜೊತೆ ಗರಡಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ

ಬೇರೂರಿರುವ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆದರ್ಶಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಸರು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ. ರಣಧೀರ ಅವರ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಕ್ಕೊಂದು ಸಂಕೇತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾನೆ.

ರಣಧೀರನಿಗೆ ತನ್ನ ಗೆಳೆಯರಾದ ನಿರೀಶ, ಸಕ್ಕ ಮುಂತಾದವರ ಸಹಾಯವಿದ್ದರೆ ವಿಕ್ರಮರಾಯನಿಗೆ ತಂಗಳರಾಜಯ್ಯ ಮತ್ತು ಅಳಗರಾಜಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರ ಸಹಕಾರವಿದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಬೆಂಬಲಿಸುವುದು ರಣಧೀರನಲ್ಲಿರುವ ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು. ದಳವಾಯಿಗಳ ಸುದ್ದಿ ಬಂದಾಗ ಅವರು ತೋರುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಕೂಡಾ ಪ್ರತಿಭಟನಾತ್ಮಕವಾದದ್ದು. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಒಬ್ಬ ಪೌರ "ಆಗ ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಗುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮಪ್ಪ-ಮಹಾರಾಜರ ರಾಜ್ಯ; ಈಗ ಎಷ್ಟು ನುಂಗಿದರೂ ಅಜೀರ್ಣವಾಗಲಾರದ ದಳವಾಯಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ" (ಸಂಸ ನಾಟಕಗಳು, ಪು. ೫೬೭) ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ದಳವಾಯಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ತೋರುವ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸ್ವರವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇವರ ಸ್ವರ ದಳವಾಯಿಗಳ ಮುಂದೆ ತಲೆಯೆತ್ತುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅದು ಎಚ್ಚಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವುದು ರಣಧೀರ ಮತ್ತು ನಿರೀಶನಂತಹ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ನಾಯಕರ ಬೆಂಬಲ ಸಿಕ್ಕಾಗಲೇ. ಉಳಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರ್ವೀರ್ಯರಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ರಣಧೀರನ ಪಾತ್ರ ಆರಂಭದಿಂದಲೇ ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು ಪಡೆಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಗರಡಿ ಸಾಧನೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಣಿಸುವ ರಣಧೀರ ಇಮ್ಮಡಿ ರಾಜ ಒಡೆಯರ ಸಾವಿನ ಸುದ್ದಿ ಬಂದಾಗ ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಆ ಸಾವಿನ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಕುತಂತ್ರವನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮರಾಯನ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಲೇಪನವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಸಹಾಯಕರು ಅವನಂತೆ ಚತುರರು. ನಿರೀಶ ಕೂಡಾ. ರಣಧೀರ ಮಹೀಶೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಬಂದು ರಣಧೀರನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ದಳವಾಯಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಗಳು ತಿರುಗಿಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ರಣಧೀರನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ತುಂಬಾ ಎತ್ತರದ್ದು ಎನಿಸಿದರೆ, ವಿಕ್ರಮರಾಯನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಗಟ್ಟಿತನದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು. ಅದು ತನಗೆ ಸವಾಲಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮರುಳ ಸಿದ್ದಪ್ಪನವರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ "ಆತನ ದುರಂತಮುಖಿಯಾದ ಅಹಂಕಾರ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕುವಂತಿದೆ. ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರತಿನಾಯಕರಾದ ರಾವಣ, ದುರ್ಯೋಧನನಂತಹ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುವಂತಿದೆ" (ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ೧೯೮೬ : ೫೨). ಆತ ತನಗೆ ಎದುರಾದ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ರಾಜಮುದ್ರೆಯುಂಗರವನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಆಡಳಿತವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ರಣಧೀರನನ್ನು ಕೂಡಾ ತನ್ನ ವ್ಯೂಹದೊಳಗೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆತನ ದೌಸ್ತ್ಯ ವಿತಿವಿಾರಿದಾಗ ಸಾವು ತಾನಾಗಿ ಆತನನ್ನು ನುಂಗುತ್ತದೆ.

ರಣಧೀರ ಮತ್ತೆ ವಿಕ್ರಮರಾಯ ಇಬ್ಬರು ಪರಸ್ಪರ ಎದುರಾಳಿಗಳಾದರೂ ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ಅವರು ಎಲ್ಲೂ ನೇರವಾಗಿ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ತೆರೆಯಮರೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಹತವೀರ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಉಪಾಯ ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ. ವಿಕ್ರಮರಾಯ ರಣಧೀರನನ್ನು ತನ್ನ ವ್ಯೂಹದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿದರೆ ರಣಧೀರ ಆದರಿಂದ ತಾನಾಗಿ ಹೊರಬಂದು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುವ ಉಪಾಯ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಎದುರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಾಗ ಮಾತ್ರ ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದು ಸಂಬಂಧಮೂಲವಾದ ಮಾತುಕತೆಗಳೇ. ಒಂದು ಕಡೆ ಇವರು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾದಾಗ ನಡೆವ ಮಾತುಕತೆ ಹೀಗಿದೆ.

- ವಿಕ್ರಮರಾಯ : ಈ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವು ನಿಮಗೆ ಸಮ್ಮತವೇ, ನರಸ?
- ರಣಧೀರ : ನನ್ನನ್ನೇ ಮಹೀಶೂರ ರಾಜಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಕೊಂಡುದಕ್ಕೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಆಜೀವನವೂ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು
- ವಿಕ್ರಮರಾಯ : ಮಹೀಶೂರರತ್ತ ಸಿಂಹಾಸನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಇಂದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾದುದಲ್ಲ
- ರಣಧೀರ : ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ, ನಮ್ಮ ಹೆಸರ ಹಿರಿಯರ ಸುಕೃತದಿಂದ, ಆಸ್ತಿಕರ ಅತೀರ್ವಾದಿಂದ, ನಮ್ಮ ಮಹೀಶೂರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಡಸಬಹುದಾದ ಕಣ್ಣುಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಂದಿಡೊಡೆದು ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಹಿಂದಣ ಎರೆವೆಟ್ಟಿನ ಆ ಸಮೃದ್ಧತೆಯು ಪ್ರತಾಪ ಪ್ರಭಾವತೆಗಳು ಒದವಿ ಮಾಸದಂತೆ ಮುದ್ರಿಸಿರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ—ಸಾಧಿಸುವೆನು.
- ವಿಕ್ರಮರಾಯ : ರಾಜ್ಯದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ನರಿಗಳು ಪ್ರಬಲವಾಗಿತೊಡಗಿ ಉಳ್ಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೆಣಕುತ್ತಿವೆ
- ರಣಧೀರ : ಮಹೀಶೂರ ಮಹಾರಾಜರೇರಿರುವುದು ಸಿಂಹಾಸನವೆಂಬುದನ್ನು ಆ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕವಾತ್ಪರಿಸಿಕೊಡುವೆನು
- ವಿಕ್ರಮರಾಯ : ಹಾಗೆಂದರೆ, ಯುದ್ಧಗಳು ಅವಶ್ಯಕವಾದವು
- ರಣಧೀರ : ಯುದ್ಧಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಬಿರಿದು ನಡುಗುವ ಹೇಡಿಯು ಮಹೀಶೂರ ರಾಜಪಟ್ಟ—ಅದನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೆನೆಯಲಾಗದು.

ವಿಕ್ರಮರಾಯ : (ಮುಗುಳ್ಳಗೆಗೊಂಡು) ಭಾವು, ನರಸ ಅಹುದು, ಮೆಯ್ಯಡೆದು ನೊಗದೋರುತ್ತಿರುವ ಯುದ್ಧಗಳನಿಶಕ್ಯಾ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತುಫಾಕುಗಳನ್ನು, ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಮದ್ದು ಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಬಾಣಗಳನ್ನು ರಣವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಅನೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಗುಡಿಗೂಡಾರಗಳನ್ನು ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿ ಹಣ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ತರಿಸಿ, ಅನುಗೊಳಿಸಿಟ್ಟಿರುವೆವು. ಸೈನ್ಯದವರ ಸಾಧಕ ಚಾತುರ್ಯ, ಯುದ್ಧ ಕೌಶಲ ಯೋಗ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ ನೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹಗೆಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಬಾಯ್ಕೀಳಿಸಿ ಅಡಗಿಸುವುದು ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ.

ರಣಧೀರ : (ತೀಕ್ಷ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ) ಆಗಬಹುದು

(ಸಂಸ ನಾಟಕಗಳು : ಪು. ೫೩೭)

ಹೀಗೆ ಮಾತುಕತೆ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು. ಈ ಇಬ್ಬರ ಮಾತುಕತೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಕುಶಲ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನಾಡುವವರೆಂತೆ ಕಂಡರೂ ಆಳದಲ್ಲರವ ವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ವಿಕ್ರಮರಾಯ ತನ್ನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ರಣಧೀರನನ್ನು ಹೆದರಿಸುವ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ರಣಧೀರ ತನ್ನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ವಿಕ್ರಮರಾಯನಿಗೆ ಅರಹುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಕಲಹದ ಆರಂಭ ಕೂಡಾ ಆಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದರಿಂದ ನಾಟಕೀಯ ಕ್ರಿಯೆಯೊಂದನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲೇ ಹೊಳೆಯಿಸುವ ಕಲೆಗಾರಿಕೆ ಸಂಸರಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಮಾತುಕತೆ ಮುಗಿದಾಗ ವಿಕ್ರಮರಾಯ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. “ನಮ್ಮ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತೊಡಲುತ್ತು ಬೆಳೆದ ಈ ಪಿಳ್ಳೆಗೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ, ಶ್ಲೇಷೆಯ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಹುಂ (ಹುಬ್ಬುಗಂಟೆಕ್ಕಿ) ತಂದೆಯಂತಲ್ಲದ ಮಗನಹುದು; ಆದರೆ ದೈವಶಾಸನ. ಬೆತ್ತರಿಗೆಗೆ ಮುಂದಣೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ? ಈ ಮನೆತನದಲ್ಲ—ರಾಜ ಒಡೆಯನ ಮಲತಮ್ಮನಾಮುಪ್ಪಿನ ದೇವರಾಜನ ಮಕ್ಕಳು; ಹಿರಿಯವನಿಗನ್ನು ಹತ್ತು ವರುಷಗಳ ವಯಸ್ಸು...ನೋಡೋಣ”

(ಸಂಸ ನಾಟಕಗಳು : ಪು. ೫೯೯)

ತನ್ನ ಎದುರಿನ ಶಕ್ತಿ ತನ್ನನ್ನು ವಿಾರಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ ಎನಿಸಿದಾಗ ಮತ್ತು ಅದು ತನ್ನ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗದೆ ಅಧಿಕಾರ ಗದ್ದುಗೆಯನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಏರಹೊರಟಾಗ ವಿಕ್ರಮರಾಯ ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾನೆ.

ಸಂಸರಿಗೆ ಅರಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರ ಸಹಾನುಭೂತಿ. ಅವರ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸುವ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲೂ ಕೂಡಾ ಅರಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣುಗಳು,

ಬುದ್ಧಿವಂತೆಯರು. ಚತುರೆಯರು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ತಿಮ್ಮಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿ ತನ್ನ ಮಗ ಮಹಾರಾಜ ತೀರಿ ಹೋದಾಗ ಉಪಾಯದಿಂದ ಜೊಮ್ಮರಸನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಆತನಿಂದ ನಿಜ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ರಣಧೀರನಿಗೆ ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ ವಲ್ಲಿ ಸಫಲಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ವಿಕ್ರಮರಾಯನ ಸಾವಿಗಾಗಿ ಹಾತೋರೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಆತನ ಎಲ್ಲಾ ಚಟವಟಕಗಳನ್ನು ದಮನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ರಣಧೀರನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಒಂದು ಗುಂಪು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಗಳದ್ದಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಚೆನ್ನ, ರಂಗ ಎಂಬ ಕೆಳವರ್ಗದ ಕಾಲಾಳುಗಳದ್ದು. ಅವರು ಸದಾ ಅರಮನೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟವರು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಅವರು ವಿಕ್ರಮರಾಯನ ಆಟಾಟೋಪ ಮಿತಿಮೀರಿದಾಗ ಆತನನ್ನು ತಾವೇ ಕೊಲ್ಲುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ರಣಧೀರನ ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ವರಹವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ಮಹಾವಾತ್ಸಲ್ಯ ಹೇಳಿದಾಗ ಅವರು "ನಾವು ದುಡ್ಡಿಗೆ ಇಂಥ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಮಾಸ್ವಾಮಿ; ನಾವು ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ಮಹಾರಾಜರ ಅರಮನೆ ಉಸ್ತನ್ನು ತಿಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. (ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳು, ಪು. ೫೯೩) ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ". ಉಪ್ಪುಂಡ ಮನೆಗೆ ಎರಡು ಬಗೆಯದ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ ಅವರದ್ದು. ನಾಟಕದ ಕೊನೆಗೆ ಚೆನ್ನ-ರಂಗರೇ ವಿಕ್ರಮರಾಯನ ಕೊಲೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವನ ರುಂಡವನ್ನು ತಂದು ರಣಧೀರನ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಾಗ ಆತ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವುದು ಹೀಗೆ --

- ರಣಧೀರ : ಎಲಾ ಪಾಪಿ! ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿದೆ ?
- ಚೆನ್ನ : (ನಕ್ಕು) ಕಡೆಗೂ ಬುದ್ಧಿಯವರು ಒಪ್ಪಲೇ ಇಲ್ಲ, ಹೌದು, ಮಾಸ್ವಾಮಿ...ನಾನು ಪಾಪಿ, ಬುದ್ಧಿ; ಆದರೆ (ಆ ಭಿನ್ನ ಮಸ್ತಕ ದತ್ತ ತೋಳ್ಗೊಡಿ) ಆ ಅಣ್ಣನಿಗಿಂತ ಆ ಭೂತನಿಗಿಂತ ನಾನಾ, ಮಾಸ್ವಾಮಿ? ಅವನನ್ನು ಈ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನು ಅರಮನೆ ಕೆಳಗೆ ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯ ಒಳಗೆ ಕಯ್ಯಾಲ್ತರಿದು ಬೆಂಕಿಯಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಹೊಯ್ದುಕೊಯ್ದು ಚಿವುಟೆ ಚುಚ್ಚಿ ಸೀಳಿ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಎನ್ನುತ ಕಟ್ಟು ಮಾಡುತ ಇದ್ದನವ, ಬುದ್ಧಿ; ಮಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನುವೆ—ನನ್ನನ್ನು ರಂಗನನ್ನು—ಗಿಡ್ಡಂಗಿಗೆ ಹಾಕಿಸಿ, ಸೂಲಕ್ಕೆ ತ್ರಿಸಿ, ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಿಸಿ, ಬುದ್ಧಿ; ನಾವಿಬ್ಬರನು ಹೋದರೂ, ನಮ್ಮ ದೊರೆಗಳ ಕುಳದವರು ಇನ್ನು ಸೊಕವಾಗಿ ಬೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ

(ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳು : ಪು ೬೦೦)

ಈ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ನಾಟಕ ಭಿನ್ನವಾದ ಆಯಾಮವೊಂದನ್ನು ಪಡೆಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನ, ರಂಗರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಬಲಿಕೊಡುವ ಅತೀವ ಸ್ವಾಮಿನಿಸ್ಥೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ ರಣಧೀರನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು. ಚೆನ್ನ, ರಂಗರು ದುಷ್ಟನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕೊಲೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಅತ ಸೂಚಿಸುವುದು ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು. ಅಧಿಕಾರ ಕೈಗೆ ಬಂದಾಗ ಅದು ಎಂತಹವನನ್ನೂ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಂತರಿಕ ಧ್ವನಿಯೊಂದು ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. “ಸಂಸರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ರಣಧೀರ ಎಂತಹ ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದರೂ ‘ವಿಗಡ ವಿಕ್ರಮರಾಯ’ದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತಾನೆ” (ಅಶೋಕ ಟಿ. ಪಿ.: ಪ್ರಜಾವಾಣಿ—೧೯೮೯). ಹೀಗೆ ಸಂಸರು ಇಡೀ ರಾಜವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸ್ವರೂಪವೊಂದನ್ನು ತೆರೆದಿಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಅದರ್ಶವನ್ನು ಪ್ರತಿಸಾದಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಆ ಅದರ್ಶಗಳು ಕೂಡಾ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುರುಟಿಹೋಗುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಸಂಸರು ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ಧ್ವನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲಿ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಹಂತದಿಂದ ಹಂತಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸುವ ನಾಟಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಮಾತಿನ ಅಳದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನಾಟಕೀಯ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮತ್ತು ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಬಿಗಿಯಾದ ಬಂಧ ಇವುಗಳಿಂದಾಗಿ ‘ವಿಗಡ ವಿಕ್ರಮರಾಯ’ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ. ‘ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸು’ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಘಟನೆಗಳ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯೇ ಸರಿಯಾಗದೆ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳಂತೂ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೊರಘಟಕಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದರೆ ‘ವಿಗಡ ವಿಕ್ರಮರಾಯ’ದಲ್ಲಿ ಆ ಸಮಸ್ಯೆ ಉದ್ಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ‘ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸು’ ನಾಟಕ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಳಜಾಳಾಗಿ ಕಂಡರೆ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಾದ ಬಂಧ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಎರಡೂ ನಾಟಕಗಳು ನಾಟಕೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಮುಖವಾದವೇ.

ಈ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅಂತರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ‘ಬಿರುದಂತೆಂಬರ ಗಂಡ’ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಔದಾರ್ಯ, ಚೆನ್ನತ್ಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವುದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ‘ಬೆಟ್ಟದ ಅರಸು’ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಬಿಗಿಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತನೊಬ್ಬ ದುರಂತವನ್ನವ್ವುವ ಬಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ‘ವಿಗಡ ವಿಕ್ರಮರಾಯ’ದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿತನದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿರುವ ರಣಧೀರ ಉದಯಿಸಿ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಯ ದಮನಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸರ ಹುಡುಕಾಟದ ಕೊನೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ರಣಧೀರ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ‘ವಿಗಡ ವಿಕ್ರಮರಾಯ’ ನಾಟಕ ಬರೆದ

ನಂತರವೇ ಆದರ ಹಿಂದಿನ ಕತೆಯನ್ನು ಸಂಸರು ನಾಟಕವಾಗಿ ಬರೆದದ್ದು ವಿವಾದಾತ್ಮಕ ಚರ್ಚೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಆದರ್ಶಗಳು ಕೂಡಾ ಜೀಗನೆ ರೂಪುತಾಳುವಂಥದ್ದು ಎನ್ನುವ ಜೋಳೇತನದ ಸ್ವಭಾವ ಸಂಸರದ್ದಲ್ಲ. ಈ ನಾಟಕ ಬರೆದ ಮೇಲೆ ಅಗಿನ ರಾಜರ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗೆಗೆ ಸಂಸರಿಗೆ ಸಂಶಯ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಉಳಿದ ನಾಟಕದೊಳಗಡೆ ಬಯಲಿಗಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ವಿಲಾಸಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮೈ ಮರೆತ ಆರಸರೂ, ಕೇವಲ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳೂ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಸಂಸರು ತಾಳಿರಬೇಕು. 'ಬೆಟ್ಟದ ಆರಸ'ವಿನ ದುರಂತವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಆದರೆ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದ ನಿಷ್ಕರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳ, ಮೋಹಗಳಿಂದ ದೂರವುಳಿದ ವಿಕ್ರಮರಾಯನಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳು ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಆಗತ್ಯ ನಿಜ ಆದರೆ ಅತನಿಗೆ ಮೈಯಕ್ತಿಕ ಮಹಾತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯೇ ಬಲವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ, ಆದನ್ನು ಸಂಸರು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ವಿಕ್ರಮರಾಯ ವಸಾಹತುಶಾಹೀ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ವಿಲಾಸಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತ ರಾಜಶಾಹೀ ವರ್ಗ ಒಂದು ಕಡೆ, ಮೈಯಕ್ತಿಕ ಮಹಾತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ವಸಾಹತು ಶಾಹೀ ವರ್ಗ ಒಂದು ಕಡೆ ಇನಿರಡರ ನಡುವೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸತ್ಯವೊಂದು ರೂಪತಾಳುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಸಂಸರು ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ. ರಣಧೀರ ಇಂಧವನ್ನು, ಆತ ಈ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ಮೇಲೆದ್ದು ಒಂದ ಗಟ್ಟಿತನ ಕೂಡಾ. ಆದರೆ ಸಂಸರು ಈ ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು ರಾಜತ್ವದೊಳಗಡೆ ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೇ ನಾಟಕವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೇಂದ್ರ ಆಶಯ ಒಂದೇ. ಆ ಆಶಯವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಇದರ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಸಂಸರಿಗೆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ, ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಸರು ಆರಾಧಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ ಅವರು ಬಯಲಿಗಳೆಯುವುದು ಚರಿತ್ರೆಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು. ಚರಿತ್ರೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವರಿಗೆ ವರ್ತಮಾನದ ಗೊಂದಲಗಳನ್ನು, ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಸಾಧನ ಮಾತ್ರ. ಅದೊಂದು ಮಾಧ್ಯಮ ಕೂಡಾ.

“ಅವನತಮುಖೀ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಟ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಹುಡುಕಾಟ” ಎಂದು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಲುಕಾಕ್ಸ್ ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಸಂಸರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಂಸರೂ ಕೂಡಾ ಅನ್ವೇಷಿಸುವುದು ಕೆಟ್ಟು ಹೋದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾದ ಒಂದು ಆದರ್ಶವನ್ನು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಸಂಸರ ಒಲವು ರಣಧೀರನ ಮೇಲೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತ ಕಣ್ಣು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ರಣಧೀರನನ್ನೂ ನೋಡದೇ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ರಣಧೀರನ

ಮೂಲಕ ಅವರು ತೋರಿಸುವುದು ವಸಾಹತೀಕರಣಕ್ಕೆ ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು. ಹಾಗಾಗಿ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಕ್ತಿಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅದು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವುದು ಮಾನವ ಕುಲದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಪೀಟರ್ ಬ್ರೂಕ್ ನೆನಪಾಗುತ್ತಾರೆ ಆತನಿಗೂ ಕೂಡಾ ಮಹಾಭಾರತವೆಂದರೆ ಮಾನವ ಕುಲದ ಇತಿಹಾಸ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಆತ ಮಹಾಭಾರತದ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನಾಂಗದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಂಡ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಈತ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದು ವರ್ತಮಾನದ ಮನುಷ್ಯನ ವಿವಿಧ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು. "ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳು ಕ್ಯಾನ್‌ವಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿರುವ ಭವ್ಯ ಕಲಾಕೃತಿಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಸಂಸರು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳಿಗೂ ಮೈಸೂರಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ನಮ್ಮವನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಬಗೆಯ ಪಾತ್ರಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಶೂರರು, ಕೌತಂತ್ರಿಗಳು, ಶಿಷ್ಯರು, ಲಂಕಟರು, ಸೂಳೆಯರು, ರಾಣಿಯರು, ವರ್ತಕರು ಹೀಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಮೂಹವೇ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಬದುಕಿನ ವಾಸ್ತವ್ಯೂ ನಮ್ಮ ಮೂಗಿಗೆ ಬಡಿಯುತ್ತದೆ." (ವೈಕುಂಠರಾಜು ಬಿ. ವಿ. (ಸಂ) : ೧೯೮೮, ಪು. ೩೪).

ಒಟ್ಟು ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸಂಸರು ನಡೆದ ಹಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಉಳಿದ ನಾಟಕಕಾರರು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನೆಯನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರೆದರೆ ಸಂಸರು ವರ್ತಮಾನದ ಬದುಕಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದು. ಇತಿಹಾಸದ ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ಬಂಧ, ಆಶಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗಲೂ ಸಂಸರು, ಕೈಲಾಸಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಂಗಂಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮುಖರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೈಲಾಸಂ ನಾಟಕದ ಬಂಧವೇ ತುಂಬಾ ಸರಳವಾದದ್ದು. ಅಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದು ಟೈಪ್‌ಗಳು ಮಾತ್ರ. ಅದು ಬೇರೆ ಯಾವ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಪಡೆಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಂಗರ ನಾಟಕಗಳು ಸೋಲುವುದು ಬಿಗಿ ನೈಚಾರಿಕತೆ ಮತ್ತು ನಾಚಾಳಿತನದಿಂದ. ಆದರೆ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ನಾಚಾಳಿತನ ಮತ್ತು ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೈಲಾಸಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಂಗರು ಹೇಳುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾದವು. ಆದರೆ ಸಂಸರು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸುವ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇರುವಂತಹದು. ಸಂಸರನ್ನು ಉಳಿದ ನಾಟಕಕಾರರೊಡನೆ ಸಮೀಕರಿಸುತ್ತಾ ಬಿ. ವಿ. ವೈಕುಂಠರಾಜು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ:

“ಇನ್ನು ಒಂದು ಶತಮಾನದ ವೇಲೆ ಕೈಲಾಸಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಂಗರು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಸ್ತುತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಸಂಸರು ಒಂದು ಶತಮಾನದ ಸಂತರವೂ ಈಗಿನಷ್ಟೆ ಪ್ರಸ್ತುತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳ ಗಟ್ಟಿತನ.” (ಬಿ. ವಿ. ವೈಕುಂಠರಾಜು : ೧೯೮೮ ಪು. ೩೫).

ಸಂಸರು ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವು ಆವಾದನೆಗಳು ಇವೆ. ಆದರೆ ಸಂಸರು ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಹಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಲೇ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಉಳಿದವರು ಆ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳ ಜಟಿಲತೆ. ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕರಗಿಸಿ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೇನೋ? ಆದರೆ ಈಚೆಗೆ, ನವ್ಯಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಗೋಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ್, ಈಚೆಗೆ ಒರೆಯುತ್ತಿರುವ ಎಚ್. ಎಸ್. ಶಿವಪ್ರಕಾಶ್ ಮುಂತಾದವರು ಸಂಸರು ನಡೆದ ದಾರಿಯ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳಂತೆ ತೋರುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ನಾಟಕಗಳ ತಾತ್ವಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯಿದೆ ನಿಜ, ಆದರೆ ಇವರು ಸಂಸರಿಗೆ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿರಲೇಬೇಕು. ಈ ನಾಟಕಕಾರರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಆಧುನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು ಸಂಸರು ಬರೆದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಸಂಸರು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಹೊಸತನ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾದ ವಾದದ್ದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕೈಲಾಸಂ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅರಂಭಕಾರ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾದರೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಹೇಗೆ ಅರಂಭಕಾರರೋ ಹಾಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ರಚನೆಯ ಅರಂಭಕಾರರು ಸಂಸರೇ ಎಂದು ಹೇಳಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

- ೧. ಅಶೋಕ ಟಿ. ಪಿ. : ೧೯೮೯ (ಲೇ.) ಪ್ರಜಾವಾಣಿ (ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಪುರವಣಿ—೨೬-೧೧-೮೯) ಬೆಂಗಳೂರು
- ೨. ಮರುಳುದ್ರವ್ಯ ಕೆ : (೧೯೮೬) ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಸಮಿತಿ ಪ್ರತಿಭಾ ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಯಶವಂತಪುರ, ಬೆಂಗಳೂರು
- ೩. ಪ್ರಸನ್ನ : ೧೯೮೫ ನಾಟಕ : ರಂಗಕೃತಿ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸಾಗರ ೫೭೭ ೪೦೧
- ೪. ವೈಕುಂಠರಾಜು, ಬಿ. ವಿ. (ಸಂ.) ೧೯೮೮ ಸಂಸ ನಾಟಕಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬೦ ೦೦೨

ಪುಸ್ತಕ ವಿಮರ್ಶೆ

“ಅನುಭವ”-(ಕವನಸಂಕಲನ) ಕವಿ: ಶಾಂತಾರಾಮನಾಯಕ, ಹಿಚಕಡ, ಜಿನದೇವ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹಿಚಕಡ-ಪುಟಗಳು ೩೮; ಬೆಲೆ ರೂ. ೧೦; (೧೯೮೮).

ಶಾಂತಾರಾಮ ನಾಯಕರ ಮೂರನೆಯ ಕವನ ಸಂಕಲನ ಇದು. ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ, ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಭಾವನಾಲಹರಿಗಳಿಗೆ, ತುಡಿತಗಳಿಗೆ ನುಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ ಕವಿ, ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಛಲದಿಂದ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ವಾಚಕರನ್ನೂ ಅಥವಾ ವಿಮರ್ಶಕರನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕವನಗಳನ್ನು ತಿಣುಕುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರ ಮುಂದಿರುವವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು. ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆಯ ಸಂಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಗಾಢ ಪರಿಚಯವಿದ್ದರೂ, ಬೆರಗು ಗೊಳಿಸಲು, ಗಮನಸೆಳೆಯಲು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವ ವರಸೆಗಳನ್ನೂ, ಸುಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ಇವರು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗಾಗಲೆ ಎರಡು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಶಾಂತಾರಾಮ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾರ್ಥಕ ಕವನಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಸಮಾಧಾನದ, ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ಅವರ ಮೊದಲ ಸಂಕಲನವಾದ ‘ಕಾಡಹೆಣ್ಣು’ (೧೯೭೫) ಅಗತ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಅವಸ್ಥಾಂತರಗಳ ದಾಖಲೆಯಾದರೆ, ಅವರ ‘ದಾರಿಮಾಡಿ ಕೊಡಿ’ (೧೯೮೪) ಕವನಸಂಕಲನದ ಕೆಲವು ಕವನಗಳು ಇವರು ಒಳ್ಳೆಯಕವಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಿವೆ.

ಅನುಭವದ ಮೂಲವೃತ್ತಿ ಕೆ ತೀರ ಖಾಸಗಿಯಾದದ್ದು, ಸ್ಥಳೀಯದ್ದು ಆಗಿರುವಲ್ಲಿ ಇವರ ಕವನಗಳು ಸುಲಭ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ವಸ್ತುವಿನ ತಾಜಾತನದಿಂದ ಭಾಷೆ ಅನುಕರಣವಲ್ಲವ, ಅನನ್ಯ ವಸ್ತುರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತದೆ; ರಂಜಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾ: ‘ಗುಬ್ಬಿ ಗುಬ್ಬಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದೆ?’ ‘ಅಂಕೋಲೆಯ ಪವಿತ್ರ ಮಣ್ಣು’, ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳು. ಆದರೆ ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯಮಟ್ಟದ ಯಶಸ್ಸು ಎಂಬ ಅರಿವು ನನಗಿದೆ.

‘ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡಿ’ (ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡಿ ಸಂ.) ಮತ್ತು ‘ಹೇಗೆ ಮರೆಯಲಿ ಗಾಂಧಿ ನಿನ್ನ!’ (ಅನುಭವ ಸಂ.) ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬಹುದಾದ ಕವಿ ಅಸೀಮ ಭರವಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಇವರ ಮೂರು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲೂ ‘ಗಾಂಧಿ’ ಕವನ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ‘ಗಾಂಧಿ ಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು’ (ಕಾಡಹೆಣ್ಣು); ‘ದುರುಪಯೋಗ’ (ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡಿ); ‘ಹೇಗೆ ಮರೆಯಲಿ ಗಾಂಧಿ ನಿನ್ನ’ (ಅನುಭವ) ಗಾಂಧಿ ದೇವ ರಾದದ್ದು, ಬಂಡವಾಳವಾದದ್ದು, ಮಹಾತ್ಮನಾದದ್ದು ಇಲ್ಲಿನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಅನ್ನ
ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿರೆಂದು
ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟೆ

* * *

ಭಿಕಾರಿಗೂ-ಬಿರ್ಲಾಗೂ ಕೂಡಿಯೇ ಗೆಲೆಯನಾದೆ

* * *

ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದೆ
ಚಾತಿಭೇದ ಅಳಸಲು ಹೋರಾಡಿದೆ

(ಹೇಗೆ ಮರೆಯಲಿ ಗಾಂಧಿ ನಿನ್ನ !)

ಗಾಂಧಿಯನ್ನೂ ಲೇವಡಿಮಾಡುವ, ಬೆದಕಿನೋಡುವ ಛಾತಿ ಇಲ್ಲೆಯದು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕವನ ಭಾವವು, ಉದಾತ್ತರವ್ಯವಾಗಿ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸ್ವೀಕೃತವಾದ ಗಂವೆ, ಹಿರಿಮೆಗಳನ್ನು ಅಖಂಡಿತವಾಗಿ ಮುಗ್ಧವಾಗಿ ಕವನಿಸುವುದು ಸುಲಭ ಮತ್ತು ಅಸವಾಯಕಾರಿ. ಆದರೆ ಈ ಕವಿ ತಾನು ಬೆಳೆದಂತೆಲ್ಲ ತನ್ನ ನಿಜದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅನಿರೀತಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಇವರ ಸಾರ್ಥಕ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆ ಕಂಡರೂ ಪದ್ಯರಚನಾ ಚಮತ್ಕಾರ ಪ್ರಾಸಜೋಡಣೆಯಂಥ ಬಾಲಿಶಲೀಲೆ ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಈ ಕವಿ ಕಾವ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಒಂದು ಗಂಭೀರ ಸವಾಲಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದೆಂದು ದಕ್ಕ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ಸಾರ್ಥಕ ಪ್ರತಿವೆ. ವಿವರಣೆ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾರದ ಮೋಡಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅದ್ಭುತ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಆನೆಕ ಬಾರಿ ಕವಿ ಮರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯ ಬೋಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಸಂದೇಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ; ಅದು ಅನುಭವದ ನಿವೇದನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ, ತಂಗಾಳಿಯಂತೆ, ನದಿಯಂತೆ, ನೀರ್ ಬೀಳದಂತೆ. ಇಷ್ಟು, ಮತ್ತು ಇಷ್ಟು, ಅದರಾಚೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಎಂಬಂತೆ ಅನಂತ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಕಡೆ ಕಣ್ಣನ್ನೆ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯದ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನಗುಣ—ಹತ್ತು ಮೊನಚುಗಳನ್ನು ನೂರು ಕೋನಗಳನ್ನು ಧುತ್ತನೆ ತೆರೆದು ತೋರಿಸುವಂತೆ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಜ್ಜಿ ಉರುಟು ಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಅದು ಶವಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾತ್ರ. ಉದಾ :

ಬೋಳುತಲೆಯ ಆನೆಗಿವಿಯ
ದುಟ್ಟಿವಾದಿಯ ಪಂಚೆ ಉಟ್ಟು
ಬೊಟ್ಟೆಬಾಯಿಯ ಹಸುಳೆ ನಗುವಿನ

(ಹೇಗೆ ಮರೆಯಲಿ ಗಾಂಧಿ ನಿನ್ನ !)

ಎಂಬಂತೆ ನೀರಸ ಗದ್ಯವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

“ಪಾರಾದೇಯಾ” ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕವನ “ಎಲಾ ನಿನ್ನ...” ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಯುವ ವರ್ಷವನ್ನು ಕುರಿತ ಈ ಕವಿತೆಯ ವಾಸ್ತುರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗರ ಕವನದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಇದ್ದರೂ (ಬಾರೊ ತಮ್ಮನಂದನ....) ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಮತೆ, ವಿವಿಧ ವರ್ಷಾಚರಣೆಗಳ ಪೊಳ್ಳು ಅಚಾರವನ್ನು ಕವಿ ಲೇವಡಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮಗ್ಗುಲುಗಳನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಅನಾವರಣ ಮಾಡುವ ಕೌಶಲವಿದೆ.

“ ನಮ್ಮ ಯೌವನ ಮತ್ತೆ ಕುಡಿಯೊಡೆದು
ಪಲ್ಲವಿಸೀತೆಂದು ಯಯಾತಿತನ ಕನಸುತ್ತ
ಅಸೆಗಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಾದು ನಿಂತಿದ್ದೇವೆ.”

‘ ಕಾಣೆಯಾದವರು ’ ಹೆಸರಿಸಬೇಕಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಕವನ. ‘ ಬರಬೇಡಿ ನಾಳಿಗಳೇ ’ ಒಂದು ಚಿಂತನ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕವನ.

“ ಕಣ್ಣೆದುರಿನಲಿ ಕುಣಿಯುತ್ತದೆ
ಬಡತನದ ಶಿಖಂಡಿ
ನಾನಿದನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾರೆ
ನನಗೆ ಸಾಕು ಸರಳ ಮಂಚ
ನಾಳೆ ಬರುವುದು ಬೇಡ ”

ಇಂಥ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಎಲಿಯಟ್ನ ‘ Burnt Norton ’ ನಂಥ ಕವನಗಳ ವಾಚನಾಸಂಸ್ಕಾರವಿದ್ದರೆ ಕೈವೊಕ್ಕನಿಧಿಯಂತೆ ಕವನಕ್ಕೆ ಒಂದು ‘ ಜಿಗಿತ ’ ಒದಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ !

“ ಈ ಮರ ” ಕವನ ತಲೆದೂಗಿಸಿದರೂ ಅದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೆ ನಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ಪಿಸುಗುಡುತ್ತದೆ. ಮರದ ಪರೋಪಕಾರಶೀಲತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಬಳಕೆಯಾದ ವಸ್ತು. ಅಂಥ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ತನ್ನ ಒಂದು ಹೊಸ ಕಾಣ್ಕೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಬೆಳಗುವಂತಿರಬೇಕು ; ಕನಿಷ್ಠ, ವಿಭಿನ್ನ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಾದರೂ ಇರಬೇಕು. ಈ ಕವಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸುವ ಒಂದು ತಂತ್ರದ ಅಪಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯೂ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಬೆನ್ನುಹಿಡಿದು ಕವನ ನಡೆಸುವುದು ಅಂಥ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರವೆಂದು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಕವಿಯ ಭಾವಾನುಭವದ ತುಡಿತಕ್ಕೆ ನುಡಿಯನ್ನು ನಿಡಿದು, ನಿಡಿದು ದುಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನುಡಿಯೇ ಕವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದರೆ, ಬಾಲವೇ ನಾಯಿಯನ್ನು ಅಡಿಸಿದಂತೆ. ಈ ಶಬ್ದಚಾಪಲ್ಯದಿಂದ ಕವಿ ಅಗತ್ಯ ಪಾರಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಚವ-ತ್ವಾರ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬಹುದಾದರೂ ಕಾವ್ಯ ಸದ್ಯೋಜಾತವಾಗದೆ, ಪದ್ಯರಚನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾ : ‘ ಬಿರುಕು ’ ಕವನ—

ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟಿದೆ ನೆಲ... ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟಿದೆ ಎದೆ... ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಬಿರುಕು ...
ನಮ್ಮ ನಿರ್ಮೋಲನೆ ನಾನು ನನ್ನೊಳಗೆ/ಎಂಥ ಬಿರುಕು ಅಯ್ಯೋ: ಎಂಥ ಒಡಕು !

ಶಾಂತಾರಾವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ರೋಶ, ಕ್ರೋಧ ಬಯ್ಯುಳಾಗಿ ಬೀದಿವರೆಯುವುದಿಲ್ಲ: ವಿಡಂಬನೆ, ಹಾಸ್ಯವಾಗಿ, ಲೇವಡಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ - ಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ವಿಷಾದದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಮಿಸುತ್ತವೆ. ವಿಷಾದ ಅತ್ಯಂತೋಧಕ್ಕೆ ದಾರಿವೆಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಕವಿ ಗೂಢಾರದ ಕವಿಯಲ್ಲ; ಅತ್ಯಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿಬಿದ್ದ ಕವಿಯೂ ಅಲ್ಲ; ಸತ್ವಜಗತ್ತಿನ ಅನಂತ ಸ್ಪಂದನಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸಂವೇದಿಸುವ ಅರೋಗ್ಯಕರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳವರು ಎಂಬುದು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ. ಈ ಕವಿಯಿಂದ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಎ. ಎಸ್. ಜಯರಾಂ

ನಿರೀಕ್ಷೆ (ಕವನ ಸಂಕಲನ) ಲೇಖಕ: ನಾಗೇಂದ್ರಪ್ಪ ದಾಗಿನಕಟ್ಟೆ. ವರ್ಷ: ೧೯೮೦.
ಪ್ರಕಾಶಕರು: ಕಾಳಂಗ ಪ್ರಕಾಶನ, ದಾಗಿನಕಟ್ಟೆ, ಚಿನ್ನಗಿರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ.

'ನಿರೀಕ್ಷೆ' ನಾಗೇಂದ್ರಪ್ಪ ದಾಗಿನಕಟ್ಟೆಯವರ ಪ್ರಥಮ ಕವನ ಸಂಕಲನ. ೪೯ ಕವನಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ನವೋದಯ, ಬಂಡಾಯ, ದಲಿತ ಈ ಮೂರೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಿರೀಕ್ಷೆ, ದ್ವಂದ್ವ, ತಿಳಿವು, ಸಾಧನೆಯ ಹಾದಿ, ಬಾಳ ನಾಟಕ ಈ ಮುಂತಾದ ಕವನಗಳು ತಮ್ಮ ಆಶಯ, ಗೇಯಗುಣ, ವಸ್ತುಗಳ ಆಯ್ಕೆ, ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾಲದ ಕವನಗಳತ್ತ ವಾಲಿವೆ. ಆದರೆ 'ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯ' ತನ್ನ ಪರಮಾವಧಿ ಯಶಸ್ಸು ಸಾಧಿಸಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ನವ್ಯ, ಬಂಡಾಯ, ದಲಿತ... ಈ ಮುಂತಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಕಂಡ ನಂತರವೂ 'ನವೋದಯ'ದ ರೀತಿಯ ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆಸುವುದರ ಬೆರಗು ಅಂಥ ಕವನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಪರಿವಿತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಕವನಗಳೆಲ್ಲಾ ಸೀಮಿತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತವೆ.

ಮೂಲತಃ ದಲಿತವರ್ಗದ ಧ್ವನಿಯಾಗಿರುವ ದಾಗಿನಕಟ್ಟೆಯವರ ಕಾವ್ಯದ ಸಫಲತೆ, ವಿಫಲತೆಗಳನ್ನು ಅವರ ದಲಿತ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ದಲಿತ ವರ್ಗದ ದಟ್ಟ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ದಾಗಿನಕಟ್ಟೆಯವರ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಒಂದು—ಇರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿ ದಲಿತನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿವು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಆಶಯ ಉಳ್ಳ ಮತ್ತು ಆ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ತಾನೇನೂ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಿರಾಶೆಯಲ್ಲಿ, ತಾಳ್ಮೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ರೀತಿ. ಎರಡು—ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ

ಬಗ್ಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಮೂಡುವ ಆಕ್ರೋಶ, ಸಿಟ್ಟು, ದ್ವೇಷ, ವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ರೀತಿ.

ದಲಿತನ ಕೂಗು, ತೊಂಡು ದನಗಳು, ಕಸಿ ಮಾಡಿದರು ಇಕ್ಕುಳ, ಕವುದಿ, ನಮ್ಮೂರು ಈ ಮುಂತಾದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಸಂಯಮ, ತಾಳ್ಮೆ, ಏನೂ ಮಾಡಲಾಗದ ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. 'ದಲಿತನ ಕೂಗು' ವ್ಯವಸ್ಥೆ ದಲಿತನನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡ ಹಾಗೂ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕ್ರೂರ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜೀವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ, ತಾನು ದಲಿತ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ, ಜೀವವಿರುವಾಗಲೇ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ 'ಶವ'ವನ್ನಾಗಿಸಿರುವ ಕ್ರೂರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 'ತಾನಿನ್ನೂ ಬದುಕಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಜೊಬ್ಬಿಡುವ ರೀತಿ ಬಹಳ ಸಂಯಮಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ, ಏನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮನೋಭಾವ ಹೊಂದಿರುವವನನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ' ರೀತಿ ಮತ್ತು ಆ ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಕವಿಯ ಅಹಾಯಕತೆಯನ್ನು 'ಕಸಿ ಮಾಡಿದರು' ಕವನ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅಸಹಾಯಕತನದ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪವಾದ ಸಹನೆ ತಾಳ್ಮೆಗಳು 'ನನಗೆ ಈ ಪಾಟಿ ಸಹನೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಅಚ್ಚರಿಯ ಗುಣವಾಗಿದೆ.

'ಕವುದಿ' ಕವನ, ದಲಿತವರ್ಗದ ಸಮಷ್ಟಿಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ. ಅವರ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಚಾಲನೆಕೊಡುವ ಆಶಯವನ್ನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ತನ್ನೊಬ್ಬನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕವಿಯ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ 'ನನ್ನ ಮೈತುಂಬಾ ಹೊಸ ರಗ್ಗೆ ಹೊದ್ದು ಸುಖನಿದ್ದೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ' ಎನ್ನುವ ಮೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಕಾಣುವುದರಿಂದ ಕವನ ಸೋಲುತ್ತದೆ. ಸಂಯಮ, ತಾಳ್ಮೆ, ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಗಳು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಗುಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ 'ನಮ್ಮೂರು' ಕವನ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

"ಇದು ನಮ್ಮೂರು ಜಾತ್ಯಾತೀತ ರಾಷ್ಟ್ರದ ತೌರು
ಛಾ ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ಸೀಳ
ಬಾಯಲ್ಲಿ ಚಿಕುಕ ಹುಳಬೀಳ"

ಕವನದ ಕೊನೆಯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿನ ಈ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಇಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮೊನಚಾಗಿ ವಿಡಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಾಂತಿ ಕಾಳಿ, ಕಾಲ ಬಂದೀತು, ಆರಂಭ, ಜೊತೆ, ನೀರು... ಈ ಮುಂತಾದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸಿಟ್ಟು, ಆಕ್ರೋಶ, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ತಲೆತಲಾಂತರಗಳಿಂದಲೂ ದಲಿತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಜೀವನ,

ಅನುಭವಗಳು ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ಜ್ಯವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ “ನಗ್ರ ನಗ್ರ | ನಗೆ ಹೊಗೆಯಾಗಿ | ಅದುವೇ ಹಗೆಯಾಗಿ | ಎಲ್ಲ ಬದಲಾಗುವ ಕಾಲ ಬಂದೀತು” ಎಂದು ನಯವಾಗಿ ಚುಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಆ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೇ ‘ಆರಂಭ’ ಮಾಡಿದಾಗ ಬರುವ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಕುಡುಗೋಲು, ಮಚ್ಚುಗಳ ಮೂಲಕವೇ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ‘ತಿಂದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಕಕ್ಕಬೇಕಾದೀತು ಜೋಕೆ’ ಎಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಅಧುನಿಕತೆಗಳು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುವ ಸಂದರ್ಭ ಕುರಿತ ‘ನಮ್ಮಜ್ಜ’ ಕವಿಯ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಪ್ರಯತ್ನ. ‘ಪರಂಪರೆ’ಯನ್ನು ಅರಿಯಲಾಗದ, ಅರಿಯದೊರಟು ವಿಫಲವಾಗಿ, ಅಜ್ಞ ರಾಗಿಯೇ ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ತಲೆಬಾಗುವ ರೀತಿ “ಕೊನೆಗೆ ಅಜ್ಜನ ಛಾವಚಿತ್ರ ತಂದು | ನನ್ನ ಹೊಸ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೆ” ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ದಾಗನಕಟ್ಟಿಯವರು ತಮ್ಮ ದಟ್ಟ ದಲಿತ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯವಾಗಿಸುವಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಫಲ ಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅತಿವಾಚ್ಯತೆ ಇದೆ. ಅದನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿಯಾಗಬಹುದೆಂಬ ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ. “ನನ್ನ ಕವನಗಳೇ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿ ನೀಡಿಲ್ಲ. ದಯಮಾಡಿ ನಾನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗಿ” ಎಂಬ ಕವಿಯ ಕೋರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು.

ಎಂ. ಎಸ್. ವೇದಾ

ಅಮ್ಮನ ಗುಡ್ಡ (ಕವನ ಸಂಕಲನ); ಲೇಖಕಿ: ಸರ್ವಮಂಗಲಾ; ಪ್ರ. ರುಜುವಾತು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು; ಪುಟ: IX+೪೮; ೧೯೮೮; ಬೆಲೆ: ರೂ. ೧೦.

ಅನೇಕದ ಶಬ್ದಾಡಂಬರದ ಮೂಲಕ ಸರಳೀಕೃತ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಶಿಥಿಲ ಭಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ಕಾವ್ಯವೆಂದುಕೊಂಡು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳ ಗುಂಪಿನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ದೊರಕುವ ಅಪರೂಪದ ಸತ್ವಪೂರ್ಣ ಕೃತಿ ಸರ್ವಮಂಗಲಾ ಅವರ ‘ಅಮ್ಮನ ಗುಡ್ಡ’. ನವ್ಯಕಾವ್ಯಮಾರ್ಗದ ಉಚ್ಚಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಸರ್ವಮಂಗಲಾ ಅವರು, ನವ್ಯಕಾವ್ಯ ಮಾರ್ಗದ ಮೊದಲ ಮಹತ್ವದ ಸ್ತ್ರೀಧ್ವನಿಯಲ್ಲೊಂದಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅವರು ಎರಡು ದಶಕಗಳ ನಂತರವೇ—ನವ್ಯಮಾರ್ಗ ಹೊಸ ಅವಸ್ಥಾಂತರ ವನ್ನು ತಾಳಿರುವಾಗ—ತಮ್ಮ ಕವನಗಳನ್ನು ಸಂಕಲನ ರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಅವರ ಸಂಯಮದ ರಚನೆಗೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ಸರ್ವಮಂಗಳಾ ಅವರದು ಏಕಮುಖಿಯಾದ ಸರಳ ಸಂವೇದನೆಯಲ್ಲದ ಕಾರಣ, ಅವರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜೀವನದ ವೈರುಧ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚದ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ, ಜೀವನದ ಹಂತ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಘರ್ಷದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆಯಲು ಹುಸಿ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡದ, ಆತ್ಮ ವಂಚನೆಗೆ ಎಡೆಗೊಡದ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದೀ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇವರ ಕವನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಬಿಕ್ಕಟೆನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸುಲಭದ ಹುಸಿದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದರೊಂದಿಗೇ, ವೈರುಧ್ಯದ ಅತಿಕಷ್ಟದ ಹಾದಿ ಯನ್ನೋ, ಹಾದಿಯಿಲ್ಲದ ತಪ್ಪಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೋ ಎದುರಿಸುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಈ ಕವನಗಳ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿದೆ.

“ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಪದ್ಯಗಳು” ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಅವರ ಕಾವ್ಯಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನವ್ಯಕಾವ್ಯಮಾರ್ಗವಲಂಬಿ ಕವಿಯಾಗಿ, ವಿಮೋಚನೆಗೊಂಡ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ, ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದೀ ಚಿಂತಕರಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೋ ಕವನವೆನ್ನಬಹುದಾದ, ಮೊದಲ ಕವನ “ನಾನು ನಾನೇ” (೧೯೬೮)ದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದೀ ಧೋರಣೆಯ ಎಳೆ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಪೌರಾಣಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ‘ಆದರ್ಶ ಪುರುಷ’ರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವಲ್ಲಿ, ಪ್ರಚಲಿತ ಸಿದ್ಧಮೌಲ್ಯಗಳು ತಿರಸ್ಕೃತವಾಗುತ್ತವೆ. ವಿಮೋಚನೆಗೊಂಡ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಸ್ತ್ರೀಸಂವೇದನೆಗೆ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೊಬ್ಬಳನ್ನೂ, ತಲೆಯ ಮೇಲೊಬ್ಬಳನ್ನೂ ನೆರೆಯಿರುವುದು ಅರ್ಥನಾರೀಶ್ವರನೆಂದು ಬೀಗುವ ‘ಶಿವ’ನು ಪುರುಷ ಸ್ವಧಾನ ಸಮಾಜದ ದ್ವಂದ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಯೇ, ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡ ನಾಟದ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ, ಮಗಳನ್ನೇ ಮೋಹಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ, ವಂಚನೆಯ-ಅಪಮೌಲ್ಯದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಇಂಥ ‘ಆರ್ಕಿಟೈಪ್’ ಗಳನ್ನು ಸರ್ವಮಂಗಳಾ ನಿರಾಕರಿಸು ತ್ತಾರೆ. ‘ರಕ್ತಮಾಂಸದ ಪಿಂಡವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಬೆಳೆದು’ ಆದನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾರದೆ, ‘ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡಬೇಡ’ ಎನ್ನುವ ಪಲಾಯನವನ್ನು ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದಿಯಾಗಿ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ,

“ನನಗೆ ಬೇಕು:

ಕ್ಷಣ ತಿಕ್ಕಾಟದಲ್ಲಿ ಹೇಸಿಗೆ ನಡುವೆ

ಹುಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇನ್ನು ಗಿರಗಿಟ್ಟಿ

ಆಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ನಾನೇ ಅರಿವುದಯ್ಯಾ”

ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗುರಿಯಿಲ್ಲದ ಸ್ವನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲದ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು 'ಗರಗಟ್ಟಿ' ಪಂಚಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಕಷ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಅರಿವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ನಂಟು' ಬಂಧನವಾಗುವ ಪರಿ 'ನಂಟು' (೧೯೬೯) ಕವನದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. "ಬಿಡಿಸಲೆಳಸಿದಷ್ಟೂ ಒಲವಾಗುತ್ತಿದೆ ಬಿಗಿತ" ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಈ ನಂಟಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಲೆತ್ತಿಸುವ ಹೋರಾಟದ ವಿಫಲತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. "ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಆರೆ ಇರಲೂ ಆರೆ" ಎಂಬಂಥ ಅಸಂಗತ, ತ್ರಸ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಂಟಿನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತಿಕೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆತ್ತಿಸುವ ಕವಿಗೆ "ನನ್ನದನ್ನೇ ಮರೆಯಿಸಿ, ತನ್ನದನ್ನೇ ಮೆರಸುತ್ತಿರುವ" ಈ ನಂಟು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ, ಅಕ್ಕೋಪಸ್ಥಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಅವತಾರವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಏಕಾಂಗಿತನದ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ 'ಬಿರುಕು' (೧೯೬೯) ಕವನದಲ್ಲಿನ 'ತೊಗಲಿಗೆ ತೊಗಲಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಾಗ ಮೂಡಿತ್ತು ಅಹಲಯ್ಯಭಾವ' ಎಂಬಲ್ಲಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ 'ಬಿರುಕು' ಕವಿಯ ಆತ್ಮಾವಲೋಕನದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಪದೇ ಪದೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ಮೈಗೆ ಮೈ ಬೆಸುಗೆ ಹಾಕಿದಂತೆ' ಕೂಡಿದಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸು 'ಈ ಬೆಸುಗೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವಣ ಬಿರುಕು' ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ 'ಕಾವು'ವೇ ಜೀವಂತಿಕೆಯ ಭಾವವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಕಾಡುವ ಇದು 'ನನ್ನ ಸತ್ತ ಹುತ್ತ ಕಟ್ಟಿ ಸಾಯಿಸುತ್ತಿದೆ' ಎನ್ನಿಸಿದರೂ, "ಬದುಕಿಗಂಟಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಇದರಿಂದಲೇ ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿರುವ" ಎಂದು ಕವಿಗೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಮಂಗಳಾ ಅವರ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಈ ಕವನಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದೀ ಕವನಗಳಾಗಿದ್ದು ಜೀವನದ ಅಸಂಗತ, ತ್ರಸ್ತ ಅನಾಥ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸರಕ್ತವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಡುತ್ತವೆ.

ಸರ್ವಮಂಗಳಾ ಅವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದೇಪದೇ ಕಂಡುಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರತಿಮೆ 'ಅಜ್ಜ'. 'ಅಜ್ಜ'ಯ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿ ತೋರಿಸುವ ಸಂಕೀರ್ಣ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿಯ ನಿಲುವು ಶೋಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿ, ನಿರಂಬಳವಾಗಿ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದೀ ನಿಲುವು ಕವಿಯ ಬೌದ್ಧಿಕ ನಿಲುವು ಮಾತ್ರವಾಗದೆ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಗಟ್ಟಿಭಾಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸರಳವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ, ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಅನ್ವೇಷಿಸತೊಡಗುತ್ತಾರೆ.

ಬಿಡಿಸಲಾಗದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಬಂಧನದಂತೆ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಕಾಡುವ ಚಿತ್ರ 'ಸೋಲು' (೧೯೭೦) ಕವನದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. "ಅಜ್ಜ ಸತ್ತಳು" ಎಂಬ ಮೊದಲ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲೇ, ಅವಳು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದಳು ಎಂಬ ಅರಿವೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ಈಗಾಗಲೇ ಸತ್ತಿರುವುದರಿಂದ "ಸತ್ತವಳೊಂದಿಗೆ ಬದುಕುವುದು ಹೇಗೆ?"

ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೊಳೆತು, ಸತ್ತದ್ದರ ದಹನ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ತೊಡಗುತ್ತಾಳೆ. ಈ ವಾಸಿಟೇವ್ ಆದ ದಹನ ಕ್ರಿಯೆ ಕೂಡ ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಾವೆ ಹೊತ್ತ ಹಣ “ಜಗ್ಗುತ್ತಿತ್ತು, ತೊಡರುತ್ತಿತ್ತು, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ವಾಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು”. ಸುಡುಗಾಡಿಗೆ ಬಂದರೆ, ಅಜ್ಜಿಯ ಹೆಣ “ಹೆಬ್ಬಾವಿನಂತೆ ಸುತ್ತು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿತ್ತು”. ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ-ಅಜ್ಜಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಿಯೆಯು, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಡುವಣ ಬಂಧನವು ಏಕಪಕ್ಷೀಯವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮನೆಗೆ ಬಂದು “ತೊಡೆ ಕಾಂಚಿ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದವಳು ಅಗಲಿಸಿ ಮಲಗು”ವುದು ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ್ದಲ್ಲ. ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮನದಾಳದಲ್ಲಿ ‘ಭೂತ’ ವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ: “ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ಅಜ್ಜಿ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ರೆಪ್ಪೆ ಕಣ್ಣು ಗುಡ್ಡೆ ವಧ್ಯೆ.” ಫೋಟೋ ನೇತ:ಹಾಕುವ, ಎಲುಬು ತಂದು ಬಣ್ಣ ಒಳನು ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಿಯಾಚರಣೆಯಿಂದ ‘ಭೂತ’ ಶವ:ನವಾಗಲೀ, ಉಚ್ಚಾಟನೆಯಾಗಲೀ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ನಿರ್ವಿಣ್ಣು ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕವನ ನಿಲುಗಡೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

‘ತಡೆ’ (೧೯೭೨) ಕವನದ ‘ಅಮ್ಮ’ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿನ ‘ಅಜ್ಜಿ’ಯರಿಗೂ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. “ನೀನು-ಅಜ್ಜಿ ಸುತ್ತಿದ ವರ್ತುಲದಲ್ಲೇ ಸುತ್ತಲಾರೆ” ಎಂಬ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯಲ್ಲೇ ಅವರಿಬ್ಬರ ಸಮೀಕರಣವಿದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯದ ‘ಬೇಸರ’, ಖಿಲವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ದಟ್ಟ ಆರಿವು, ಯಾಂತ್ರಿಕತೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಇವೆಲ್ಲಾ ಇಟ್ಟರೂ, ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ಮುಂದೇನು?—ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ನಿರೂಪಕಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ “ಹೊರಗೆ ಕತ್ತಲು, ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ ಹಾದಿ”. ನಿರೂಪಕಿಯ ಈ ಅನಿಶ್ಚಯತೆ-ಮುಂದುಗಾಣದಿರುವಿಕೆಯ ಜೊತೆಗೆ ‘ಅಮ್ಮ’ನ ‘ಅಳು’, ‘ಕರೆ’, ‘ಸಾವು’, ‘ನೋಟ’—ಇವೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಿ, ಅವಳ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯು ಸೋಲಿನಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ನಿರೂಪಕಿಯು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬದ್ಧ ವಿರೋಧಿಯೂ, ಪ್ರತಿಭಟನಕಾರಳೂ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಅವಳು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಲ್ಲಿ ಸತತ ಸೋಲನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಸುಲಭವಾದ ಗೆಲುವು ಈ ಕಾವ್ಯಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಗೆ ಹೊರತಾದದ್ದು.

‘ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿ’ (೧೯೭೯) ಕವನದಲ್ಲಿ ಎಚ್.ಎಮ್. ಚನ್ನಯ್ಯನವರ ‘ಲಕ್ಕಜ್ಜಿ’ ಕವನದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಸರ್ವಮಂಗಳಾ ಅವರ ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ನವ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಕವಿಗಳ ಧ್ವನಿಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಡಿಸಿಡಿಗೊಡುವುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಮುಖ್ಯವಾದ ಮಾತೆಂದರೆ ಸರ್ವಮಂಗಳಾ ಅವರು ತಾವು ಕಂಡದ್ದು ಕೇಳಿದದ್ದು-ಓದಿದ್ದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಾವ್ಯಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು. ಊರ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ “ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಿತ್ವ, ಕಾಡಲ್ಲಿನ ಹೊಂಬಾಳೆ”ಯಾಗಿದ್ದ ನಿಸ್ವಾರ್ಥಿ, ಸಹನಶೀಲೆ ಅಜ್ಜಿಯ ಬಾಳಿನ ಒಳನೋಟ

ವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವಂತೆ ಹೊಳೆಯಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮಾಜದ 'ಒಳದಾರಿ'ಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಒಳನೋಟವನ್ನು ಇದು ಕೊಡುತ್ತ ವಿಯೆನ್ನು ಬಹುದು

'ಬದುಕ ಬಗೆವಾಟ' (೧೯೮೪)ದಲ್ಲಿ 'ಅಜ್ಜಿ' ಹೆಚ್ಚು ವಾಸಿಟೇನ್ ಆಗ ನಿರೂಪಿತಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವಳು ನಿರೂಪಕಿಗೆ ಅನುಕರಣೀಯಳಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜೀವನವೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಹಾನುಭೂತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಅಂಥ ಜೀವನ ತನಗಲ್ಲವೆಂಬ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ನಿರೂಪಕಿ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ: "ಕೊಂಡಿ ಕಳಕೊಳ್ಳದ ಅಜ್ಜಿ ನನಗಾಗಲಿಲ್ಲ ಕೊಂಡಿ"

ವಿನೋಚನೆಗೊಂಡ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಸ್ತ್ರೀಕಂಡ ವುರುಷಪ್ರಪಂಚದ ಒಂದು ನೋಟ 'ಭಂಡರು' (೧೯೭೪) ಮತ್ತು 'ಮುಂಡಾಳು' (೧೯೭೪) ಕವನಗಳಲ್ಲಿದೆ. ವಚನವನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರ ಗದ್ಯಲಯ, ಅದರಂತೆ ನೇರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಈ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ವಿನೋಚನೆಯ ಪರವೆಂಬಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಭೋಗಸಾಧನವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವ ದ್ವಂದ್ವಿಗಳ ವಿಡಂಬನೆಯೊಡನೆ, ಕವಿಯ ರೋಷ, ಜುಗುಪ್ಸೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಸರ್ವಮಂಗಳಾ ಅವರ 'ಗೊಂಚಿ'(೧೯೮೦) 'ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಾಲೆ'(೧೯೮೧-೮೨) 'ಅಮ್ಮನ ಗುಡ್ಡ' (೧೯೮೫) ಈ ಕವನಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಯಶಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಕವನಗಳಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಾಯಶಃ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಹಂತವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಸ್ತರದ, ಅನುಭವದ ಅನ್ವೇಷಣೆ ತೋಧನೆಗಳ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಗೂಢವಾದ್ದರ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯ ನೆರವಿಲ್ಲದೆ ಆಸಹಾಯಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಚಿತ್ರ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ 'ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಕಳಕೊಂಡ ಬಾಲ್ಯದ ಮುಗ್ಧ ಅನುಭವಗಳ ಹಂಬಲಿಕೆ ತುಂಬ ಸುಂದರವಾಗಿ 'ಗೊಂಚಿ' ಕವನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆ. ಪರಿಸರ ನಿರ್ಮಾಣ ಕೌಶಲವನ್ನು ಸಂಕಲನದ ಮುಖ್ಯ ಕವನ 'ಅಮ್ಮನ ಗುಡ್ಡ'ದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ನಾಗರಿಕತೆಯು 'ಮಿಸ್ಸರಿ'ಯ ಮುಖವನ್ನು ಹರಿದು ಎಸೆದಾಗ ಉಂಟಾದ ಸಂಕೀರ್ಣ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಅದರ ದಟ್ಟವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಕಲಾ ಕೌಶಲದಿಂದ ಸರ್ವಮಂಗಳಾ ದಾಖಲು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಕಲನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ರಾಜಕೀಯ ಕವನಗಳು ಆಳವಾದ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ಸಂಯಮಪೂರ್ಣ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಈಗ ಬರುತ್ತಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಕವನಗಳಿಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾದದ್ದಾದರೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ಸರ್ವಮಂಗಳಾ ಅವರ ಕವನಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಾಚುವ ಬಣ್ಣ ಇಲ್ಲದೆ, ಶೈಲಿಯ ನಿಜ್ಯಂಭಣೆಯಿಲ್ಲದೆ, ತೀರಾ ಸರಳವೆಂಬಂತೆ ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ಶೋಧಕ ನಿಲುವು ಕೂಡ ಕಾರಣ. ಇದು ಅವರ ಶೈಲಿ, ಧೋರಣೆ, ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಪ್ಪದ, ಆದರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸದ ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ, ಬೆರಗಿನಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಶೋಧಿಸುತ್ತಾ ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕವಿ ಇವರು. ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಅಳವನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದು, ಅದರ ನಿಗೂಢತೆಯನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸದೆ ಅದರಡೆಗೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಲೆತ್ತಿಸುವುದು, ಜೊತೆಗೆ ಅಂತರ್ಮುಖತೆ, ಸ್ವ-ವಿಮರ್ಶೆ ಇವರ ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳೆನ್ನಬಹುದು.

ಟಿ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಲೇಖಕರು : ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ, ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ನವದೆಹಲಿ, ೧೯೮೯. ಪುಟ ೧೦೨. ಬೆಲೆ ೧೦-೦೦.

ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯು 'ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರರು' ಎಂಬ ಮಾಲಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ನನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೆ ಅನೇಕ ಹಿರಿಯ, ಕಿರಿಯ ವಿಮರ್ಶಕರು ಸಾಕಷ್ಟು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ಬಂದಿವೆ. ಹಾಗಿರುವಾಗ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಈಗ ಹೊಸದಾಗಿ ಏನು ಹೇಳಬಹುದು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಲೇಖಕ ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರೇ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಬಂಧವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕಥನ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಈ ಮಾಲಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕವಿಯ ಸ್ಥಳ-ಕಾಲ-ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಕಾವ್ಯಸ್ವರೂಪ, ನಾಯಕಪಾತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಪಾತ್ರ ಪ್ರಪಂಚ, ನಿರೂಪಣೆಯ ಕೌಶಲ, ಶೈಲಿ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ಥಳ, ಕಾಲ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ : ಈ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮೊದಲ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕುರಿತು 'ಇವನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗದುಗಿನ ಹತ್ತಿರದ ಕೋಳಿವಾಡವೆಂಬ ಗ್ರಾಮ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಮಾತ್ರ ಅಷ್ಟೊಂದು ವಾದಗ್ರಸ್ತವಾಗಿಲ್ಲ.' (ಪುಟ ೯) ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಈವರೆಗೆ ಬಂದ ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಗಮನಾರ್ಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅದರ ಸಾರಾಂಶ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ 'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಹೇಳುವಂತೆ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಜೀವಿಸಿದ ರಜೀಕು' (ಪು.೧೦) ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶೇಷ ಚರ್ಚೆ ಗೊಳಗಾಗದ ಮತಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ 'ಅಗಸ್ತ್ಯಗೋತ್ರದ ಬ.ಕ.ಶಾಖೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕವಿ' ಎಂದೂ, ಕವಿಯ ಜೀವನ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಯಾವ ಅಂಶವನ್ನೂ ಹೇಳದೆ 'ಅವನು ದೊಡ್ಡ ಕವಿ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸ್ಥಾನ ಹಿರಿದಾದದ್ದು. ಇಷ್ಟು ಮಾತು ನಾನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಲ್ಲೆವು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾವ್ಯ ಸ್ವರೂಪ: ಎರಡನೆಯ: ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ, ಪಂಪನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕಾವ್ಯಪದ್ಧತಿ, ಕನ್ನಡ ಭಾರತದ ವರ್ಣಕಾವ್ಯದ ವಿಶೇಷತೆ, ಛಂದಸ್ಸು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಸಂಸ್ಕೃತದ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಇತಿಹಾಸವೆಂದು ಕರೆದರೆ ಹೊರತು 'ಕಾವ್ಯ'ವೆಂದು ಕರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದಿಕವಿ ಪಂಪ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಕಾವ್ಯವಸ್ತುವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿ, 'ಒಂದು ಕೊನೆಬಿಡುವ ಕಾವ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ.' 'ಪಂಪ ಮೂಲ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಪರಿಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ, ಹೊಸರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.'— ಎಂದು ಪಂಪನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅದನ್ನು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ-ಚೊಕ್ಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ 'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನದು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ಕಾವ್ಯ ಪದ್ಧತಿ' ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುವ ಲೇಖಕರು ಅದು ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ? ಯಾವ ಸ್ವರೂಪ ದಿಂದ? ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿಲ್ಲ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಬೇಕಾದ ರಸ-ಧ್ವನಿ, ಔಚಿತ್ಯಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಪ್ರಬಂಧದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ (ಲೇಖಕರೇ ಹೇಳಿದಂತೆ) ಕಥನ ತಂತ್ರಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ವಸ್ತುಕ' ಮತ್ತು 'ವರ್ಣಕ' ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯ 'ವರ್ಣಕ' ವೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳದಿರುವಾಗ, ಇದನ್ನು ವರ್ಣಕವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿರುವುದು ಅಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ನಾಯಕವಾತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ: ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿರಾಟತೆ ಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, 'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕೃಷ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾನುಷ ವಾಗಿದೆ' ಎಂಬುದನ್ನು ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಚಾಮರಸನ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆಯ ಅಲ್ಲಮ, ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯ 'ಭರತೇಶ ವೈಭವ'ದ ಭರತ, ಇವೂ ಕೂಡ ಕೃಷ್ಣನಂಥ ನಾಯಕವಾತ್ರಗಳು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಈ ಮೂರೂ ವಾತ್ರಗಳ ತಾಂತ್ರಿಕ ರಚನೆಯ ಪರಿಶೀಲನೆಮಾಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ವಾಗಿದೆ. ಕೃಷ್ಣನಿಲ್ಲದೆಯೂ ಭಾರತ ಕೃಷ್ಣಕಾವ್ಯವಾಗುವ ಸಂಗತಿ, ಕೃಷ್ಣನ ಕರುಣೆ, ಕೃಷ್ಣನ ನಾಟ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ, ಕೃಷ್ಣನ ವರ್ಣನೆಗಳು, 'ಕೃಷ್ಣ ಕತೆಯ ಅಂತರಂಗದ

ಆಳದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕವನು, ಆದರೆ ಅವನು ಕತೆಯ ಹೊರಗಿನ, ಬಹಳ ಆಚಿಗಿನ ಶಕ್ತಿಯೂ ಹೌದು. ಎಂಬೆಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪಾತ್ರಪ್ರಪಂಚ : ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವ ರೀತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಕಥನಕಾವ್ಯಗಳ ತಂತ್ರಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೋದಾ ಹರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳ ಮನೋರಚನೆ ಗಿಂತ ಅವುಗಳ ಜೀವನದ ಇತಿಹಾಸ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ತ್ವದ್ದು' ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾವಿಗಿರುವ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥಾನಕದಲ್ಲಿ ವರ ಮತ್ತು ಶಾಪಗಳ ಫಲದ ಉದಾಹರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದು ಹೊಸತಾಗಿದೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರಗಳ ಮನೋರಚನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವನಿರ್ಮಾಣದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಂಪ ಭಾರತಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ, ಕಥನಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಪಾತ್ರ ರಚನೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿದ ಪರಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ. 'ಪೌರಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಸಂಕಲ್ಪಶಕ್ತಿ, ಬಲ, ಧೈರ್ಯ, ಸಾಹಸಗಳೆಲ್ಲ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳು ಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಅವೆಲ್ಲ ಒಂದಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಕಥನಕಾವ್ಯದ ತಂತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನೂ ಅಲ್ಲ' ಎಂಬ ಮಾತು ಇಡೀ ಪಾತ್ರ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಪುಸ್ತಕದ ಸಶಕ್ತ ಪ್ರಬಂಧ ಇದು.

ನಿರೂಪಣೆಯ ಕೌಶಲ : ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಎರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ವೀರಮರಣದ ಪ್ರಸಂಗವಾದರೆ; ಎರಡನೆಯದು ಸಂಜಯನ ಪಾತ್ರ.

'ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ವೀರ ಮತ್ತು ಅವನ ದುರಂತವಾದ ಮರಣ ಇವುಗಳ ವೈದೃಶ್ಯ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾದ ಅರ್ಥಸಂಪನ್ನತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ' ಎಂಬುದನ್ನು ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ಪ್ರವೇಶದಿಂದ ಮರಣದ ಪರಿಣಾಮದವರೆಗಿನ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ನಿರೂಪಣೆಯ ಕೌಶಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಾಭಾರತದ ಪಾತ್ರಗಳ ದೊಡ್ಡ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದುಕಾಣುವ ಮನುಷ್ಯ ನಲ್ಲದ ಸಂಜಯ ನಾಲ್ಕು ಪರ್ವಗಳ ಕತೆಹೇಳಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯ ಪಾತ್ರವೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಉಳಿದ ಪಾತ್ರಗಳ ಗತ್ತು, ರೀತಿ ಮತ್ತು ಭಾವ-ಅನುಭಾವಗಳಿಲ್ಲದ ಸಂಜಯ, ದೂತನಾಗಿ, ಜೀವಿತಕ್ಕಾಗಿ ಕೌರವರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಸಮೀಪವರ್ತಿಯಾಗಿ, ಘಟನೆಗಳ ಅರ್ಥನಿರ್ಣಾಯಕನಾಗಿ, ಕತೆಗಾರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಂಜಯನ

ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳನ್ನು ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾಗಿ ನೋಡಿ ಅವುಗಳ ಬೆಲೆಕಟ್ಟಿದ ರೀತಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಶೈಲಿ : ಕೊನೆಯ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಎಸ್. ವಿ. ರಂಗಣ್ಣನವರು ಹೇಳಿದ 'ಭಾಷೆಯ ನಿರರ್ಗಳತೆಯ ಶಕ್ತಿಯೇ ದೋಷ' ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದು 'ಹತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಅವನು ಮಾತನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಾತು ಕೃತಿಯೂ ಅಗುತ್ತದೆಂದು' ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವನ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ, ಅಲಂಕಾರ, ಪ್ರತಿವೆ, ಕತೆ, ಭಾಷೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಥನ ತಂತ್ರಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥ, ಈಗಾಗಲೇ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನನ್ನು ಓದಿರುವವರಿಗೆ, ಅವನ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸುತ್ತ, ಪಾತ್ರಪ್ರಪಂಚ ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣೆಯ ಕೌಶಲ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಕಥನ ತಂತ್ರಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ ನಡೆಸಿ, ಒಟ್ಟೂ ಅವನ ಕಾವ್ಯದ ವಿಶೇಷತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ.

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ಅಭಿನಂದನೆ

ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ-೧೯೯೦

ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ ಅವರ 'ಕುಸುಮಬಾಲೆ' ಕೃತಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ೧೯೯೦ರ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರೆತಿದೆ. 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ'ವು ಈ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಮಹಾದೇವ ಅವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಂಜನಗೂಡು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ದೇವನೂರಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ (೧೦-೬-೧೯೪೮) ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮನ್ನಣೆ, ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಇದೇ ಮೊದಲ ಸಲವಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾ ಪರಿಷತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಸೃಜನಶೀಲ ಕೃತಿಗೆಂದು ಸರದಿಯ ಮೇಲೆ ನೀಡುವ, ಹೆಗ್ ಬಿಲವಾರ ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿರುವ ಹನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಮೊತ್ತದ ೧೯೪೪ರ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಅವರು 'ಒಡಲಾಳ' ಕಿರುಕಾದಂಬರಿಗೆ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಧನೆಗೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ನೀಡಿದೆ. ಫೆಲೋಷಿಪ್ ನೀಡಲು ಅಮೆರಿಕದ ಫೋರ್ಡ್ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಮುಂದಾದಾಗ ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಮಹಾದೇವ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಡಾ. ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕರು ಅವರ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ' "ಒಡಲಾಳ'ದ ಮಹಾದೇವ" ಎಂಬ ಅಂಕಣ ಬರಹದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೮೯ರಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕದ ಆಯೋವಾ ನಗರದಲ್ಲಿ 'International Writing Programme'ನಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಮಹಾದೇವ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈವರೆಗೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನುವಾದ ಸಮಿತಿ'ಯ ಸದಸ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೭೯ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಪ್ರಥಮ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.

ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಇತರ ರಂಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಯೂ ಮಹಾದೇವ ಮನ್ನಣೆ, ಗೌರವಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಕನ್ನಡ ಕಾವಲುಸಮಿತಿ, ರಾಜ್ಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಗಂಗಾ-ಕಾವೇರಿ ಸಾಧನ ಸಮಿತಿ ಇವುಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಸಮಾಜವಾದೀ ಯುವಜನಸಭಾದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಾಗಿದ್ದ ಮಹಾದೇವ ಅವರು ಈಗ

ಸಮಾಜವಾದೀ ಸಮತಾ ವಿದ್ಯಾಲಯದ ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೊ. ಎಂ. ಡಿ. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರ ಸಂವಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ 'ಮಾಸವ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂವಾದಕ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾವುರ ಅವರ ಸಂವಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಡೆದ 'ಸುದ್ದಿ ಸಂಗಾತಿ' ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಅವರ ಕೆಲವು ವಿತ್ತರ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆಂದು, 'ನರ' ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಜಯಪ್ರಕಾಶ ನಾರಾಯಣ ಅವರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಮೈಸೂರಿನ ಪುರಭವನದ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬೃಹತ್ ಬಹಿರಂಗ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುವ ಅಪೂರ್ವದ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಅವರು ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯ ರಾಜ್ಯ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರೂ ಸಂಚಾಲಕರೂ ಆಗಿದ್ದು ಆ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೌಲಿಕವಾದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೨೬ ರಿಂದ ೧೯೨೯ರ ವರೆಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ (ಸಿ.ಐ.ಐ.ಎಲ್.) ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ, ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿ, ಈಗ ಬೇಸಾಯಗಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಾದೇವ ಅವರ ೫೩ ಪುಟಗಳ 'ದ್ಯಾವನೂರು' (೧೯೨೩) ಏಳು ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳ ಸಂಕಲನ. ನಡುನಡುವೆ ಇರುವ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ೫೨ ಪುಟಗಳ 'ಒಡಲಾಳ' (೧೯೨೧) ಒಂದು ಕಿರುಕಾದಂಬರಿ. 'ಕುಸುಮಬಾಲೆ' ಒಟ್ಟು ೨೨ ಪುಟಗಳ ಕಿರುಕಾದಂಬರಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕೆಲವು ಕವನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಇನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಬರವಣಿಗೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದ ಸಾಹಿತಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. "ತರುಣ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವರು ಬರೆದಿರುವುದು ಬಹಳವಲ್ಲ. . . . ಮಹಾದೇವರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪನೇ ಬರೆದು, ಅವರು ಪಡೆದಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಾಣೆ", ಎಂದು ಡಾ. ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕರು ೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ('ಸಂಸ್ಕೃತಿ', ಪುಟ ೩೯) ಇಂದಿಗೂ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

'ದ್ಯಾವನೂರು' ಸಂಕಲನದ ಕಥೆಗಳು ಮಹಾದೇವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಬರೆದವು. ಅವರು ಕನ್ನಡ ದ್ವಿತೀಯ ಎಂ.ಎ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ವರ್ಷವೇ ಅವು ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ನವ್ಯ ಬರವಣಿಗೆಯ ರೀತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾದ ಅಂದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲ ಬರವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ಅನ್ವೇಷಿಸಿದ ಮುಖ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮೊದಲಿಗ ಮುಖ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾದೇವ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಯಶವಂತ ಚಿತ್ತಾಲರು ' ದ್ಯಾವನೂರು ' ಸಂಕಲನದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ' ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ನಾನು ' ಎಂಬ ಅವರ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ :

“ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅತಿಗಾಢವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮಮಾಡಿ ನನ್ನ ಈವರೆಗಿನ ಬರವಣಿಗೆಯ ಮಿತಿಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಕಣ್ತೆರೆಸಿದ ಈ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಓದಿದಾಗ ಅದರ ತಾಜಾತನಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ತೆರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಸತ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಓದಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ನಿಂತದ್ದು ಹೇವಾದ ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವ ” (ಪು. ೧೩೬).

“ ತಾನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟ ಅನುಭವ ಅದರ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗುವಾಗಲೇ ಅದರ ಮಾನವೀಯ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ಆದರೂ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ, ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ತೆರದು ತೋರಿಸಿ ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೇ ಹೊಸಜೀವನಲ್ಲಿ ನೋಡುವಂತೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಥೆಯೂ ಅಸಾಧಾರಣ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ. ” (ಪು. ೧೪೦).

' ಒಡಲಾಳ ' ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ' ಒಡಲಾಳ 'ವನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಹತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂದು ಡಾ. ಜಿ.ಎಸ್. ಅಮೂರ ಅವರು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. (' ಅರ್ಥಲೋಕ ', ೧೯೮೮). ಡಾ. ಯು. ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು ಅದು ಬೆರಗು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದ ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೇ ಒಂದು ' ಅಪೂರ್ವ ಶೋಭೆಯುಳ್ಳ ಕೃತಿ 'ಯೆಂದೂ ಆ ಅಪೂರ್ವಶೋಭೆ ಮಹಾದೇವ ಅವರಿಗೆ ಬರೆಯುವ ಕ್ರಮವೇ ಒಂದು ನೈತಿಕಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವುದೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಹೇಳುವ ಮುಂದಿನ ಮಾತುಗಳೂ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗಿವೆ :

“ ರಿಕ್ತವಾದ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಹುಂಜಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುವ ತಪಾಸಣೆ, ಇಲ್ಲದಿರುವ ಅಸ್ತಿ ಬಗ್ಗೆ ಅದೇನೂ ಮಹತ್ವನದು ಇದೆ, ಎಂಬಂತೆ ಸಾಕಷ್ಟು ನಡೆಸುವ ಸಂಭ್ರಮದ ಜಗಳ, ಶಿವೂನನ್ನು ಹುಂಜದ ತಪಾಸಣೆಗಾಗಿ ಎಳೆದೊಯ್ಯುವ ಅವಳು ಹೇಳುವ ಪುರಾಣದ ಶೋಭೆಯುಳ್ಳ ಕಥೆ, ಬೆಂಕಿಯೆದುರು ಕಡಲೆಕಾಯಿ ತಿನ್ನುವಾಗ ನಡೆಯುವ ಮಾತುಕಥೆ—ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಕ್ಷುದ್ರವಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ದೈನಿಕವೇ ಹೊಳೆಯಿಸುವಂಥವು. ಉಣ್ಣುವಂಥ ಒಂದು ನಿತ್ಯದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ರಿಚ್ಯುವಲ್. ಸಾಕಷ್ಟು ಪಾಲನೆಯ ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಬಹುದಾದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ವಿಶೇಷ. ಅವಳು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಿರಿಯರಾದ ಪುಟಗೌರಿ, ಶಿವೂರಿಂದಾಗಿ ನವಿಲು ಕೂಡ ಈ ದೈನಿಕಗಳೇ ಹೊಳೆಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಭ್ರಮ. ಈ ಹೆಚ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗಾಗಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವುದೂ, ಅದನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಒಟ್ಟಾಗಿ ಉಣ್ಣುವುದೂ ಸಹನಾವತು

ಸಹನೌಭುನಕ್ತು ಸಹವೀರೈಂ ಕರವಾವಹೈ' ಎಂಬಂಥ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಅದರ್ಶವಾದ ಮಾನವ ಸಾಹಚರ್ಯದ ಕ್ರಿಯೆಗಳೇ" (' ಪೂರ್ವಾಪರ', ೧೯೯೦, ಪುಟ ೧೩೫-೧೩೬ ಹಾಗೂ ರುಜುವಾತು ೧೨, ಅಕ್ಟೋಬರ್-ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೮೩).

'ಕುಸುಮಬಾಲೆ' ಕಿರುಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಕಟನೆ ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಘಟನೆಯಾಗಿದೆ ಅದರ ರಚನಾವಿಧಾನ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆ, ನಿರೂಪಣೆಯ ಸ್ವರೂಪ, ದೃಷ್ಟಿ-ಧೋರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸತನವಿದೆ; ತಾಜಾತನವಿದೆ; ಜೊತೆಗೇ ವಿಲಕ್ಷಣ ಎನಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳೂ ಇವೆ. ಆ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ರೂಪ, ಸಂವಹನ, ಕೇಂದ್ರಪ್ರಜ್ಞೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಓದುಗರಿಗೆ, ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೆ ಎದುರಾಗಿವೆ. ಅವು ಪ್ರಶಂಸೆ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಟೀಕೆ ಹೀಗೆ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿವೆ. ವಿಮರ್ಶೆಯ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಂದು ಅನ್ವಯಿಸಿಸೋಡದೆ ಕೃತಿಯ ಒಳಗಿಂದಲೂ ಪಡೆದು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನೂ ಕೃತಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದೆ; ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸೂಚನೆ, ಒತ್ತಾಯಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಸಂವೇದನಶೀಲತೆ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು, ಅರ್ಥವಿಸಲು, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

'ಕುಸುಮಬಾಲೆ'ಯ ಭಾಷೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಂವಹನದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಒಡ್ಡಿದೆ. ಭಾಷೆಯ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥ ಗ್ರಹಿಕೆಯೇ (literal understanding) ತೊಡಕಿನ ಮೂಲವಾವಾಗ ಆ ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಪರವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಓದುಗರಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಸಂವಹನದ ತೊಡಕು ಮೂಲತಃ ಬಳಕೆಯಾದ ಭಾಷೆಗೇ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಬಳಕೆಯಾದ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಪರಿಚಿತತೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಓದುಗನಿಗೆ ಉಂಟಾದದ್ದೋ? ಇದು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಆ ಕೃತಿಯೇ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸೃಜನಶೀಲ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವು ಸತ್ಪಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥಗ್ರಹಿಕೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂವಹನದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದು ಅವೇಕ್ಷಿಸುವ ಮಟ್ಟದ ಸಂವೇದನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿನಯ, ಪರಿಶ್ರಮ ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

'ಕುಸುಮಬಾಲೆ'ಯ ಭಾಷೆ ನಂಜನಗೂಡು-ಚಾಮರಾಜನಗರ ಫಾಸಲೆಯ ಅಡುಗೆ. ಅದು ಬಳಕೆಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಲಯ ಗದ್ಯದ ಸಹಜಲಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪದ್ಯಗಂಧಿಯಾದ ಗದ್ಯದ ಲಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಚಲನೆ ಇದೆ. ಮಂಟೀಸ್ಸಾವಿ/ಮಾಡೇಶ್ವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೀತೆಗಳ ನಡುವಿನ ಗದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಲಯಕ್ಕೆ ಅದು ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಇದು ಕಾದಂಬರಿಗದ್ಯದ

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಲಯಗತಿಗೆ ಹೊರತಾಗಿದೆ. ನಿರೂಪಣೆಯ ಭಾಷೆಯ ಆನನ್ಯ ರೂಪಕ ಶಕ್ತಿ ಕೂಡ ಕಾದಂಬರಿಗಿಂತ ಕಾವ್ಯ ಬರವಣಿಗೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ.

‘ಕುಸುಮಬಾಲೆ’ಯ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜೇಂದ್ರ ಚೆನ್ನಿ ಮತ್ತು ಎನ್. ಎಸ್. ರಘುನಾಥ ಅವರು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ:

“ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕುಸುಮಬಾಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಮತ್ತು ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಮಾತಿನ ಎಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಮಹಾದೇವರು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಬದುಕಿನ ಅದಮ್ಯ ಚೈತನ್ಯದ ಬಗೆಗಿರುವ ಅವಗ ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಕುತೂಹಲ ಭಾಷೆಯ ಅದಮ್ಯ ಸತ್ತ್ವಶೀಲತೆಯನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆಡುಮಾತಿನ ಲಯಗಳು, ರಚನೆಗಳು, ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು, ಜೆಸ್ಟರ್‌ಗಳು (gesture) ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬರಹಗಾರನ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯಿಂದ ಮಹಾದೇವರು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.” (ಅಧ್ಯಯನ, ಪು. ೧೨೭).

“ಕುಸುಮಬಾಲೆಯ ಭಾಷೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವಾಹಕ ಮಾತ್ರವಾಗಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಂತೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷೆ ತನ್ನ ಲಯ, ಧ್ವನಿ, ಆರ್ಥ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳು ಸೇರಿದ ತನ್ನ ಇಡೀ ಶರೀರದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಡು, ಭಾವಗೀತೆ, ದಂತಕತೆ, ಜೋಕು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಭಾಷಾ ಪ್ರಕಾರಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೃತಿ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮಂತವಾದ ಹಲವು ಧ್ವನಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯ ಶೈಲಿ ಕುತೂಹಲ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ.” (ರಾಜೇಂದ್ರ ಚೆನ್ನಿ, ಅಧ್ಯಯನ, ಪು. ೧೨೯).

“ಕುಸುಮಬಾಲೆ ಒಂದು ಗದ್ಯಕಾವ್ಯ. ಗದ್ಯವನ್ನು ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ ಮಹಾದೇವರು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದು ವಿರಳ. ಇಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಚಾಮರಾಜನಗರ ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ಭಾಷೆ (dialect). ಆದರೆ ವಾಕ್ಯರಚನೆ, ಪ್ಯಾರಾಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸತನವಿದೆ. ಭಾಷೆಯ ಈ ಹೊಸತನ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಹೊಸರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಹೊಸ ಸಂವೇದನೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ದನಿಯಲ್ಲೂ ಆಡಕವಾಗಿದೆ. . . . ಕಾದಂಬರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವುದೆಂದರೆ ಮಹಾದೇವರ ವಾಕ್ಯರಚನೆ ಮತ್ತು ಪ್ಯಾರಾಗಳ ರಚನೆ. ಇವು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪರಿಚಯವಿರುವಂತೆ ಕೊನೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ನಾವು ನೀಚ್ಚೆ ಮಾಡದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯಾಗಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ಯಾರಾಗಳು ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ನಿಂತಿವೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊಸತೆನಿಸಿರುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಅತ್ಯಂತ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.” (ಎನ್. ಎಸ್. ರಘುನಾಥ, ಸಂಕ್ರಮಣ, ಸಂಪುಟ-೨೬, ಸಂಚಿಕೆ : ೩).

'ಈಸುಮಬಾಲೆ'ಯ ಭಾಷೆ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲ ನಿರೂಪಣಾವಿಧಾನವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ರಮದಲ್ಲೆ, ಒಂದು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲೆ ಬೆಳೆಯುವ ಕಥೆ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ. ಬಿಡಿಬಿಡಿ ಘಟನೆ, ಸನ್ನಿವೇಶ, ದಂತಕಥೆ-ಪುರಾಣ ಹಾಗೂ ಕಥಾ ವಿವರಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ ಅವು ಭೂತದಿಂದ ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ, ವರ್ತಮಾನದಿಂದ ಭೂತ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಲಿಸಿ ಸಾಗಿ ಹೊರಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ತುಯ್ಯುತ್ತ ಸಾಗುವ ಬಗೆಯೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದಾಗಿ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣ ಅನುಭವಪ್ರಸಂಜದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಅ ಅನುಭವಪ್ರಸಂಜ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಸಂದರ್ಭವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಕಲಾತ್ಮಕ ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಸ್ವೋಪಜ್ಞವಾದ ಜಾಡೊಂದನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಪ್ರೇರಣೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನದ ಹಿಂದೆ ಇದೆ. ಡಾ. ಜಿ. ಎಸ್. ಅಮೂರ ಅವರು "ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದವರು ಸಿರಳ. ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವುದೇ ಆದರೆ ವೋಲೆ ಸೋಯಿಕಾರಂಥಾ ಅಫಿ. ಕನ್ ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ, "ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೂ ದೇಶೀಯ ಅನುಭವಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಕುಟ್ಟಿದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವಲ್ಲಿ 'ಈಸುಮಬಾಲೆ' ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಯತ್ನವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಅದು ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಹುದು." ('ಪ್ರಜಾವಾಣಿ' ಪುಸ್ತಕ ವಿಮರ್ಶೆ, ಸೆನೆಂಬರ್ ೧೯೮೮) ಎಂದೂ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. 'ಈಸುಮಬಾಲೆ' ಕುರಿತ ವಿಮರ್ಶೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ದೈಂಬುದನ್ನಂತೂ ಈ ಮಾತುಗಳು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

'ಈಸುಮಬಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ದಂತಕಥೆ-ಪುರಾಣಗಳ ವಿಫಲತೆಯೂ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಅಂಶಗಳೆಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವ ಜನಸಮುದಾಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವಾಸ್ತವ ಘಟನಾವಳಿಗಳ ತರ್ಕಬದ್ಧ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಬೆಳೆದುಬಂದದ್ದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನೋಭೂಮಿಕೆ (Psyche) ದಂತಕಥೆ-ಪುರಾಣಗಳ ಕರಂಪರೆಯಿಂದ ಪ್ರೋಷಿತವಾಗುತ್ತ, ವೃಷ್ಟಿಪಡೆಯುತ್ತ ಒಂದಂಥದು. ಹೀಗೆ ಇರುವ ಸಮೂಹ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ವರ್ತಮಾನದ ವಾಸ್ತವವನ್ನೂ ದಂತಕಥೆ-ಪುರಾಣಗಳ ಮೂಲಕನೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥದಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ದಂತಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ಚಿನ್ನನನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ವೈಭವೀಕರಣದ ಹಿಂದೆ ಚಿನ್ನನ ಸಾವಿನ ದುರುಂತವಿದೆ, ಮೇಲಜಾತಿಯವರ ಕ್ರೌರ್ಯದ ಕುತಂತ್ರವಿದೆ. ದಲಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಆದರೆ ಅರಿವಿಗೇ ಬಾರದ ಚಿನ್ನನ ದುರುಂತದಂಥ ಕತೋರ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಒಡಲಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಈ ದಂತಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಹಾದೇವ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೆ? ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆದು

ಹದಿನಾರು ಎಳನೀರು ಕಡ್ಡ ಗಾರಸಿದ್ರಾವನನ್ನು ತಿವಾಚಾರದವರು ನ್ಯಾಯಗಂಟುಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಥಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಥಳಿಸಿದ್ದು ತಪ್ಪು, ಅದು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ಕಾನೂನು ಕೈಗಿತ್ತಿಕೊಂಡು ನಡೆದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ದಲಿತನ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ದೌರ್ಜನ್ಯ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ದಲಿತ ಸಂಘದ ನಾಗರಾಜನದು. ಆದರೆ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳಿಗೆ ಈಡಾದ ಗಾರಸಿದ್ರಾವನಿಗೆ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳ ತೀವ್ರತೆ ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವನಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ; ಅದೊಂದು ದೈನಿಕದ ವ್ಯವಹಾರದಂಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ಘಟನೆ. ಅದು ಅವನಿಗೆ ಶೋಷಣೆಯ, ಅವಮಾನದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದೌರ್ಜನ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಪೌರುಷ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಅವನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ, ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕಾಣುವ ಶೋಷಣೆ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳು ಸ್ವತಃ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿರುವ ದಲಿತರ ಸಂವೇದನಾಸೀಮೆಯೊಳಗೆ ದಾಖಲಾಗದೆ ಹೋಗುವ ವಿಸಂಗತಿ ಮತ್ತು ದುರಂತ ಇವು ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಓದುಗರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಗಾರಸಿದ್ರಾವನಂಥವನು ಅನ್ಯಾಯ, ಶೋಷಣೆ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪೌರುಷಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡರೆ ಕುರಿಯಯ್ಯನಂಥವನ ನನ್ನಿಯು ತಮ್ಮವರ ಅಂದರೆ ಶೋಷಿತ ಜನಸಮೂಹದವರ ಪೌರುಷ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಗತಿಯಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ದುರಂತಕ್ಕೆ, ಯಾತನೆ ಅಥವಾ ಅವಮಾನದ ಅಲಗಿನ ತಿವಿಶಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಂವೇದನಾಜಡರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂವೇದನಾಜಡತೆ ಅವರಾಗಿ ತಂದುಕೊಂಡದ್ದಲ್ಲ; ಚರಿತ್ರೆ ಅವರಿಗೆ ಅಸಹಾಯಕತೆಯ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿಸಿದ್ದು. ಹೀಗೆ ಸಂವೇದನಾಜಡರಾಗಿರದಿದ್ದರೆ. ತಮ್ಮ ನತದೃಷ್ಟಿ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಸಮಾನ್ಯ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿರದಿದ್ದರೆ ಈಗಿರುವಂತೆ ಬದುಕಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು; ಅದು ಈಗಲೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲಿದೆ. (ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಏತಕಥೆ-ಪುರಾಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನಃಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಬಹುದು). ಈ ಬಗೆಯ ಸಂವೇದನಾಜಡತೆ ಹಾಗೂ ನತದೃಷ್ಟಿ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ—ಇವುಗಳೇ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದ ದಲಿತ ಜನಸಮೂಹದ ಜೀವನಧಾರಣೆಯ ಸತ್ಪಾಂಶಗಳೆಂಬಂತೆ ಆಗಿರುವುದೊಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯ. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದುರಂತ.

ಗಾರಸಿದ್ರಾವ, ಕುರಿಯಯ್ಯನಂಥ ದಲಿತ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಈ ದುರಂತ ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಅರಿವು ಇಲ್ಲ. ಗಾರಸಿದ್ರಾವನನ್ನು ಕಂಬಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಹೊಡೆದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯತರ ಕಡೆಯ 'ಮೊಕಂಡ'ನು

“ ಮೇಷ್ಟ್ರಾ . . . ಜೋಳ್ಗೆ ಒಳಗ ಕಿತ್ತು ಬೀಜ ಸುಳ್ಳಿನ ಮಳೆ ತುಂಬ್ಬಂಡು ಆದಾ ನೇತಾಕಂಡು ಊರೂರ್ ಮ್ಯಾಲ ತಿರುಗ್ತ ಆಣ್ಣಾ ತಮ್ಮದಿರ ಧರ ಇರೋರ ಎಕ್ಟಿಟ್ಟಿ ಊರ ಹಾಳ್ಮಾಡಾಕ ಆಂತ ಬಂದ್ಯ . . . ” (ಎರಡನೆ ಮುದ್ರಣ, ಪುಟ ೪೨-೪೩) ಎಂದು ದಲಿತ ಸಂಘದ ನಾಗರಾಜುವನ್ನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯವರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಸ್ತುತಿಭಟನೆ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ದಲಿತರ ಮೇಲೆ ಅವರು ಎಸಗುವ ದೌರ್ಜನ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರೂ ಸಂವೇದನಾಜಡರಾಗಿರುವುದು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ.

ದಲಿತ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಂವೇದನಾ ಜಡತೆಯ ಅರಿವು ದಲಿತ ಸಂಘದ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಕರಿಗೆ ಇದೆ. ವಿಚಾರವಾದ ಮತ್ತು ತರ್ಕದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆದು ಅವರ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಗಾರಸಿದ್ಯಾವ, ಕುರಿಯಯ್ಯ, ಚನ್ನನ ಅಪ್ಪನಂಥವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಕರ ಈ ಅರಿವು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾದದ್ದೆಂದು ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಅವರ ಮತ್ತು ಇವರ ನಡುವೆ ಸಂವಹನದ ಕಂದಕ ಇದೆ. ಇದು ಹಾಲಿ ಇರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವವರ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಗೂ, ಇರಬೇಕಾದ ಹೊಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಹೋರಾಡಿ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾವಂತ ದಲಿತ ಯುವಕರು ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ವಿಚಾರವಾದ (ideology) ಗಳ ಜ್ಞಾನ—ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಪಡೆದ ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಗೂ ಇರುವಂಥ ದುರಂತ ವಿಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ದಲಿತ ಸಂಘದವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಪರವಾದ ಹೋರಾಟದ ಯಶಸ್ವಿನ ಗತಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಹಾಗೂ ದಲಿತರು ಶೋಷಣೆ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶದಿಂದ ಕಾಲವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಿರುವಂಥ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಅರಿವನ್ನೂ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂವೇದನಾ ವಿಸಂಗತಿಯ ದುರಂತ ಕಾದಂಬಿರಿಯೊಳಗಿನ ಪಾತ್ರಗಳ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುವಂಥದಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಓದುಗರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವಂಥದೇ. ದಲಿತರ ಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಶೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಅವು ಸಹಜ ವಾಸ್ತವ ದೈನಿಕ ಸಂಗತಿಗಳೆಂದು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವ ಸಂವೇದನಾ ಜಡರು ಹಾಗೂ ಅವು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ನಡವಳಿಕೆಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವ ಮಾನವೀಯ ತುಡಿತಗಳು ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ಸಂವೇದನಾಶೀಲರು—ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಮನೋಭೂಮಿಕೆ ಉಳ್ಳವರು ಓದುಗರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಓದುಗರು ದಲಿತರೇ ಆಗಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಓದುಗರು ದಲಿತ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಮತ್ತು ದಲಿತ ಸಂಘದವರಂಥ ಶೋಷಣೆಗೆ ಈಡಾಗಿರುವ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ

ಒಳಗಿನವರಾಗಬಹುದು (insiders) ಅಥವಾ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದವರಾಗಬಹುದು ಮತ್ತು ಸಮಾಜವಾದೀ ವ್ಯಾಪಾರವಾದೀ ಸಂವೇದನಾಶೀಲರಾಗಬಹುದು, ಶೋಷಣೆಗೆ ಈಡಾಗುವ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನವರಾಗಬಹುದು (outsiders) ಅಂದರೆ ಶೋಷಣೆ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದವರಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಬಹುದು.

ಈ ಓದುಗ ವರ್ಗದವರ ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಅಥವಾ ಸಂವೇದನಾ ತರಂಗಾಂತರಗಳೂ ಭಿನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಂವೇದನಾ ಭಿನ್ನತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ವ್ಯಕ್ತಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಯೂ ಇರುವಂಥದು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ (particular) ಓದುಗನ ಸಂವೇದನಾಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ವಿಂಗಡಿಸಿದ ಭಿನ್ನವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡುವವರ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ (general), ಸಂವೇದನಾ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಭಿನ್ನತೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತೊಡಕಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸಂವಹನದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾತ್ರವಾಗದೆ ಮೂಲತಃ ಸಂವೇದನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಈ ಸಂವೇದನಾ ವಿಘಟನೆಯ ದುರಂತವನ್ನೂ ಧ್ವನಿಸುವ ವಿವಿಧ ಅಥವಾ ಅಶಯ ಕಾದಂಬರಿಕಾರನದಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ಕೃತಿಯೊಳಗೆ ಏಕಮುಖೀ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಕಾಣ್ಕೆಯನ್ನು ಮೋಹಿಸುತ್ತ ಬಿಳಿಯುವ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದ್ವಿಮುಖೀದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಕಾಣ್ಕೆಯ (double vision) ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸಲು ಯಶಸ್ವಿಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಿರೂಪಣೆಯ ಛಾಪೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನದ ಛಾಪೆ ನಿಯಂತ್ರಣದ (tone controlling) ಕಠಿಣತಮ ಸಮಾಲನ್ನು ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ಎದುರಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಈ ಯತ್ನದ ಅಥವಾ ಪ್ರಯೋಗದ ಯಶಸ್ಸು ಅಯಶಸ್ಸಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಚರ್ಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ, ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಅನುವಾದ ಪ್ರಕಾಶನ-೧೯೯೦

1 ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅನುವಾದಗಳಿಗೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿರುವ ಪುರಸ್ಕಾರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಗಣ್ಯ ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ವಿ. ಪುರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟ ಅವರಿಗೆ ಸಂದಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ' ಪ್ರೊ. ಪುರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರನ್ನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾರತ ಬಹುಭಾಷೆಗಳ ನಾಡು. ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯವರೆಗೆ ನಾಡಿನ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಹಲವಾರು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಜನ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯೂ ತನ್ನ ದೇ ಆದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸೌಭವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಜನಮಾನಸದ ಶಕ್ತ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು, ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟೆಂದದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಷಾಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ನೀಡಿರುವ ಕೊಡುಗೆ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಸಮಗ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಗಳ ಪಾತ್ರ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಿರಿದಾಗಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ತಾನು ಆಂಗೀಕರಿಸಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದಿರುವ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಅನುವಾದಕೃತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಈ ಪುರಸ್ಕಾರ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅನುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನೂ ನೆಲೆಬೆಲೆಗಳನ್ನೂ ತಂದುಕೊಡಬಲ್ಲದು.

ಪ್ರೊ. ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರು ಅನುವಾದಿಸಿ ಹೊರತಂದಿರುವ 'ಕನ್ನಡ ಕಾಳಿದಾಸ ಮಹಾಸಂಪುಟ' ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕಳೆದ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಅನುವಾದಕೃತಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ೧೯೯೦ರ ಸಾಲಿಗೆ ಈ ಪುರಸ್ಕಾರ ವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. 'ಸಮರ್ಥ ಅನುವಾದವೂ ಒಂದು ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿ' ಎನ್ನುವ ಪ್ರೊ. ಭಟ್ಟರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯಭಂಡಾರದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಕಾವ್ಯ ನಾಟಕಗಳ ಅಣಿಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಉತ್ತಮವಾದ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿ, ಅನುವಾದಕ, ವಿಮರ್ಶಕ, ಪ್ರಬಂಧಕಾರ, ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞ, ಆಡಳಿತಗಾರ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ. ಭಟ್ಟರ ಸೇವೆ ನಮ್ಮ ನಾಡುನುಡಿಗಳಿಗೆ ಸಂದಿದೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೮-೨-೧೯೧೪ರಂದು ಹುಟ್ಟಿದ ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾತೂರೂರು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಅವರ ತಂದೆ ಸದಾಶಿವರಾಯರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು. ಅವರೇ ಮಗನಿಗೆ ಮೊದಲ ಗುರುಗಳಾದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯೇಟ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದು ಮುಂದುವರಿಸಿದ ಭಟ್ಟರು ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಬಿ.ಎ. ಆನರ್ಸ್ (೧೯೩೭) ಮತ್ತು ಎಂ.ಎ. (೧೯೩೮) ಪದವಿಗಳನ್ನು ಬಂಗಾರದ ಪದಕಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಪೂರೈಸಿದರು. ಅನಂತರ ಮೈಸೂರಿನ ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯೇಟ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡು (೧೯೩೯) ಮರುವರ್ಷ ತುಮಕೂರಿನಲ್ಲಿ (೧೯೪೦) ಅನಂತರ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ (೧೯೪೩) ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು, ೧೯೫೦ರ ವೇಳೆಗೆ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕನ್ನಡ

ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಅವಕಾಶ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡು ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ರೀಡರ್ ಆಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ೧೯೬೮ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಭಟ್ಟರು ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಅವರ ನೇಮಕವಾಯಿತು. ೧೯೭೪ರಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ಅವರು ವೈಸೂರು ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಯು.ಜಿ.ಸಿ. ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡು 'ರಸಖುಷಿ ಕುವೆಂಪು' ಎಂಬ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ರಚನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು (೧೯೭೪-೭೯).

ಮಂಗಳೂರಿನ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಸ್ಮಶಂಸನೀಯವಾಗಿತ್ತು, ಬಹುಮುಖಿಯಾಗಿತ್ತು. ತಾವು ಅಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ದಿನಗಳನ್ನು ಬಾಗಾರದ ದಿನಗಳೆಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಆ ಅವರಣಕ್ಕೆ 'ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಾತ್ರವೂ ಇದೆ. ಕೇಂದ್ರದ ಆಶ್ರಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಅಪ್ಪ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ 'ಪಲಚಂವಿ' ಎಂಬ ಪ್ರಕಾಶನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಪ್ರಚಾರ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ, ಗ್ರಂಥ ಪ್ರದರ್ಶನ, ಮನೆಮನೆಗೆ ಸರಸ್ವತಿ, ಹಿರಿಯ ಕವಿಗಳ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳ ಅನಾವರಣ, 'ಮುಂಗಾರು' ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಕಟಣೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಲೆ ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಚಾರ ಭಾಷಣಗಳು ಇವೆಲ್ಲ ಅವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವು.

ಎಸ್ಪತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದುದು. ರಾಗಿಣಿ, ಗಗನಚುಕ್ಕೆ, ಅಂಜಿಯ ವೆಟ್ಟಿಗೆ, ಜಹನಾರ, ಇಂದ್ರಚಾಪ, ಇಂದ್ರಗೋಪ, ಉಪ್ಪುಕಡಲು, ಉಂಬರ, ಪಾಮರ, ಚಿತ್ರಪಥ, ಕೃಷ್ಣಮೇಘ, ಸುರಗಿಸುರಹೊನ್ನೆ, ತುಂಬೆತೂವು, ಚಂದ್ರವಿಧಿ, ಅರವತ್ತರ ಅರಳು, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ, ಸಂಜೆಮಲ್ಲಿಗೆ ಅವರ ಕವನಸಂಕಲನಗಳು. ಮುದ್ದಣ ಕವಿಯ ಆದ್ಯತ ರಾಮಾಯಣ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಗಳನ್ನು ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಭಾವಗೀತೆ, ಸೀಳುನೋಟ, ಲೇಖನಗಳು. ಭಾಷಣಗಳು, ಪ್ರಬಂಧಗಳು, ಮುನ್ನುಡಿಗಳು ಅವರ ವಿಮರ್ಶಾಕೃತಿಗಳು. ಮಂಥನ ಅವರದೇ ಅದ ಸ್ತುತಂತ್ರ ಗಾದೆಗಳ ಸಂಕಲನ. ಸಾಂಗತ್ಯ, ತ್ರಿಪದಿ, ಏಳೆ, ವಚನ, ಗಾದೆ, ಒಗಟು ಹೀಗೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ನೀಡಿದ್ದು ಭಟ್ಟರ ಬರವಣಿಗೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಗಳದ್ದೇ ಮೇಲುಗೈ.

ನಮ್ಮ ಮಹಾನ್ ಭಾಷಾಂತರಕಾರರಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರು. ಕನ್ನಡ ಕಾಲದಾಸ ಮಹಾ ಸಂಪುಟ, ಕನ್ನಡ ಭಾಸಮಹಾಸಂಪುಟ, ಕನ್ನಡ ಹರ್ಷಮಹಾಸಂಪುಟ, ಕನ್ನಡ ಭವಭೂತಿಸಂಪುಟ, ಕನ್ನಡ ಬುದ್ಧಚರಿತೆ, ಕನ್ನಡ ಕವಿಕೌಮುದಿ, ಕನ್ನಡ ಭರ್ತೃ ಹರಿಯ ಶತಕತ್ರಯ, ಕನ್ನಡ ಗೀತಗೋವಿಂದ, ಗಾಥಾಸಪ್ತಶತಿ, ಕನ್ನಡ ಆಮರು ಶತಕ ಓಗೆ ಹಲವಾರು ಅನರ್ಪ್ಯರತ್ನಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಹಾಂಬುಧಿಯ ಆಳಕ್ಕಳಿದು ಭಟ್ಟರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಕೆಲವಾರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವುದೆ ಅಲ್ಲದೆ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಕವಿಯ ಮೈಕೇಲ್ ಎಂಬ ನೀಳ್ಗವನವನ್ನು ಮಾಜಯ್ಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅನುವಾದದ ಬಗೆಗೆ ತಾವು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಶೇಷ ಒಲವಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟರು ಒಂದೆಡೆ ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ: “ನವೋದಯ ಕಾವ್ಯದ ತಿಳಿನಿರಿನಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುತ್ತ ನಾನು ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ‘ನವ್ಯಕಾವ್ಯ’ದ ದೊಡ್ಡತೆರೆ ಬಂದು ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ದಡಕ್ಕೆಬಿದ್ದ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ನವೋದಯ ಕಾಲದ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ‘ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ’ ಅಗಲೇ ಮೂಡಿಬಂದಿತ್ತು. ಅಡಿಗರ ‘ಚಂಡೆಮದ್ದಳೆ’ಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಅಡಿಗ ಗೋಕಾಕರ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ‘ನವ್ಯಕಾವ್ಯ’ದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾದಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಅಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನುವಾದದ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ತೋರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಅನುವಾದದ ಕೆಲವು ಅನುಕೂಲಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದವು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನುವಾದಕ್ಕೆ ಕಾಪಿರೈಟ್ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಅನುವಾದಿಸುವುದು ಸುಲಭ, ಕಷ್ಟವಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಬಹುದು. ಹಳೆಯ ಅನುವಾದಗಳು, ಟೀಕುಗಳು ಅನುವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸುಲಭಗೊಳಿಸಿದವು. ಸಾತ ಹೇಳುವಾಗ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಹಕಾರಿಯಾಯಿತು.”

ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಒದಗಿದಂಥ ಈ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದ ಲಾಭ ಉಂಟಾದದ್ದು ಭಾಷಾಂತರ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ. ಅವರ ನಿರಂತರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ಭಾಷಾಂತರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರದೇ ಒಂದು ದಾಖಲೆಯಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಂದಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಿಗ್ಗಜಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಕೈಹಾಕಿದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಭಟ್ಟರ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಹಸವೆಂದರೆ ಅವರೇ ಸ್ವತಃ ತಮ್ಮ ಕೆಲವಾರು ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು. ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿಯೆ ಅವರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ‘ಸರಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ’ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ

ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಧತ್ವವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಸಾಲಮಾಡಿ ಕೂಪನ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿ ಅವರು ಪ್ರಕಾಶನ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅನುವಾದದ ಕೆಲಸ ಯಾರಿಗೇ ಆಗಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳು ವಿರಳ. ತಮ್ಮ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅನುವಾದ ಆಡ್ಡಿಯುಂಟುಮಾಡಿದುದನ್ನು ಒಪ್ಪುವ ಭಟ್ಟರು ಅದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತಿಕೆಗೆ ಕುಂದು ಒದಗಿತೆಂದೂ ಅನುವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತಿಕೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಕಾಳಿದಾಸ, ಭಾಸ ಮುಂತಾದವರ ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರೂ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಅನುವಾದಗಳಿಗಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಅಪಾರಶ್ರಮ ವಿಫಲವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ನಂಬಿಕೆಯಂತೆ ಅನುವಾದವೂ ಒಂದು ಹೊಸಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ.

ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರ ಅನುವಾದಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರಸ್ವತವನ್ನು ಇಂದಿನ ಜನತೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಅಳವಡು ಕಾಳಜಿ ಅವರಲ್ಲಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಅವರು ಇಂದಿನ ಜನರು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಭಂಡಿಸಿ ನಲ್ಲಿಯೇ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಅನುವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಅವರದೇ ಆದ ಈ ಮಾತುಗಳು ಮನನರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ: “ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾವುದನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಇಲ್ಲದ ಯಾವುದನ್ನೂ ಸೇರಿಸದೆ, ಮೂಲಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಈ ಅನುವಾದವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ್ದೇನೆ” (‘ಕನ್ನಡ ಕಾಳಿದಾಸ ಮಹಾ ಸಂಪುಟ’). ಹೋಮದನನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಮಾಡಿದ ವಿಲಿಯಂ ಕೂಪರ್ ಸಹ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಭಾವನೆಯನ್ನೂ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯನ್ನೂ ತಳೆದಿದ್ದ. ಆದರೆ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರದ ಇತಿಮಿತಿಗಳ ಆರಿವಿದೆ. ಇಷ್ಟೊಂದು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿರುವ ಅವರು “ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಮೂಲ ಮೂಲವೇ, ಅನುವಾದ ಅನುವಾದವೇ” — ಎಂದು ತಮ್ಮ ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರು ಒಳ್ಳೆಯ ವಾಗ್ಮಿ. ತಮ್ಮ ಪುಂಜಾನುಪುಂಜನಾದ ವಾಕ್ಯರಣಿಯಿಂದ, ಅಶುಭಾಕ್ಷಣದಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸಭಿಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಲೆ ಅವರಿಗೆ ಸೊಗಸಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸಿದೆ. ಕೇವಲ ಮಾತಿನ ಚಮತ್ಕಾರ ದಿಂದಷ್ಟೆ ಕೇಳುಗರನ್ನು ನೋಡಮಾಡದೆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ಅಪೇಶದಿಂದ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣದಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾತನಾಡಬಲ್ಲವರು ಅವರು.

ಪ್ರೊ. ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವತಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ಪುರಸ್ಕಾರ-ಮನ್ನಣೆಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಈಗ ಸಂದಿರುವ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅನುವಾದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲ ಪಟ್ಟಿಮಾಡ

ಬಹುದು. ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ೪೬ನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ (೧೯೬೭) ಕವಿಗೋಷ್ಠಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುವ ಗೌರವ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ತನ್ನ ಚಿನ್ನದ ಹಬ್ಬದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿತ್ತು (೧೯೭೦). ೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪುರಸ್ಕಾರ ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿತು. ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಗೆಳೆಯರು ಶಿಷ್ಯರು ಮತ್ತು ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಅವರಿಗೆ 'ಪೂರ್ಣಕುಂಭ' ಎಂಬ ಸಂಭಾವನಾ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ೧೯೭೩ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿಯೂ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರು. ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಖಿಲಭಾರತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೫೩ರಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರು 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು.

ಕಂಬನಿ

೧. ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಭೂಸನೂರಮಠ

ನಾಡಿನ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಭೂಸನೂರ ಮಠದವರು ೬-೧೧-೧೯೯೧ ರಂದು ನಿಧನರಾದರು. ಅಧ್ಯಾಪನ, ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ, ಸಂಶೋಧನೆ, ಸಂಪಾದನೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಯುತರ ನಿಧನಕ್ಕಾಗಿ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ' ಸಂತಾಪ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

೧೯೧೦ರ ನವಂಬರ್ ೭ರಂದು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೋಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಿಡಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಸಂಗಯ್ಯ ಶಿವಮೂರ್ತಿಯ್ಯ ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನಿಡಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಗದಗ ಹಾಗೂ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದವು. ೧೯೩೧ ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಸೇರಿದ ಅವರು ೧೯೩೫ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಬಿ.ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಥಮರಾಗಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾದರು. ಅನಂತರ ಅದೇ ವರ್ಷ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನ ಶಿಷ್ಯವೇತನವಾದ ದಕ್ಷಿಣಾಫೆಲೋಶಿಪ್ ಪಡೆದು ೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ. ಕೆ. ಜಿ. ಕುಂದಣಗಾರರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಎಂ. ಎ ಮುಗಿಸಿದರು.

ಪ್ರೊ. ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರು ೧೯೩೯ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಒಪ್ರೊತ್ಸಿನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಮೂರುವರ್ಷಗಳ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ತದನಂತರ ೧೯೪೩ ರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಸೇರಿ ೨೩ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ

ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರು. ೧೯೬೬ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತರಾದರು. ೧೯೬೫ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕಲಾವಿಭಾಗದ ಡೀನ್ ಸಹ ಆಗಿದ್ದರು. ನಿವೃತ್ತಿಯ ಅನಂತರ ಪ್ರೊ ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರು ೧೯೭೬ರ ವರೆಗೆ ಯು.ಜಿ.ಸಿ. ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಪ್ರೊ. ಎನ್. ಎನ್. ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ತುಂಬ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ಅವರ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾದ 'ಭವ್ಯಮಾನವ' (೧೯೮೪) ಹಾಗೂ 'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಪರಾಮರ್ಶೆ' (೧೯೬೯). ಇವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಇನ್ನಿತರ ಕೃತಿಗಳ ಪೈಕಿ 'ಭಕ್ತಿಸುಧಾಸಾರ' (೧೯೪೫), 'ಗುರುರಾಜ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ' (೧೯೫೦), 'ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಣಿ ಮಹಾದೇವಿಯವರ ವಚನಗಳು' (ರೆ ಉತ್ತಂಗಿ ಚೆನ್ನಪ್ಪನವರೊಡನೆ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದು, ೧೯೫೦), 'ಮೋಳಿಗೆಯನ ಪುರಾಣ' (೧೯೫೧), 'ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ' (೧೯೫೬), 'ಪ್ರೌಢರಾಯನ ಕಾವ್ಯ' (೧೯೫೭), 'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ' (೧೯೫೮), 'ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ' (೧೯೬೫), 'ಏಕೋತ್ತರ ಶತಸ್ಥಲ' (೧೯೭೪), 'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಪರಾಮರ್ಶೆಯ ಸಂಗ್ರಹ' (೧೯೫೮) ಹೆಸರಿನ ಬಹುದಾದಂತಹವು. ಅಲ್ಲದೆ ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೂ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ ಅವರ 'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಪರಾಮರ್ಶೆ'ಗೆ ಕೇಂದ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಅವರ 'ಭವ್ಯಮಾನವ' ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ವಿಶೇಷ ಬಹುಮಾನ ಸಂದಿದೆ.

ಭೂಸನೂರಮಠರವರ 'ಭವ್ಯಮಾನವ' ಸುಮಾರು ೯೦೦ ಪುಟಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅರಳಿ ನಿಂತಿರುವ ಮಹಾಕಾವ್ಯ. ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಅಪರೂಪವಾದ (ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನ', 'ಭಾರತ ಸಿಂಧುರಶ್ಮಿ'ಗಳಂಥ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೆನೆಯಬಹುದು) ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯರಚನೆಯ ಅಸಕ್ತಿಗಳು ಗೊತ್ತುಗುರಿಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಹಾದಿಯನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಭವ್ಯಮಾನವ' ದಂಥ ಕೃತಿಯ ರಚನೆ ಅಪರೂಪದ ಪ್ರಸಂಗವೇ. ನಮ್ಮ ಆಧುನಿಕ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕಥೆಯ ಹಂದರವೊಂದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ತಮ್ಮ ಆದ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆಯನ್ನೂ ಅಂತಃಸತ್ತ್ವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ ವೀರಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅರು ಕಾಂಡಗಳ ಆದ್ಯಂತ ಪುನರಿಸಿರುವ (ಸುಮಾರು ೩೦,೦೦೦ ಸಾಲುಗಳು) ಈ ಕಾವ್ಯದ ನೊಡಲೆಗಡು ಕಾಂಡಗಳಾದ ಕಲ್ಯಾಣಕಾಂಡ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಶೈಲಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವಿಯ ಕೃಪ ಕಥೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿಯೇ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಕಣ್ಣುಕತೆಯ ದೂರದಲ್ಲಿ ವೇವರ ರೂಪವನ್ನೂ ಕೂಗತೆಯ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಿ

ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದ ಅಕ್ಕ ಹಾಗೂ ಆಕೆಯ ಗುರು ಜಿನ್ನವಲ್ಲ ಕತ್ತಲೆಯ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೂ ದೇವರ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಇರಬಹುದಾದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಈಗಲ ಹೊಟ್ಟೆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪಡೆದದ್ದೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವುದೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಕೇಂದ್ರ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ತಕೋಟಿಯವರು ಹೇಳುವಂತೆ “ ಕಥೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆಯಲು ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಲೂ ಹಾತೊರೆಯುವಂತಿದೆ. ಕಾವ್ಯದ ಬಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಈ ಕಾವ್ಯ ಆಕ್ಕನಂತೆಯೇ ನಿರಾಚರಣವಾಗಿ, ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟಂತಿದೆ. ಕಾವ್ಯವಸ್ತುವಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ಮುಕ್ತಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯವರೆಗೆ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದು ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಸೋಜಿಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ ”.

‘ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಪರಾಮರ್ಶೆ ’ ಕೂಡ ಭೂಸನೂರಮಠವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾದುದು. ಹೊಸದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಬಗೆಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕೃತಿ. ಪ್ರೊ. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಯವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ “ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿರುವ ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿ ವಿಷಯಕ ಪ್ರೌಢಗ್ರಂಥಗಳ ಯುಕ್ತಿಸರಣಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಓದಿ, ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಳಿಕ ಉಪನಿಷತ್ತು ತನ್ನ ಉಗಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಿರ್ಮಲ ತತ್ವತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅದು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಪ್ರಮಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದೇ ಹಲವಾರು ರೂಪಗಳಿಂದ ವಚನಕಾರರ ವಚನರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಇಂದಿನವರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ನಾಟುವ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವುದು ಈ ಲೇಖಕರ ಅಸಾಧಾರಣ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ.”

‘ ದೇಶಭಾಷೆಯ ಮೀರಿ ನಿತ್ಯಶಾಶ್ವತಕೆ ಪೂಜೆಯಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯ ’ ಎಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರ ಆಶಯದಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಧನೆ ಭಾಷೆ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಗಡಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಬೇರೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಬೇರೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವಂತಾಗಬೇಕು. ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ “ ಶೆಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್, ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಗಾರ್ಕಿ, ವುಷ್ಕಿನ್ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರ, ಅಸ್ತಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ನಾವು ಮರಾಠಿ, ಬಂಗಾಲಿ, ರಶಿಯಾ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಯಾವಾಗ? ಆ ಮಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಲಿವೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆ. ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮವರು ಮಾಡಿದ ಸಾಧನೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾದದ್ದೇ ಆಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವಿಮರ್ಶೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದ ಗಡಿದಾಟುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ನೀಡಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸುವಂಥ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದು ಈಗ ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ.” ಭೂಸನೂರವರ ಈ ಮಾತುಗಳು ತುಂಬ ಉಚಿತವೂ ಸಕಾಲಿಕವಾದವೂ ಆಗಿದೆ.

ಮಾನವಕುಲದ ಅಳಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದಿನಗತರ ಕೆಲವು ಪ್ರಬುದ್ಧವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವರ ದಾರ್ಶನಿಕ ಚೇತನದ ಒಂದು ಹೊಳಹು ದೊರಕಬಲ್ಲದು : “ಮಾನವನಿರುವುದೆಲ್ಲಿ? ಇರಬೇಕೆಲ್ಲಿ? ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೇನು? ಮಾಡತಕ್ಕುದೇನು? ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆಲ್ಲಿಗೆ? ಹೋಗಬೇಕೆಲ್ಲಿಗೆ? ... ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನು, ಪುನರ್ಜನ್ಮ, ನಮ್ಮ ಕುಲಜಾತಿ ನಿಮ್ಮ ಕುಲಜಾತಿ, ನಮ್ಮ ದ್ವೈತ ನಿಮ್ಮ ಅದ್ವೈತ, ನಮ್ಮ ದೇವರು ನಿಮ್ಮ ದೇವರು, ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರ, ನಿಮ್ಮ ಮಹಾ ರಾಷ್ಟ್ರ-ಇಂಥ ಎಲ್ಲ ಕತ್ತಲೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಬಲ್ಲ ಬೆಳಕೆಲ್ಲದೆ? ಈ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ದಾಟಿಸುವ ಬೆಳಗುಗಳ ಬೆಳಗು ಎಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ? ದಾನವಮಾನವನನ್ನು ತಾನು ದೇವಮಾನವನೆಂಬ ಅರಿವಿಗೆ, ಎಚ್ಚರಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಬಲ್ಲ ಗರುವನೆಲ್ಲಿ? ಈ ಎಲ್ಲ ಕತ್ತಲೆಯ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಹೊರಗೆ ಬೈತಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಮಾನವನೇ ಮಾನವಕುಲಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ. ಈತನೇ ದಿವ್ಯ ಭವ್ಯ ಮಾನವ.”

ಸ್ನೇಹಿತರು, ಅಭಿಮಾನಿಗಳು, ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು, ಶಿಷ್ಯರು ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಭೂಸನೂರವರ ಅವರಿಗೆ ೧೯೮೬ರಲ್ಲಿ ‘ಗೌರವ’ ಎಂಬ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಪ್ರೀತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿದ್ದರು.

೨. ಪ್ರೊ. ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ

ಖ್ಯಾತ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದ ಪ್ರೊ. ಮಠದ ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ಅವರು ೧೯೯೦ರ ನವಂಬರ್ ೭ ರಂದು ನಿಧನರಾದರು. ಶ್ರೀಯುತರ ನಿಧನಕ್ಕಾಗಿ ‘ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ’ ಸಂತಾಪ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೌರಿಬಿದನೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗುಂಡ್ಲಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೧೪ರ ಆಗಸ್ಟ್ ೧ ರಂದು ಶ್ರೀ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ಅವರು ಜನಿಸಿದರು. ತಂದೆ ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ವೀರಮ್ಮ. ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೇ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಅನಂತರ ಆರಾಧ್ಯರು ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟದ್ವೈತ ವೇದಾಂತಗಳ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾದರು. ವೇದ ಆಗಮ ಶಿಕ್ಷಣಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವಿದ್ವಾನ್ ಪಡೆದಿದ್ದ ಅವರು ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವಾಗಮ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದು ಅಮೆರಿಕ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟದ್ವೈತ ವೇದಾಂತದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ೧೯೭೫ ರಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತರಾದರು.

ಇನ್ನೂ, ಸೂರ್ಯತ ಮತು, ತಿಲಗು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದಿದ್ದ
 ಶ್ರೀ ಸುಜಯಾರಾಧ್ಯನು ಸೂರ್ಯತನಲ್ಲಿ ಕವನಗಳನ್ನು (೧೩) ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು (೧೦)
 ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಾಷೆಗಳ ಸುವಾರು ೨೩ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿ
 ಬ್ದಾರೆ. ಈ ಕೃತಿ ಸೂರ್ಯತದ ಕೈವಲ್ಯೋಪನಿಷತ್, ಮುಂಡಾಕೋಪನಿಷತ್,
 ಅನಾನಂದೋಪನಿಷತ್, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯೆ, ತತ್ತ್ವಸುತಾಂಶ, ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ
 (ಎರಡು ಸಾಧನೆಗಳು), ತಿಲಗಿನ ಶ್ರೀಕೃಲ ಪಂಡಿತಾರಂಭ್ಯ ಇಂತಿತ್ಯ ಮು ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಥ
 ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರಗಳ
 ಸಮಗ್ರಕೃತಿಗಳು, ತಿಲಗಿನು ಕೀರ್ತಿ, ಭಾರತೀಯ ನರ್ತನ, ಅಕ್ಷಿನಿತಿಶ್ಚಾಪ್ತೈಕ
 ಛಂದಸ್, ನಾಟಕದಿಷ್ಟು, ವೇದನಾಪದ್ಯ, ಪಾಶ್ಚಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.
 ವೈದ್ಯಕಾಗವೀಶ ಕೃತಿಗಳಾದ ವಿದ್ಯೈವ ಸುಖಪ್ರಯೋಗೋತ್ಸಂ, ವಿದ್ಯೈವ ಆನು
 ಸ್ಥೈಯೋಗೋತ್ಸಂ, ಉತ್ತರ ಭೂಲೋಕ, ವಾಚಾನಾತ್ಮಕ ಕ್ರಯೋಗ, ಲಿಂಗಭಾಷಾವಿಧಿ
 ಗಳನ್ನು ಸಹ ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಾಕವಿ ಭಾರವಿ, ಕವಿ ಮುರಾರಿ, ಕವಿ ಶ್ರೀಕರ್ಣ, ಭಟ್ಟನಾರಾಯಣ,
 ಮಧುಕೇಶಿ ಇವು ಅವರ ವಿಮಲಕೃತಿಗಳು. ಸತ್ಯಲಾಕ್ಷ್ಮಿ, ವಿಜಯನಾರದಮುಂತಾದ
 ಪಂಡಿತಶ್ವರಗಳನ್ನು ಕವನಾಂಕುಲವಾಗಲೂ ವ್ಯಾಕ್ತಿಕ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು (೪)
 ಅವರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಕವಿಮಾಣಿ' ಎಂಬುದು ಅವರ ಕಾವ್ಯನಾಮವಾಗತ್ತು.
 ಅಲ್ಲದಲ್ಲದೆಯೇ ಇವರು ಗುಪ್ತನ ಛಾಂದಸ್, ಸತ್ಯವ್ಯತಿ ಭಿಕ್ಷು ಅವರ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥ
 ಕೃತಿಗಳು ಅವರ ಕಾಲ (೧೯೨೫ನೇ ಇಸವಿ) ಇವುಗಳಾದರೆ ಇವುಗಳೂ ಅವರ
 ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಕವಿವರ್ಮ, ಅಕ್ಕನಾಡಕವೀರಿ, ಮಹದೇವ ಚೆನ್ನಯ್ಯ, ಅವರ ಪಂಜನಗಳನ್ನು
 ಸೂರ್ಯತನಲ್ಲಿ ತಿಲಗುಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಕಿರಾತಾಜನನಿಯಿ, ರಾಮವಂಶಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕನ್ನಡಿ
 ನಾನು ಬರೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಥನವಿರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಕ್ಕಲಿಂಗವಿಚ್ಛಾನ (ತಿಲಗು),
 ಹರಿವರದ ಗಂಜಿಗಳಲ್ಲೂ ಗದ್ಯವಿವರಣೆ, ಮೇಕದೇವಾಲಯದ ವೈದಿಕ ಪಾಠ್ಯಯಿ
 ಛಂದಸ್, ಸಹ ಅವರ ಅಭಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿತ್ತವೆ. ಸತೆಯ ಕಂಠಪಾಠ, ವಿದ್ಯೈವ
 ಸೇವಾಧಿಕಾರವಿಜಯ, ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯಕೃತ್ಯ, ಪಂಡಿತಾರ್ಥಕ ಮತ್ತು ಅಸ್ತೈತ್ಯತಿ
 ಇವು ಅವರ ವೈದಿಕಕೃತಿಗಳು ಬಹುಪಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರ, ಹೆಚ್ಚುಬರೆದಿದ್ದುಬ್ಯಾ, ಅದೇಗಾರ
 ಲ್ಲವು ಕವಿ ರಾಜಕವನ ವಿಮಲನು ಎಂಬುದೇನೂ ಇಂತಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.
 ಬಹುಪಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರ, ವಾಚನಾತ್ಮಕ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಇವು ಅವರು ಬಹುಪಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರ
 ಬರೆದಿದ್ದುಕೂಡ, ಅಷ್ಟೇನೂವಿವರಣೆ ಪರಿಕರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಬರೆದ ೧೨೦ಕ್ಕೂ
 ಹೆಚ್ಚು ರಚಿಸಿರುವ ಸುಕವಿಗಳಿಗೆ. 'ಕವಿಮಾಣಿ' ಶ್ರೀಕವಿ ಸಂಪಿತಾಚಾರ್ಯನ
 ಅವರ ಅಕ್ಷರಣೆಗೆ ಹೊಂದತಂದಿದ್ದ ಕವನವು.

ಶ್ರೀ ಸುಜಯಾರಾಧ್ಯನು ಸೂರ್ಯತದ ಅನುಸಾರಿಯನು. ಅಕ್ಕನ

ವಿದ್ವಾನ್' (೧೯೪೬), ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅದರ್ಶಶಿಕ್ಷಕ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರಶಸ್ತಿ (೧೯೭೦), ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ರಾಜ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿ (೧೯೭೯) ಬಿರುದು ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಲವಾರು ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದ್ದವು. ಉಜ್ಜಯಿನಿ, ವಾರಾಣಸಿ, ನಾಗಪುರ, ನವದೆಹಲಿ, ತ್ರೀನಗರ ಮೊದಲಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿದ್ವದ್ಗೋಷ್ಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಪಾಲುಗೊಂಡಿದ್ದರು. 'ಕನ್ನಡನುಡಿ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿಯೂ ಅವರು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದರು (೧೯೪೮). ೧೯೪೫ರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಬೋಧ ಮುದ್ರಣಾಲಯ ಎಂಬ ಅಚ್ಚುಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಹೊರತರುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಅವರದು. 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಹಲವಾರು ಉತ್ತಮ ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಕೂಡ ತಮ್ಮನ್ನು ವೈ. ನಂಜುಂಡಾ ರಾಧ್ಯರು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಸಾದರ ಸ್ವೀಕಾರ

X ೧. ವಿಷ್ಣು ನಾಯ್ಕ ಕವಿ-ಕರ್ಮಯೋಗಿ ದಿನಕರ ದೇಸಾಯಿ, ೧೯೮೯ ಧಾರವಾಡ: ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೧/- ಪು. ೬೫

X ೨. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಪಿ. ನಾಯಕ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಕಲೆ, ೧೯೮೮ ಧಾರವಾಡ: ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೧/- ಪು. ೫೬

X ೩. ಪ್ರೊ. ಬಿ. ಎಸ್. ಕೋಟ್ಯಾಳ, ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ನಿರೂಪಣೆ ೧೯೮೯, ಧಾರವಾಡ: ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೧/- ಪು. ೬೯

೪. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಅಗವಿ ಮುಪ್ಪು ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ೧೯೮೮ ಧಾರವಾಡ: ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೧/- ಪು. ೩೮

೫. ಡಾ. ಪಂಚಾಕ್ಷರಿ ಹಿರೇಮಠ, ಉರ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯ: ಒಂದು ಪರಿಚಯ, ೧೯೮೮ ಧಾರವಾಡ: ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೧/- ಪು. ೬೨

೬. ಕೆ. ಎಸ್. ಧರಣೇಂದ್ರಯ್ಯ, ನೆನಪು-ಮರೆಪು, ೧೯೮೮ ಧಾರವಾಡ: ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೧/- ಪು. ೪೬

೭. ಪ್ರೊ. ವಿ. ಪಿ. ದೇರಮುಖ್ ನಾನವ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ರೋಗರುಜಿನಗಳು, ೧೯೮೮ ಧಾರವಾಡ: ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೧/- ಪು. ೬೮

X ೮. ಎ. ಎನ್. ಪ್ರಭು, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ, ೧೯೮೮ ಧಾರವಾಡ: ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೧/- ಪು. ೫೨

೯. ಪ್ರೊ. ವಿ. ಜಿ. ಮಾರೀಹಾಳ, ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣ, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ೧೯೮೯ ಧಾರವಾಡ: ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೧/- ಪು. ೭೧

X ೧೦. ಹಿರೇಮಲ್ಲಾರ ಈಶ್ವರನ್, ಬಸವಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಲಿಂಗಾಯತಧರ್ಮ, ೧೯೮೯ ಧಾರವಾಡ: ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೩೫, ಪು. ೮ + ೩೨೦

೧೧. ಮಹಾಶ್ವೇತಾದೇವಿ—ವಿಜಯಾ (ಅನು.) ತಾರಾಶಂಕರ ಬಂದೋಪಾಧ್ಯಾಯ ೧೯೮೯, ನವದೆಹಲಿ: ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ರೂ. ೫/- ಪು. ೯೫

೧೨. ರಮೇಶಚಂದ್ರ ಪಾ—ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ (ಅನು.) ಜಯಶಂಕರ ಪ್ರಸಾದ್ ೧೯೯೦, ನವದೆಹಲಿ: ಕೇಂದ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ರೂ. ೧೦/- ಪು. ೯೨

೧೩. ಸಿ. ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯ (ಅನು.) ಸಾವಿರದೊಂದು ರಾತ್ರಿ, ೧೯೮೯ (ದ್ವಿ.) ನವದೆಹಲಿ: ಕೇಂದ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ರೂ. ೬೦ ಪು. ೫೨೪

X ೧೪. ಎನ್. ಕೆ. ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಶ್ರೀರಂಗ, ೧೯೮೯, ನವದೆಹಲಿ: ಕೇಂದ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ರೂ. ೫/- ಪು. ೧೩೯

೧೫. ಪ್ರಕಾಶ್ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ—ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿ (ಅನು.) ಪ್ರೇಮಚಂದ ೧೯೯೦ (ಪ್ರಸಾರಾಂಗ) ನವದೆಹಲಿ: ಕೇಂದ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ರೂ. ೧೦/- ಪು. ೫೮

X ೧೬. ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ೧೯೮೯, ನವದೆಹಲಿ: ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ರೂ. ೧೦/- ಪು. ೧೦೨

೧೭. ಚಿವಾನಂದದಾಸ್‌ಗುಪ್ತ—ರಾಮಚಂದ್ರ ಶರ್ಮ (ಅನು.) ಜೀವನಾನಂದದಾಸ್‌
೧೯೮೯, ನವದೆಹಲಿ : ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ರೂ. ೫/- ಪು. ೫೭

೧೮. ಎಂ. ಎಸ್. ವೇದ. ಜಿಳಲುಗಳು (ಕವನ ಸಂಕಲನ), ೧೯೮೯, ಮೈಸೂರು-೪ :
ದೇವಿ ಪ್ರಕಾಶನ. ರೂ. ೫/- ಪು. ೫೬

೧೯. ಎಲ್. ಪಿ. ಪಾಟೀಲ. ಸಂವಹನ (ಸಾಹಿತ್ಯ ಶೋಧನೆ), ೧೯೯೦, ಗದಗ : ಜಿ. ಬಿ.
ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ರೂ. ೭/- ಪು. ೫೬ + ೮

೨೦. ಹಿ. ಗೂ. ದುಂಡ್ಯಪ್ಪ. ಕುಂಬಾರನ ಹಾಡುಗಳು, (ಕವನ ಸಂಕಲನ), ೧೯೮೯
ಹರಿಹರ : ಕುಂಭೇಶ್ವರ ಪ್ರಕಾಶನ, ರೂ. ೬/- ಪು. ೧೬ + ೫೪

X ೨೧. ಡಾ. ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿ. ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿ ನಡೆದು ಬಂದ ರೀತಿ, ೧೯೮೯
ಧಾರವಾಡ : ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೧೦/- ಪು. ೬೯

೨೨. ಎ. ಬಿ. ಹಿರೇಮಠ—ಆರ್. ಎಲ್. ಪೋಲೀಸ್ ಪಾಟೀಲ (ಸಂ.) ಹರ್ಷಕರ
ಮಂಜಪ್ಪನವರು, ಮುಂಡರಗಿ : ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ಅನ್ನದಾನೇಶ್ವರ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠ, ರೂ. ೧೫/-
ಪು. ೮೮

೨೩. ಟಿ ಎಲ್ಲಪ್ಪ ಬೂತಯ್ಯ. ಮಾತಂಗ ನಚನಗಳು, ೧೯೮೯, ಮೈಸೂರು : ಆದಿಭಾರತ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಜಯನಗರ. ರೂ. ೫/- ಪು. ೨೬

೨೪. ಯು. ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ (ಸಂಕಲನ) ಕವಿರಾಜನಾರ್ಗದ ಧ್ವನಿಯೆಂಬುದಳಂಕಾರಂ
ಬೆಂಗಳೂರು-೪ : ಪ್ರಸಾದ ಪ್ರಕಾಶನ, ರೂ. ೧೫/- ಪು. ೮ + ೧೨೮

೨೫. — ನಿರ್ಮಲ ಪರಿಸರದ ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ೧೯೮೯
ಮದ್ರಾಸ್ : ಸೋವಿಯತ್ ದೇಶ ಪ್ರಕಟನೆ, ರೂ. —ಪು. ೮೭

೨೬. ಲೆವೊನೀವ್ ಕೂರಿನ್—ವ್ಲಾದಿಮೀರ್ ನವೊವೊವ್ ಲೆನಿನರ ಅಂತಿಮ ಇಷ್ಟಪತ್ರ
೧೯೮೯, ಮದ್ರಾಸ್ : ಸೋವಿಯತ್ ದೇಶ ಪ್ರಕಟನೆ, ರೂ. —ಪು. ೮೦

೨೭. *The Journal of the International Dayananda Veda Peeta*
Vol. II, No. 1, April 1989, Vol. II, No. 2, August 1989, New
Delhi: International Dayananda Veda Peeta Rs. 25/- each issue.
No. 1, 140 pages, No. 2 141-274 pages.

೨೮. ಡಾ. ಸಿ. ಆರ್. ಅಗಡಿ ನುಕ್ಕಳ ನಾರಕ ರೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಬಂಧಕ
ಉಪಾಯಗಳು, ಧಾರವಾಡ : ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ರೂ. ೦.೫೦ ಪು. ೫೭

೨೯. ವಸಂತ ಪಾಟೀಲ, ಪಂಚಾಯತ ಆಡಳಿತ-ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳು ೧೯೮೮
ಧಾರವಾಡ : ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ರೂ. ೧/- ಪು. ೭೭

೩೦. ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಕಾಮತ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿಕ್ಷಣ ಪರಂಪರೆ, ೧೯೮೮ ಮುಂಬಯಿ :
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ರೂ. ೭೫ ರೂ. /೪೫- ಪು. ೫ + ೧೨೮

೩೧. ಡಾ. ಎಲ್. ಆರ್. ಹೆಗಡೆ, ಜನಪದ ಮತ್ತು ಗಿರಿಜನರ ಕಥೆಗಳು ೧೯೯೦
ನವದೆಹಲಿ : ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ರೂ. ೫೦/- ಪು. ೫೪೦

೩೨. ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್, ಟಿ. ಪಿ. ಕೈಲಾಸಂ, ೧೯೯೦, ನವದೆಹಲಿ : ಕೇಂದ್ರ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ರೂ. ೧೦/- ಪು. ೧೧೨

†೩೩. ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ, ಹೊಸದಿಕ್ಕು (ಸಾಹಿತ್ಯವಿಮರ್ಶೆ), ೧೯೯೦, ಬೀದರ : ಪಲ್ಲವಿ ಪ್ರಕಾಶನ. ರೂ. ೩೦/- ಪು. ೧೨ + ೧೫೨

೩೪. ನಾಗರತ್ನ ಎಂ. ಶಿವರ, ಎಸ್. ಎ. ಶ್ರೀಧರಮೂರ್ತಿ (ಸಂ.) ಕಲ್ಪನಾ ಗುಚ್ಛ (ಕವನ ಸಂಕಲನ) ೧೯೯೦ ಬೆಂಗಳೂರು : ಎಸ್. ಎಸ್. ಎ. ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್, ರೂ. ೨೦/- ಪು. ೫೮ + ೪

೩೫. ನಾಗರತ್ನ ಎಂ. ಶಿವರ, ಸಿಂಚನ (ಕವನ ಸಂಕಲನ), ೧೯೯೦, ಬೆಂಗಳೂರು : ಎಸ್. ಎಸ್. ಎ. ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್, ರೂ. ೧೦/- ಪು. ೩೬

೩೬. ಎಂ. ಆರ್. ವಿಶ್ವನಾಥರತ್ನ, ಬಣ್ಣ ಗಳು ೧೯೯೦, ಬಳ್ಳಾರಿ : ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ರೂ. ೧೦/- ಪು. ೧೦ + ೨೦

೩೭. ಡಾ. ಎಂ. ಬಿ. ಕೊಟ್ಟಿಶೆಟ್ಟಿ (ಸಂ.), ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ೧೯೯೦ ಧಾರವಾಡ : ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೩೩/- ಪು. ೨೮೨

೩೮. ಕೆ. ಕೊಟ್ಟಿಗೌಡ ಕೆ. ಚೆನ್ನಬಸವನಗೌಡರು ೧೯೯೦ ಗವಗ : ಜಗದ್ಗುರು ತೋಟದಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠ, ಡಂಬಳ, ರೂ. ೩/- ಪು. ೯೬

೩೯. ಸೀತಾರಾಮ ಕೆದಿಲ್ಲಾಯ ಕಾಪು ಯಕ್ಷಗಾನ ಛಂದೋವಿವೇಕ ೧೯೮೭ ಮಂಗಳೂರು-೨ : ಭಾರವ್ವಾಜ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕದಿರೆ, ರೂ. ೧೦/- ಪು. ೮೦

೪೦. ಸೀತಾರಾಮ ಕೆದಿಲ್ಲಾಯ ಕಾಪು, ಪದ್ಯಮಂಜರಿ, ೧೯೮೯, ಮಂಗಳೂರು ೨ : ಭಾರವ್ವಾಜ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕದಿರೆ, ರೂ. ೩/- ಪು. ೧೬

೪೧. ಸೀತಾರಾಮ ಕೆದಿಲ್ಲಾಯ ಕಾಪು, ಗೀತಮಂಜರಿ, ೧೯೮೯, ಕನ್ನಿಗೋಳಿ (ದ.ಕ.) : ಯುಗಪುರುಷ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ, ರೂ. ೫/- ಪು. ೩೬

೪೨ ಆರ್. ಬಿ. ಜೋಷಿ-ಎನ್. ಎಸ್. ಗವಗಕರ (ಅನು.) ಹರಿನಾರಾಯಣ ಅಪ್ಪೆ ೧೯೯೦, ನವದೆಹಲಿ : ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ರೂ. ೧೦/- ಪು. ೯೪

†೪೩. ಡಾ. ಸಿ ಎನ್. ರಾಮಚಂದ್ರನ್, ಸ್ವರೂಪ (ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ) ೧೯೮೮ ಮುಂಬಯಿ : ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ರೂ. ೧೮/- ಪು. ೧೦ + ೨೨

†೪೪. ಬಿ. ಪಿ. ಅಶೋಕ, ಶಿವರಾಮಕಾರಂತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧುನಿಕೀಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ೧೯೯೦, ಪುತ್ತೂರು : ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ರೂ. ೧೫/- ಪು. ೧೫ + ೬೩

೪೫. ಕೆ. ಎನ್. ಶಿರಾಡಿವಾಲ್ (ಅನು.), ಅಪೂರ್ವ ಪುರಸ್ಕಾರ (ಹಿಂದಿ), ೧೯೯೦ ಮಂಗಳೂರು : ಭಾರವ್ವಾಜ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕದಿರೆ, ರೂ. ೧೦/- ಪು. ೫೨

ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ

ಸಂಪುಟ ೨೨

ಶ್ರೀಪ್ರನೋದ ಸಂವತ್ಸರ

ಮೈಸೂರು
ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

೧೯೯೦-೯೧

ವಿಷಯಸೂಚಿ

ಕಾವ್ಯ		ಸಂಚಿಕೆ	ಪುಟ
೧. ಅತ್ಯುಕ್ತನ	ಟಿ. ಸಿ. ಪೂರ್ಣಿಮಾ	೧	೧೬
೨. ಪುರ	ಅನು : ಎನ್. ಎಸ್. ಶಾರದಾ ಪ್ರಸಾದ್	೧	೩೨
೩. ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ	ಸಾ. ರಾ. ನರಸಿಂಹಪ್ರಸಾದ್	೧	೧೨೨
೪. ಬಿಕ್ಕು	ಎಚ್. ಎಚ್. ಗಂಗಾಧರಾಚಾರ್	೨	೨೨
೫. ಚಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ	ಎಂ. ಎಸ್. ವೇದಾ	೨	೩೮
೬. ಅಶಯ	ಚಂದ್ರಮತಿ ಸೋಂದಾ	೨	೬೨
೭. ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು ಇಲ್ಲಿ	ಕೆ. ಎಚ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ	೨	೧೨೦
೮. ಗೆಳತೆಗೊಂದು ಮಾತು	ಜೆ. ಸೋಮಣ್ಣ	೩,೪	೪೦
೯. ನಾನು, ಮದುವೆ ಮತ್ತು ಅಪ್ಪ	ಎಂ. ಎಸ್. ವೇದಾ	೩,೪	೯೦
೧೦. ಪಳೆಯುಳಿಗೆಗಳು	ಕೋಡಿಹಳ್ಳಿ ನಾಗಭೂಷಣ	೩,೪	೧೦೨
೧೧. ನಿಡ್ಡೆ	ಎಂ. ಎಸ್. ವೇದಾ	೩,೪	೧೨೨
೧೨. ಹೂಮುಡಿದ ಬಿಡ್ಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಉರಿವ ಅಕ್ಷರಮಾಲೆ	ಕೆ. ಗೋವಿಂದರಾಜು	೩,೪	೧೩೮
೧೩. ಹೀಗಾಗಲೆಬೇಕು	ಎಚ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್	೩,೪	೧೬೨
೧೪. ಪಥದ ಆಯ್ಕೆ	ಅನು. ಟಿ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ	೩,೪	೧೭೦

ಪ್ರಬಂಧ

೧. ಸುಳ್ಳೆ ನಮ್ಮ ಮನದೇವರು		೧	೫೦
------------------------	--	---	----

ಕಥೆ

೧. ಹಾತಿಂತಾಯ್	(ಸಂಗ್ರಹ) ಡಾ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಸುಜಾತಾ	೧	೮೧
೨. ---	---	೨	೧೦೫
೩. ---	---	೩,೪	೧೭೧

ಲೇಖನಗಳು

೧. ವರ್ಣಸಮವೃತ್ತಗಳ ನಾಮಾಂಕನದ ಔಚಿತ್ಯವಿಚಾರ	ಡಾ. ಟಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧	೧
೨. ಚಿಕ್ಕಗೌಜ-ಹಿರೇಗೌಜದ ಶಾಸನಶಿಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಣ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶೇಷಗಳು	ಡಾ. ನಿ. ಕೃ. ರಾಮಶೇಷನ್	೧	೧೭
೩. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳು	ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ್ದಾರ್	೧	೨೯

೪. ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆ	ಡಾ. ಹಿ. ಶಿ. ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡ	೧	೩೩
೫. ಭಾಷಾಯೋಧನೆ	ಡಾ. ಕೆ. ಕೆಂಪೇಗೌಡ	೧	೬೧
೬. ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆ	ಡಾ. ಕೆ. ಕೆಂಪೇಗೌಡ	೨	೧
೭. ಎ. ಎನ್. ಮೂರ್ತಿರಾವ್ ಅವರ ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳು	ಡಾ. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ	೨	೧೧
೮. ಮಹಿಳೆಯರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ	ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ	೨	೨೩
೯. ಭಾವಕಿಯ ಬದಲಾದ ರೂಪವ ...	ಡಾ. ಕೆ. ಕೇಶವಶರ್ಮ	೨	೩೯
೧೦. ಮಿತ್ಯನಾರಾಯಣನ ಕತೆ —ಒಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ	ಡಾ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ	೨	೫೩
೧೧. ಕನ್ನಡ ಶ್ರಾವಣಾಚಾರಗಳು	ಜಿ. ಜಿ. ಮಂಜುನಾಥನ್	೨	೬೩
೧೨. ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ	ವೈ. ಸಿ. ಭಾನುಮತಿ	೨	೭೭
೧೩. ದ್ರಂಗ, ಡಂಗ, ಅಡಂಗಮ್ —ಯಾವುದು ಸರಿ ?	ಬಿ. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ	೨	೮೯
೧೪. ಮೂವರ್ ರಾಯರ್	ಡಾ. ಜಿ. ಎಂ. ನಾಗಯ್ಯ	೨	೧೨೧
೧೫. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕೊಡುಗೆ	ಡಾ. ಟಿ. ಎ. ವೆಂಕಟಾಚಲಶಾಸ್ತ್ರೀ	೩.೪	೧
೧೬. ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಧಾನ	ಡಾ. ಕೆ. ಕೆಂಪೇಗೌಡ	೩.೪	೪೧
೧೭. ಇತ್ತೀಚಿನ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸ	ಡಾ. ಅರವಿಂದಮಾಲಗತ್ತಿ	೩.೪	೭೭
೧೮. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ನೃತ್ಯಯಜ್ಞ' —ಒಂದು ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆ	ಎನ್. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ	೩.೪	೯೧
೧೯. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ವಿಮರ್ಶೆ	ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ	೩.೪	೧೦೩
೨೦. ಮಲೆನಾಡು ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಮರಣ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು	ವೈ. ಸಿ. ಭಾನುಮತಿ	೩.೪	೧೧೩
೨೧. ಮುದ್ದಣ : ಋಣ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿ	ಡಾ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ	೩.೪	೧೨೩
೨೨. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ—' ಗಳು ' ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ	ಡಾ. ಸಿ. ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರ	೩.೪	೧೩೯
೨೩. ಮೈಸೂರು ವಿಭಾಗದ ಚೌದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು	ಕೆ. ಮೊಹಮ್ಮದ್ ಶರೀಫ್	೩.೪	೧೫೪
೨೪. ಶಿವತೀರ್ಥನ್ ಅವರ ' ಗೆರೆಗಳು ': ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ	ಡಾ. ಸಿ. ಪಿ. ಸಿದ್ದಾಶ್ರಮ	೩.೪	೧೫೭

೨೫. ' ಕದಳಿಗರ್ಭಶ್ಯಾಮ ' ಎಂದರೇನು ?	ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರ್	೩,೪	೧೬೩
೨೬. ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಸ್ವಗ್ಧರಾವೃತ್ತ ಇತ್ಯಾದಿ	ಡಾ. ಟಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲಶಾಸ್ತ್ರೀ	೩,೪	೧೬೭
೨೭. ಸಂಸರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ	ಸಂತೋಷ ಚೊಕ್ಕಾಡಿ	೩,೪	೧೯೭

ಸಂಪಾದಕೀಯ

೧. ಅಭಿನಂದನೆ—ಪಂಪ ಪ್ರಶಸ್ತಿ—ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ.		೧	೨೨೩
೨. ಅಭಿನಂದನೆ—ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ—ಡಾ. ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ		೧	೧೨೯
೩. ಕಂಬನಿ—ರಂ. ರಾ. ದಿವಾಕರ		೧	೧೩೮
೪. ಕಂಬನಿ—ಪ್ರೊ. ಎಂ. ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ		೧	೧೪೨
೫. ಕಂಬನಿ—ಪ್ರೊ. ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ		೧	೧೪೫
೬. ಅಭಿನಂದನೆ—ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ —ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ		೩,೪	೨೩೫
೭. ಅಭಿನಂದನೆ—ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ— —ಅನುವಾದ—ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟ		೩,೪	೨೪೩
೮. ಕಂಬನಿ—ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಭೂಸನೂರಮಠ		೩,೪	೨೪೮
೯. ಕಂಬನಿ—ಪ್ರೊ. ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ		೩,೪	೨೫೧

ರಿಜಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ಆಫ್ ನ್ಯೂಸ್ ಪೇಪರ್ಸ್ (ಸೆಂಟ್ರಲ್) ೧೯೫೭ರ ೮ನೇ ನಿಯಮದ
 ೪ನೇ ಫಾರಂಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ' ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯ
 ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ಬಾಬು ವಿವರ :

೧. ಪ್ರಕಾಶನ ಸ್ಥಳ	ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬
೨. ನಿಯತಕಾಲಿಕತೆ	ತ್ರಿಮಾಸಿಕ
೩. ಮಂದ್ರಕರಂ	ನಿರ್ದೇಶಕ, ವಿ.ವಿ. ಮಂದ್ರಣಾಲಯ ಮೈಸೂರು-೬
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ	ಭಾರತೀಯ
ವಿಳಾಸ	ವಿ.ವಿ. ಮಂದ್ರಣಾಲಯ, ಮೈಸೂರು-೬
೪. ಪ್ರಕಾಶಕರ ಹೆಸರಂ	ಕೆ. ಟಿ. ವೀರಪ್ಪ, ನಿರ್ದೇಶಕ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-೬
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ	ಭಾರತೀಯ
ವಿಳಾಸ	ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬
೫. ಸಂಪಾದಕರ ಹೆಸರಂ	ಜಿ. ಎಚ್. ನಾಯಕ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಅರೋರ
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ	ಭಾರತೀಯ
ವಿಳಾಸ	ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮೈಸೂರು
೬. ಪತ್ರಿಕಾಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಮತ್ತು ವಿಳಾಸ ಬಂಡವಾಳದಲ್ಲಿ ನೂರಕ್ಕೆ ೧೦ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ಹಾಕಿರುವವರ ವಿವರ	ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮೈಸೂರು-೫
ಕೆ. ಟಿ. ವೀರಪ್ಪನಾದ ನಾನು ಮೇಲಿನ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳೂ ನನಗೆ ತಿಳಿದವುಗಳಿಗೆ ಸತ್ಯವೆಂದು ಈ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸುತ್ತೇನೆ.	

(ಸಹಿ) ಕೆ. ಟಿ. ವೀರಪ್ಪ

ನಿರ್ದೇಶಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಾಶಕ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು-೬

‘ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ’ಕ್ಕೆ ವಿನಿಮಯವಾಗಿ ಬರುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

Annals of Oriental Research, University of Madras, Brahmavidya, Adyar, Madras; Bulletin of the School of Oriental and African Studies, London; Journal of the Andhra Historical Research Society, Rajahmundry; Journal of the Karnataka Historical Research Society, Dharwar; Quarterly Journal of the Mythic Society, Bangalore; The Indian P.E.N., Bombay; Annals of the Venkateswara Oriental Institute, Tirupati; The Jaina Siddhanta Bhaskara and the Jaina Gazette, Arrah; Bulletin of the Deccan College Research Institute, Poona; Publication of the Kannada Research Office, Dharwar; Annals of the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona; Journal of the Karnataka University, Dharwar; Public Affairs, Bangalore.

‘ಪ್ರಪಂಚ’, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ; ‘ಅಂಧ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ’ (ತೆಲುಗು), ಕಾಕಿನಾಡ; ‘ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಪಂಚ’, ಮೈಸೂರು; ‘ಕನ್ನಡ ನುಡಿ’, ಬೆಂಗಳೂರು; ‘ಸೋವಿಯೆತ್ ದೇಶ’, ಮದ್ರಾಸು; ‘ಪ್ರಕಾಶ’, ಉಡುಪಿ; ‘ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ’, ಬೆಂಗಳೂರು; ‘ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾರತಿ’, ಧಾರವಾಡ; ‘ಸಾಧನೆ’, ಬೆಂಗಳೂರು; ‘ಪರಂಜ್ಯೋತಿ’, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ; ‘ಸಪ್ತಗಿರಿ’, ತಿರುಪತಿ; ‘ಲೋಚನ’, ಬೆಂಗಳೂರು; ‘ತುಳುವ’, ಉಡುಪಿ.

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ತ್ರೈಮಾಸಿಕಗಳು

- ★ ಮಾನವಿಕ ಕರ್ನಾಟಕ
★ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ
★ ವಿಜ್ಞಾನ ಕರ್ನಾಟಕ

ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ

(ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಅಂಚೆ ವೆಚ್ಚ ಸೇರಿ)

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ	....	ಐದು ರೂಪಾಯಿ
ಇತರರಿಗೆ	....	ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ
ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ	....	ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿ

(ಆಜೀವ ಸದಸ್ಯತ್ವ : ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳು)

(ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ)

ನಿರ್ದೇಶಕರು

‘ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ’

ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-೫೭೦ ೦೦೬